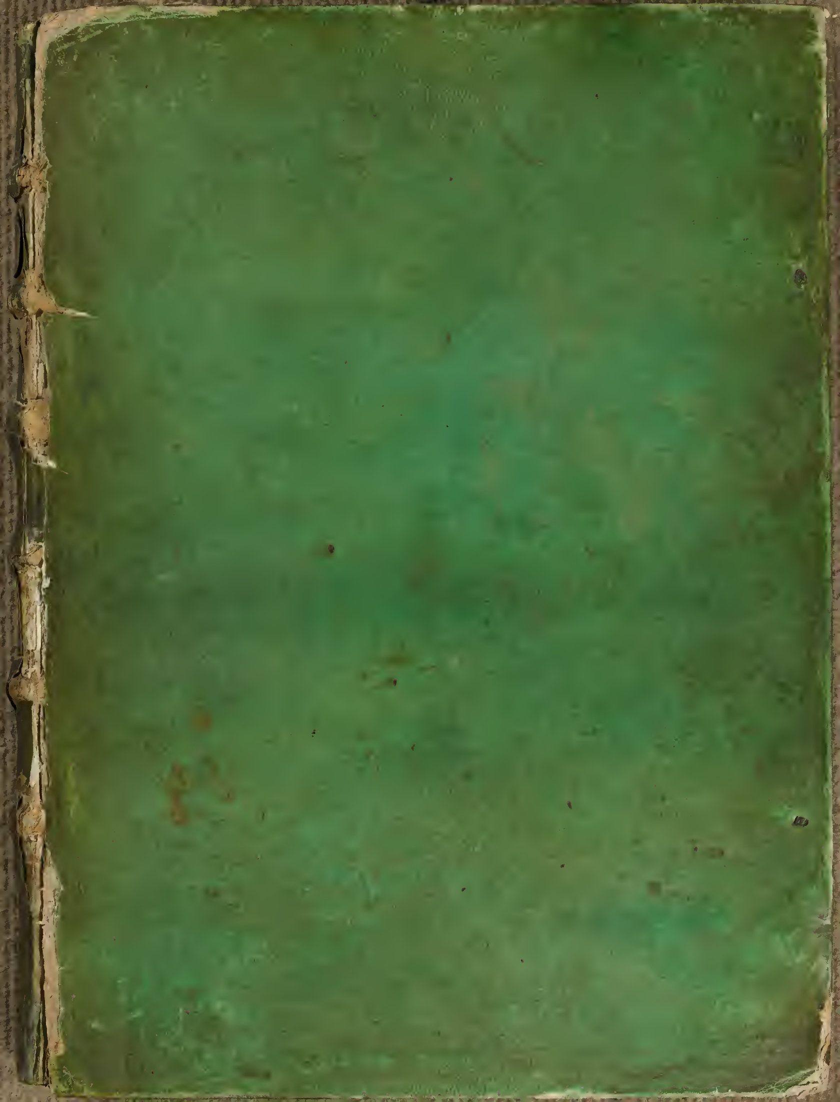
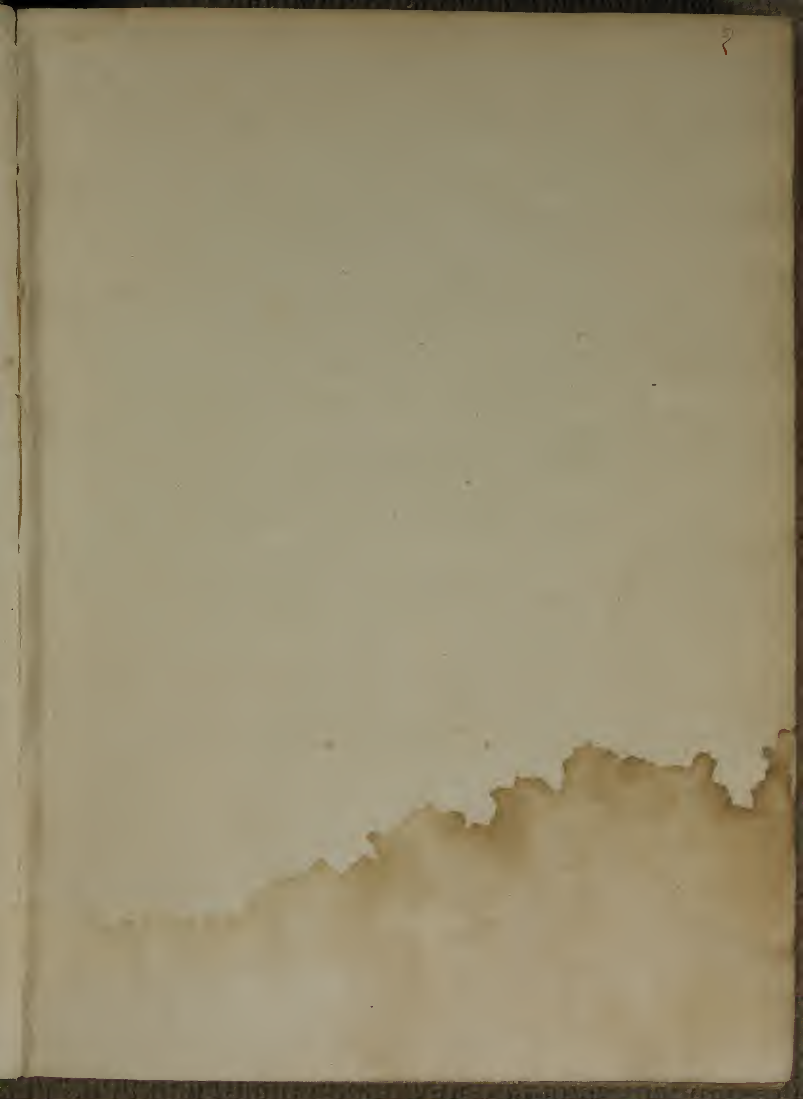
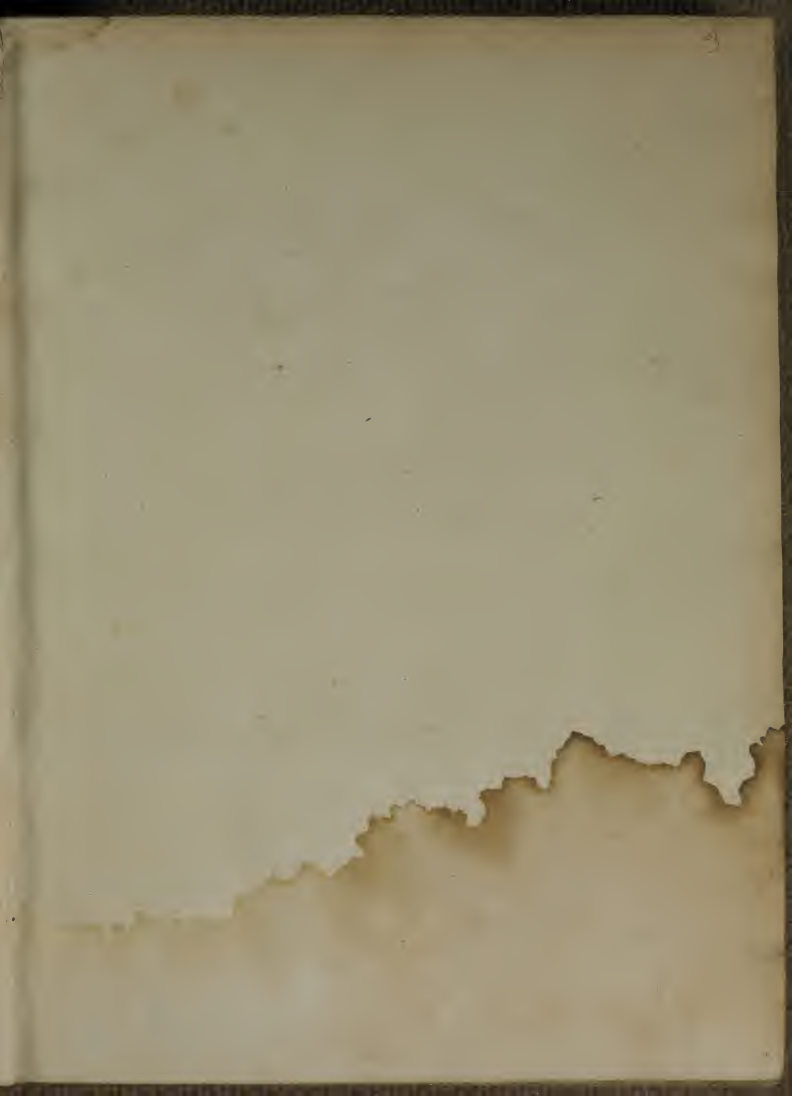

Ms
2044
AVICENNA
OPERA

[illegible]

[illegible] udo [illegible]

[illegible] as e nt [illegible] dicā [illegible]

[illegible] is qs hoc uideor [illegible]

[illegible] re debeo de [illegible] po[illegible]

[illegible] reg[u]las [illegible]

[illegible] co [illegible]gat [illegible]

[illegible]

[illegible] ulti [illegible]

par [illegible] theor[illegible] [illegible] io loquar

de [illegible] u [illegible] u[illegible] [illegible]

ticla[illegible]

[illegible]libro. p[illegible]

to | De [illegible]

libro [illegible] ult [illegible]

in [illegible] plib[us] [illegible]

De [illegible] on[illegible]

cognoscendi ca[illegible]

aut [illegible] res al[illegible]

et in [illegible] libus cc[illegible]

causis e [illegible]bus [illegible]

on[illegible] [illegible] ide[illegible]

par[illegible] ite [illegible] una[illegible]

aut qd p[illegible] Juuamtu[illegible]

libro me[illegible] [illegible]

sicut m[illegible] [illegible]

dd nisi [illegible]

dotatio m[illegible]

qui dum [illegible] Placet [illegible]

alii copone [illegible]

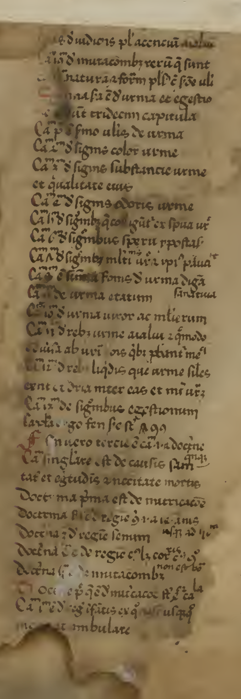
[illegible] ad [illegible] et certitudine [illegible]
[illegible] proce [illegible] et declarare quod ante
[illegible] duas [illegible] est hec consuetudo
[illegible] postea [illegible] [illegible] ut [illegible]
plurimum non sit apud [illegible]
[illegible] ne [illegible] uocari et per [illegible]
[illegible] ncem [illegible] medico aprehendit [illegible]
[illegible] ible est. Et idem [illegible] prolongationem [illegible]
successerit fortuna [illegible] hunc [illegible]
librum quem in [illegible] libros.
Liber primus [illegible] uersalibus scientie medicine [illegible]
Liber secundus [illegible] simplicibus. ¶ Liber [illegible]
egritudinibus [illegible] a capite [illegible]
pedes [illegible] ber quartus de particularibus egritu
dinibus [illegible] et de decoratione. ¶ Lib
[illegible] est de [illegible] medicinis et [illegible] natiue

Prima est de [illegible] medicine et
[illegible] rebus [illegible]
[illegible] est de diuisione egritud
[illegible] ullum
[illegible] sanitatis
[illegible] de [illegible]
medicatione [illegible] egritudine [illegible]
[illegible] en i sunt [illegible] doctrine
Doctrina prima est de [illegible]
medicine et eius [illegible]
Doctrina [illegible] est de elementis
Doctrina [illegible] de complexionibus
[illegible] est de [illegible]
Doctrina [illegible] est de [illegible]
Doctrina [illegible]
[illegible] duo ca
[illegible] medi

Ca. 2 est [illegible] medicine
Doctrine [illegible] ca. i de elemen
Doctrine [illegible] tria capitula
[illegible] dum quid sit co
Ca. [illegible] complexione membrorum
Ca. 2 de complexionibus etatum
Doctrine [illegible] sunt duo capitula
[illegible] quid [illegible] partes
Ca. 2m est de generatione hu
Doctrine [illegible] est unum capitulum
et sex [illegible] Capitulum illud est ad i
nuendum quid sit membrum et sue partes
[illegible] prima est de ossibus
[illegible] sunt triginta capitula
[illegible] ossibus et uictis
[illegible] de anathomia cranei

Summe he sunt 20 capitula
Cam primum est de calefacientibus
Cam 2m de infrigidantibus
Cam 3m de humectantibus
Cam 4m de dessiccantibus
Cam 5m de corrumpentibus figuram
Cam 6 de causis oppilationis et stricture
Cam 7 de causis dilatationis et largitatis foraminum
Cam 8 de causis asperitatis
Cam 9 de causis lenitatis
Cam 10 de causis dislocationis
Cam 11 de causis malicie uicinitatis cum propinquitate
Cam 12m de causis malicie uicinitatis cum elongatione
Cam 13 de causis motuum non naturalium
Cam 14 de causis augmenti quantitatis et numeri
Cam 15m de causis diminucionis
Cam 16 de causis solucionis continuitatis
Cam 17 de causis ulceris
Cam 18 de causis apostematum
Cam 19 de causis doloris absolute
Cam 20 de causis uniuersalibus doloris
Cam 21 de causis sedantibus dolorem
Cam 22 de eis que proueniunt ex dolore
Cam 23 de causis deliciarum
Cam 24 quomodo ex motu prouenit dolor
Cam 25m quomodo prouenit dolor ex humore malo
Cam 26m quomodo prouenit dolor ex uentositate
Cam 27 de causis retentionis et inanitionis
Cam 28 de causis fastidii et repletionis
Cam 29 de causis debilitatis membrorum

Doctrine 3e fen 2e sunt 20 capitula diuisa in ...
Cam 1m est sermo uniuersalis de accidentibus et signis
Cam 2m de signis diuersis inter egritudines ... et que sunt in communitate
Cam tercium de signis complexionum
Cam 4 de comprehensione signi equalis complexionis
Cam 5 de signis eius quod egreditur ab equalitate substantiue
Cam 6m de signis significantibus repletionem
Cam 7 de signis quibus significatur quando qualitas ... est substantiua
Cam 8 de signis significantibus oppilationes
Cam 9 de signis significantibus uentositates
Cam 10 de signis significantibus apostemata
Cam 11m de signis solutionis continuitatis
Summa prima doctrine 3e fen 2e est de pulsu cuius sunt 10 capitula
Cam 1m est locutio uniuersalis de pulsibus
Cam 2m de pulsu equali et inequali
Cam 3m de speciebus pulsus compositi
Cam 4m que ex speciebus pulsus sunt naturales
Cam 5m de causis ... pulsus
Cam 6m de eis que faciunt causas retentiuas in suis diffinicionibus
Cam 7m de pulsu etatum masculorum et feminarum
Cam 8m de pulsu complexionum
Cam 9m de pulsu temporum
Cam 10m de pulsu regionum
Cam 11m quod operatur in pulsu quod comeditur et bibitur
Cam 12m quid agat sompnus et uigilia in pulsu
Cam 13 de mouentibus pulsum et ...
Cam 14 de mouentibus pulsum balneatorum
Cam 15m de mouentibus pulsum mulieris pregnantis
Cam 16m de pulsu dolorum
Cam 17m de pulsu ...

...e d iudicis pl accnciu ...

...a io d mutacombz reru q sunt

... natura a form pl e fde uli

... na fa e d urina et egestio

... ent tredecim capitula

Ca p e fmo ulis de urina

Ca 2 d signis color urine

Ca 3 d signis substancie urine

et qualitate eius

Ca 4 d signis odoris urine

Ca 5 d signibz q colligut ex spua ur

Ca 6 d signibus spu rpostas

Ca 7 d signibz mlti ur a ipi pava

Ca 8 e suma fomis d urina diga

Ca ... de urina etatum

Ca 10 d urina uxor ac mlierum

Ca 11 d rebz urine aalui z q modo

... ab uri ... ons qbz pharit me

Ca 12 d reb ... liqdis que urine siles

cent et dria inter eas et m urz

Ca 13 de signibus egestionum

Carta ... go fen se st A 9 9

F en uero tercia e ca 1 a doctrine

Ca singlare est de causis sanitatis et egtudis z necitate mortis

Doct ma pma est de nutricacoe

Doctrina sa e d regie q 1 a 14 anis

Doct na 3 d regie senum usq ad ...

Doctna 4 e de regie e lz cor e ... non est bo

Doctna 5 ... de mutacombz

D oct e p q e d mutacoe st f e cala

Ca 1 e d reg ifatus ex q ... usq

... ambulare

Ca 2 d regie ablacois mamille

Ca 3 d etudibz q accnt infantibz ante

Ca 4 d reg ifatui e puenit ad pucia

D octrina sa e de regie q d e g

albalegithi c sunt 14 capta

Ca 1 est suma smois de exercicio

Ca 2 d speciebus exercicii

Ca 3 d hora incipiendi exercicu

et mensurandi et ordinandi ipz

Ca 4 de fricacione

Ca 5 d balneacone z noiacoe cor

Ca 6 d ablucone cu aq frigida

Ca 7 d regie comestionis

Ca 8 d regie uini et aque

Ca 9 de sopno et uigilia

Ca 10 d eo q d oziut postremet ab h

Ca 11 d ofortandis mbs debilibus

Ca 12 de lassitudine q seq post exercicium

cicu 13 d alicibz z oscitacombus

Ca 14 d medicacoe lassitudis exercicii

Ca 15 d alus dispoibz q exciciu sequnt alis

Ca 16 d indicene lassi q p se acidit et alus

Ca 14 d regie corpu q ru gnes no sut bone

D octrina 3 d regie senum c est sex cala

Ca 1 e fo ulis i regie senu

Ca 2 de comestione senum

Ca 3 de potu senum

Ca 4 de apicone opilois senu

Ca 5 d fricacoe senum

Ca 6 de excitando senes

D octna 4 e de regie e lz corporu q ru g non est bona c st sicala

Ca 1 e d rtificacoe ... ca e ...

[illegible] et unitas consuetu [illegible]
[illegible] alterand [illegible]
ipm [illegible] Soluci [illegible] stratum [illegible]
argum [illegible] est [illegible]
mqu medic [illegible] natural [illegible] sicut alfab [illegible]
Cum eu afferre [illegible] Dr
mgtu ipe est al [illegible]
est medicus est alfab [illegible]
q si non · puemem ad [illegible]

lementa sut corp [illegible]
huam corporis et alior [illegible]
diuidi minime possut ex qru commixtione [illegible]
Medicus aut phico credere d3 q sut [illegible] plur [illegible]
sut leuia et duo grauia | Leuia sunt ignis ae [illegible]
Terra est corpus simplex c' loc' naturalis [illegible]
in q naturalr manet quieta et ad ipm eu al eo sepa [illegible] natu
raliter mouetur Et h q3 eius grauitas naturalis [illegible]
et sicca · Et ipa em tal' existat q si dimissa fuerit n3 alia [illegible]
querterit apparebit ex ea frigiditas sensibilis et siccitas [illegible]
in generatis Juuamentu prestat ad retencoem faci [illegible]
et ad seruandas figuras et formas | Aqua aut est cor [illegible]
naturalis locus est ut sit circudans terram et circudata [illegible]
in suis sitibus naturalibus permanserit et h q3 est eius [illegible]
grauitas q frigida est et humida · s eius natura talis existat | [illegible]
dimissa fuerit sicut est n3 ulla ei extrinseca ei contraria fuerit apparet [illegible]
ex ea frigiditas sensibilis et dispo q est humiditas | Et ipa q3 est [illegible]
in creacone sua q reddit eam aptam ad expergend et extendendu
pro qlibet re quius sit pauca | et recipit oem figuram q est sed non
retinet | c' 9e in generatis iuuamentu prestat ad figurandas formas
qs in suis dicionibus aliq figurare uolut et ad figurand et lineand
et temperand · humid em licet cito formas figurales amittit cito
tamen eas recipit Sz siccu licet dure recipiat eas · duriter tn [illegible]
eas | Cuq3 humid et siccu se ad inuicem temperauerint · ac [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] luca phi'
[illegible] c^s n^o lus
[illegible] opatiua p
[illegible] qd ee in genatis
[illegible] uetur et ad superiora
[illegible] c^o natural loc^o sup
[illegible] eli superficies ipe naqz
[illegible] absoluta c^o n^o ca est et sicca et
[illegible] tu ut maturet et subtiliet et
[illegible] ne curat p ea substan^o aerea et ut
[illegible] uram fritatem frangat et ut de eli p'
[illegible] redeat ¶ Duo aut grauia pl^s iuuant
[illegible] m et coru̅ qtem et duo leuia pl^s iuuant ad
[illegible] et mocoem coru̅ et ad mouenda mbra licet motor
[illegible] ua hec sunt eli **Doctrina tercia de ꝯmbz c^o ft**
[illegible] mplexio est qlitas **tria capitula Ca^m p^mu̅ est**
[illegible] ex actone et passiōe **ad ostendendu̅ qd sit ꝯplex^o**
qlitatu̅ in elis inuentatu̅ prouenit, quoru̅ partes ad
[illegible] itatem redacte su̅t ut c^o eq earu̅ plim ꝯtingat ptinu̅
[illegible] u em ad inuicem agut et paciuntur suis uirtutibz · accidit
[illegible] u suma qlitas in toto earu̅ similis q est ꝯplo · Et qm uirtutes
prime q sut in predictis elis sut q^r s caliditas frigiditas humiditas
[illegible] itas tuc manifestu̅ est q^o ꝯplones in corpibus generatis et cor'
ruptis sut per eas et illud qd est f q^o oz per dionem rōnalem cu̅ ꝯsi'
deracone absoluta absqz ulla copiracone ad rem aliqm Et est duo'
bus mois quor un^o est ut sit ꝯplo eqlis ita ut qtitates qlitatum
ꝯriaru̅ in ꝯplonato sint eqles non superantes nec supate et sit
ꝯplo qlitas media earu̅ uere ¶ Alter uero mod^o est ut non sit ꝯplo
media qlitatu̅ absolute ꝯriaru̅ s ad una̅ magis declinet extmitatu̅,
aut in ꝯrietate q est inter caliditatem et frigiditate aut in ꝯrietate
q est inter humiditatem et siccitatem aut inter utras [illegible]

diminuet [illegible] no [illegible]

¶ Preterea cum medicus [illegible] in hu[illegible]
sceptare debeam nec [illegible] co[illegible]
cina auxiliabitur hu[illegible] doctrine [illegible]

uomam me[illegible] h[illegible]
unde sanatur [illegible] coue[illegible]

et cuius rei scia [illegible] acqritur nec [illegible] letur cu[illegible] m[illegible]
causas sciatur. [E]rgo debem[us] [illegible] seive [illegible]
causas. Et q[illegible] et [illegible]
plu[rimum] occlte q[uod] non [illegible] nisi [illegible] signu [illegible] apprehenditur
debem[us] ecia scire m[illegible] a [illegible] egritudine.
¶ Iam aut declaratu [illegible] ridic [illegible] scientia non acqritur
nisi per sciam [illegible] et [illegible] et principia
aut no cōpletur nisi ex [illegible] ceu[illegible]

¶ Causaru uo sut q[ua]tuor [illegible] efficien[illegible] te[illegible] et
finales ¶ Cause uere mate[illegible] et egritudo [illegible]
situantur sut s[ecundu]m q[uo]d p[ro]pinqua [illegible] et s[ecundu]m q[uo]d longiqua
humores et eis longiora sunt elem[illegible] p[er] cōponem lic[et]
sint cu[m] alteracone. ¶ In eius aut re[illegible] ponitur ad
aliq[ua]m p[er]uenitur unitatem. Et hec [illegible] euertitur
m[u]ltitudo aut est complo aut forma. Comp[illegible] p[er] alteracoem
et forma p[er] cōponem ¶ [E]fficientes uero [illegible] et
cōseruantes corporis huani dispones, sicut [illegible]
et euacuaco et retenci[o] et regioes et ciuitat[es] [illegible]tur.
et motus et q[ui]etes corporei et [anim]ales. Et ex[illegible]
et alteraco in etatib[us] [illegible] mens et in gen[illegible]
et in moribus et in rebus q[ue] uenit humano corpo[ri] [illegible]
siue sint c[ontra] naturam siue non sint a natura ¶ Form[ales] [illegible]
cōnes et uirtutes q[ue] posteas [illegible] cōpones ¶ Cause aut finales [illegible]
oppones. Et in sciencia q[ui]d operacon[um] est sciencia uirt[illegible]
et scia spirituu[m] q[ui] sut uirtutu[m] subiecta q[ui]d mo decla[illegible]
sut s[ecundu]m doctrine medicinalis [illegible] de corp[ore]
sanatur aut infirmatur ¶ Huius aut in q[uesti]ome [illegible]

[illegible] demonstratur et aut habere partes i statu du
[illegible] horum mistorum cas[illegible] hui quod [illegible] regimen eum
[illegible] et electione aeris et mensura motus et quietis et
[illegible] et medicatio manual' ¶ Hoc aut totu ꝑ medicos
[illegible] egrorum et mediorum quos mo noiabim' et
dicem [illegible] duas c[illegible] iones inter quas procul dubio no ē mediū
media uocentur et postq̄ diuulim' has demonstrationes tunc ia collectū
est nobis ꝑ medicina tractat de elementis et de coplonibꝫ et de huoribꝫ
et [illegible] et spūb; et uirtutibus et naturalibꝫ
et aīalibus ab aīa et opationibus et [illegible] sanitate et egritudine
et medio et causis [illegible] et aq̄s et regionibꝫ
et motibus et quietibus corporeis [illegible] etatibꝫ et generibꝫ
et exinsecus accidentibus q corp[illegible] et rebus extneis et regie
cū comestionibꝫ et potibus [illegible] manuū opationibꝫ ad sanitatem
[illegible] seruandam et egritudinem [illegible] ¶ Harū uero rerū quod est
de quibꝫ medico nichil est [illegible] sint tm̄ essenciali forma informet
et utrum sint uel non [illegible] phisical' credat et carū sūt
de quibꝫ in sua arte [illegible] Que ergo carū sūt sicut principia
utrū sint uel non [illegible] debet. Sciarū namq̄ prectiuarū principia
credita recepimus [illegible] sciencis q̄ ordinem sūt an eas
[illegible] et ita [illegible] sciarū oīm principia ad phiam primam
q nuncupatur [illegible] phisica deuenit. Cū h aliquis medicorum loqui
inceperit [illegible] ela [illegible] et q ista sequitur ex eis q̄ scie nil
[illegible] errabit io q in sciam me inmittit quod eius
[illegible] declarasse estimabit cū nichil declarauerit ¶ Illa
[illegible] formet ea per quantitate et credat q̄ ex eis
[illegible] quantitatem sūt ista sūma Ela aut an sint et q sūt
[illegible] q sint et an sint et quot sint Et huores etiam
[illegible] et quomodo sint et uirtutes utrū sint et q̄t sūt Et
[illegible] et quot sint et ubi sint Et q mutatio passiuā habet
[illegible] mora q̄s hꝫ cas et cause q̄t sint ¶ Membra aut
[illegible] sensu et anathomia discerne debes ¶ Ea aut de quibꝫ

erit melioris complexionis cum ipsum esse oportet. ¶ Modus autem septimus est quod quum unicuique mem-
bro species habere debetur in qua aliud diversificatur. Equalitas namque ossis est ut siccitas
in eo plus habundet. et cordis ut in eo plus caliditatis. et nervorum ut in eis
plus habundet frigiditas. ¶ Modus autem octavus est quod membri singularis
quum cum fuerit erit melioris dispositionis quam habere potest. Cum autem species complexi-
onum invenimus hominem certe equalitati propinquiorem. Cum regiones at-
tenderimus certificatum nobis erit quod si fuerit locus qui inequabitur
sub equatione diei neque aliquid de rebus terrenis obviando impedierit vi-
delicet montes aut maria. oportebit habitantes ibi equalitati certe
propinquiores existere quam aliarum regionum. ¶ Iam autem nobis affirmatum est quod
opinio que accidit quod excessus ab equalitate est cum propinquitatis solis. est falsa.
Rectitudo enim solis super capita minus ibi malum operatur et minus
mutat aerem quam rectitudinis propinquitas apud nos aut apud eos qui sunt in
maiori latitudine quam nos licet rectitudinem non habeamus. ¶ Amplius
omnes dispositiones morantium in linea equinoctiali sunt similes. nam aer ipsorum
ibi impedimento sensibili et eorum omnibus sunt similes. Et ad hanc sen-
tenciam affirmandam iam fecimus demonstracionem. ¶ Post istos autem
qui in quarto morantur climate magis existunt temperati. Non enim adurun-
tur propter moram rectitudinis solis super eorum capita. neque elongantur
ab eis parum quemadmodum fit in tercio et secundo climate. Neque congelantur sicut accidit
his qui in extremitate quinti climatis habitant et qui secundum latitudinem sunt remo-
tiores propterea quod sol ab eorum capitibus est remotus. ¶ In membris vero
iam manifestum fuit quod membra principalia non sunt equalitati certe mul-
tum propinqua. immo oportet ut scias quod caro est membrum illi equalitati propinquius quam cetera
membra. Cutis tamen carne propinquior est. non enim patitur ab aqua equaliter
temperata cuius medietas sit nix et altera medietas aqua ferventis. Et
forsitan caliditas venarum et sanguinis nervorum frigiditati in eo equa-
tur. Similiter quod non patitur a corpore quod bene temperatum existit et
siccioribus corporibus et humidioribus cum in ea equalia fuerit. Et
nos quod scimus quod non est causa quare compaciatur nisi quia non sentit illud
neque est tale quale illud. nisi quia propter ipsum non patitur nisi ei tale esset quale
illud. propter illud pateretur. Res enim que unius sunt originis et in naturis
[illegible]

res non patitur. Quod aut in cute magis existit temperatu est cutis
man' et qd in cute man' temperaci[illegible] est est cutis uole. Et tempa
cius [illegible]ius est qd est super digitos. et temperacius eius est qd est
sup indicem. Et qd est temperacius eius est qd est in pl'pa extremita
tis eius et pp illud est melioris sensibilitatis. Et qd in cute uole man'
existit temperatu est qd in digitoru extremitatibus inuenit. q pp ex
tremitates digitoru alioru quasi indices existunt qualitatu tactualiu. Debz
em iudicis declaraco equalis existere ad unaq'mq extremitatu io ut e
gressu a medietate percipiat ¶ Debes aut scire ultra hoc qd sci
uisti q cu dicim' de medicina q est temperata, nolum' dicere q sit
temperata certe qm illud est impossibile. nz uolum' dicere q tempe
ramto humano in sua gne sit temperata. Si em ita esset. tunc eet ex ipam
huana sba. Sz uolum' dicere q cu pp calore naturale q in corpore
existit humano pacietur. qualitate afficietur q hois qualitate no super
greditur in aliq'm duaru extremitatu extremitatem excedenciu. No g
in ipo operabitur effectu equalitatem excedentem. Consideracone
igitur sue operacois in corpore humano. est equalis. Et simile cum
dicim' q est calida aut frigida nolum' dicere q in sui sba sit in
ultimo caliditatis aut frigiditatis aut in sua sba sit calidior cor
pore humano aut frigidior. Si em ita esset c'o' esset sicut g' esset
temperatu. Sz uolum' dicere q pp ipam in corpore hois puenit
caliditas aut frigiditas maior illa qm ex se hebat. Qz pp pleruq medicina
est frigida huam corporis cparacone et cparacone corporis
scorpionis. calida et huam corpis cparacone calida. et frigida cor
poris serpentis cparacone. Immo eciam qm una medicina existit
calida cparacone corporis petri magis q cparacone corpis pauli
Ideoq precipitur eis q medicatur ut cu gnem uoluerint mutare
et unam inuenerint medicinam q non ualuerit ab ea discedant ¶ Postq
igitur de coplone temperata q dicenda erant cpleuim' ad loquend
de omnibus temperatis redeam'. Dicem' itaq q cu gnes distem
peratas csiderare debem' equale est sue cprehendens p cparacone
spei aut partis .s. spei aut indiuidui aut mbri q sunt octo. et sunt oes
accidentes in hoc q om temperate sunt opposite et hec octo puenunt

[illegible]
S[illegible]
[illegible]
[illegible]
non est [illegible] eq̄litate [illegible]
s; denoīatur [illegible]
custoditur. sine [illegible]
cū suis q̄titatib[illegible]
debet ꝑ meliore [illegible]
cū hō eam hue[illegible] uero [illegible]
uero eq̄litati q̄ ꝑ huana[illegible]
aliorū corporū q̄ hanc non h[illegible]
eq̄litatis q̄m ꝑus noīauim[illegible]
: Aut em̄ erit ꝑ spem cōparatā ei q[illegible] diuersi [illegible]
erit ꝑ aliq̄m partem spēi coparata ei q[illegible]
ab ea: Aut erit ꝑ aliq̄m partem spēi cōp[illegible]
et est cū ipām et in eius spē: Aut erit ꝑ spēi [illegible]
est ab ea ex eo qđ est in eius parte sue spēi: Aut [illegible]
paratū ei qđ ab eo est diuersū et cū ipm̄ et cū [illegible]
cōparatū suis dispoībz q̄ in ipō sūt. Aut erit [illegible]
ei qđ ab eo diuersū existit ex eo qđ est cū ipm in eo [illegible]
erit ꝑ mbrū cōparatū suis dispoībz in seipo. Primus mod[illegible]
tas q̄ in hoīe attenditur cōparacōne aliorū generator[illegible]
magnā hens latitudiem q difinicōe minime pt̄ cōprehen[illegible]
q̄litercūq; attingat existit s; inter mltitudiem et paucitatē: [illegible]
obtinet ex̄mitates: ab una q̄rū cū egressa fuerit. non poterit
esse huma cōplo. Secūdus uero mod' est medicinal' q inter duas
ex̄mitates hui' late oīms iueniē' ī īdiuiduo qđ est in altū eq̄litatis ex
spē q̄ est in fine eq̄litatis et in etate in q̄ augm̄tū ad suū peruenit
finem. Et hec qđ eq̄litas licet eciā non sit eq̄litas certa q̄m ī hui'
capli ꝑncipio noīauim' eo q hanc īueniri non est possibile est tn̄
ei ꝓxīma. Et hic eciā homo eq̄litati nō q̄litercūq; iuenim' existit s;
[illegible]

cal[id]u et h[umi]dorū sicut epar et siccor[um] sicut ossa Cū ergo ponderabuntur et eq[ua]buntur erit uicin[u]s eq[ua]litati certe ‖ In osideracone u[er]o e[xtremi]tatū memb[rorum] non inisi un[u]m q[uo]d est cutis q[ua]d[ra]d' postea dic[e]m[us] ‖ In coparacone aūt spūū et mbror[um] p[ri]ncipaliū ip[s]o[rum] ipm h[abe]t certe eq[ua]litati esse p[ro]p[in]quū sed egreditur ab ea tem[peramentum] ad calitatem et hu[m]idi[ta]tem Vite et e[ni]m principiū sūt cor et sp[iritu]s ambo q[ue] uehementer calida sūt ad superfluita tem declinancia Et uita q[ue] existit per caliditatem et augm[en]tū per humiditatem et eciā c[al]iditas humiditate existit ab ea nutritur

‖ Membra uero principalia sūt tria sicut declabim[us] Et ex eis q[uo]d unū frigidū est q[uo]d est cerebrū c[uius] frig[id]itas non peruenit ad cordis caliditatem temperandam et cal[id]itatem epis Et ex eis unū ē siccū aut sicc[i]tati p[ro]pinqu[um] et ipm est cor s[ed] eius siccitas non p[er]uenit ad hu[mi]tatem cerebri et epis temperandā nec eciā cerebrū t[ame]n est fr[igidu]m nec eciam cor t[ame]n est siccū S[ed] cor coparacone aliorū duor[um] est siccū et cerebrū coparac[one] aliorū duor[um] est fr[igidu]m ‖ Modi uero tercii latitudo an[gu]stior est latitu[dine] modi primi s[cilicet] latitudīs eq[ua]litatis sp[eci]al[is] lati tudiem t[ame]n habet magnā et est s[ecundu]m q[ua]libet gencium congrua existit s[ed] coparacoem alic[uius] climatis et alic[uius] aeris Indi naq[ue] [com]plexionem habent d[i]ssimiliam q[uam] Sclaui existūt et Sclaui aliam hēnt [com]plexionem q[ua] degūt sani et unaq[ue]q[ue] carū per coparaconem ad suā spem suc spēi oparacone est tepata q[ue] oparacone alt[er]ius nō ē tepata Corpus naq[ue] indicū si s[ecundu]m [com]plexionem sclaui calefiat aut infirmabitur aut morietur et sit[er] sclaui s[ecundu]m [com]plexionem indi q[ua]lis reddetur erit mala corporis dispo[siti]o q[ue]q[ue] igitur spe[cies] in terra habitabili comoracium h[abe]bit [com]plexionem eis p[ro]pr[i]am aeri sui climatis c[on]uenientem et h[abe]bit latitudiem c[uius] q[ue] latitudo duas h[abe]t e[xtremi]tates s[cilicet] m[u]ltitudīs et pauci tatis ‖ Quartus aut mod[us] est mediu[m] q[uo]d est inter duas e[xtremi]tates latitudinis s[ecundu]m climatis et ipm est op[ar]to omib[us] spēi tēpēracior ‖ Modus uero q[ui]ntus est angustior p[ri]mo et tercio et est op[ar]to q[uem] m[o]d[o] h[ab]ere indiuiduū designatū q[uod] unū et sanū reperit q[ui] eciam latitudiem hēt q[ua]m due termināt m[u]ltitudīs et paucitatis extre mitates ‖ Debes aūt scire q[uod] oē indiduū d[ebe]t h[ab]ere [com]plexionem solūodo p[ro]pr[i]am sibi in q[ua]liū associari sibi est ipossibile ‖ Sextus aūt mo[dus] est me[dium] q[uo]d est inter istos duos terminos q[ui] est s[ecundu]m q[uam] cū h[ab]uerit indiuiduum

Capitulum primum doctrine prime [illegible] primi libri de diffinicione medicine

Incipit liber primus

Dico quod medicina est [illegible] qua humani corporis disposiciones cognoscuntur ex parte qua sanatur et ab ea removetur ut habita sanitas conservetur et amissa recuperetur. Potest autem aliquis dicere [illegible]

[illegible] pondebim[illegible]

[illegible] practica

[illegible] dio-

[illegible] feticam

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] et alter[illegible] ad [illegible]

[illegible] sic th[illegible]

et al[illegible] uero [illegible] uolum[illegible] q qu

ca[illegible] oponere nos

[illegible] genera [illegible] et q genes

su[illegible] uol[illegible] no oponem [illegible] effectu neq

[illegible] onem [illegible] medicine, que cu

[illegible] ad acq[illegible] sz ipa scia erit

[illegible] calidis adhibenda

[illegible] repellant et infri[illegible] pissent et postea

[illegible] ibus temper[illegible] post statu ponem[illegible]

[illegible] postea in decl[illegible]acone [illegible] mollificancia resol

[illegible] q sut [illegible] teras qs mbra expellunt

[illegible] doctrina in [illegible] auxiliabitur et hec sma

[illegible] qlitatis opoms [illegible] dionu qlitatem scieris

[illegible] et s[illegible]catiua adeptus eris et si nunc

[illegible] ecia [illegible] a[illegible] dicere q dispones corporis hua

[illegible] sanitas uidelicet [illegible] et dispo q no est sanitas nez

[illegible] cu tibi due suffice[illegible] possible naq est ut cu h doctor bene

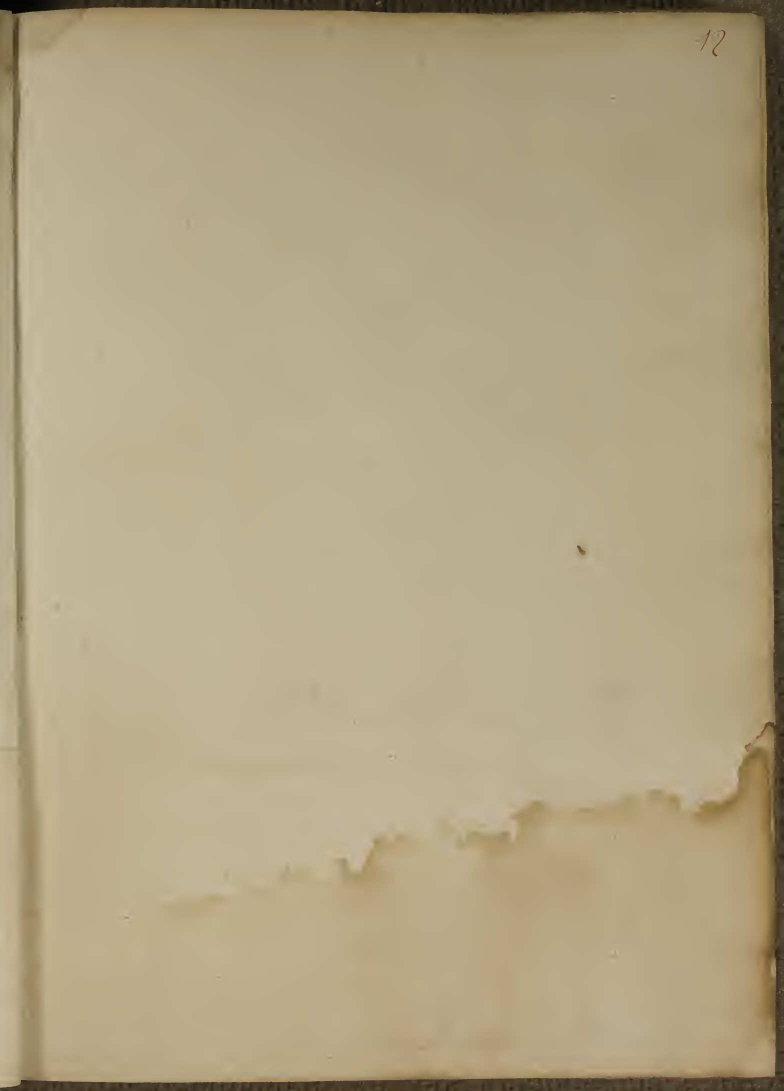
[illegible] non inveniat [illegible] duaru reru affirmate hac entitate

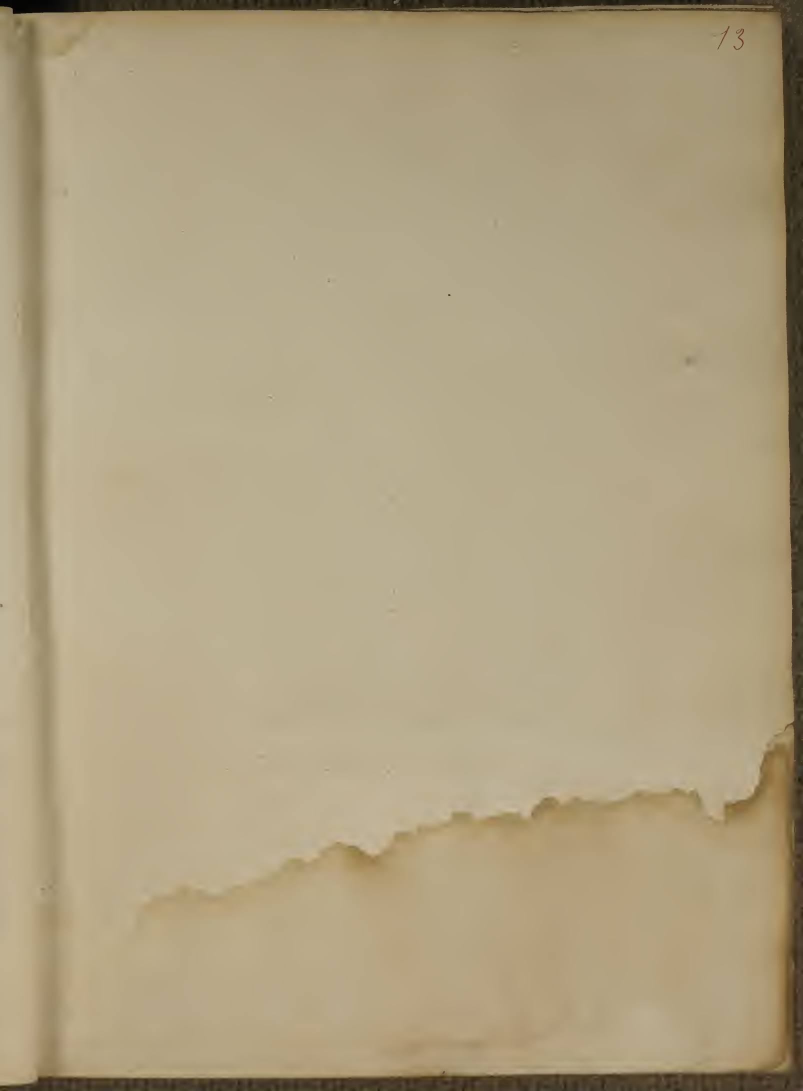
[illegible] te [illegible] si [illegible]tas necia fuerit q diximus tibi

[illegible] sanitate col[illegible] infirmitatem et disponem tciam qm

[illegible] posuerut q est hitus aut dispo ex

[illegible] n[illegible] nez h dissonis oppositu n sanitatem

et maioris q̄litatis ſaccitatis / Et huı⁹ qđ declaracō ſicut dicit ipſe
eſt ut opinem͂ unam ſolam calitatem in mſura u̾l ut corpus ſbtle
calīn unū in q̄titate et q̄litate in ſtam humidam mltā ſemel pene
traſſe ſicut aq̄ et alia uice penetraſſe in ſtam ſiccā paucā ſicut lapis
et cū ſic fuerit · inuenem⁹ aq̄m calam maioris q̄titatis et mollioris
q̄litatis · caliditatem lapideam minoris q̄titatis et acucioris q̄litatis
et h̄ ita debes agnoſcere calitatem q̄ eſt in pueris et iuuenibꝫ / pueri
em̄ non fuerūt generati niſi ex ſꝑmate qđ eſt mltū calm et huic
calori nond̾ accidit res q̄ ipm extingat / puer naq̄ꝫ augeri nō ceſſat
ſꝫ creſcendo graditur neq̄ꝫ adhuc ſtetit nedū q̄ iam retrocedat · Ju
uenibꝫ uero michil accīt qđ eorū calorem augmtet inatū nꝫ eciam
aliqđ qđ ipm extingat ſꝫ ille calor in eis aſſeruatur humtate minoris
q̄titatis et q̄litatis ſimil donec ad declinacionem perueniat / Nꝫ tamen
huı⁹ humid tal̄ diminicō eſt adhuc diminicō q̄ caliditatem retinere non
poſſit · nꝫ em̄ niſi q̄ augmtū facere non ualet quia humiditas tanta
... q̄ duas res facere poterat cuſtodire uidꝫ calorē et ſupe̾
eciam ad augmtū faciend̾ / Ad ultim̄ uero ad hodieuenit · q̄ neu
tram duarū rerū efficere poterit / Oꝫ ergo ut in medio talis exiſ
tat q̄ poſſit unam rem efficere et non alteram / falſū aut eſt ut di
cam⁹ ipſam poſſe augmtare et nō poſſe calorem retinere inatū / quō
em̄ in re augmtū preſtare pt qđ radicem non ualet cuſtodire / Re
ſtat ergo ut dicam⁹ q̄ calorem cuſtodire pt et in corpore augmt̄
preſtare non pt et ſtatū eſt q̄ h̄ eſt etas iuuentutis / Quod aut
dixit ſecta ſ q̄ augmtū qđ eſt in pueris non eſt niſi ꝑ humiditate
et non ꝑ calorem · eſt diccio falſa · humtas naq̄ꝫ augmti eſt materia
et materia non patitur per ſe nec per ſe creatur · ymo apat opone
uirtutis in ea agentis · Virtus aut in eam agens h̄ · eſt aīa · aut n̄
precepto dei / nꝫ agit niſi cū mſtro · et illud eſt calor inatus / Qđ
aut dixerunt eciā q̄ uehemens deſiderium qđ eſt in pueris nō eſt niſi ꝑ
fratem gme eorū eſt diccō falſa · Cū malo naꝫ deſiderio qđ eſt ꝑ
fratem gns non peruenit yſtimbre nec nutrimtū · puerorū enim
yſtimbre melior eſt q̄ eſſe poſſit · eſt in pluribꝫ horis / nꝫ in eor corpibꝫ
niſi foret ꝑ hoc de ꝑmutacone eius qđ creditur pl⁹ peruenıret

quod scilicet illud quod dissolvitur propter quod crescit. Aliam vero accidit eis malicia virtutibus
propter eorum gulositatem et quia eorum coctiones malis disponit ordinibus
et res malas et multas et humidas. Et desuper multis movent motibus.
quapropter de superfluitatibus plus in eis adunatur. bonum purgatione indi-
gent et precipue eorum pulmones. Ideoque eorum anhelitus spissior est et velo-
cior, magnitudinem tamen non habent eo quod virtus eorum nondum
ad complementum pervenit. hec est dictio de complexione puericie et iuven-
tutis quemadmodum galienus declaravit et nos sumus interpretes etc.
¶ Preterea sciendum est quod caliditas post tempus consistendi minui in-
cipit propterea quod aer circumdans materiam eius que est humiditas exsiccat.
Calor quoque innatus qui est intus ad hoc adiuvat. et labor proveniens ex
motionibus corporeis et animalibus que sunt necessarie in vita, et defectus
nature ad resistendum illi toti semper. Omnes enim virtutes corporee sunt
finite. hoc autem iam ratiocinati sunt in scientia naturali. eius ergo operatio
non semper existit in eternum. ¶ Amplius si hec virtus infinita foret,
et semper permutationem in corpore faceret equalem ei quod dissolvitur et
uno modo: dissolutio tamen uno modo non esset. immo quottidie augeretur
et corpus dissolutionem tolerare non posset et dissolutio humiditatem
finiret, quanto magis cum due res se iuvent ad innovationem faciendam
et retrocedendum. et postquam sic est. oportet necessario ut materia destruatur et
calor extinguatur. et precipue cum eius extinctione adiuvet propter ma-
teriei defectum ¶ Est etiam preterea alia causa, et illud est humor extraneus
qui accidit assidue propterea quod cibus privatur digestione. et adiuvat ad ipsum
extinguendum duobus modis. Uno: suffocando et tegendo. alio. qua-
litati obviando. hec causa humor est flaticus frigidus. et hec est mors naturalis
cuius individuo destinata secundum suam primam generationem usque ad terminum quem
in sua potentia habet ad humiditatem conservandam. Unumquodque enim eorum
prefixum terminum habet qui in individuis diversificatur propter complexionum diver-
sitatem et hii quidem sunt termini naturales. Sunt vero et alii termini
abbreviati totum tamen divino provenit precepto. ¶ Quod ergo ex
hoc acquisivimus est quod puerorum et iuvenum corpora quantum ad equalitatem
sunt calida et corpora senum et decrepitorum sunt frigida. Sed puerorum
corpora equalitate sunt humidiora propter augmentum. et hoc quod nobis insinuat

experimentum quod est de mollicie ossium et neruorum ipsorum et consideracio quoniam parum est ex quo fuerit sperma et spiritus vaporalis ¶ Senes autem et decrepiti preter hoc quod sunt frigidiores adhuc sunt sicciores. Et hoc quod sciur experimento quod habent de duricia ossium eorum et asperitate cutis ipsorum. et consideracione eo quod prolixum est tempus ex quo fuerit sanguis et sperma et spiritus vaporalis Et in pueris quod et iuuenibus est igneitas equalis. Sed in pueris plus habundat aereitas et aquitas. Et in senibus et decrepitis plus habundat terrestreitas quam in illis duobus. et est in decrepitis plus. Iuuentus autem habet ignem magis equalem comparacione tamen pueri. est eius complexio sicca et senis et decrepiti comparacione est humida Decrepitus vero est siccior iuuene et sene in membris simplicibus et humidior est utrisque humiditate extranea madefaciente ¶ Secundum vero diuersitatem hominum generum feminae frigidiores masculis erunt. Ideo sunt in creatura minores masculis et sunt humidiores. ergo propter hominum earum frigiditatem multiplicantur earum superfluitates et propter paucum earum exercicium. Et substancia carnium ipsarum est rarior. licet viri caro ex parte compositionis eius quod ei admiscetur sit rarior. sua namque spissitudine plus prohibetur in ipsam penetrare. quod a uenis et neruorum illis ad eam profluit ¶ Qui vero terras inhabitant septentrionales: humidiores sunt et qui artes exercent aquas. humidiores erunt. Et qui ab istis diuersificantur. diuersi erunt ¶ Signa autem hominum narrabimus ubi illa signa et particularia referemus Doctrina et capitulum primum doctrine est ad sciendum quid

innor est corporis humani sit humor et eius diuisiones

liquidum in quod in primis nutriens conuertitur ¶ Eius vero humor est bonus, et est ille de cuius proprietate est ut fiat pars substancie nutriti solum vel cum alio et assimilari ei solum vel cum alio. et in summo materia restauracionis eius quod ex ea dissoluitur. et eius est superfluitas et humor malus. et est qui istud agere non consueuit aut raro in bonum conuertitur humorem. unde autem a corpore expelli et proici debet ¶ Dicemus autem [illegible]ditatum corporis quod sunt prime quod sic prime sunt ex humores quos paulo post nominabimus ¶ Secundarum vero due sunt diuisiones. aut enim sunt superfluitates aut non superfluitates. Superfluitates vero in sequentibus nominabimus. Et que non sunt superfluitates. sunt humor

q̄ a principali dispositione conversi membris delegati fuerunt, sed non ad aliam membrorum simplicium oppositione perfecta pars effecti sunt. ¶ Humoris sunt 4or species. una est humor in foraminibus parvarum venarum contentus membris simplicibus proximarum ea ibibentium. Alia est humor per omnia simplicia transiens membra, sicut ros qui in nutrimentum conversus est aptus cum corpus nutrimento careat ut membra humectet cum aqua ea fortis h motus aut alia ea exsiccaverit. Tercia est humor qui parti ante gelatus fuit et est nutrimentum quod in membrorum substantiam ex parte omnis conversum fuit, sed ex parte essencie complete et similitudinis nondum conversum fuit. Quarta est humor qui est intus in membris simplicibus a principio nativitatis per quam partium eorum continuitas existit cuius principium est ex spermate. Spermatis vero principium est ex humoribus.

¶ Et dicemus eciam quod humores humorosi boni et superflui quatuor continentur generibus. scilicet genere sanguis qui omnibus melior existit, et genere fleumatis, et genere colere rubee, et genere colere nigre. ¶ Sanguis vero natura calidus existit et humidus, cuius due sunt species naturalis et nonnaturalis. Naturalis autem est cuius color est rubeus malo carens odore et est valde dulcis. ¶ Nonnaturalis vero sunt due divisiones. Alius enim est qui a complexione bona fuit mutatus non propter quod ad eum aliud venit, sed quia eius complexio in se viciata fuerit. verbi gratia quia aut fuit infrigidatus aut calefactus, et est alius qui non fuit mutatus nisi propter humorem malum qui ei admixtus fuit. Quod est per duas divisiones, aut enim humor ad eum de foris venit et penetravit in ipsum et corrupit ipsum, aut in ipso omnino fuit generatus humor. verbi gratia aliqua pars eius putruit et eius subtile in colera rubea et spissum in colera nigra conversum est, et remanserunt aut una earum aut ambe in eo. Secundum hunc vero quod divisionis partes filld' quod ei admiscetur et ipsius species de speciebus fleumatis et speciebus colere rubee et speciebus colere nigre diversificantur secundum quantitates. Propter quod ergo fit turbidus et aliquando fit subtilis et aliquando niger multa attentus nigredine et quando albus. Similiter quoque in odore [illegible] sapore mutatur. fit namque amarus aut salsus aut acetosus. ¶ Fleumatis aut aliud innaturale aliud naturale. Naturale est quod est aptum ut in aliquo tempore fiat sanguis, quoniam est sanguis non plene coctus

Et est qd modus flatis dulcis qd non est valde ex[tra]nis fcm, ymo cor
poris coparacione est fratis pauce. Sanguis vero coparacone
et colere ru est fcm. Et est eciam fla dulce qd non est natural
qd est fla saporem non hens qd notabim? qd fit cu acciderit ut
cu eo misceatur sanguis naturalis qd mltociens in teutisimis
et in saliua sentitur. Dulcis vero natural dixit galienus
naturam pro receptaculo non fecisse mbru ppu quadmodum
duabus fecit coleris. h namq sangui pp magnam sit similitudine.
et egent eo mbra coqs fecit natura ut cu sanguine vadat. Di
ceria aut q hec indigencia est pp duas res una est necia, et
altera est iuuatiua. Necia est pp duas res. una ut sit iuxta
mbra ad hoc ut cu mbra nutriuntu qd ad ipa venire gsueuit
admisceatur qd est sanguis bon pp retencoem materiei eius qua
sto fit et epe pp aliqs causas q acciderut operentur in eo uir
tutes caru naturales et coquant et digerant et mutent
ex eo. Et sicut calor natus digerit ipm et rectificando facit
ipm sanguinem similr calor extraneus ipm plurs calefacit et cor
rupit. hanc vero necitatis partem non hent due colere, due
aut eo flati in hoc non dicant q calor naturalis ipm rectifi
cat et facit ex eo sanguinem licet in eo gcent ei q calor accin
talis ipm mutat et facit ex eo rem putida et corrupta. Altera
est ut sangui gmisceatur et ipm aptu reddat ad mbra fla
ticaru gnru nutrienda in sanguine cotru q ea est nutriturus.
oz fla actualr esse s misuram notam sicut est cerebru et
h qd in duabus repertum non est coleris. Iuuatiua uo est.
ut humectet iuncturas et mbra q multe exnt mocionis ne siccitas
eis accidat pp calorem q ex motu puenit et fricacone et h qd
est iuuamentu stans in termine necitatis. Non natural aute
flatis aliud est superfluitas diuerse stre usqz ad sensu et est
mussallagmosum aliud est in stba eqle in sensu et in veritate di
uersu et est fla crudu. Aliud est valde sbtile et ipm est aqsum
Aliud est valde grossu albu et illud est qd gypseu vocatur et
ipm est cu sbtile fuit resolutu io q in foraminibus iuncturis

dici fuit retentu qd oibus existit grossius. Et ex flate ecia est qd qd est salsu qd oibus flatis speb9 acuens est et siccius et lenius. Ois uero salsuginis est causa ut aqse humiditati pauci saporis aut priuatie eo terree partes aduste quu siccaru et saporis amari eqli temperamto misceantur. Si enim mlte fuerint a maris prouenit sapor et ex hoc qd fuerut sales et aq salse. Et est eciam cu fit sal ex cinere et alchar et calce et alijs cu in aq coquitur et colantur et coquitur aq illa donec in salem congletur aut ita dimittitur donec per se congletur. Simlr qz flati tenui qd saporem non het aut c9 sapor adeo est paruus q non superat cu eo sicca nisi se miscuerit adusta eqlitatis adimixtione ipm faciet salsum et tale faciet. hoc igr fla est coleriat. Galienus uero dicit fla hoc salsum fieri pp ipius putredinem aut aqsitatem q ei fuit admixta. Et nos qd dicim9 putredinem ipm salsum efficere io q in eo adustionem facit et emercitatem q cu humiditate ei9 commiscentur. Sola aut aqsitas cu ei admiscetur salsedinem in ipm efficere non ualet cu ibi ulla a non fuerit ca. Et michi qd uidetur q ista causa non permutacionis est sed commutatis tuc eni locucio completa erit. Et ex flate est qd est acetosu et qad dulce est s nimos dulce pp cem suam et aliud pp rem extneam q ei admixta fuit. Simlr acetosi acredo s duos mos dt vno io q res extnea ei admixta fuit q est eo in acris qm in subseqnti nominabim9. altero pp pp cam q in ipo met q9 et illud qd est ut fli dulci qd diximus pp ipso dulci existe accidat sicut accidit succis dulcibus q pus bulliut et postea acrescut. Et est aliud fla ponticu c9 dispo est qad hec dispo fortasse eni erit eius ponticitas pp cam q in se uehementi infrigidacione infrigidatu est adeo ut eius sapor ad ponticitatem sit cuersus io q eius aqsitas congelata est et ad siccitatem paru et terrestreitatem alterata est et neqz fuit calor debilis q ipm bullire faceret et cuerteret in acredinem nez calor fortis q ipm coqueret ea. Et est spes flatis uitrei spissi grossi uitro liquefacto similis in sui uiscositate et ponderositate qd pluriez est acre et plurimz saporem non hebit. Et uidetur q illud ex eo q

est grossū saporem nō hn̄s / sit crudu aut ↄuertatur in crudā. Et
h' qd' est illa flātis spēs q̄ in principio rei erat aq̄sa frigida nec putru
it nec res alia ei commeta fuit sed sic remansit recondita donec fuit
ingressata et fritas fuit ei addita ¶ Jam ig' declaratū est q' corrupta
flātis mōi ex parte saporu ipius sūt 4^or. Salsū acre pontieū et in
sipidū. Et ex parte sue essencie sūt 4^or. aq̄sū uitreū / mustillagiosū
gipseū. Crudu uero in collectone muscillagiosi ↄtinetur ¶ Co
lera aut rubea alia est naturalis, alia ē q̄ est supfluitas non nālis.
Naturalis est spū sanguis c^o color est ru clarus. et est leuis acuta
et q̄to magis fuerit ca. erit eius rubedo maior / Que cū in corpe
generatur / in duas diuid' partes. q̄rū una cū sanguine uadit. et
altera ad cistim fellis transmittitur. Et illud uo qd' de ea uadit
cū sanguine / cū eo penetrat cā necitatis et iuuamti. Necitas
uero est ut sangui admisceatur ad nutrienda membra in q̄rum
ↄmbus magnam eo ru partem esse oz ꝑ modū q̄m meretur de
dione sicut pulmo. Sz Juuamtū est ut sanguinem subtiliet et
in itineribus ipm penetrare faciat. Quod uero de ea colatum
est. ad cistim transmittitur fellis cā necitatis et utilitatis
Neccessitas aut est ꝑ totū corp' q' est ipm a supfluitate mu
dare aut ꝑ ipius unū membrū qd est fel nutrire. Utilitatis
uero duo sūt Juuamta. Unū est intestina a stercore et flāte uisco
so abluere. Et aliud intestina et ani musculos pugere ut qd sit
ei neccessariū senciat. et egonem emittat / io3 sepe accit colica
cā oppillonis q̄ fit in foramine qd' a felle descendit ad intestina
¶ Nonnaturalis uero colere alia est q̄ a natura egred' ꝑꝑ cam
extrancam q̄ ei admiscetur. alia est q a natura egressa est ꝑꝑ cam in
se q2 eius sba non est naturalis partis ꝑmetalia est q̄ est sicca
et famosa et est illa c^o extraneū illud qd' est admixtū est flā cui^9 ge
neraco magis est in epe. Et alia est q̄ est moris fame et est illa
cui extraneū qd' admixtū est / est mlia / Nota q' famosa aut est colera
citrina aut colera uitellina. flā naq3 cui cui3 admiscetur q2 est
tenue / et generatur inde pus / q2 est grossū. et generat' inde
sa eo q̄ ouorū uitellis similis existit. Q' aut moris est fame

est illa que uocatur co. adusta que aliquo duorum generatur modorum. Unus est ut
co. in se aduratur et accidat inde cinereitas. sed eius subtile non sepa
retur ab eius cinereitate. ymmo cinereitas in eo contineatur. et hec
quidem peior. Et alius est ut co. in ad eam extrinsecus ueniat et cum
ea misceatur. et hic quidem est melior. huius autem speciei co. color est rubeus
sed non clarus uel floridus. ymmo est magis similis sanguini sed est
tenuis. et plerumque a suo colore per aliquas mutatur causas. Ex uero
in sui substantia extra naturam est. alia est cuius generacio est ab epate. et alia est cuius
generacio magis est in stomaco. Et illa quidem cuius generacio est ab epate magis
est una species que est cum quod in sanguine subtile aduritur et cuius spissitudo
eo est in. Illa que in stomaco magis generatur duas habet partes. prassinam
uidelicet et uiridem ut erugo eris. Et michi quidem uidetur quod prassina
ex uitellina generatur. cum enim aduritur. adustio in ea efficit ni
gredinem. ex qua cum citrinitate mixta generatur uiriditas. Zinza
ria uero uidetur michi quod generetur ex prassina cum enim aduritur
donec eius humorositas siccatur et ad albedinem redire incipit
per suam siccitatem. Calor namque in humido corpore in primis nigre
dinem efficit deinde denudat ipsum nigredine que omnino eius finit hu
miditatem. et quando superfluit in illo. ipsum albificat. Et hic quidem in lignis
attende que prius in carbonem uertuntur deinde in cinerem. Calor enim
in humido facit nigredinem. et in eius contrario albedinem. frigiditas in humido
albedinem operatur et nigredinem in eius contrario. hec tamen iudicia
duo que in prassina et zinzaria indicantur. estimativa sunt iudicia.
Hec autem species que dicitur zinzaria omnibus colere rubee speciebus calidior
dicitur et peior et magis perniciosa. et dicitur quod est de substan
cia uenenorum. ¶ Colera autem nigra alia est naturalis alia est su
perfluitas nonnaturalis. Naturalis est bonum sanguinis fex et tur
bulencia et superfluitas. cuius sapor inter dulcedinem et ponticita
tem existit. Ex quidem cum in epate generatur in duas separatur partes.
quarum una in sanguinem penetrat et alia in splenem trasmittitur.
Pars autem que cum sanguine penetrat. uadit cum eo causa necessitatis et
utilitatis. Necessitas uero est ut sanguini admisceatur eo quod debet in
nutrimento cuiuslibet membrorum in quorum componibus magnam melie partem

esse oportet sicut ossa. Utilitas uero est ut restringat sanguinem
et confortet et inspisset ipsum et pars eius que ad splenem trans
mittitur est illud quo sanguis non indiguit que ad ipsum cum necessitate
et utilitatis uadit. Necessitas uero aut est propter totum corpus scilicet ut
a superfluitate mundetur. aut est propter unum membrum quod est ut splene
nutriat. Utilitas uero ideo accidit quia in os stomachi quasi mulgendo confluit.
Et hec quod utilitas duobus modis. uno quia os stomachi stringit et confortat
et inspissat. alio ut more stomachi commotionem propter acredinem faciat et
excitet ad famem et faciat desiderium. Debes autem scire quod colera
rubea que ad cistim transmittitur fellis. est illud quo non indiget sanguis.
et quod a felle egreditur est illud quo fel non indiget. Et similiter
colera nigra que ad splenem transmittitur est illud quo sanguis non
indiget. Et illud quod a splene egreditur est illud quo non indiget
splen. Et quemadmodum colera rubea postrema euigilat uirtutem expulsiuam
inferius. sic et colera ista nigra uirtutem appetitiuam euigilat
superius. ¶ Melancolia uero non naturalis non est admodum
ypostasis ymo est admodum adustionis et cineritatis. Res namque
humide cum rebus terrestribus admiscentur. separatur terrestritas
ab eis ab aliquo duorum modorum. aut admodum ypostasis. et tale quale illud
de sanguine est melancolia naturalis. aut admodum adustionis quod est
cum resoluitur subtile et spissum remanet. et tale quale illud est de
humoribus est melancolia superfluens. et ista que uocatur colera nigra
et nec habet ypostasim nisi sanguis. Et flegmate enim propter sui uiscositatem
nichil descendit sicut ex oleo. et ex colera rubea propter sui subtilitatem et sue
terrestreitatis paucitatem et sui motus assiduitatem. et propterea
quod illud quod de sanguine separatur in corpore est paruum non descendit
res de qua sit curandum. Nec etiam cum separatur et moratur nisi parum.
sed putrefit et aut a corpore expellitur. Et cum putrefit. eius sub
tile resoluitur. et spissum remanet colera nigra adusta et non ypostasium
¶ Melancolia autem que est superfluens alia est que est cinis colere et quod de
ea aduritur que est amara. inter quam tamen et coleram quam adustam
uocamus existit differentia. cum cinis hic fuit admixtus. hic uero non est
nisi cinis per se cognitus cum subtile fuit resolutum. Alia est cinis

flatis et qd de eo adustu fuit. Et si fla valde sbtle et aqsu fuerit, cinis
erit salsus. Et si non, trahet ad acredinem aut ponticitate. Alia
est que est cinis sanguis et qd de eo est adustu, et h qd est salsa ad pau-
cam dulcedinem trahens. Alia est que est cinis mlie naturalis,
que si subtilis fuerit, erit eius cinis et qd de ea adustu est valde acre
sicut acetu qd cu sup terre facie cadit ebullit. et eius odor est acer
a q musce fugiunt et aialia. Et si grossa fuerit minoris erit acredinis
cu ponticitate pauca. ¶ Male igitur co. m spes sut tres. Cola ru-
cu aduritur et eius sbtle resolutur. Et due alie diones qs postea
diximus. Melencolia vero flatica tardioris est impedimenti p mali-
cie. Et melacolia colerica est forcoris e malicie et velocioris corrup-
cionis, veruti est susceptibilioris corrupcoine q alie. De aliis
vero divisionibus duabus, q magis acris est, deterior existit.
Secetu si in eius pncipio auxiliu presto fuerit, cicius medicacoes
recipiet. Tercia min sup terra bullit et min in memb petrat.
tardius permit. Sz ad resoluend et maturand et medicaconem
recipiend magis est effrenis. Hec ergo sut spes huor nalium et
superfluencia. ¶ Inqt galienus. Qui dixit q huor nalis solomo
est sanguis, et alii huores sut superflutates qbz non egetur, no
dix veru. Sicut em solus sanguis e ecnl huor q nutrit membra
oia in suis cplmbus et virtutibz silia. Os namqz carne durius n
existit nisi qz sanguis cu sba dura melecolica fuit ammixta. ipm
nutriuit. Et nez cerebru mollius est carne, nisi qz sang q ipm
nutriuit sba moll flatica fuit ammixta. Ipm qz sanguinem inveniemo
aliis ammixtu huoribus q ab eo separatur. cu em extrahitur et or-
dinati ponitur in vase / in visu discernitur q separatur in
partem q est sicut spuma et est co. ru. Et parte q est sicut fex
et res turbida et est mlia. Et partem q est ut ovoru albumen
et est fla. Et partem aqsam q est aqsitas cuius superfluitas in urina
evacuatur. Aqsitas nam no est ex huoribz fixis nez est nisi ex eo
qd bibit, et non nutrit. nz est nccia, nisi nutrimenti attenuacoe
et penetracone. Huor namqz est qd ex eo qd bibitur et comedit
et bibitur est nutriens. Qd aut dico nutriens, volo intelligi qd

quod est in potencia simile corpori. Quod autem in potencia corporis s(cilicet)
corporis humanam similitudinem habet est corpus in mixtum non simplex.
Et aqua quod est simplex. ¶ Sunt autem quidam hominum qui opinantur virtutem
sequi singulis multitudinem et ipsius debilitatem sequi eius pauci
tatem. sed non est ita. Quod vero attendendum est disposicio quantitatis eius quod de
eo corpus ingreditur. ¶ Et sunt quidam qui opinantur quod humores aucti
fuerint aut diminuti postquam humana corpora in comparacionem fuerit
quidem in quantitate unius ad alterum similitas erit observata. Et non est ita.
humores namque preter illud mensuram in quantitate habere debent obser
vatam non in comparacione alterius humoris, immo in in se cum custo
dia mensuracionis quam habent in comparacione unius ad alterum. Ad hoc
quod remanserunt de rebus humorum questiones que non medicis sed
tamen pertinent phisicis ideo eas pretermisi. Capitulum 2m de qualitate ge
nerationis humorum
veniens in masticacione aliquam habet digestionem.
superficies enim oris superficiei stomachi contigua existit. vel
est ac si una esset superficies. est quia in eo virtus digestiva existit. ex quo.
cum masticatum redigerit aliquam ipsum permutabit conversione. Et in
hoc quod auxiliatur saliva acquisita per digestionem in qua cadit calor
naturalis. Ideo triticum masticatum in maturacione furunculorum et exi
tuacionem operatur quod non operatur triticum cum aqua tritum nec illud
quod cum aqua coquitur. Et dixerunt quod quod signum ostendens nobis quod masti
catum iam incipit digeri. est quod nec primus odor nec primus sapor in eo
invenitur. Deinde postquam stomachum ingreditur integra digeritur digestione
non propter calorem stomachi tantum, sed propter calorem membrorum tantum que ipsum circumdant
a dextra quod epar et a sinistra splen. Splen namque calefacit non propter sui
substanciam, sed propter venas multas et arterias que in eo sunt. et ab interiori quod
zirbus adipinum quod cito suscipit calorem causa adipis et ad stomachum redu
cit. Et superius quod cor. Et mediante dyafragmate ab eo calefit.
Cumque in primis infusis digeritur. fit sua essencia in multis alium
auxilio eius quod ei amiscetur de eo quod bibitur plerumque chilus et est
substancia liquida ptisane in substancia similis et spissitudine similis. Deinde eius
subtile a stomacho et intestinis attrahit et per vias venarum que meseraice
[illegible] dure ipse [illegible]

Cumq₃ per eas ipell' ad uenā peruenit q̄ epis porta uocatur et pene
trat in epar in diuidib₃ et ramis porte intratibus et se inoratib₃
et sbtiliantibus ad mod' capillorū occurrentibus orificiis diuisionis
radicis uene q̄ a gibbo epis ascendit. Et non facit penetrare in illa
coangustacone nisi melior commixtio aq̄ bibite sup̄ illud q̄ indig₃
corp'. Cū ergo in istarū uenarū uillis diuid' fit q̄si epar totalit'
tangat h'moi chili totalitate. Et p̄p illud tūc eius cō̄o est uehemēcior
et forcior et uelocior et tūc coq̄tur ¶ In oī aūt decoccōe q̄ est h'. ē
res q̄ est sicut spuma et res q̄ est sicut ypostasis et res q̄ fortasse
erit cū eis aut q̄ ad adustioem ptinent. si decoco superflua magis
fuerit aut res q̄ non est bene cocta. si decocco minor fuerit q̄ debet
Spuma aut est co. ru. ypostasis est m'lia q̄ ambe sūt natural'
Adusti uero sbtle est mala co ru et eius spissū m'lia mala nō nāles
Et q̄d non bn̄ coctū est est fl'a. Q̄d aut de hoc toto res colata est
q̄ est bene cocta est sanguis. Qui tamen q̄diu est in epe sbtilior
existit q̄ debet p̄p aq̄sam sfluitatem q̄ p̄p rem q̄m diximus est nccia
Illud uero q̄d est sanguis cū ab epe separatur ab aq̄sitate eciam
superflua illico mundatur q̄ nccia non est nisi p̄p cām q̄ind q̄ iam sb
lata est ¶ Extrahitur ergo aq̄sitas a sanguine in uena q̄ ad renes
descendit et fert secū sanguinem q̄ ad renes nutriendos sua q̄titate
et q̄litate bon' existat Nutritq₃ renes uctuositas h' aq̄sitatis et
sanguineitatis. Deīn illud q̄d remanet ad uesicam ꝯ tendit et p'
ad uirgam ¶ Sanguis aūt essencie bone per uenam magnam
a gibbositate epis ascendētem uadit et tendit per uenas q̄ ab ea ut
rami separantur Deīn in gredegil uenarū postea i seuguerise deggua
post in suggentibus seu geti Deīn in uenis q̄ sūt sicut uilli capilla
ribus Postea sang' ab earū orificiis resudando lab' in m̄bra de
parte diuina ¶ Sanguis ergo cā efficiens est calor temperatus
Et cā material' est q̄d de nutrientibus est temperatū et de potib₃
bonis. Et formalis cā ipius est decoccō bona Et eius finalis
cā est ut nutriat corp' ¶ Efficiens aūt co ru cā est igne' calor su
perfluus et p̄p'e in epe Et eius cā material' est q̄d de nutrientib₃

de decoccione ad superfluitatem procedens. Et eius final' ca est necitas
et utilitas q̄s nominauim'. ¶ Melie qd' ypostasiue ca eius efficiens est
calor temperatus. Sz ca efficiēs aduste est caliditas q ab equalitate est
egressa. Et eius ca materialis est qd' de nutrientibus est grossum
uehement' et pauce humiditatis. Et ca hi' formal' est fex ypostasiua fumi
duorum mor' unde nec labitur nec resoluitur. Et eius ca finalis
est necitas et iuuamentū q nominauim'. ¶ Melancolia aut̄ fit multa aut
pp caliditatem epis, aut splenis debilitatem, aut pp frigoris uehe
menciam congelantis, aut pp confeccionis perseueranciā, aut pp cōsuetudines
q multu prolixe fuerunt, qre pp illud humores facti sunt cineres. Cu
mlia multiplicatur et inter stom et epar stat sanguis et bonorum hu'
generacio cui ca minoratur, g' sangs minuetur. ¶ Debes aut̄ scire
q generacionis huor' cause caliditas et frigiditas cū aliis exiunt
causis. Sz caliditas eqlis sanguinem generat. Et superflua colera
gignit ru. Multaq superflua: mliam generat p superfluitatem
adustionis. Et frigiditas qd' flā generat. Et mltū superflua generat
mliam per superfluitatem congelacionis. ¶ Debes aūt attendē
uirtutes passiuas cū uirtutū actiuarum equidistancia. Neq oz ut stet
credulitas q ois g' sibi simile generet et non sui cōrium per actionē
licet non sit per eē̄ncia. Complexio n. mltociens accit ut cōrium ge
neret. frigida naq g' et sicca plerumq generat humiditatē non pp eēm,
sz pp digestiue debilitatem. Et hu' qd' gnem hens, est ho macer c' iūc
ture sunt laxe et est lenis .i. sine pil' et ipe est timorosus et fridus
tactu et suauis et uene anguste. Et ob hanc cam senectus flā ge
nerat licet certa sem g' frigida sit et sicca. ¶ Debes aut̄ scire q
sanguis et qd' cū eo labitur terciam hz in uenis digestionem et cū
per mbra ut unūqdq suū recipiat nutrimentū hz digestionem qrtā. Su
perfluitas ergo digestionis pme q est in sto per intestinorū egred'
uia. Et sc'e digestionis q fit in epe superfluitas plurimi cū ur' egred'.
Qd aut̄ de ea remanet ad splenem et fel tendit. Duarū uero di
gestionū remanencium superfluitates, per resolucionem q no scit'
et per sudorem et per sordiciem cutis secā egrediunt'. Cui' pars
est qd' per foramina egred' [illegible] nares & istrumentū

auditus | aut non sensibilia, sicut per os poros, aut contra naturam, sicut
per aperta cum aperiuntur | aut quod nascitur ex additionibus in corporibus,
sicut pili et ungues ¶ Debes autem scire quod si aliquis humores subtiles contineant
eorum evacuatio cum debilitat | Cum multum nocet in fortitudine sui su-
orum pororum amplitudo. propterea quod resolucionem sequitur debilitas | et quod
humores subtiles ad evacuandum et resolvendum sunt faciles | Quod autem ad
evacuandum et resolvendum est facile spiritum facile associari potest in sua re-
solucione cum eo igitur resolvitur | Et debes scire quod quemadmodum humores ista
in suis generacionibus causas habent sic in suis motibus causas habent | Mo-
tus namque et res calida sanguinem movent et co. ru | Et fortasse
movebunt inliam et eam fortem faciunt | Aves vero flava forte
reddit et aliquas mlie species | Et etiam ipsemet estimaciones movent hu-
meribus sanguinem enim movet res intueri rubeae quapropter prohibemus
illum a cuius naribus fluit sanguis res splendorem habentes rubeum
aspicere | hec que diximus de humoribus et eorum generacionibus ¶ Loqui
vero contra protervos et deviantes debent sapiencie opifices et
non medici Capitulum primum doctrine quinte ad sciendum quid sit

Membra sunt corpora que ex membrum et eius divisi-
prima humorum generantur commixtione | quemadmodum ones
humores sunt corpora que generantur ex prima elementorum commixtione.
¶ Membrorum autem alia sunt simplicia alia sunt que sunt composita
Et simplicia quidem sunt que cum quamcumque sensibilem assumpseris partem erit
toti conveniens in nomine et diffinicione | sicut caro in suis partibus | et
nervus in suis partibus et hiis similia | Ideoque similium vocantur par-
cium ¶ Composita vero sunt illa quorum quamcumque assumpseris partem in
nomine et diffinicione conveniens non erit | sicut manus et facies | pars enim
faciei non est facies | nec pars manus est manus | Et vocantur membra
instrumentalia eo quod sunt anime instrumenta ad complendum motus et operaciones etc.
¶ Primum igitur membrorum similium parcium est os | quod durum est
creatum. quoniam ipsum est corporis fundamentum et sustentaculum motuum
post ipsum vero est cartillago que osse existit mollior | ideoque flecti
potest | Sed est omnibus aliis membris durior | Cuius iuvamentum in crea-

continuaco · et ut duru cū molli non absq₃ medio coponeretur, s₃
esset corp̄o ordinata · Duro em̄ molle lederetur et precipue ī hō
percussionis et ostraccois sicut est in osse spatule et ypo₂dorū
in ossibus costarū et sicut epiglotal' cartillago et illud qd est sb
thorace et ut per ipam eciā foret melior uictuar se adiuice fri
canciū uicinitas, ne sua duricie rūperētur et eciā ut cū aliq₃
m'cls se extendendo ad aliqd p̄ucit mbrū in qos non existat e'
sitatur et a qō oforteetur sicut palpebrarū m'scli · Fit ibi sustētact₃
et defensio cordis car · Et plm₃ ecia in mltis locis ē nccc āq̄
re reiācm ūci q̄ non in ultimo sit dura sicut epiglotis ¶ Postea
sūt nerui q̄ sūt corpora a cerebro orta aut a nucha alba · ad flec
tend' mollia et ad separand' dura · ad hoc creati ut per eos mbra
heant sensū et motū ¶ Post neruos sūt corde q̄ q̄d sūt corpa
q̄ ab extmitatibus m'dor̄ oriuntur et neruis similantur · et ad mb
tendentes mollia · plerūq₃ sua retraccōe retrahūt mbra pp m'
di ostraccoem et aggregacoem et pp retrorsū reduccoem et qnq₃
relaxat ligamto siu ppea q m'cls dilatatur cū ad suū redit situ
aut sup̄ m̄suraū qm h₃ eius longitudo et sup̄ dispocm q̄m h₃ cū
in suo naturali existit situ addit sicut in qbusd uidem' m'clis q
· Que qd p plm op̄orte sūt ex illis q ad m'clm tendut Et ab al
tera parte egrediuntur et corpibus de qb₃ post cordarū relacō₃
tractabim' et hec qd sūt q̄ ligamta uocantur · q̄ eciā p uisū et tac
tū neruosa exnt et ab ossibus uenencia ad m'sclm uadut et fi
ūt ipa nerui in corde · Qd ergo est ex parte m'scli repletur car
ne · Et qd ab eo separatur et ad mbrū uadit motū et colligitur ī
seipo et pmutatur uocatur corda ¶ Post cas aut sūt liga
mta q̄ predixim' q̄ ecia corpora sūt nerbo sitia · quor qd sūt q̄
absolute ligamtū uocatur · et qd sūt q̄ noīe halbahitab appant
· Illud uero qd ad m'sclm extend' n̄ uocatur nisi ligamtū · Et illd
qd ad m'sclm nō extend' S₃ non tm qd est inter duo extma ossium
iuncture otinuat aut inter alia mbra et unā rem cū alia firmiter
anectit pp h q ligamtū uocatur qn₃ noīe halbahacab appatur · li
gamtorū no btiū sensū huit ne ... mltū motū et fricacōē₃ doleret

Iuuamentū aut ligamenti ex eo qd premissū est perpendit. ¶ Et post ligamēta sūt arterie q̄ sūt corpora q̄ a corde nascūtur. concaua in longitudine extensa, neruosa et in sui sbā ligamentali, hencia mociones dilatando se et ↄstringendo q̄ ex ↄtētibus discernūtur. que qd ad h̄ fuerūt create, ut cor euētetur et fumosus uapor ab eo expellatur et spūs mēbris corporis distribuatur ¶ Post sūt uene q̄ arteriis similes erūt, s; sūt ab epate et sūt quiete, q̄ qd fuerūt create ad hoc, ut sanguis mēbris q̄ sūt in corpore partiatur ¶ Deinde sunt panniculi, q̄ sūt corpora de filis neruosis non sensu perceptis texta, quorū spissitudo tenuis existit dilatata, alior corporum superficies cooperiencia et ↄtinencia ea ꝓp iuuamēta. Et ex q̄b; est: ut sūma eorū in sua figura et factura custodiūt. Et ex eis est: ut ea ab aliis corporibus suspendant, et eis anectāt mediantib; neruis et ligamētis q̄ fila facta et ex q̄b; texti fuerūt sicut ren a dorso. Et ex eis est: ut mēbra, p̄ sbam sui sensū non hencia, per ipsos hēant superficiē sui essencia sensibilitatem q̄ illud qd ei occurrit sentit et accentali sentit qd in corpore accidit qd eis inuolutū est. Et h̄ qd mēbra sūt sicut pulmo et epar et splen et renes, hec em̄ in sui sbā nullo sentiunt. S; nec sentit illud qd in eis percussionem facit nō qd de panniculis sup ea existit. Cū; in eis accidit uentus aut apa sentit. S; uentū sentit panniculus accentaliter ꝓp extensionem q̄ euenit in ipso. Apa uero sentit principiū panniculi et eius appensionem accentaliter eo q̄ mēbrū apatis grauitate lauatur ¶ Postea est caro q̄ est locor uacuorū implecio q̄ in horū mēbrorū situ in corpore existunt et ipsorū fortitudo q̄ sustentantur. In unoq̄ uero mēbro est uirtus naturalis q̄ eius res nutrimenti opletur et h̄ qd est nutrimentū attrahere et retinere et assimilare et unire et superfluitate expellere ¶ Et post h̄ qd mēbra diuersificatur. Sūt em̄ qd eorū q̄ preter hanc uirtutem insuper aliam uirtutem hent q̄ ab eis ad aliud procedit et qd sūt eorū q̄ non hent hoc ¶ Et aliter qd eorū sūt q̄ preter hanc uirtutem insuper uirtutem hent q̄ eis ab alio influit. Et sūt eorū qd q̄ non. Cū ergo compo fiet conscietur mēbrū q̄ est mēbrum

et m̄bru neq3 suscipiens neq3 tribuens / De m̄bri aut suscipientis
et tribuentis uniuoc̄one non dubitam⁹ / In cerebro naq3 et ep̄e oēs
cōueniut medici q̄ unūq̄dq3 eorū uirtutem uite suscipit et calorē natl̄e
et sp̄m a corde / Et unūq̄dq3 eciā eorū h3 pricipiū uirtutis q̄m aliī
tribuit / S3 cerebrū q̄d prebet sensū s̄ quosd̄ absolute / et s̄ q̄sd̄ non
absolute / De membri item suscipientis et non tribuentis et uniuocōe
non dubitam⁹ sicut est caro q̄ senciendi uirtutem et uite suscipit / et
non est alic⁹ uirtutis p̄ncipiū q̄m aliī ullo tribuat ¶ De aliis uero
duabus dictis partibus / In una earu medici a magno ph̄orum
diuersificati fuerut / Philosophorum naq3 magnus dixit quia
m̄bru tribuens et non suscipiēs est cor / ipm̄ em̄ est oīū u̇tutum
p̄ma radix / et oībus aliis partibus suas tribuit uirtutes q̄bus
nutriuntur et uiuūt et q̄bus ꝯprehendut / et q̄bus mouet / Medici
aut et q̄d p̄morū ph̄orū has u̇tutes m̄bs partiti sūt / et nō dixūt
q̄ sit cor m̄brū tribuens et non suscipiēs / Et ph̄i q̄d sermo
eius s̄btiliter certificatur est ueracior / S3 medicorū sermo ī p̄mis
cū attenditur est magis maifestus ¶ Postea in alia dictis p̄te
diuersificati sūt medici inter se et ph̄i inter se / Una enī secta dix̄
q̄ ossa et caro non senciencia et eorū simitia non perdurant nisi
per uirtutes ꝓp̄as q̄ sūt in eis q̄ non ab aliis principiis eis in
fluxerūt / s3 per illas uirtutes cū nutrimentū illis transmittit̄
sibi sufficiunt · et neq3 ipa aliī uirtutē tei t̄buūt nq3 eciā aliud m̄b̄ri
eis aliam tribuit uirtutem / Alia uero secta dixit q̄ uirtutes nō
sūt eis ꝓprie / S3 ab ēpe et corde in generacōnis p̄ncipio eis in
fluxerut et in eis q̄ete permanserūt / Medico tamen nō attinet
ut in sequendo demonstratiua procedat argumtacōne / Nō de
istis duabus adiuersitatibus ad ueritatem exitus prouenīat ·
· neq3 patet ei semita ad hoc ut m̄q̄ est medicus / neq3 hoc ipm̄ ī aliq̄
suarū perscrutacōnū et suarū actōnū impedit / Debet aūt scire
et credere in diuersitate p̄ma / q̄ non est ei curand̄ utrū cor sit
p̄ncipiū senciendi / et mocōnis cerebrū / et uirtutis nutritiue
epar / aut non sit / Cerebrū namq3 siue per se siue per cor habeat
p̄ncipiū aīalium actōnū existit eciā actōne aliarū m̄brorum.

Et de alia qd diuersitate, debet scire et credere q non e ei cura d'
utru uirtus naturalis in tali qle est os in pncipio ab epe uene
rit/ aut eam pro suamet cne meretur/ aut michil sit cor ¶ Sz d3
credere q hec uirtus ad os non profluit nisi ab epe ¶ Iam si me
ca uia clauderetur et os nutrimentu apcu hret: eius acco destruet
qad fit in sensu motus cu neruus q prouenit a cerebro costrig
Virtus uero illa ossis natural' feta e du eius pma serit 9. Et
tunc qd explanabitur dionis eius hitudo et diuidetur ei mbra
principalia et mbra pncipalibus deseruiencia et mbra non
principalia absq seruicio ¶ Membra uero principalia, sc' mi
q primariu ātutu q in corpore erint. q ad hoc sut necie. ut singlue
aut per spes perdurent pncipia hent ¶ Scdm uo singlaris du
rabilitatem sut tria pncipia. Cor qd est pncipiu uirtutis prime
et uite. Et cerebru qd est pncipiu senciendi et mouendi. Et ep
qd est principiu nutriendi ¶ Sz scdm spei durabilitate: sunt
pncipia hec tria/ et ecia aliud qrtu qd spei exsistit ppu. Et sunt
testiculi q uni rei sut necii et ad rem aliam sut iuuatiui. Necitas
uero est ad spma generand qd geonologia seruat. Juuamtu uo
ad hoc est ut coplemtu forme detur et q masculina q femina
9seruetur q spebus aialis accia sut inseparabilia/ et nec sunt
de rebus in aialitatis essenciam ingredientibus ¶ Membror
uero deseruiencium, alia sut q seruitute deseruiut preparatoria,
alia q seruitute latoria. Et preparatoria qd seruitus uocatur
utilitas. Latoria uero seruitus uocat. Seruitus aut pparato
ria est anq principale operetur. et latoria seruitus est postq
principale operatur. Cordis uero seruiens preparator est
sicut pulmo et eius seruiens lator: est sicut arterie. Cerebri
preparator seruiens est sicut epar. et alia nutrim mb ut ar
terie spus. et lator: est sicut nerui. Epatis uo ppator seruiens,
est sicut sto. et lator est sicut uene. Et testiculor qd seruiens
ppator, sut sicut membra q anq ipi generat spma. Sz eor
seruiens lator: est sicut uirga uirilis/ et q uene q sut int ipsos

cionis impellit / Et mulieres insup hent matricem per quam spmatis
opletur utilitas ¶ Galien' aut dix q mbrorū alia sūt q̄ oponem
tm̄ efficere hent / alia q̄ iuuamēta tm̄ / et alia sūt q̄ opone simul' et
iuuamētū hent / Primū est sicut cor / secūd' pulmo / 3m sicut epar
¶ Dico aut q per oponem oz intelligi illud qd' cū re sol' modo ee opo
nū in uitam singlaris ingredienciū opletur aut in spēi pma
nencia sicut cor in generacōe sps / Et p iuuamētū oz intelligi
illud q̄d pparatur ad alterius mbri operacōem suscipiendam
et tūc erit operō opleta ad dandam singlari uitā aut spēi pma
nenciam / q̄ad' pulmo aerem pparat / Ipm uero epar suā sām
pmo efficit operōem s. digonem / et digōm tercie et q̄rte appara
tū prestat / ergo mgr digōez sāz adeo pfectā efficit q ad sāngem
ad ipminet nutendū sit bon9 / acōem operatū est / et mgr ope
racōem efficit q̄m alia opone expectata auxiliatur / iuuamētum
efficit ¶ Et eciam demum dicem9 q mbrorū alia sūt q̄ generat'
ex spermate / q̄ sūt similia parciū mbra / prec' carnē et adipem
Et alia sūt q̄ ex sanguine generantur / sicut adeps et caro / Cd'
em est preter hec duo / ex duobus generatur spmatibus / s. mas
culino spmate et spmate mlieris / Sz s. sermonem q̄ de sapietib
uerificauit de spmate masculi generatur / sicut caseus gēnat'
de coagulo / et de spmate mlieris generatur / sicut caseus de
lacte generatur / Et sicut coaglōis pncipiū actiue est in co
agulo / ita pncipiū generacōnis forme est in spmate uiri Et
sicut pncipiū passiue coaglōis est in lacte / ita pncipiū coa
glōis forme s. uirtutis pacientis / est in spmate mlieris / Et
q̄ad' unūqdz duorū coagli uidelicet et lactis est pars sbe ca
sei q fit ex eis / ita unūqdz duorū spmatū est pars sbe embriōis
¶ Hoc aut uerbū non parū immo mltū uerbis galieni est ctrariū
Ei nāq uidetur q cuiuslz duorū spmatū inest uirtus coa
gulatiua et uirtus coaglōem suscipiens / pp hoc non se zhibet
quī dicat q uirtus coaglōis in masculis est forcior / et uirtus
coaglōem suscipiens est forcior in feminis / Qualiter aut sermo

¶ Postea sanguis qui in tempore mistorum a muliere separabatur fit nutrimentum. Secunda alia pars eius est que in similitudinem convertitur sue speciei, et membri quod ex eo generatur, et erit nutrimentum augmentans ipsum. Et alia pars eius que non nutrimentum fit ad hoc est congrua, ut coaguletur ad implenda loca membrorum priorum vacua, et fit caro et adeps. Et alia pars eius est superfluitas que nulli harum duarum rerum est bona, et remanet usque ad horam partus, quam natura utpote superfluam expellit. Cum infans peperit sanguis quem ipsius corpus generat huius sanguinis supplet vices. Et generatur ex eo quod ab illo sanguine generabatur. Et caro quod ex sanguine generatur spisso, quem caliditas et siccitas coagulat. Adeps vero ex eius aquositate et unctuositate generatur, quam frigiditas coagulat, verum ipsum caliditas resolvit. ¶ Membra autem que ex spermate sunt creata, cum solutionem paciuntur continuitatis, certa continuitate non restaurantur nisi pauca ex eis, et in paucis habitudinibus, et in etate pueritie, sicut ossa et rami venarum pueri. Non enim magis nervi arteriarum. Cum enim aliqua earum pars fuerit [illegible] nil loco eius nascitur. Et hoc quod fit sic ossa et nervi. Illa vero que ex sanguine sunt creata renascuntur post perditionem suam, et continuantur cum substantia qualis sunt ipsa, sicut caro. Et [illegible] quod est generatum ex sanguine in quo adhuc virtus existit spermatis, dum non [illegible] ipsum [illegible] tempus excessit non parvum illud membrum quando tollitur, nascitur iterum post, sicut dentes in etate pueritie. ¶ Cum autem sanguis ad aliam conversus fuit formam, non iterum renascetur. ¶ Et dicemus eciam quod membrorum sencientium mobilium, plurimum sensus et motus similis est principium unus nervus. Et plurimum separatur, et erit principium cuiusque virtutis nervus. Et eciam dicemus quod omnia intestina que sunt involuta panniculis, panniculus ex uno panniculo pectoris aut ventre coopiencium nascitur. Secundum eorum que in pectore sunt panniculorum origo sicut dyafragmatis et venarum et arteriarum et pectoris cum panniculo interiore qui costas tegit. Et membrorum quod et venarum que sunt in ventre panniculi oriuntur ex siphac, qui interius ventris cooperit musculos. Omnia quoque membra carnosa, aut sunt membra villosa sicut caro que est in musculis, aut villis carencia sicut epar. Et nullus quod motus fit nisi per villos. Voluntarius vero fit causa villorum que sunt in musculis et naturalis sicut motus matricis et venarum. Et compositus sicut motus transglutiendi fit villis [illegible] per forarum exitum longitudinis et latitudinis et transversionis. Attractorum vero sunt villi qui in longitudine protenduntur, et expulsivi villi qui latitudine tenduntur. Constringentes et retentorum sunt villi qui ex transverso vadunt. ¶ Membra autem que unam habent tunicam, sicut venarum et vesice, tres villorum species ad invicem sunt contexte. Et membrorum que sunt duas habencia tunicas

uilli q in latitudine tedunt sep in cor extrinseca erunt tunica et alii duoru tunica cor
intrinseca. Illi tamen q in latitudine protendunt ad superficiem mag declinat ad
intrinseca. Cum tales creati non fuerunt. n ut attrahendi et expellendi uilli
simul erunt / s melius erat uilli atrahendi et retinendi sint sil n in intestinis. Non
enim multa indiget retencione, sz atraccione et expulsione ¶ Et dicemus
eciam q membrorum neruosorum corpa a fin sba alica contineatur, Alia sunt
q unam habent tunicam alia q duas. Que aut duabus erunt tunicis non tales
creata fuerunt nisi pp iuuamenta multa / q r unum e, multa necessitas multe c
custodie fortitudinis sue corporeitatis, ne fidatur cam sue fortitudinis
motus eius qd continetur in eis sicut arterie. 2m est. multa necessitas
multe custodie, in re corporis qd in eis est reconditum. non resoluatur et eg
diatur ¶ Resolonis uo timor pueit cam sue raritatis si unam haberent
tunicam et exitus timor e uo q pp hoc ad findendum cont apte. Et h qd
corpus qd in eis e reconditum e sic spus et sangs q in arteriis sunt reconditi, in
q rum custodia e ualde studendum, et de qbz timetur ne pro nichilo recedat
spus qd pp resolucionem et sangs qd pp fissuram. Et h qd magis timet malum
3m est q cum alicui membro fuerit necessarium, ut sit ipius atraccio et expulsio
motu uehementi factum e unicuiqz cor sigtarie instrumentum, sic permixti
one et hoc est sic stom et intestini. 4m e qm cum uoluntas fuerit ut unaqz membr
tunica operacioni q est ei ppa sit preparata, et unaqz duarum opacionum acci
derit pp q ne ab alterius q ne opmis diuisam sunt melius inter eas diuide.
sicut stom in q sunt uoluntas senciendi uirtute esse. Et qd non fit nisi
membr neruosis et digerendi qd sitr non fit nisi p membr carnosum. Unicuiqz ig
harum duarum uenatum tunica posuerunt per se tunica neruosam. uirtu
ti senciendi. et tunicam carnosam digerendi. Et n qd intrinseca tunica fec neruosam,
et extrinseca carnosam. potest naz opd digeretur ad id qd digestum e i parte
ab occursu pueire. Secies uo h qd sentitur n pt sentire, n obuiado et
sensu tactus ¶ Et dicere eciam q pt qd membr q r q sangui e p'mq. Non ergo
indiget sangs in cor inuenimento multociens conuertisicut carnis. q pp in ea nz
foraia facta fuerit nz uetdi in qbz aliquanto tepe inuenimentu qd ei dirigit
uinoretur et demu eo cito mutatur illico e ei inuenimentum occurrit in ipam q ut
¶ Et fit ex membris qd confru cf a sanguis q ne ualde e recondita, io cu necce sunt

sicut os. Quapropter in creatione autem eius positum fuit foramen quod cor nutrimentum tanto contineat tempore quanto illud in eius similitudinem convertatur. sicut in osse cruris et adiutorii. aut foramina multa in ipsis diversa sicut in osse mandibule inferioris et membris quedam que sic sunt necesse ut nutrimento ampliori quam tunc eis sit necesse impleantur ut paulatim et paulatim procedat illud in sui similitudinem convertendo. Membra autem fortia superfluitates suas ad membra debilia sibi vicina expellunt. sicut cor ad assellas et cerebrum ad loca que sunt post auriculas et epar ad inguina. Capitulum primum summe prime doctrine quinte et est sermo universalis de ossibus et iuncturis

Dicemus quod ossium que sunt in corpore alia sunt sicut fundamentum quoniam super ea est corpus fabricatum sicut spondiles dorsi. Spondiles namque ille corporis sunt fundamentum super quod ipsum fabricatum est quemadmodum navis super lignum fabricatur et in ea primum ponitur. Et alia sunt que sunt in corpore sicut clipeus ad tuendum sicut os cranei. Et alia sunt que sunt sicut arma quibus bellatores impedientes repelluntur sicut ossa que vocantur sisamina que sunt super spondiles dorsi que inter duas existunt patulas spine. Et alia sunt quibus iuncturarum vacuitates replentur sicut ossa sisamina que inter ossa digitorum manus existunt. Et sunt alia que sunt ad corpori suspendenda que suspensione indigent sicut os laude assimilatum quod est in medio gutturis et lingue et aliorum suspensorum. Omnia autem ossa sunt corporis sustentaculum et econtra. Et ossa quedam que ad sustentandum tantum aut defendendum aut ad membra et ad movendum necessaria non existunt solida facta fuerunt licet in eis sint vacuitates et foramina parva et pori que fuit eis necesse esse. Et eorum vero que propter motum esse necessaria fuerunt in quantitate concavitatis augmentum factum fuit et ipsorum concavitas in medio eorum posita fuit et una ne eorum eius in receptaculis nutrimenti parvis et separatis indigeret. quoniam larvum inde fieret immo durum factum est eius corpus et ipsius nutrimentum quod est medulla in concavitate interiore est aggregatum. Iuvamentum igitur addicionis concavitatis magnitudinis intensee est ut sit leve. Et iuvamentum unitatis concavitatis intense est ut corpus ipsius sit durum. et durities sui corporis iuvamentum est ne in hora fortis sioris motum rumpatur. Et iuvamentum medulle que in eo est ut nutriat ipsum sicut animal declaravimus et ut ipsum semper mollificet ne frangatur eo quod motus ipsum exsiccat et ut sit vere bene et forte solidum sit. Concavitas vero est minor et fortitudo est necessior et est maior et plus necessaria est levitas. Ossa autem porosa creata fuerunt sicut nutrimenti quod nominavimus causa et propter addiciones necessitatis causa rei alicuius que necesse est ut in ea penetret sicut odor qui cum aere attrahitur in osse colatorio sito et cerebri superfluitates que

per ipm expellūt. Oīa uo ossa iūcta sūt et coniūcta. Nez īter āqd os et os qd ipz seq̄ magnū existit spaciū. Inter āq tn̄ cor̄ īueītur spaciū paruū qd car-tillagiosā iplēt lagalio aut cartillagibz simīlia. q̄ ppt iuuamēt fuert cāta ppt qd z cartillagīes. Et ubi qd de iuuamīto illo no ē curād. iūctura it ca-sic labicati facta fuit sicut ī madibla inferioru. Vicinitates uo q̄ iter ossa eēnt. mltis sūt mois. Sūt em̄ ossa qrū uicitas iūcture laxe est uicitas. Et sūt alia qr̄ uicitas ē iūcte no laxe nz mltū stcte. Et st aa qr̄ uicitas ē iūcte mltū stricte uicitas figē aut modrufi ī mullach. Et iūctura qd laxa ē c. un̄ ossiū suor̄ suis motibus facile pt moui ita q aliud os no moueatur sic iūctā raschete cū asseyd. Et iūctura dura n ualde stcta cu iuni ossiū mot per se no ē facilis, nez est nisi qd modicū sic iūctā q̄ ē iter raschetā et pctine aut iūctura q̄ ē oīa duo ossa pectinis. Iūctura uo ualde stcta ē illa c ossiū nllo p se pt moueri sicut iūctā tho-racis. Et fixa qd ē illa c unū ossiū hz additamētū et aliud hz foramen ī q figitur additamētū fixioē in q uo mouetur sic detes ī suis origibz et almodrus qd ē c unuqdz ossiū hz uicitates et dentes sic serra. Et de-tes uni taliter sūt preparati q alterius ossis uacuitates īgrediūt q̄ad serrat n et exar n̄ eris tablas ↄpomūt. Et hec qd iūctā uocatur serra exar n̄ sicut sūt ossiū iūcture cranei. Et mullach qd aa est q ī longi-tudie est conexa sic iūctura q ē it duo ossa asseyd. Alia ē q ī latitudie ↄtinuat sic iūcture spodliū iferior ex spondlibz dorsi q sūt ī spina. eār em̄ q superi sūt iūcture st ualde stcte

Cam 2m de anathomia ossium cranei

Primū qd ossiū cranei iuuamtū ē q sūt clipeus cerebri ipm coopiēcia et ab oibus malis defēdēcia. Iuuamtū uo ī hoc q mlta ēata fuerūt et no sūt unū os. ī duas partitur sūmas. Quar̄ una ↄsiderat s res q sūt ī ↄparacone ossis illi, et alia ↄsiderat ī ↄpacoē ei qd ipz os col-ligit. Prima uo sūma ī duo diditur iuuamīta. Vnū ē q si craneo ipedimtū ī una sui parte ueīnt fracture aut putfaccois no erit toti craneo ↄs q̄ad eēt si unū foret os. Scdm est ue ī ptibz uni ossis diuisitas ī duricie et mollicie z raritate z spissitudie z sbtilitate z g-sicie heat. Et h qd diuisitas ē necīa ppt itecoēm qm ī zo dicturi sum

cebri. Vapores eni grossi q ab eo resoluti egredi no ualeret sicet unu os
egredi hent uia in adoroz q ab eo sepet et cebru p resoluciones mundifice
tur. Et est aliud i cōparacōe eius qd de ull' neruoru a cebro egd' q p int
capis uadut ut uia heant. Et sut alia duo Juuamta q̄ a int' ossa et
inter alias res. Vnu est i cōparacōe uenaru et arteriar q int' ig'duit
in capite ut uia heant. Et aliud e i cōparacōe dure matris spille p q̄ ius
ut a q ei' ptes cu adoroz teneatur et a ceb' eleuetur ne ei g'uam iferat
. Et hui' qd ossis naturalis figura e ut sit rotond' p duas res et duo
Juuamta. Vnu est in cōparatone eius ad iteri'. figa nāq rotonda est ma
ioris dimisionis ea q̄m rectilinee cōphedut fige cu ear cōphesiones eq̄les
fuerit. Et a est i cōparacōe ad exteri' q̄m figa rotonda p ipulsiones no
patitur q̄ad angtes hentes patiutur. Et ipm qd licet sit rotondu
in lōgitudie tn factu est, q̄m origines neruor a cebro i longitudine
st' p'oite, et' oz ut non coangustentur. Et duas hz eminecias an et
retro, ut nuos defendat q descendut ex duabus ptib; ad nucham p
frontem. Et hec qd figa tres hz uias adoroz et duas mādosas. Et
in p'mis una adheret fronti et cōcans arcuat' hoc. O. et uocat' coro
nal' et an adheret directe transies in longitudinem et diuidit caput
in duo media. Et per se cōsiderata uocatur saggiual et mg coronali
est cōtigua. uocat' neruat'. Et hui' qd figura arcui similatur in cui'
medio linea recta sicut ppendiclaris e erecta q est hoc modo. Et ad
heret t'' sicut occiput Et basim ipius hz exitu c' pacto cu ipa sint
secud' figura angli ipius ex̄mitas sagitalis cōtinuat' et uocat' adheret
laude eo q laude lro greee similis existit q est ita Λ cu duab; adoroz
q's p'us nominum' cōiug' fit figara talis ⊃ Due uero adoroz
mdose s capis longitudiem sut protense utriq; eq̄distantes saggi
tali q in profuditate integra in ossibus non profudant et hee
q coronales uocantur. Nonnaturales aut capis figure st tres
Vna ear e ut anterior emineciа minuat' et p pea qd de adoroz amittat'
adheret coronalis. Et a e ut p'erior minuat' eminecia et ob h d' adoroz
pdat' qd adheret laude. Et 3ª e ut utraq; eminecia pdat' et fiat ut spera
cap' lōgitudiez et latitudiez hens eq̄les. De hac qd figa sitm' medico
ru galienus d' q p pea dimisiones q in ea st eq̄les optuit s eq̄tatem ut

diones adoroz ecent eqles. Sz diones adoroz ī primis ertatum ī longitudie
et due ī latitudie. erit itaz ī hic adoroz una ī longitudie ⁊ sitr adoroz
una ī latitudie. Et er aderch qd latitudial' ī me latitudis ab aure ad au
re sicut logitudial' adoroz ī me logitudis. ¶ Et dixit ecia sum⁹ medicor
galien⁹ ypo. ē ecia caput aliā qrtā nōnlē nō here. s. ita ut sit logi⁹ mior
latitu. nī d ueredie cebri aut de ipius corpe ad minuet. qd qd ē grui uito
et oppoms phibes bonitate. Et h qd prim medicor ypocratis acto cocessit
qd qtuor capis figuras existere tm̄ Ca⁹ 3ᵐ de anathomia ossium

Caput post hec oia, qnz hz ossa eius qd sub craneo qst
qru qtuor sut ut parietes, et unū est sicut basis. Hui aūt
parietes cranio facti sūt duriores eo q casus ⁊ pcussioes ad eos sm
plim tendūt. Et q necem sunt ut cneū eet raru et medicullu. Silr cui
pp duas res. Vna est ut uapores inde egdiat⁹ q resoluūt. Et alia ne cbro
guain iferat. ¶ Et de parietibz qd posterior fact⁹ ē eo q a sesuū c̄stodia ē
remotus. Prim⁹ paries ē os frōtis c⁹ supior ē finis⁹ adert corol. Inferior adert
q ab una extmitate corol' pueniens trāsit sup oculos ad supcilia. et ptinu
atur ei⁹ finis alii extmitati corol'. Alii uo duo pietes q a dext sūt ⁊ sinist
sūt ossa ī qbz sūt aures. et uont⁹ ossa petsa pp sui dicie. Quor uniqdz tiat sri⁹
adert corol' et ifi⁹ adert q proueit a sūmitate adert laude et pced usz ad
corolē. Et ab anteriori ps corolie. et posteri⁹ pars laude. Quartū uo pi
ete teriat sri⁹ adert laude et iferi⁹ adert q est qs iter cap ⁊ palatum
et giug it duo extma laude ¶ Basis aūt cēb ē os qd oia sustiet ossa. et
uocat⁹ pxillate. Quod qd durū pp duo iuuamēta fuit creatū. Vnum
est q duricies ad portad iuuat. Et aliud q durū mi⁹ suscipit pu
trefactoem supfluitatū. Et h qd os sub sfluitatibz q sup ipm semp
descēdūt positū ē. Ioz fuit meli⁹ ipm eē durū. ¶ Tn imaqz duarū plea
tipor parte sūt duo ossa dura q coopiūt niuu q trāsit ī tipore q sit⁹
ē s logitudiez ex trāsūso. et uont⁹ h duo ossa paris Ca⁹ ᵐ ē ᵐ de anathomia

Ossiū qd madible ⁊ tiporū ossiū mandibularū et narūi
nūu dclarabim⁹. adoroz madible ecia detiādo. Et dice q srior
mdibla tiat sri⁹ adert qs it cap ⁊ frotē trāsiēs sb srcalis trāsies a tipore
ad tipus. Et ifi⁹ terant ea decū origines. Et a duabz ptibz adert qa

extremitas que est eius finis videlicet que conveniendo ad domestica prope declinat. Et
etiam adorem que dividit inter h et inter adorem quem nominavimus que est illa que in
longitudine super palatum secat. Ista quod sunt eius non adoro; vero tiros eius in
gredientium quod est que secat in longitudine quod in palato est superius. Et alia adorem est
que incipit iuxta duo sencilia et vadit inter duos dentes duales. Et est adoroz que a
principio incipit huius adoroz. Et descendendo declinat ab ea ad oppositionem que est iuxta quadru
plum et caninum adorem etiam que illa illa a sinistra. ¶ Et ex eis quod adoroz scilicet media
et duabus extremis inter oppositiones originum dentium predictorum fiunt duo ossa
triangularia. Sed triangulorum bases non sunt aput dentium origines. Sed quamque
h sit in medio adorem secans circa basim narium. Tres enim adoroz hanc secantes in locis
predictis pertranseunt et fiunt sub duobus triangulis duo ossa quorum alio in originibus
dentium horum triangulorum. Et origines dentium continent bases et duas partes ado
roz extremarum. Et unum os separat ab alio in quod de medio adorem descendit. In uno
quoque illorum ossium sunt duo anguli recti aput hanc adorem secantem et acutus eius
aput duos caninos. Et expansus eius apud nares. Et de adoroz mandibule
superioris est adorem quod que descendit ab adorem superiori et ad partem dirigitur oculi
et cum pervenit ad orbitam in tres separatur ramos. Quorum unus progreditur
sub adorem que cum fronte est os et super oculi orbitam donec sencilium continuetur
et sibi continuatur preter quod orbitam non ingreditur. Et alia adorem que sibi continuatur postquam
orbitam ingreditur. Et quod de illis inferius existit in comparatione adorem que est
secundum sencilius longius est illorum quod in quod est sensus tangit. ¶ Os vero quod adorem prima tantum
separat est maius et postpositus illud quod separat secunda. ¶ Nasi autem iuvamenta
manifesta sunt que sunt tria. Unum est quod est foramine quod est in eo in odorem
iuvat donec plus aeris in eo contineatur et etiam temperetur priusquam in
cerebro penetret. Licet enim plurimum aeris quod atrahitur ad pulmonem
vadat, magis tamen eius pars per os ad cerebrum vadit. Et cum aeris attractione cum
quis odorare vult, multus in uno loco aer coram instrumento odoratus coniungitur
ut sit apprehensio plus et copiosior. In uno igitur iuvamento sunt hec tria iuvamenta.
¶ Secundum autem est quia ad litteras iuvat distinguendas et ut earum exitus sit facilis in
incisione. Et ne totus aer apud locum cum litterarum accidit incisio congregatur sed sit
secundum mensuram. Et hec duo iuvamenta in uno consistunt iuvamento. ¶ Et tertium
est quod facit naturae in mundificatione diversarum litterarum quod est quod facit foramen perforatum ab posteriori
fistulam quod non obturat. ¶ Secundum vero erit superfluitatibus a cerebro egredientes regiminis et defensionem a par-
tibus

heant. Et ē ecia īstrumēt iuuatiuū qd ad ipās excuciendas cū exsufflatē
nimiū. Et ossiū qd nasi compo ex duob; ē ossib; ad mod duor tanglor
qr duo agli sup' ɔiūrut. Et bases ap unū aglm se ɔtingūt. et in
duos separātar anglos. Et unqdq; duor ossiū inuicē; adoroz sup
poitur extmar qs noiamm. Et sup duas eor extmitates iferiores
sūt due cartillagines molles. Et īt eas fr logitudiem adert medi
alr. ē cartillago c' iferior ps iferiore ē durior q tota alijs duab; cartilla
gib; durior existit. huc uo medie cartillagis iuuamēt ē. ut nasus ī du
as pciat nares. io ut cū a cēb superfluitas descēdit. fr plm ad unā ear de
clinet. et nō totā attrahēdi aerē uia obturet. q cēb aem defert q qd ibi
existit de spū eneruat. Duar uo cartillagi extmar iuuamēt tres
res exnt. Vna est iuuamtū oibus cartillagib; q sr oēs ossiū exnt ex
tmitates q q ia creati fuim. Et sc ē ut expeditur et dilatetur si nāe
fuit aerē sētlue atrahē aut expellē. Et ē ut ad uaporē excutiō
dū cū suo motu et ɔtrcione et timore nimij cū exsufflauit. Et duo
qd subtilia narū ossā facta fuīt minuta et leuia. qm leuitas magis
ē h nccia q firmitudo. et precipue q a mebro ɔtinuitate sūt sepa
ta. q nocumta sr recipiedi. et sr poita cū custodia sensus. Ossiū uo
mandibile inferior forma et iuuamtū sctā sūt. Ex duob; namq;
ɔsistit ossibus. q scta sb mb ɔiūtit iūctura. Et in summitate c';
duorū aliorū extmor. eor secando facta ē serratura curua. q cū
additamto ingeniose ɔparato ɔpomt qd ex osse nascit qd ad eam
puenit qrū unaq; ī ligamtis fuit ligata. Cam ij de anathomia
D entes qd sūt .32. Est tn cū ɔtingit qd hoies nō decim
here uegiedi q sūt ē extmi. et tūc nō erūt nisi .28. Eor
uero duo sūt duales et duo qdtupli sri. et totidē īferi adiciend
et duo canini supius. et duo inferius ad fragēdū. et molares ad
molēd ab utraq; pte siores. et inferiores quatuor aut qnq;. Et huius
tocius summa aut .32. aut .28. ē dual. et ē qdrupli. et ē canini.
et octo molares. et ē uegiegit qd sr plm nasāt ī me tēpis augmti. et
h qd ē p' spmatis emissioē; et an ɔsistēciā q ɔsistēcia ē ēta .30. anos. io dētes
illi dētes sapiē uocant. Et dētes ecia hent radices et capita acuta q ī foraib; . . .

magnū rotōdū oritur q̄d dentē c̄cudat et stringit ĩ forcia exeunt ligamenta
Vnusq̄sq; uo dencium preter molares unū h; caput. Sz molarium
ĩ inferiori madibla fixorū q̄s; ad minꝰ duo h; capita. Et ecia q̄ h; plā
et precipue neguiden q̄ tria hent capita. Sz fixor ĩ madibla sriori
q̄sq; ad minꝰ h; tria capita et fortasse plā. Et ꝑꝑē neguiden q̄ hent .4.or
capia. Capa uo molaria mlta facta sūt qm sūt magni et qm eor
operacō est maior. Et srioribꝫ q̄d addita sūt eo q sūt suspēsa et q ḡui
tas facit eos ad opone ꝑtis capitū suor declīare. Inferior suor ḡui
tas facit eos ad oppone ꝑtis capitū suor declinare. Infior uo ponde
rositas in fixionī eor ḡria nō existit. Nullū ꝑcā ossiū ullo sentit
ꝑt detes. Galienus em dix q experimtū nob demostrat eos here sēsum
de q̄ natura sollicita fuit, et fecit ipz cū utute q̄ d ceb pueīt idatco
ut ipi ecia it caludū et frigidū discernat Cam 6m de anathomia

orsū pp q Juua fuit cat vnū dorsi

c̄ at sit nuche scita q ĩ ꝑmanecia aial ē nēcia pp illd qd ĩ
suo loco d nuche Juuamto clare narrabim. Nuc aūt sūmā aggre
gatā de eo referemꝰ. Et h q; si nerui oēs a cebro nascēt ēēt necē
cap mlto maiꝰ ēē q̄ sit et cresce et ḡuare sr tot cor. Neruo q; ēēt nēc
grande ꝑtransire spā et lōgū dori ad ex̄mor fine ꝑueīret. Et esset
nocumtis expoitū et ad icidend. Et ipiꝰ qd longitudo ipiꝰ debilitar
fortitudiem ad atrahed mb̄ ḡnia ad ipor ꝑncipia. Ideoq; deꝰ c̄ nōr
sit benedictū misericorditer egit, facies partē ceb q̄ est nuchā ad
iriora corpis ꝑcedē sic canales a fonte, q̄tinꝰ ex ea niuor diuisioēs a
duobus suis latibꝫ et eius ex̄mo ꝑ eiꝰ oppoem et uicitatē ĩ mbris
egdiat. Postea factū est dorsū scita eiꝰ et custodia. Et ꝑ q̄d ē qm
dorsū ē custodia seu clipeꝰ mbrū noblū q sūt poita corā ipo. Jdq;
in cātoē sctē fuerūt ei spine et ossa semmaria. Et 3m est qm dorsū
catū fuit ut sit aliq̄rū ossiū ꝑncipiū sic lig q̄d ĩ exordio nauis
ꝑmo ponitur cū alia ligna ifigūtur ꝑo et arctūtur. Et iō dorsū dū
creatū fuit. Et 4m ē ut possit homo stare et ad mltas se mouē ꝑtes. Jdq;
dorsū de spondilibus factū est ordinatis non de eē uno nec de ossibꝫ
magnis. Juncture q; sup spondiles facte sūt n laxe qm standi potē
cia debilitarent nec ualde stricte qm prohiberent declinare

fuerīt oēs sicut dixim᷑: qm̄ nō fuit possibile ut in unaq̄z earū spōdiliū
eo q̄ sit sbtilis et parua. Et foram̄ p q̄d transit nucha ampliū eēt. n̄
ill᷑ q̄s declarabim᷑ et q̄rū demonstrabim᷑ disposi ¶ Nunc aūt dicem᷑
q̄ spondiles colli sūt septē nūo. hec naq̄z mēsura in longitudie et nūo
fuit eq̄lis. Et q̄z earū oīa .vi. predc̄ta hēt additamēta, preterq̄ p̄ma
s. simeia, et duas alas, et c̄ additamēta quatuor alia sursū aspiciencia
et q̄ inferi᷑ aspicie̅cia. Et unaq̄z ala duos h̄z ramos. Et eēl᷑s egres
sionis neruī int᷑ oēs duas spondiles. inq̄ diuid᷑ int᷑ p̄ma eē spondilis
et sc̄a q̄sd hent ꝓpetates q̄s non hent alie ¶ In p̄mis uō ē sciendum
q̄ motus capitis a dextris ⁊ a sinistris: fit iunctura q̄ int᷑ caput et
spondilem p̄mā existit. Et postius fit iunctura q̄ ē int᷑ illā spodilem
sc̄am. Est igitur nob᷑ d᷑ iunctura p̄ma ip̄mis loq̄nd᷑ ¶ Dicem᷑ ig᷑ q̄
sc̄ laboriosam parte spondilis p̄me a duabus ptib᷑ q̄ sūt sri᷑ create
fuerut due uacuitates, in q̄s duo ossis capis additamēta ingrediūt᷑
et cū unū eor̄ eleuatur et alterū deprimitur: decliat cap̄ ad ꝯp̄ssū
Et q̄ in hac spondili alia sit iunctura: i possibile fuit. Ibi ig᷑ alia facta
fuit spondilis per se q̄ est sc̄a, ex q̄ creatur a parte eius anteriore q̄ ē
ad interiora: additamētū longū durū orrifec q̄ ptransit et ingre
ditur foramen p̄me corā nuca foraie inter eas q̄ s. foraīe q̄d a pos
terioribus ad iferiora anteriora est lōgius q̄ a dex᷑ ad sinistrā qm̄ ite᷑
anterius et posterius sūt duo igredie̅cia q̄ maiorē occupant locum
q̄ unū ex ingredientib᷑ occupet ¶ Latitudo aūt insat᷑ s unū igre
diens q̄d est mai᷑ et h̄ q̄d additamētū uocatur dens, a q̄ q̄d exc̄lta fuit
nucha ligamtis fortibus q̄tin᷑ dētis extmtas a nuche extmtate se
paretur, ne dens i suo motu nuchā pcuciat et ei coangustacioem
faciat. Dem additamētū h̄ spondili p̄ma eleuatur et uacuitatē q̄ est
in osse capis ingreditur q̄d uacuitas q̄ ē in osse capis anteri᷑ ⁊ postius
et posterius ēcludit. Et h̄ q̄d dens nō anterius fuit factus nisi ꝓpter
duo iuuamēta: Quor unū est ut āplius sit custoditiui. Et alter̄
ut latus spondilis q̄d est magis sbtile sit intus et exterius. Et p̄me
q̄d spondilis ꝓpetas ē: ne simeia heat, iō ne ei inferāt grauamen
Et ne ꝓp apa. nocumētis sit exposita. Additamētū naq̄z q̄d repellt
inq̄ est forci᷑ ipamet fractura ⁊ nocumēt affert ei q̄d ē debli᷑. Et eciā

ne miclos et neruos mltos q in eius ceuitu sut positi ledat. Et q eciam
paru indigem h spinis custodientibus, h em spondilis e qsi submersa
et sepulta in custodiis q ipam a nocumtis custodiut. Et ppr has qd ite
ciones no ppe facte fuerut ei ale. ¶ Neruor em et musclor ples i duo
bus eius lateribus pone spissa positi sunt. ppca q i pncipio st ppiq
ioz ale locu non hent. ¶ Amplius ex pprietatib h° existit spondilis,
q neru ab ea n per duo ei° egreduitur latera, nz per foram ce, sz p
duo foramia q in ea posterius ad ptem tendut posteriorem. Si in
neruor egressiones eent ubi duo capis additamta orificiis suis in
gutur et ubi motus cor sut uehemtes. uehemti impedimto cap
Similr qz si eent ubi sa deglutit sua additamta et deglutit suis
duob additamtis q sup eam incedut. Et nisi int pma et sam iucta
sit laxa qn anrius et pbri° mouet. Nez fuit cgens ut anrius et poste
ri° egrederetur ppr cas qs in declaracone ee alior spondilui declarauim°
Nez a duobus lateribus ppr ossis ibi erntis sbtilitatem cadentis. Ergo
fuit nce ut paru sub iuctura capis eent posterius a duab ptib
s in medio ei° qd est inter id qd est posterius et latus. Oportuit ergo ut
duo foramia eent parua qppr nce fuit, neruos fuisse paruos. Cu ia
uero in spondili sa ipossibile fuit neruorum egressiones fuisse
superius, sicut fuit impossibile in hac eo q si in ea essent nuorum
suor egressiones sicut in pma. timeretur ne ccassarentur et
raperentur motu pme spondilis sr ea, cu cap anri° mouetur. Nez
ecia fuit possibile ut anterius egrederentur uel posteri° illd qd
diximus. Nez fuit possible ut a duob egrederent latib. qm si ita eet.
esset cu prima communis. Sz quod inter eas oriretur esset ualde
sbtile, nez primoru corrigerent prauitatem, et qd cprehenderet
essent parua debilia simul iuncta. Et sicut pma eet communis
¶ Jam cognouimus causam prime et que esset corrupcio si ea
a duobus perforarent lateribus, ergo oporteret foramina in sa
esse aut duo latera symemi duobus pme oppo lateribus qm corp°
prime cum eis associabitur non ledens eos. Et dens quid qui
in sa oritur. prime bene est annexus ligamto forti. Et iucta cap°
cu pa. Et iucta capis et pma ambe cu secunda sut laxiores q

aliarū spondiliū iuncture ideo q motus qui per eas fiūt valde sūt necāi. Et ut
essent firme et manifeste. Et cū cap̄ mouetur iunctura vni9 spondil'. alia nāz
inseparabilis in alia sua iunctura sic opposite. Et cū cap̄ anterius mouetur et po-
sterius astat cū prima spondili ac si ambo essent vnū os. Et cum ad duo latera
sine transuersione mouetur. Et fit spondilis prima cū sa sicut vnū os h. est q
de spondilibz colli et earū pprietatibus narrare volum9. Ca^m 9^m de ana-
thomia spondiliū
pectoris et earū iunct.

Spondiles pectoris sūt ille cū quibus tres quā-
gūtur coste et attractionis acris membr̄ opre-
hendūt. a otment. Et sūt spondiles spinētia hentes et alas. Et una q alas
non hz. Sūt igitur spondiles duodecim. Earū vero spinema non sūt equalia
Que eni ex eis sūt corā membris q sūt nobiliora minora sunt et fortiora. Et
spondiliu quidē pectoris ale aliis duriores extūt ppea q cū eis coste iūguntur
Septem aūt supremarū spondiliū spinētia sunt mag. et earū ale grosse. ut
cor fortissime tueantur. Et ideo q earū corporeitas in hoc fuit diminuta: facta
sūt ipsarū additamēta quictionalia curta et lata. Et illarū quidē q sūt sup̄
decimā additamēta quictonalia q sursū tendūt. sūt illa ex quibus egre-
diūtur gibbositates q uacuitates ingrediūtur quarū spinētia ad inferiora cur-
uātur. Decime aūt spinemū est rectū et non curuū et eius additamēta
quictonalia utrīz hēnt uacuitates q coram buccellis existūt cū sit ꝑ inferi9
simul buccellarū sit receptio. Postea uero illarū q sub decima existūt buc-
celle finis aūt ad superiora et earū uacuitates ad inferiora et earū spinētia
curuātur ad supiora. Et nos hui9 totius iuuamētū nominabimus post. 12ma
uero spondil. alas non hz. qm necītas multa q cū costarū eā iūrat. iā est dimi-
nuta. Sed huiusmodi firmitudo cū alio iūg' iuuamēto. Et hui9 qd ex-
istit declaracio q spondiles altarū inima indiguerūt magnitudine et
iuncturarū fortitudine multa q ferūt totū quod est sup̄ ipas. Ideo necce
fuit ut in iuncturis uacuitates et buccelle plures mīo fierent quare iunctar.
earū additamēta duplata fuerūt. Et fuit necce ut pars. 12me q est uersus
partem illarū similis illis fieret. quapp eius additamēta quictonalia duplata
fuerūt. In his igr̄ additamētis destructa fuit res ex q dignū erat ut ale fierēt
Post h. amplissime fuit dilata et quod ex ea ampliatū fuit. fere alie simile
existit. Duo q iuuamēta sunt in hac creatura quēta fuerūt. Et hec qd
duodecima est illa cū q dyafragmatis iūgr̄ extremitas. Ille aūt q sup̄ hanc

existūt spondilem non hac indiguerūt firmitudine ī multiplicacōe addita mitorū ouictonalū, immo quod ex eis oritur de spinemis et aliis magnificat fuit, quare caro corporis ab hac occupata fuit. Et ꝓpea q pectoris spon maiores existūt spondilibus colli: non fuerūt posita foramina inter duas spondiles ōa eq̄liter diuisa, sed paulatī fuerūt ordinata. quoniam in illis q̄ sūt superius fuit factū augmētū. et in eis q̄ sūt inferius fuit facta diminucio, donec totū foramē in una re miscuit. Et huius quod finis in decima existit spondili. ¶ Earū uero q̄ ex spondilibus pectoris remanent et spondilium alcatin corū tollerare potuerūt a dextris et a sinistris ut ī eis fiat foramē completū, fuit ergo in spondilibus a dextris foramen et foramē a sinistris ꝓpea ut nervus egrederetur. Ca.m 10 de anathomia spondilū alcati

Super alcatin uero spondiles sūt sinemia et ale late et ipsarum quod additamenta ouictonalia inferiora dilatantur et similātur aliis defendentibus. Et spondiles iste sunt quinque. Alcatin uero cū alhomiz est sicut basis tocius dorsi et ipse quod sustinēt et defferūt os femoris et sūt a quibus nervi oriūtur. Ca.m 11.m de anathomia alhamiz

Ista alhamiz sūt tria, q̄ magis nigemose sūt quieta q omnes spon. et carū iuncture sūt firmiores. Et ipsarū ale sūt mag ample. Et nervus quod qui de foramine in eis exiūt egreditur non erit a certitudine duorū laterū, ne anche iunctura ipm coprimat. Sed est magis remotus et multo plus missus ad anteriora et posteriora, et ossa quod alhamiz ossibus alcathin sunt similia erunt Ca.m 12.m de anathomia alhaosos

Alhaosos est compositus ex tribus spondilibus cartillaginosis q̄ nō hēnt additamenta. Et nervus quod cū foraminibus illarū quibus oritur sic est in collo ꝓpea q sūt parve. Sed a foramine tercie nervus egdr̄ impar.

Iam locuti sumus de ossibus dorsi Ca.m 13.m in quo est sermo q est uerba moderata. Nunc autē sicut uniuersalis de iuuamento dorsi de toto dorso uerba loquemur summā continencia. ¶ Dicemus igitur q dorsū totū est sicut una res ꝓpam hēns figurā aliis figuris meliorē, que est circularis, hec namque figura remocior est a recepcione nocumentorū ex percussione uel impulsione eueniencium q omnes alie figure, et ꝓp hoc capita eorū q̄ sūt superius ad inferiora fuerūt curuata, et eorū q̄ sūt inferius ad superiora quievetūt secundum caput mediū q̄ est decima. Hec uero ad nullā curuata

fuit partem ĩo ut super eã due simt diuit curuitas. Et decima q̃ inter spõia non ƒ̃ tnũ sed secũd longitudinem media existit. Et quia necẽ est dorsum ad aliquod duorũ curuari laterũ et istud non fit nisi ut declinet mediũ ad contrariũ partis et declinet illud quod est sup̃ ipm et sub ipõ ad illam partem, ac si duo ex̃tma dorsi ad sibi obuiand̃ declinarent. ppẽa in medio non facte fuerũt bucelle, sed uacuitates tm̃. Et facte fuerũt bucelle superiores et inferiores ad ipm declinantes. et supiores descendentes, et inferiores ascendentes: ĩo ut earũ albo ad õtrũ partis declinacionis facil' sit. Et ut superiores curuentur ad inferiora ꝛ inferiores ad superiora Ca.m 10.m

[C] oste sũt tutamen eius quod est in instrumentis De anat̃ costarũ attractionis aeris, et ex superioribus instrumentor̃ nutrimenti circũdant. Et ipẽ quid non facte fuerũt vnũ os: ne grauarent. et ne si ad accideret nocumentũ foret õe et ut facile dilatari esset ẽ necessitas add' ƒ illud quod est in natura et implerentur interiora nutrimento ꝛ inflaõe et indigerent loco magis amplo pp̃ aerem q̃ attrahitur ut mĩ cas m'cti pectoris qui in operacionibus attrahendi aerem iuuãt et eius quod otinuatur cũ ipõ incederent. Et ppẽa q̃ pectus circũdant pulmonem ꝛ cor' q̃de cũ eis est nẽcia fuit cautela uehementissima in eorũ defensione. qm nocumentorũ impressiones q̃ eis accĩnt: sũt maiores. et cũ hoc eorũ minucõ vndiꝫ non ea angustat nec eis nocꝫ. et ideo vii coste superiores create fuerũt continentes illud quod est in eis, sibi aput casũ obuiates, ꝛ memb'' c̃cũdãtes pncipale ab oĩbus partibus. ¶ Ille uero que exĩnt in parte instrumentorũ nutrimenti create fuerũt: sicut posterius inuenite ubi sensus no peruenit usus. Sed anterius non fuerũt continuate p̃ paulatim ordiate fuerũt. Cũ sectõne fuerũt, q2 superiores propinquius hñtes spaciũ inter duo ex̃tma egrediencia et inferiores longinquius. Et istud ideo fuit. ut cũ tutela mbrorũ nutrimenti. ẽepis et splenis ꝛ aliorũ. ampl itudo loco stomachi inigeretur. ne cũ impleretur nutrimentis ꝛ inflacionibus comprimeretur. ¶ Septem uero coste superiores pectoris coste uocat'. Q2 ab utraq̃ parte sũt septem. Sed due q̃ sũt in medio, sũt maiores et longiores. et ille que sũt in ex̃tmitatibus sũt breuiores. hec em̃ figura ut comprehensiuis comprehendatur: melior existit. Et coste quid' iste ĩ p̃mis sup̃ sui gilbositatem ad inferiora inclinantur. Deinde quasi redeũdo

ad superiora incedūt, ₇ continuatur cū thorace sicut notabimus postea Jō
ut sit carū cōprehensio in locis amplior ¶ Duo preterea cū spondilibus carū addita
menta duas profūdas ingrediuntur uacuitates q̄ sūt in vtraq̄ ala q̄ est
sp̄ spondiles et fuerint in crura dupla. Et similiter exeūt a septem cum
ossibus thoracis. ¶ Quibus aūt curtate q̄ remanserūt. sūt ossa posteriora pet
coste false. quarū capita creata fuerūt cū cartillaginibus cōtinuata ut
sint secure a fractura cū percussiones affuerīt Et ne occurrent membris
lenibus ₇ dyafragmati cū sua duricie, sed occurrant eis cū corpe q̄ est inter
eas et membra lenia existit mediū ₇ inter duriciem et lenitatem medi-
ocritatem habeat Ca^m iij^m de anathomia thoracis

Thorax ex septem ossibus est compositus. Ex vno aūt osse non
fuit creatus: propter iuuamentū quod in aliis locis sciuisti. et propterea ut
sit laxus ut cōueniens sit ei quod colligitur ex membris attrahendi aerē
in dilatatione. Ossa creata fuerūt non solida cū cartillaginibus ōbi. ut in
ipsorū occulto interiore motu adueniente: licz sint eorū iuncture firme. Que in
septem creata fuerūt secundum numerū costarū q̄ cū eis iungūtur. Preterea cū inferiori
parte thoracis os cartillaginosū lateris continuatur cuius inferior extremitas
rotonditati actinens: uocatur epyglotalis eo q̄ epigloti sit similis. Et
ipsum quidem est tutamen oris stomachi et mediū inter thoracē ₇ membra le-
nia ut continuitas duri cū leni sit melior q̄ ad naturā diuinam Ca^m iiij^m de

Furcula est os positū super vtraq̄ iā duarū parcū anatomia furcule
quod in thorace est supremū curuatū corā ambierat. Et propter suam
cōcauitatem accidit foramē uel spaciū, in quo penetrat uena ad cerebrum
subiens ₇ neruū ab eo descendentes Et declinat ad partem silurem Et con-
tinuatur cū capite spatule Et cū ipsa spatula ligatur et est eis ambobus
adiutorium Ca^m v^m de anathomia spatule

Spatula creata fuit propter duo iuuamenta. Vnū est ut adiutoriū et
manus ab ea suspendatur, ne adiutoriū cū pectore sit cōtinuum
quoniam facilitas motus vniuscuiusque duarū manuū ad alterā destrueret et co-
angustacio fieret Ipsa uero creata fuit a costis separata. et partes motuū
ad eam fuerūt ampliate. Et alterū est ut sit defensio firma membrorū
q̄ intra pectus existunt, ₇ ut eleuetur in loco sinciciorū spondilium ₇ alarum ipsorum ubi non sunt
spondiles q̄ percussiones sustentant in sensus q̄ eas recipiant. Spatula uero a parte siluri stipulari et a parte dorsi

ingrossatur. Et super extremitatem ipsius siluester fit uacuitas profundi, quam
rotonda adiutorii ingreditur extremitas. Et ipsa quidem duo habet additamenta. Vnū
est ad superiora et posterius. et uocatur destructū per rostrū corui, et per ipsum li-
gatur spatula cū furcula. Et ipsum est quod prohibet ne adiutoriū ad superiora
de suo moueatur loco. Et aliud est interius et ad inferiora, quod ibi prohibet ne
caput adiutorii dislocetur. Postea sine intermissione dilatatur quantum plus ad
partem incedit domesticam, ideo ut eius comprehensio sit plus defendens. Et
ipsa quidem super suū dorsū additamētū habet sicut triangulum, cuius basis est ad partē sil-
uestrem, et ipsius angulus ad partem domesticā, ne dorsi superficies frícetur. Si enim
foret basis ad partem domesticam, eleuaret cutem, et cū percussiones adessent,
efficerent dolorem. Et hoc quidem additamētū est ei, sicut symetiā spondilibus creatū,
ad defensionem. et uocatur spatule oculus. Vltima uero spatule est dilatacio que
est cartillago cū qua continuatur propter eam quā in aliis diximus cartillaginibus

Adiutorii os rotondum Capitulum 18 De anathomia adiutorii

fuit creatū, ut a nocumētorū receptione magis foret remotū. Cuius
quidem superior extremitas est gilbosa, ut spatule uacuitatē ingrediatur. cū iunc-
tura laxa non ualde firma, quia laxitas est eius iuncture, hinc accidit ei frequenter
dislocacio. ¶ Iuuamētā uero quod in hac existit laxitate sūt due res. scilicet necessitas
et securitas. Sed necessitas est facilitas motionū ad omnes partes. Et securitas
est quod licet adiutorio sit necessarium ut diuersis mociombus ad partes possit moueri
diuersas. Mociones tamen iste neque sunt multe, neque perdurāt usquequo trinceatur
ne eius rumpātur ligamēta et dislocentur, primo adiutoriū in pluribus disposicionibus
est quietū. Et aliud est quod ex manu est mobile. et propter hoc alie iuncture firmi-
ores facte sūt quam adiutorii. ¶ Adiutorii uero iuncturā eius amplectūtur ligamēta.
Vnū eorū est dilatare panictare iuncturā circūdans, sicut omnes alie circūdātur
iuncture. Et duo alia ligamēta que a rostro corui descendūt. Quorum unū est ha-
bens extremitatem dilatantem. et circūdat adiutoriū extremū. Et alterū est maius
et durius descendens cū eo quod descendit ab additamēto rostrali per partem
eis preparatam. Quorū figura ad latitudinem trahit, et ipse est adiutoriū tāgit
Et ipsa quod solent occultari sub adiutorio et continuari musculis qui in occulta-
cione musculi non sūt sequentes, sed in eius interiore extensi sunt. ¶ Adiuto-
riū preterea ad parte domestica est cōcauū. et a parte siluestri gilbosum.
ut propter hoc quod scilicet ipsum ex musculis et neruis et uenis disponitur affirmetur

et ut h bene compleatur quod uult amplecti et una manus ad alteram perueniat. Sed in aiutorii extremitatem duo additamenta continuata composita fuerunt, ex quibus illud quod est ad interiora est longius et subtilius cum nulla retinens iuncturam quoniam non est nisi nervorum et venarum defensio. Sed cum eo quod est ad exteriora: completur iunctura cubiti per buccellam que in eo existit secundum modum quem narrabimus, ut interea procul dubio subtilitas existat. Et in duabus quidem huius subtilitatis extremitatibus due sunt uacuitates superius ad anteriora et inferius ad posteriora. Et earum superior domestica concauitas est lenificata et non existit super eam separatio. Sed silvestris concauitas est maior eis et que ad finem silvestris concauitatis tendit: non est lenificatum neque est ipsius perforatio rotunda sed est sicut paries rectus ita ut cum additamentum assejd in ipsa ad partem mouetur siluestrem et ad eam peruenit stet. Et nos quidem declarationem iuncturis earum cito afferemus. has uero duas concauitates duas uocat ypocras limites Capitulum 19m De anathomia asseyd

Asseid ex duobus ossibus in longitudine coniunctis est compositum et uocantur focilia superius et inferius tendencia. Superius uero ex eis quod ad pollicem tendit est subtilius et uocatur focile superius. Et inferius ex eis quod uadit ad auricularem est grossius quoniam est defferens et uocatur focile inferius. Superioris autem focilis iuuamentum est ut per ipsum sit motus asseid ad se torquendum et resupinandum. Et inferioris focilis iuuamentum est ut per ipsum motus asseyd sit ad constringendum et dilatandum. Cum uero earum medium attenuatum fuit quoniam grossitudine non indigent. propter illud quod ex musculis grossis super ipsa iacet. Et ipsorum duorum extrema ingrossata fuerunt propterea quod super ipsa multa ligamentorum origo necessaria est eis quia frequenter eis accidunt uerbera et percussiones fortes cum motus est iuncturarum et propterea quod carne denudantur et musculis. Superius uero focile est tortum quasi ueniat a parte domestica et paululum tortuose ad partem siluestrem gibbosum fiat. Et iuuamentum in hoc existit preparamenti bonitas ad motum torquendi. Sed focile inferius est rectum quoniam hoc ad constringendum et dilatandum melius existit.

Cubiti uero Capitulum 20m De anathomia iuncture cubiti

iunctura, ex iunctura focilis superioris et inferioris cum adiutorio componitur. Superius quidem focile in sui extremitate uacuitatem ingeniose factam habet in quam buccella siluestris extremitatis adiutorii ingreditur et ligatur

cū ca et ex ipius circuitu in vacuitate illa peruenit motus resupinus
et torcionis ¶ Inferius uero focile h3 duo additamta inter que existit te-
nuitas q̄ cuiue grece lr̄e simulatur et est ita · c · ¶ Et hui⁹ qd̄ tenuitatis
cū torquetur superficies illa q̄ est in ipius concauitate ut bene sit fact⁹
ei introitus in tenuitatem q̄ est in extremo adiutori quod cocauū exist
¶ Sed sue concauitatis — figura gibbositati circuli simulatur · Ex bona igit
ingressione subtilitatis q̄ inter duo focilis inferioris additamta ī illā
inferiorem tenuitatē iunctura cōponitur cubiti ¶ Cū 3 tenuitas sup tenu-
itatem ad posteriora mouetur 7 inferius extenditur manus et ē p̄ictas
tenuitas eam refrenat a uacuitate · buccella tenet eam 7 prohibet a di-
latacione superflua ¶ Stant ergo adiutoriū et assed in rectitudine ¶ Cū
uero una duarū tenuitatū super aliā ad anteriora et supius mouetur
cōstringitur manus donec assed tangat adiutoriū a parte domestica 7
ab anterioribus ¶ Et duo quidē focilia superius simul iungūtur sicut re-
una ¶ Et actūt in eis uacuitas ampliacionis cui' p̄timū in focili existit
inferiori ¶ Quod aūt superfluit ab hac uacuitate remanet gibbosū sine
lenificatū ut sit longinquū a nocumentorū recepcione ¶ Et posterius qd̄ ex
uacuitate focilis inferioris oritur additamtū quod ad longitudinem
quād' trahit · Et de hui⁹ tocius Iuuamento loquemur si deus uoluerit

r Ascheta ex multis **Ca^m 21 de anathomia rascheta**

cōposita est ossibus ne nocumtū si acciderit ōe fiat · et ut per ipm
planta continuari possit · ē corpora continendi rotonda uolūtas affuerit ·
et ē liquida currencia retinere uoluerimus ¶ Et hec quidē ossa iuncture sūe
firmiter et bene ad inuicem sūt ligata ne separentur et planta man⁹
debiliter illud retineat quod colligitur et qd̄ tenet ita ut si cutis plante
excoriaretur · inuenietur oīa ossa cōtinua quorū separacio a sensu fit
longinq̄ et tamen h' ligamtū firmiter stringit unū cū uno ¶ Sed in
eis existit parū obediencie ad paruā opcionem ¶ Et q2 peruenit ut īferi⁹
plante cōcauetur ¶ Rascete uero ossa sūt septem et unū additum
¶ Sed septem radicalia in duabus erunt aciebus ¶ Una acies est ad p̄te
assed · c⁹ ossa sūt tria quoniam ipea q est ad partem assed oportuit ut ess3
plus subtilis ¶ Et alterius faciei ossa sūt e^or qm̄ est ad partem pectinis
et digitorū ideo p' h oportuit ut ess3 mag ampla ¶ Et tria quidē ossa or-

dinata fuerūt. Eorū enī capita q̄ sūt ad partem alterius sūt latio
ra ⁊ minus bene collecta ⁊ continuata. ¶ Octauū uero os non consistit in
duabus rascete aciebus. Sed fuit creatū ad defendend' neruū qui ē
in planta. ¶ Et aciei se fit extremitas ex coniunctione capitū eius ossiū. Et in
greditur uacuitatem quā nominauim⁹ q̄ est in extremitate duorū focilium
Fit ergo iunctura dilatacionis ⁊ constrictionis. additamt' uero predctin
quod est in focili inferioris uacuitatem ossiū rascete ingred' et fit inde
torcionis et resupinacionis iunctura. Ca^m 22^m de anathomia plāte
Ossa pectinis plante sūt 4^or. ppter ea q cū q^o cōtinuat' digit'. min⁹
Et sūt coniuncta a parte q̄ est ad rascetam. ideo ut cū ossibus q̄ sūt
sicut concava ⁊ coniuncta bene cōtinuetur. q̄ in parte digitorū parum dilatā'
ut cū ossibus q̄ sūt distincta ⁊ separata bene cōtinuētur. Et fuerūt ad inferiora
curuata ppter illud quod iā sciuisti. ¶ Rascete uero iunctura cū pectine cōpo
per concauitates q̄ in extremitatib; rascete cōsistūt. in quas buccelle ossiū pec
tinis q̄ iam cartillaginibus uestite fuerūt. ingrediūtur. Ca^m 23^m de
Igitur sūt instrumenta q̄ ad colligend' res iuuāt. anathō digitorū
Et ipsi quid non fuerūt creati carnei ab ossibus uacui. et sic h'
diuersis motibus possent moueri q̄ad' multi uermiū ⁊ pisciū potencia debili
Et h ideo ne eorū operaciones forent debiles ⁊ ee debiliores q̄ neruus. ¶ Neq;
ee ex uno creati fuerūt osse. ne eorū operaciones forent difficiles q̄ad' accit
pacientibus tusses. Et ipsis quid tria suffecerūt ossa. q̄m si in eorū numero
adderetur in augmento min' motuū ipsorū iuuaret. Sed debilitas pculdubio
in tenendo illud quod ipsos superflua firmitudine oz tenere. prouenirct
Q; si ex paucioribus q̄ ex tribus creati fuissent. q̄ad' si creati fuissent ex
duobus ossibus. esset firmitudo maior. sed motus minueretur ab eo qd'
suffiat. Et nos qd' plus indigemus motibus diuersis q̄ augmento fortitudis
terminū transeūtis. Ipsi uero creati fuerūt ex ossibus quor bases sint
latiores. et ipsorū capita sūt magis tenuia. et q̄ eis sūt inferiora sint
maiora fordiēz ita ut que ī eis sūt subtiliora sūt extremitates anemil. Et
h quid est ppter decoracionem cōparacionis q̄ inter portātem existit ⁊ portat
Ipsorū aūt ossa rotonda fuerūt creata timore nocumentor. Et facta sunt

et exterius gibbosa ꝑpea ut quod tenent melius retineant et melius fricent
et melius premant illud quod fricant et premūt Inter vnūquodque et aliud
non fuit posita cōcauitas nec gibbositas ut ligamēta quasi res vna continue
cū necessitas fuerit ut ex eis iuuamētū vnius ossis habeatur Eorū vero extrem sic
polex et auricularis gibbositatem ad partem in qua non est digitus hūt ut
sit eorū sūma cū applicantur similis figure rotonde q a nocumētis tuetur
Et intrinseca ipsorū pars posita fuit carnosa ut sustentet eos et ut cederent
ei sibi obuiātibus cū ea stringerent Exteriores vero non taliter facti fuerūt ne
grauarēt et ut pugnū essent arma dolorē faciens Verumtamen in anticul
plus carnis positū fuit ut bene aptet cursū quasi coniuncta applicentur Et med
ius ex longioribus factus fuit iuncturis et postea anularis et deinde index
et post auricularis Jdeo ut ipsorū extremitates apud comphensionem equentur et
non remaneat apertio et cū hoc ut digiti et plāta sup rotond concauētur et
colligitur Pollex vero omni aliorum digitorum iusticia existit quia si in suo poneret
loco eius iuuamētū destrueretur et tocius manus Si enim intus in plāta
poneretur plurim operacōnū quas per plantam hemus destrueretur nisi et
si ad partem poneretur auricularis vna manus ad aliā ad tenendum illud in
quo iungitur non perueniret ad hoc quod remocius existit quoniam si retro poneretur
propter pectim pollex non alligaretur ita quod longitudo inter ipm et alios digitos
non coangustaretur Cū ergo alii quattuor digiti reliqui ab vna parte comprehenderent
et pollex ab alia parte adiuuaret Possibile esset ut planta rem magnā comp
henderet et pollex ab alia parte esset sicut applicans illud quod planta constringit
et tenet et auricularis et anularis sic per coopertoriū posterius Oīa aūt dig
itorū ossa continuata fuerūt cū tenuitatibus et cōcauitatibus intrantibus
inter quas humor existit viscosus Quorū iuncturas ligamēta comphendūt for
ciaque sibi obuiāt cū panniculis cartillaginosis per vacuitates quod implent que in
iuncturis exīnt propter augmētū firmitudinis ossa minuta que sisamina vocatur

Capitulum 24 de anatomia vnguis
ngues propter quattuor iuuamēta
fuit creata Vnū ut carnis extremitatis digitorū pedū tutela ex
istat ne cum aliquam rem presserit debilitetur Et aliud ut digitus per eā res
minutas capere possit Et tercium ut per eā valeat scribere et mundare Et
quartū ut quoniam sit arma Tria vero prime speciei speciei humane dignus conueniunt
Et quartū ceteris aialibus Et vnguis quod extremitas rotonda fuit creata propter

Illud qd scis. Et ipa ex ossibus creata fuit lenibus, ut sub eis flectar
q ipam percucit nec finderetur. Et vngues create sut semp crescetes
ppea q sut apte ut fricentur et radatur Cam 24m de anathomia ossiu
Oram alhanius sut duo ossa, femoris
a dextris et a sinistris quasi medio firma cotinuatur iunctura et
ipa sut sicut oium sinorum ossium fudamentum, et portancia, et mutacia locata
inferiora. Vnumquodque aut ipsorum in duas diuiditur partes. Illud qd est ad pte
siluestrem vocatur alaytafa et os pl. Et illud quod est ad inferiora vocatur
pixis anche, quia in ipo est concauitas quam caput coxe gilbosum ingreditur
et sup hoc os membra posita sut nobilia sicut vesica et matrix et spmatis
receptacula in viris et siccis et intestinum rectum Cam 26m et est finis ulis
Oram iuuamenta in duabus cosistunt de iuuamento rigil
rebus. Vna est figere et stare, et hoc est per pedem. Et altera est mutacio
equalis ascendens aut descendens. Et hoc fit per coxam, et per crus cum nec pedi
nocumentum acciderit stare et figere difficile erit. Sed mutari non nisi tm
quia necessaria fuit mutacio mlte fixionis, que est ad unum pedem. Cum aut in radicibus
coxe aut cruris nocumentum acciderit figere erit facile, sed motus difficile
rimum ex ossibus Cam 27m de anathomia ossium coxe
rigil est coxa. Et ipm qd est os maius qd in corpore existit, quia
ipm est deferens illud qd est sup ipm et mutans illud qd est sub illo. Cuius
superior extremitas fuit facta rotonda ut in pixidem anche bene ingrederetur.
Et ipm quod est gilbosum ad partem siluestrem et curuatum ad partem
domesticam et ad posteriora. Si enim ipm esset positum sm rectitudinem
et pixidis equidistanciam accideret inde aliquis claudicacionis modus, quod
accidit ei cuius talis est creacio. Nec bene defenderet musculos magnos et
neruos et venas. Nec ex hoc toto recta res generaretur, nec sedendi forma
esset bona. Amplius si curuum ad partem domesticam non fuisset reductum
prouenirent inde alterius modi claudicacio, nec stacio illi sm parti domestice
media foret, et non fieret ei omnis declinacio, nec esset equalis stacio. Et in
eius extremitate inferiori sut additamenta duo propter poplitis iuncturam. Nos
tamen prius de crure et postea de iunctura loquemur Cam 28m de ana-
... est quemadmodum assero, et ex duobus thomia ossium cruris

domesticū, Et uocatur cāna magna · Et aliud est mīn' & breui' | Non enim
peruenit usq; ad coxam, ymo ab ea abbreuiatur inferius cū peruenit ad
locū ad quem protenditur mai' | et uocatur cāna minor ¶ Crus etiam
hʒ gilbositatem ad partem siluēstrem | Postea aūt inferiore extremitatem
hʒ aliā gilbositatem ad partē domesticā | ppt'ea ut per eam melior sit
stacio, et cāna quid maior coquatur q̄ pro certo est eius · Et minor creata
fuit q̄ coxa · Et illud est, q2 ppt'ea q̄ quiete fuerūt res ppt' q̄s ei ī magnitu
dine est addendum, et h̄ est figere et defferre quod est sup̄ ipam · Et res
ppt' q̄m fuit addendū ei in paruitate · et h̄ est facilitas ad motū · Et res sa
magis fuit conueniens intencioni pro qua fuit coxa facta maior ¶ Duo ā
cruris ossa sūt q̄ntitas temperata, adeo q̄ si unū os adderetur accideret
de duricie motus illud q̄ h̄ntī elephanciā & uarices accīt · Et si unū
minuere accideret de debilitate et duricie motus & de impotencia def
ferendi illud quod est sup̄ ipam illud quod accīt crura h̄ntibus de
n̄ sīlitia · Et preter h̄ totā sustentatū fuit & forcius factū cū canna
minore ¶ In cāna p̄terea minore alia existūt Iuuam̄ta · sicut neruos &
uenas q̄ sūt inter eas cohoperte · Et cōmutaš cāne minoris ī Iūctā
pedis est ut uelox & fortis fiat motus dilatacionis & torcionis

iunctura poplicis Ca^m 29^m de anathomia poplicis

perueniť ppt' ingressū duorū additam̄torū q̄ sūt sup̄ extremitatē
coxe in duas uacuitates q̄ sunt in capite ossis cruris q̄ firmata fuīt
ligam̄to cingente et alio ligam̄to tendente in p̄fūd' et duobus liga
m̄tis fortibus a duabus partibus · c° quid pars anterior facta fuit
cū rascha (patella) h̄ est poplicis cacio | Et est os ad rotonditatem trahens cuius
Iuuam̄tū est os refrenare illud quod timetur cū est nēte sup̄ digitos
pedis curuatū stare et suspensū sedere ex ruptura & dislocacione · et
iunctura quid laboriosā sustentata fuit ppt'ea q̄ suo motu deffert corp'
et positus fuit locus eius ad superiora · q̄m p̄lima q̄d ei accīt de labo
re inclinacionis, est ad an̄riora | Non · n · hʒ ad posteriora declinacōē
laboriosam | Ad duas tamen partes rem modicā declinacionis hʒ
Tota uero eius declinacio est ad anteriora | Et accidit ibi labor in
hora incidendi & standi super digitos pedis cū aliquis quasi sus
pensus curuus stat, & hoc silīr Ca^m 30^m de anathomia pedis

es creatus fuit ut sit instrumentū figendi. Et facta fuit figura ei⁹
ad anteriora ut figura longa ut in stando ꝛ in approximando sup
ipm auxiliū prebeat. Cum in parte domestica tenuitas creata fuit ut sit
pedis declinacio in hora standi ꝛ ꝑpter uacillanti ad ꝑtem ꝯtrariā parti pe-
dis eleuati qꝗ refrenet illud quod oꝫ ꝯstringi ex insu super partem
bene eleuandi pedem eleuatū, et ut stacio sit temperata. Et ec ut sit
facile calcare super res excutes absꝫ magno dolore ꝛ ut pes circūdet
illud quod gradibus extremitatibus earū per q̄ fit ascensio simulatur. Et
pes quidē ex multis ossibus creatus fuit ꝓp iuuamīta ex quibus est, ut
bene retineat et circūdet illud sup quod incedit q̄ad man⁹ retinet illd
ex terra c̄ necē fuit. Pes nāꝫ plerūꝫ tenet illud super quod inced' q̄ad
manus retinet illud quod recipit. Et cū tenens suas partes ad aliq̄m
affectonem mouere poterit q̄ retencio fiat melior. Preparatur ut
moueatur suis partibus ad aliq̄m formam ut per eā retencio fiat melior.
erit melius q̄ ut totū sit unū frustū ne figura post figurā figeretur.
Et ex eis est iuuamītū toti corpori ꝗc e⁹ ossa sūt multa. Pedis uero ossa
sūt xxvi. Chaab per quod iunctura cū crure ꝯpletur. Et calcaneus
quod est sustentamītū fixionis ꝛ nauidare ꝓp qd est tenuitas. Et q̄r
ossa rascehete cū quibus pecten ꝯtinuatur. Quorū unū est os grandi-
nosū exagono simile positū ad partem siluerem ꝓp qd pars illa sup frā
bn̄ figitur. Et v. pectinis ossa alchaab uero hūanū est mag subtiliatū
ad exteriora et magis ingrossatū ad anteriora q̄ alchaab oīū alior
aīaliū. Et ipm est q̄si nobilius ossiū pedis in motu iuuatibus, sicut
calcaneus est nobilior ossibus pedis in figendo adiuuātibus. Et al-
chaab qd inter duo extrema positū est a duabus cāmis egrediencia ipm
a suis partibus circūdancia s. a supremo ipius ꝛ a suo loco et a duabus
suis partibus s. siluestri et domestica. Et eius duo extrema in duas ca-
uitates q̄ sūt in cāmis sive ingrediūtur. Alcahab p̄terea int' crus
ꝛ calcaneū mediū existit. per ipm em̄ melius ꝯtinuatur. et uictā
inter ea melius firmatur. et secura fit a dislocacone. Et ipm quidē
pro certo in medio est positū, licet estiment quidē q̄ ad domesticam sit
declinās ꝓp concauitatis tenuitatem. Nauichab uero os nauiclare ab

posteriori continuatur. Et anterius cū tribus ossibus raschete a parte silustri. Os uero grandinosū est illud qd̄ simarius uocatos solitariū et si volueris pones quartū ossiū raschete. Calcaneus aūt sub alchaab positus est durus rotondus ad posteriora ut percussionibus a nocumētis resistere ualeat. Inferius lenificatus ut melius calcet et pes melius coopiat illud sup quod quiescat ē stat. Cui' q̄titas fuit facta magna: ut corpus portare queat. Et factus fuit triangulatus ad longitudinē. Et ē sbtiliando paulatim protendit' donec finiatur et adunat' eorū tenuitate ad partem siluestrem ī͞o ut subtilitatis concauitas sit ordinata ad p̄li' ad suū rediuiū. Rascheta uero ad palme raschetam est diuersa. qm̄ h̄ est vna acies. et ille due acies qr eius ossa sūt mīu mītū minous. Et h̄ q̄d' iuuamtū existit: qm̄ in palma motus fuit plus ncīius q̄ cōphenco q̄ in pede. Et mains iuuamtū quod in pede existit est figure. Multiplicate aūt diones et iuncturas in retinendo nocet et in coopiendo illud sup quod stat. ꝓpea q̄ inde puenit laxitas ꝑ apcio mīta q̄ad' si nulla foret ibi laxitas noceret ꝓpea q̄ dilatacio eius q̄ est ḡens decēt. Jam n. scīt fuit q' ēcūdare et retinere cū eo qd est mīu maioris est melius. Et bn̄ stare et bene defferre cū eo qd est mīu mi's ꝑ maioris q̄titatis est melius. Pedis uero pecten de quīr ossibus fuit creatū. ut cū vnoq̄z ipsorū quīz digitorū qui sūt quīr in vna cōstituta acie continentur. qm̄ in eis plus fuit firmitudo nc̄ia q̄ cōprehensio et ēcūdacio q̄ in ossibus nāīm fuit. Quilz n. digitus preter cū police ex tribus cōsistit ossibus. Jam de ossibus locuti sum' q̄' sufficiat. Et h̄ quid' ossa cū cōputata fuerint erūt .2 e 8. p̄t sisāmā et preter os quod laude litere grece assimulatur Ca'' pmū summe se doctrine quinte et est sermo ulis de neruis et musculis

uomam motus uolūtarius et cordis et ligamentis

membus non cōpletur, nisi uirtute a cerebro eis mediantibz neruis adueniente. et nec erat cōueniens ut neruī ossibus cōtinuarent q̄ pro certo sūt membrorū nobliū radices in motu ꝓp intencōnem pmam: qr ossa sūt dura et nerui sūt sbtiles. ꝓpea misericorditer egit de' et ex ossibus rem neruo similem eduxit. q̄ cōnexio ꝑ ligamtū uocatur et ipam neruo adiunxit. Et ex eis q̄ rethe faciēdo: q̄ re vnā effect. Et ꝓpea

membra prouenit non est tamen quod ab ipsius corpore et grossicie cum est in suo ortu remoueatur tanta longinquitate de qua sit curandum et eius corpus cum est ei eius ortus est tamen quod ipsum cerebri corpus et nucha et capitis concauitas et neruorum egressiones tolerare possunt tunc si neruus membrorum motus affirmaretur ipsis in sua corporeitate possibili existentibus et propter eam diuiduntur et prohibeantur et ramificantur in membris et fit illud quod eis cum accidit membro multo subtilius quam radix cum a suo principio et ortu elongatur esset in hoc corruptio manifesta. Sua ergo sapiencia deus ipsum gubernauit grossiciem ei tribuendo que prouenit propter cor ex eis et ligamento compositorum illorum confusionem. Quorum uacuitates carne impleuit. Et hoc ipsum in panniculo texit et ipsius medio perpendiculariter sicut megmar de substancia ipsius posuit. Et huius summa facta est membrum ex neruo et ligamento et carum illis et carne implente et panniculo cooperiente compositum et hoc quidem membrum est musculus. Et ipse est qui cum colligitur trahit cordam que ex neruo et ligamento composita est illa scilicet que ab eis ad membri partem transit et colligitur ad membrum ad trahendum. Et cum dilatatur laxatur corda et elongatur membrum

Ex eo quod sciatur est quod musculi faciei Capitulum 2m de anathomia musculorum faciei

sunt secundum numerum membrorum mobilium que mouentur que sunt in facie sunt in facie. Membra autem mobilia que sunt in facie sunt frons et oculi et palpebre superiores et maxilla in concauitate cum labiis et labia sola et due auricularum extremitatum et mandibula inferior Capitulum 3m de anathomia musculorum frontis

Frons autem per musculum tenuem dilatatum et panniculare mouetur qui sub cute frontis dilatatur et cum ipsa adeo miscetur donec sit quasi essencie cutis pars et fiat impossibile ipsum ab eo excoriari. Et membrum per quod ipsum mouetur absque corda obuiat quoniam illud per quod ipsum tale mouetur est cutis dilatata leuis. Et mouere quale ipsum est per cordam non est bonum. Et huius quidem musculi motu eleuatur supercilia. Et est eciam cum ad claudendum oculum iuuat propter suarum uirtutum diminutionem et sui leuitatem Capitulum 4m de anathomia musculorum oculi

Musculi uero oculum mouentes sunt 6. Quorum 4or in 4or eius lateribus consistunt sursum et deorsum. Et duo almathen. Vnusquisque enim illorum ad suam partem mouet et sunt duo musculi ex transuerso incedentes qui secundum rotonditatem mouent. Ab oculo uero posterius est musculus

qui nervum oculi que post nomina bimus sustentat propterea quod cum eo miscetur et otrahitur et elevat ipsum et prohibet a laxitate ex quo provenit alchod propterea quod retinet ipsum cum intente intuetur. Et huiusmodi musculi pamclis ligamentalibus accidit ex divisione. Unum in eius esse ad dubietatem pervenitur. Sunt namque ex anathomicis qui tenent quod est unus musculus et sunt ex eis qui duo et sunt ex eis qui tres. quocumque tamen modo sit eius capud unum existit.

Capitulum lium de anathomia musculorum palpebre

Harum vero inferior motu non indiget. In tercio namque provenit et completur motu superioris solum. Et eo completur oculi clausura et aspectus qui fit intente. Voluntas enim dei fuit ut instrumenta quanto plus possibile fuerit sint pauciora cum non pervenit impedimentum quoniam in multiplicacione eorum provenit ex nocumentis illud quod scitum est. Et possibile quod erat ut palpebra superior quieta maneret et inferior esset mobilis. Sed factoris voluntas est ut operaciones suas apperiment principus et eas ad suos elevet fines temperaciore via et rectiore scita. Superior autem palpebra nervorum originem propinquior existit. Unde nervum cum ad ipsam tendunt reflexione et revolucione non indigent. Et quia palpebra superior duobus indiget motibus elevacionis cum aperitur oculus et depressionis cum clauditur. Et clausa indiget musculo trahente ad inferiora propterea ei fuit necessarium ut musculus ei adveniret ad inferiora declinans et impellens qui et si unus fuisset tunc impossibile foret ut contrariaretur. Non coreretur nisi cum extremitate una. Et non perveniret palpebre coopertura equaliter sed transversaretur quare clausura in parte ubi esset corda constringeretur primo et ab alia debilitaretur parte. Et coopertura non esset equalis sed similis esset coperture palpebre hominis torturam pacientis. Propter hoc vero unus ei creatus fuit musculus sed duo qui a partibus duorum almethem sunt nascentes palpebras ad inferiora simili deponunt accione. In apercione autem palpebre unus sufficiebat musculus qui ad medium perveniret palpebre et cuius corde extremitas super palpebre dilatatur extremitatem propterea cum coheretur aperiretur. Et propter hoc unus ad hoc creatus fuit qui per rectitudinem inter duos descendit pamclos et dilatatur et oteritur cum corpore cartillaginis simili et expenditur super pilorum palpebrarum originem

Capitulum lvium de anathomia muscul(orum) maxille

[illegible]

inferioris. Et alter est ei cū labio cōis. Motus aūt cā q̄ hz mot⁹ alterius membri sequentem: sūt musculi illius memb̄. Et motus qui cū alio membro hz cōem cām: est musculus qui est ipius et alterius membri illius cōiter. Et iste quidē musculus, ī unoquoq₃ maxillar̄ pomo illius existit latus q̄ h̄ noīe scitur. Unusquisq₃ aūt horū ex q̄ttuor cōpositus est partibz q̄m uill⁹ a q̄ttuor ei adueniūt locis. Unius ergo origo ē ex furcula, cui⁹ fines cū extremitate labiorū ad inferiora continuātur: et trahūt os inferius ex trāsuerso, et sua origo existit inter thoracē & furculā a duabus partibus et ipsorū uilli transuersi protendūtur, & ille qui a dextris oritur cum eo qui a sinistris nascitur transuersando iūgitur, & penetrat & cōiūgit. Ille qui penetrat, nascitur a dextris cū inferiori parte extremitatis sinistri labii. et ille qui a sinistris nascitur: ecōtra. Cūz uill⁹ ille colligitur: angustatur os, et ipm ad anteriora cōtrahit: sicut in bursa efficit corrigia q̄ bursam claudit. Et tercius oritur ab osse qd̄ rostro coruī in patula similatur, et ōbitur inferius cōtinuitate ipius musculi et trahit labiū in duas partes ōtione simili. Et q̄rtus oritur a summis colli, et transit circa t̄os aurium Et contrarit⁹ cū fine maxille. et mouet maxillam motu manifestissimo, q sequit⁹ labiū. Et fortasse ualde affirmatur loco ubi est auris ingressus. Et in plerisq₃ hoībz oteritur cū ea et mouet aurem Ca^m. x^m. de anathomia m⁹clo⁹

X musculis uero labii: sūt illi quos diximus ei cōiā Labii maxille oēs esse. Et ex musculis eius sunt: q̄ st̄ ipius p̄pri. Et sūt musculi q̄ttuor. Per binū adueniūt ad superiorē in rectitudinez duarū genarū maxillarū et cōtinuatur p̄pe ipius extremitatē. Et duo ab inferiori. Et hīi quidē q̄ttuor ad h̄ ut solū labiū moueatur: sufficiūt. Una q₃ enim pars cū mouetur: ad partē illā mouet. Cūz duo ad duas mouetur partes: ad duas dilatantur partes. Adsūt igitur ei sic cōplemētū motus ad q̄ttuor partes, nō ullū h₃ motū nisi istos. In hiis quatuor igitur adest ei sufficiencia. Et isti quidē q̄ttuor musculi. Et summa m⁹clo₃ cū corpore cū labii miscentur: tātz q sensus a substancia labii p̄pria ipos discernere non ualet p̄pea q labiū est membrū molle carneū, os non hēns Ca^m. q̄^m. de anathomia musculor̄ nasi

In extremitate leporis duo parui cōtinuātur musculi fortes.

Parutas aūt existit ne super alios musculos plus nīcios coangustacio
fiat / qm̄ membrorū maxille et labri mociones plures sūt mīo r freq̄
ens fiūt et plus perseuerāt . plus sūt nīcie . q̄ motus extremitatis le-
poris . ffortes aūt creati fuerūt ut eorū fortitudine illud qd ei defuit
p̄ ossis defectū emendetur . Quorū aduentus est ex parte gene maxil-
le et miscentur p̄us cū illis porri maxille Non aūt a parte gene ma-
xille adducti fuerūt n̄ ut ipm ad eum moueant Ca^m 9^m de anatho^e

mandibule inferioris

Mandibule inferiori absq̄ mandibla su-
periori motus p̄ius attributus fuit . p̄ Iuuamīta ex quibus
est q̄ leuioris motus est melior . Et ex eis est q̄ dimittere ad mouendū
superiorem membra nobilia cōprehendentem io q̄ motus in ipis nocu-
mentū efficit et est dignius et salubrius . Et ex eis etiā est q̄ si superior
mandibla tali modo esset ut ipius motus facilis foret . non fieret iūc
tura q̄ est inter ipam et caput firma . Preterea in madibla inferiori
motus plures q̄ tres non fuerūt nēn . s. motus aperiendi os et motus
claudendi ipm . Et motus masticandi et molendi . Aperiens aūt
mandiblam ad inferiora descendere facit . et claudens ipam eleuat
. et molens ipam circuire facit et ad duas partes declinare . Mani-
festū est igitur q̄ oꝫ q̄ motus claudendi sit per musculos q̄ a supe-
rioribus descendūt et ad superiora retrahūtur . et aperiendi cōuo
. et molendi cū transuersione . Quapp̄ ad claudendū duo creati fue-
rūt musculi qui duo temporis musculi uocantur . Ipsorū uero q̄ti
tates in homine parue facte fuerūt qm̄ membrū qd per eos moue^r
in hoīe parue existit q̄titatis i medio n acuitates hens . Et est ī pōdē
leue . Namq̄ motus q̄ h̄ accīnt mbro per duos hos uementes musculos
magē sūt leues . In ceteris aūt aialibus inferior mandibla ē maior
et grauior q̄ sit in hoīe . iīn per os moueri in motu mordendi et res
coedendi duras et scindendi et eradicandi est difficilius . Et bn̄ quidē
musculi duo sūt molles p̄pea q̄ iux̄ pncipiū existūt qd est cerebrum
quod est corpus in ultimo molle et nec est inter ipos et cerebrū nisi bn̄
[illegible]

ex egritudinibus sepeliunt eos creator ap ipoz originem et egressionem a cerebro in osse paris et ipos penetrare fecit in coopertura q similis ē canalis et est composita ex duobus ossibus paris et torturis foraminū per q trāsit q cū eis uadūt eorū uestientes extima magno spacio donec par ptrāseat ut eoz sbā paulatim induretur et a loco ubi prius orti fuerūt paulatim elongetur Ɑ Interiorum aūt horū duoz musculorū magna generatur corda q super mandibule inferioris extremitatem incidit et ipaz cū ɔtrahit eleuat et hn quod duo musculi ab aliis adiuti duobus fuerūt musculis qui in interioribus bucce intendentes ad mandiblam descendūt inferiorem inferiorem quoniam in eleuando graue est necm ipm ingeniose regē et sollicitari pro ipo qliter plus hēat fortitudinis Et corda eciā que ex istis duobus nascitur musculis ex ipoz oritur medietate et non ex eorū extremitatibus ppter firmitudinem Et corde sue nascentes ex istis duobus musculis procedūt ex medio eoz et non eoz extremitatibz ppter firmitudinem Ɑ Musculorū uero aperiendi et mandiblam descendē faciencium illi ex additamentis nascūtur albuketi q retro post aures creata fuerūt et descendūt z inmūtur et fiūt unus musculus et post separātur et fiūt corda ut firmitudinē augeant Deīn iterū rarificatur et carne repletur et fit musculus ne pp sui tenerdem ad nocumenta recipienda sit pparata Deīn mandible in flexo mito obuiat et cū ɔbitur trahit mandiblam retro et descendit pculdubio et ppea naturalis grauitas i descendendo adiuuat duo suffecerūt et nec adiutorio eguerūt Ɑ Masticādi uero musculi sūt duo ab unaqz eīn parte unus in ncto tanglato cū eius capite positus fuit angls q ex suis anglis in facie ɔsistit duo protendūtur latera Unū ad mandiblam descendit inferiorē et alterū ad partē paris ascendit Et interea basis ɔtinuatur recta z ɔniūscetur qsi angls ei qd ante ipm existit ppea ut musculus iste diuersās in ɔbendo hēat partes et non sit ei motus eqlis sed diuersis possit inclinacōibz melmage ūo ut per eas mollicio z masticacio ɔpleatur Cam 10m de anathoīa mꝰ capitis

apud motus habet ppos motus cū quībz spondilibus ɔes per qs est motus copoitus ex declinacioē capitis et colli sint Ɑ Musculi eīn duorū motuū ppus et qs aut erit curuas ant[...]

[...]lnans ad dextram [...]

motus generatur ouersionis ¶ Musculi aũt qui caput ad īferiora ꝓpe
curuat: sũt duo musculi qui a duabus descendũt partibȝ qui cũ illis
suis miscentur retro post aures a superioribus et ab osse thoracis ab in-
ferioribus eleuantur sicut continui ¶ Et eẽ cũ quidã estimant ꝙ sũt tres
musculi. Duo namqȝ vni⁹ eorũ extᵉma ramificantur. et fiũt eis duo capita
. Cũ vnus eoꝝ mouetur: caput ad inferiora curuatur. Et cũ ambo mo
uentur: cap̄ ad anťiora moderate curuatur ¶ Musculi uero qui caput
et collũ simt anťius curuant sũt par sub meri poitũ. qđ ad partem spon-
dilis prime et sᵉ uadit et cũ eis miscetur. Cũ pars ipius q̄ est ad pťẽ
meri contrahitur: curuatur cap̄ solũ ad inferiora. Et si pars cũ duabus
spondilibus ꝯtinuata operatur: curuat ad anťiora ī collũ ¶ Sed mⁱcti
qui solũ cap̄ ad posteriora curuat q̄ttuor sũt paria sibi paribus q̄ nominaui⁹
poita ¶ Et horũ q̄dem pariũ origo: sup̄ iunctura existit. Et ex eis etiã sunt:
q̄ ad symeiã perueniũt et ipoꝝ origo est longinq̄or medietate q̄ est posťius
. Et sũt ex eis q̄ ad alias perueniũt. quorũ origo est a medio. Et ex istis ad
duas prime spondilis alas peruenit super par qđ ad sᵐ peruenit symeniũ
. et par cuius illus ex ala p̄me spondilis oritur et uadit ad symeniũ sᵉ. Et
eius quidẽ ꝓpetas est ut capitis declinacionem cũ ipm curuatur: ad nľẽ
eleuet dispōnem sui paris transuersione. Et ex eis est par quartum
qđ a superioribus incipiens penetrat sub tercio et transuersione ad pťẽ
siluẽm et coitatur plene spondilis. Duo p̄ma paria cap̄ posťius
sine declinacione ā cũ declinacōne ualde parua curuãt. Et terciũ declina
declinacionis rectificat torturã. Et quartũ transuersione maifesta ad
posteriora curuat. Et quãdo tercii aut quarti solus declinauerit: incli-
nabit caput ad partem suã et cũ ambo retrahentur: mouebitur capᵘᵗ
ad posteriora conuersũ absq̄ declinacione ¶ Musculi uero q̄ cap̄ cũ collo
curuãt sũt paria tria ꝓfonda et par vnũ cooperiens. Vnũqđqȝ .n. par
eorũ est sicut triangulus cui⁹ basis est posťius os cerebri. et qđ ex eo restat
ad collũ descendit ¶ Sed triũ pariũ sub eo expansorũ vnũ sup duo latera
spondiliũ descendit et aliud inlťũ declinat ad alas et aliud per medium
transit inter duo spondiliũ latera et duo alarũ extᵉma ¶ Musculi aũt qui
caput ad duo inclinant latera: sũt duo paria capitis iuncturã coitancia
. Vni⁹ paris eorũ locus est anťius et ipm ẽ qđ inter cap̄ et sᵐ ꝯtinuatᵘʳ spondᵉʳ

cuius unū impar est a dextra, et alterū a sinistra. Et par secundorū est cuius locus est posterius et coniungit inter spondilem primā, cuius unū impar incedit a dextra et alterū a sinistra. et quodcunque ex istis contrahetur: caput declinabit ad partem ipsius cū transuersione. Et quicunque duo ab una parte contrahentur: declinabunt caput ad eos absque transuersione. Et si anteriores mouebuntur: iuuabunt in curuando caput ad inferiora. Et si posteriores mouebuntur: reducent caput ad posteriora. Et si omnes quatuor simul mouebuntur stabit caput recte. Et hi quidem quatuor musculi, aliis musculis sunt minores. Verumtamen eis locorum ipsorū bonitate et quia sibi aliis descendunt musculis: restauratū fuit quod alii propter magnitudinem habent. Iuncture preterea capitis, due res necessarie fuere. quibus due intenciones omnino erant oportune. Una est firmitudo et hec quidem pendet ex affirmanda iunctura, et ut parū motibus obediat. Et altera est multitudo nerui motuum, et hec pendet ex facilitate iuncturarum et laxacione earū. Factū est igitur ut iuncturarum laxitas pertransiret complementum firmitudinis. et quod propter multos musculos qui sunt cingentes eas et circundantes acquiritur. Due igitur intenciones eis adquisite fuerunt. Unde deus omnibus factoribus melior sit benedictus Capitulum 1m de anathomia musculorum epigloti

Epiglotis est membrū cartillaginosū creatū ut vocis sit instrumentū. quod quidem ex tribus compositū est cartillaginibus. Una est cartillago quā sensus comprehendit corā gula, et sub mento que uocatur peltalis et clipealis, quoniam uenter eius est concauus, et dorsū gibbosū pelte similiter et clipeo parū eius. Et secunda est cartillago post illā posita ad partem colli cū ea ligata et uocatur ea que nomen non habet: est iunctura dupla propter duas uacuitates que sunt in ipsa in quas duo additamenta non habentis nomen decenter ingrediuntur cū eis ligamentis connexa. et uocatur cooptoralis et cimbalaris. Et propterea quod peltalis quando adiungitur non habenti nomen et quando elongatur ab ea cū epiglotis amplitudo et eius coangustacio. Et propterea quod cimbalaris cooperit clipealem et ipsam comitatur. Et propterea quod ab ea separatur est epigloti apercio: et ipsius clausio. Ubi autem est epiglotis et corā ipsa: est os triangulare lauda uocatū quod laudā litteram grecā similatur et est ita. Λ In creando uero os huius existit iuuamentū ut sit origo et principium ex quo multi musculorū epiglotis oriuntur. Epigloti preterea musculi fuere necessarii, qui clipealem nomen non habentia plicent. Et musculi qui cimbalarem aplicent ipsis et

eas cooperiant · Et musculi qui cibalare ab aliis duobus elongent ut
epiglotis aperiatur ¶ Ex musculis uero epigloti aperientib; est par quod ab
osse lauda nascitur et uadit ad anteriora peltal' et continuatur et expan
ditur sup ipam et cũ õbitur trahit cibalarẽ ad anteriora · Et dental' ꝯti
nuatur ad anteriora et dilatatur epiglotis · Et par qd̓ immerzatur inter
musculos gule ad inferiora trahentes · Et nõ qd̓ uidetur ꝙ ipm mictur
inter eos qui inter eas sũt oẽs · cu' origo est interius in thorace et uadit
ad peltalem · Et uero in mltoꝝ aialiũ motu aliud associatur par · Et duo
paria quorũ unũ ad cibalarem peruenit posterius et continuatur cũ ca
cum õbitur cibalarem eleuãt et eam ad posteriora trahũt et separã
ab applicatione sui cũ peltali et dilatatur epiglotis · Et alterius paris
musculi ad duos cibalaris margines ueniũt · q̇ c̄ õbitur ipam a pelta
li separãt et in latitudinem extendũt et in dilatando epigloti adiu
uãt ¶ Ex m'clis aũt qui epigloti coangustant est par qd̓ a parte laude
uenit et ꝯtinuatur cũ peltali et postea dilatatur et cingit sup illã
q̃ nomen nomen non habet donec duo ex̓ma duorũ iparium ipius · post
illã q̃ nomen non hz inmãtur et cũ contrahitur coangustat · Et ex eis
sũt q̃tuor musculi · Et fortasse estimatur ꝙ sũt duo muscli dupli con
tiniates peltal' ex̓mitates cũ ex̓mitatib; eius q̃ nomen non hz · Qui c̄
õbitur inferiora epigloti coangustant · Et sũt q̇ estimãtur ꝙ unũ par
ipoꝝ sit occltũ et alterũ maĩfestũ ¶ Ex sitibus uero musculoꝝ q̃ clau
dũt · melior fuit ut in interioribus epigloti creati fuissent ita ut
c̄ traherentur cibalarem ad inferiora traherent · et eã claudendo coo
perire facerent · Et ꝓp̄ h̄ par creati fuerũt ꝙ de radice peltal' nascitur
et eleuatur interius ad duo ceularis ex̓ma et ad radicem eius q̃ nom
non hz a dex̄ et a sinistra · Et c̄ ꝯtrahũtur · Iũ ctina · stringũt et epigl'
tali clausura claudũt q̃ musculos pectoris et diafragmatis ꝯfrenare
ualeat in ꝓhibendo aeris attractionem · Quia qd̓ parui creati fuerũt
ne inferioribus epigloti coangustacõnẽ facerent · et fortes ut ipĩ
fortitudine cũ impediti fuerint in claudendo epigloti et ꝓhibendo
aeris atractõem defectus mĩtis corrigatur · q̇ eis ex paruitate aducit
et ipoꝝ uia est ꝑ rectitudĩem ascendenciũ cũ declinacõne parua ꝑ
qua fit ꝯtinuacõ cõuenienꝭ inter peltalem et non hentem nom Et est

ec cū duo inueniūtur musculi sub cībalari positi qui h predictū iuuāt
par Cam 12m de anathomia musculorū gucturis

g ucturi in sūma duo hz paria q ipm ad iferiora trahūt. Unum
corū est par qd iā in capto epiglotis noiauim. Et alterū etiā
est par ex thorace nascens qd eleuatur et cū lauda quid continuat
primo, postea cū gucture, et trahit ipm ad inferiora. Gucturis uero m
culi sūt duo musculi guccturnosi, q sūt duo musculi ap gulā positi i
transglutiendo adiuuantes Cam 13m de anathō m'clōr laude

l auda uero musculos hz q sūt sibi ppri et musculos ī quibus
aliud membrū cū ipō ɔcat. Sed qui laude sūt ppi tria sunt
paria. Unū par uenit a duobus mandibule marginibz et cū linea
recta q super hoc os existit ɔtinuatur et ipm est quod os ipm ad mā
diblam trahit. Et par quod oritur sub mto et incedit inferius sub li
gua et ad extremitatem superiorem huius ossis et istud ec trahit hoc
os ad partem mandible. Et aliud par oritur ex additamentis sisamins
q sūt aput aures et ɔtinuatur cū extremitate inferiore linee recte
q est super h os. Illi uero quos hz cū aliis ɔes iam noiati sūt et noiabū

m usculi uero linguā Cam 14m de anā m'clōr Lingue
mouentes sūt 9. Duo sūt latitudinales ab additamentis si
samis uenientes et cū duobus ipius lateribus ɔtinuatur. Et duo lō
gitudinales a supremo ossis laude nascentes qui cū medio lingue cō
tinuātur, et duo qui eam in transuerso mouent et nascūtur a latere
quod est inferius et duobus ossis laude lateribus et penetrāt in lingū
inter longitudinales et latitudinales, et duo musculi linguā resupi
nantes et eā ɔuertentes. quorū loca sub istorum locis quos noiauim
existūt. Et ipsorū uilli iam expansi fuerūt sub eis in latitudine et cū
toto osse mandible ɔtinuati fuerūt. In sūma preterea musculorum
lingue noiauerūt quid musculū solitariū, qui inter liguā et os lau
de continuat et unū ad aliud trahit. Et non est longe, qm musculus
qui linguā ad exteriora in longitudine trahit: mouet eam sic. Inest
eni ei ut ī extensione in seipa moueatur Cam 15m d anā m'clōr colli

m usculi qui collū mouent sūt duo paria. Unū par a dextra
et alterū a sinistra. Sed quacūz eorū ɔtrahetur, collū ad

suā partem transuersō mouetur. Et quecūq; duo eorū q̄ sūt ab una
parte simul ꝯhentur' inclinabit collū rectū in parte illa nō ē trāsu-
sione, s; cū rectitudine. Et ē oīū eorū simul erit operacio: stabit collum
absq; declinacione aliq̄. Ca^m. 16^m de anathoia m^clor pectoris.

M usculorū qui pectus mouēt quidā sūt q̄ tm̄ dilatant ipsū
et non constringūt, ex quibus sūt musculi dyafragmatis
inter membra atrahendi aerem, et memb^r nutrimenti distinguētis
quod postea noīabim^o. et par quod sub furcula positū a parte nascitur
q̄ ad caput protend^r spatule, q^d postea noīabim^o, et est ꝯtinuū cū costa-
prima a dextr̄ et a sinistra. Et cū ipso unitur par c^m inūi q^r ipar est dupp-
lans ipm̄ et faciens ipm̄ duas partes. Quarū superior cū collo ꝯtinua^r
et inferior carū mouet pectus, et miscetur cū musculo cuius q̄m no-
minabim^o. Et ipē est qui est ꝯtinuus cū costa q̄nta et sexta, et par quod
est in loco spatule ꝯcauū infusū cū quo par ꝯtinuatur. q^d a spondilib;
ad spatulam descendit, et fiūt sicut musculus unus et cū costis ꝯtinu-
antur posterioribz. Et par terciū q^d nascitur a sexta spondilui colli, et
a pma et s^a spondilui pectoris, et ꝯtinuatur cū costis thoracis, et isti sūt
musculi dilatantes. ¶ Musculorū uero pectus ꝯstringenciū, alii sunt
q̄ pectus in latitudiem ꝯstringūt. et est dyafragma ē quiescit. Et alii
sūt qui s^rcem. et ex istis est par quod sub radicibus costarū superiorū
est extensū. cui^o operacio est constringere eas ap^d cōmitates istius cū thorace
inter epiglotiale et furculam ꝯtinuatū et ꝯtinuatur cū musclis uētris
qui sūt recti, et alia duo paria q̄ ipm̄ cooperiūt. ¶ Musculi uero q̄ sunt
ꝯstringūt et dilatant: sūt musculi q̄ sūt inter costas. Verūtn̄ pscrutaci-
onem ꝯsiderando: cognoscitur q^r ꝯstringentes sūt a dilatantibus. Int^r
enim costas duas, omnes sūt ex eis pro certo musculi, licet q^d estimēt q^r
sit unus musculus. Et h^c quidā q̄m unū estimāt musclm ex uili ꝯtext^o
est transuersis. quorū quidā extrinseca quidā qui cooperiūt. Et eorū qui
cooperiūt quidā sūt q̄ ad partem cōmitatis cartillaginose diuisū est
in situ ab eo quod est super aliā cōmitatē. Et qm̄ quidā h^i ꝯ^r hentur illi
m^uo or ut muscli sint ꝯ^r miō, et qui ex eis superius sūt positi. sūt di-
latantes. Et qui ex eis sūt inferius positi: sūt ꝯstringentes. Et p hoc
itaq; fit oīū musculorū pectoris numerus .88. musculi. Et est ergā

cu musculos pectoris duos alii Juuat musculi qui a furcula ad scapule caput uementes ad pmu eius otinuatur latus et ipm sursu eleuat et dilatando pectus adiuuat Cam 2am de anathomia musculor motus

x musculis motus adiutorii duo sub qui mouent adiutorii spatule Juncturam sunt tres musculi q ei a pectore ueniunt et ips mouent ad inferiora Et m̃cul' qui inferius sub mamilla oritur ouet et cu parte adiutorii antecedente otinuatur ap antecedentem ptem marginis cartillaginis ocauitatis et ipe e q adiutoriu ad pectus applicat e ouitate q spatula ipm sequitur Et t m̃cls qui a supremo thoracis nascitur a efficit ut domesticu caput coopeuiat adiutorii et ce applicans ipm ad pectus e impulsione pauca et musculus duplus magnus q a toto oritur thorace otinuato e infimo ancessionis adiutorii q e operatur cu illo q i ipo superiori eius est adiutoriu ad pect' ducit ipm eleuando et cu alia parte ducit illud ad ipm faciens ipm ad inferiora descendere et cu eis ambobus ducat ipm ad pectus f rectitudinem et alii duo m̃cli q a parte nascuntur yl'n mag interius otinuati q sit otinuitas magni musculi q a thorace ascendit Vn' eoru est magnus ueniens a loco q est aput ylin et a costis pterioribz et finit adiutoriu ad costas posteriores directe Et alter est sbtilis q nascitur a cute yli non ab eius osse et declinat magis ad medietatem q ille et otinuatur cu corda eius q a parte mamille ascendit et profundat et bn quid operacionem pmoru efficiunt f motu adiutorii sed tamen ad posteriora paruper declinat Et qm musculi q ab osse spatule nascuntur un' musculi eoru ortus est ab osse spatule et implet illud quod est inter separans et costam superiorem in illis et penetrat ad parte superiorem capitis adiutorii silurem declinans parup ad domestica et ipe ce cu declinacione penetrat ad doestica Et duoru m̃clor ex istis quus origo est a latere superiore spatule Quor bn' est maior 2 uadut ipius illi ad inferiores separates partes et implent ut illud qd est inter separans et latus inferius et otinuatur ualde cu capite adiutorii a parte siluri et penetrat cu declinacione ad silurem Et alter est cu hoc pmo otinuus adeo q est qsi pars eius et penetrat cu eo et ipius efficiat operacionem Iste uero non mltu pendet a supmo spatle

·Et eius continuitas est p transuersionem in manifesto et declinat ad
silvestrem ¶ Et quartus est musculus q locum concauum ossis spatule implet
· Cuius corda cum partibus interioribus lateris domestica capitis adiuto-
rii continuatur · Et eius operacio est efficere ut adiutorium posterius
declinet ¶ Et alter musculus est q ab inferiore extremitate lateris spa-
tule inferioris nascitur cuius corda superius continuatur s continuitate mag
ab ylio ascendens · et eius operacio est trahere supremum capitis adiutorii
ad superiora ¶ Adiutorium preterea alium habet musculum duo habentem
capita, qui duas efficit operaciones p operacionem quem, et ipse qd sub
furcula uenit z a collo declinans ex capite adiutorii buccellam · et
puenit usq iuxta locum continuitatis corde musculi mag a pectore ascen-
dens ¶ Quidam autem dixerunt q unum capitum ipsius internus est sup ma-
nifestum spatule apud eius infimum · et declinat ad exteriora cum trans-
uersione pauca · Et est operatur : duabus partibus eleuatur p rectitu-
dinem ¶ Sunt preterea homines qd qui duos addiderunt musculos · s muscu-
lum primum q a mamilla uenit, et alium q in spatule iunctura est sepultus
· Et fortasse posuit cubiti musculos cum eis here quantitatem Capitulum 15m de
musculorum brachium mouencium anathomia musculorum mot brachii
alii sunt q ipsum contrahunt, alii sunt q ipsum dilatant · et isti positi sunt
sup adiutorium · Alii sunt q ipsum girant Et alii sunt q ipsum resupinant
et non existunt sup adiutorium ¶ Dilatantes uero sunt unum cuius unum ex su-
is partibus cum declinacione ad interiora expanditur · qr eius ortus
est superius ab ancessione adiutorii et latere spatule inferiore
· et continuatur cum cubito illic ubi sunt partes eius interiores · Et ipsum
p extenditur ad exteriora cum declinacione · quoniam ab adiutorii collo p-
uenit · Et cum extremitas cubiti partibus continuatur · Cum z ambo parit-
er proculdubio p rectitudinem extendunt ¶ Constringentes uero sunt
par aliud cuius unum impar quod est maius trahit ad interiora cum de-
clinacione, quoniam eius origo est a margine cartillaginis spatule infe-
riore, Et a rostro uncinum quartum ipse inest caput in aliis · et declinat
ad inferiora musculi · et continuatur corda ipsius q est neruosa cum
parte focilis superioris antecedente · Et s impar trahit cum decli-
nacione ad exteriora, qr eius ortus est manifestus adiutorii posterius

Et est musculus duo carnosa hens capita. Quorū unū est in posterioribȝ adiutorii et alterū in anterioribus. Et occultantur hec duo in suo sb̄ paruper donec ad antecedentem ptem focilis inferioris uadat. Et cū eo quidā iam ɔtinuātur sicut q' ipm inclinat trahens ad interiora inferius ad exteriora. Et cū eo q' ipm inclinat trahēs prius ad iteriora ut sit tractio melior. Et cū isti duo musculi in suis ɔiūguit' ɔpacioribȝ s' rectitudinem stat ꝑ ul dubio. Et duos q̄d m'clos dilatantes uestit m'cls q̄os adiutorii ɔcūdat. Et situs est ut sit pars alterius m'cli ɔstringentis. Facientes uero brachiū iacere supinū: sūt par cuius unū ex imparibus est poitū in exterioribus duorū focilū. et obuiat focili superiori abs: corda. et alterū sbtile est plongatū, et nascitur a superiore parte adiutorii ab eo quod eius maifestū sequitur. Et maior ps eius uadit in asseid et penetrat donec ꝓpinq̄ fiat iuncture rascete. Et uenit ad partem focilis supioris. et ɔtinuatur cū eo corda parum clarius. Girantes sūt uero par poitū exterius. c' un ex duobȝ ipīs a supino domestico capis adiutorii incipit, et ɔtinuatur cū superiori focili sb iunctura rascete. Et alterū est magis curtu ipo, et eius uelus ad latitudinem est decliuis. Sed eius extimitas est pl' nuo sa. Et incipit ab ipomet superiori focili. Et ɔtinuatur cū eius extimitate superiore aput rascete iunctura Cam̄ um̄ de anathomia

Musculorū uero iuncturā rascete mouentiū, m'clor mot' rascete q̄d sūt ɔstringentes. et q̄d dilatantes, Et q̄d girantes, Et q̄d resupinates sup colliū. ex dilatātibus uero, est musculus ē un' m' culus cū alio ōis ac si ambo un' esset muscls. Et istius q̄d origo est a medio focilis inferioris, c' corda cū pollice ɔtinuatur. per quam pollex ab indice elongatur. Et alterius origo est a focili supiori c' corda cū pmo ossiū rascete ɔtinuatur s' poito coram pollice. Cū illi duo siml' mouētur: dilatant rascetam cū giratione pauca. Et ē s' solus mouetur. ipam facit iacere resupina. Et ē pm' mo' solus: prolongat inter radicem et pollicem. Et m'cls q' iacitur sup focile siius a parte siluri c' ortus est ab inferiore parte capis adiutorii a quo procedit corda duo hens capita. quorū unū cū medio

est caput inferius super focile superius apud rascheta, et dilatat ad rachetam cum expandendo cum gyracione. ¶ Constringentes vero iuxta illi sunt par super latus brachii siluestre quorum inferior incipit ab inferiori duorum capitum adiutorii et peruenit ad pectinem coram auricularem et superior utrorumque incipit alterius quam ille et peruenit ibi. Et est cum eis musculus qui incipit ab inferioribus adiutorii partibus loca predictorum medians quod duo habent extrema quemadmodum crucis transuersant postea in loco qui est inter pollicem et medium continuatur. Cum ambo mouentur constringunt, et isti quidem constringentes et ipsi met dilatantes gyracionem efficiunt, et resupinacionem cum duo oppositi ex eis secundum transuersionem mouentur. Sed musculus cum pectine continuus coram auricularem cum solus mouetur gyrat plantam. Et cum musculus pollicis qui nominauimus ipsum adiuuat plenarie planta resupina iacere facit. Et cum ille qui est cum racheta continuus coram pollice solus mouetur gyrat ipsum paruumper. Et cum auriculari quem nominabimus efficit gyracionem completam.

Capitulum 20m de anathomia musculorum digitorum

[M]usculorum vero digitos mouencium quidam sunt qui sunt in planta et quidam sunt qui sunt in brachio. quia si omnes in planta congererentur per carne multa grauates. Et propterea quod illi qui sunt ex eis in racheta a digitis elongati fuerunt corde eorum initio fuerunt longe. Et minute quoniam fuerunt pannectis que eis ab omnibus eueniunt partibus. Et ipsorum quidem corde rotonde et fortes create fuerunt, et non dilatantur, nisi cum ad membrum peruenerunt. Ibi igitur dilatantur ut membri motum comprehendant. ¶ Omnes autem musculi dilatantes digitos super brachium sunt positi. et similiter ipsos ad inferiora mouentes. Et ex dilatantibus quidem est musculus qui in medio manifesti brachii positus nascitur a parte suprema capitis adiutorii inferioris. et quatuor digitis cordas que ipsos dilatant mittit. ¶ Ex eis vero qui eos ad inferiora declinant, tres in parte ipsius sunt continui. Quorum unus a parte media capitis adiutorii siluestris inter duo ipsius additamenta oritur, et duas cordas anulari et auriculari transmittit, Et unus a summa duorum musculorum duplorum qui sunt duo ex istis tribus oritur super duobus additamentis adiut[orii] ... margine focilis inferioris. et du[o] ...

mdici. et medius eorū et est ille q̄ remiserit. orit͛ a supremo focili su-
perioris et cordam polici mandat. Et ap͛ hanc iūcturā ē musculus
qui est un⁹ duorū musculorū inter motus musculorū et rachete
noīatorū. et nascitur a loco medio focilis inferioris c⁹ corda policem
ab indice prolongat. ¶ Constringencium aūt q̄d sūt q̄ sup brachiū exūt
Et quid qui sup uolam plante. Et illi q̄d qui sup brachiū sūt tres m⁹-
culi. Quorū vn⁹ s. aciem in medio sup aliū est positus, ex q̄ nobilior ē
inferius est sepultus, et cū osse focilis inferioris ↄtinuus. qm̄ ei⁹ op̄e
nobilior existit, q̄p̄ oportuit ut locus eius magis esset custoditus, c⁹
p̄n͛ est a medio capitis adiutorii siluestris ad interiora. Deīn̄ pene-
trat et dilatatur eius corda. et in quinq̄ partitur cordas. q̄rū q̄lib3
ad interiora peruenit digiti. ¶ Illarū aūt q̄ ad eos p̄ueniūt, q̄l3 iūcturā
ipsius ↄstringit, et 3ᵃᵐ. p̄mā uero p̄pea q̄ est ibi ↄnexa ligamento q̄d
super eam est erectū. et 3ᵃᵐ p̄pea q̄ eius caput p̄ueniūt ad eam et ↄtinu-
atur cū ea. Q̄d aūt ad pollicē uadit. eius scdam ↄ 3ᵃᵐ ↄstring͛ iūcturam
q̄ non ↄtinuatur nisi cū eis Et s͛ q̄d musculus q̄ est sup istū ē minor
ipso. Et incipit a capite magis dicente q̄d est unū ex capitibus adiutorii
et cū focili in superiore parū ↄtinuatur. et transit p̄ terminū ↄem
q̄ est inter latus siluestre et domesticū et superior superficies focilis su-
perioris. Et cū ad p̄tem p̄ueniūt pollicis declinat parū ad inferiora
et iūcturis medijs quatuor digitorū cordas mandat. ut eos ↄstringat
ad pollicem uero non peruenit. nisi ramus paruus q̄ non est ex hac
corda eius, ymo ab alio loco. Et p̄m q̄d origo est post p̄ncipiū noīa-
tū quod est a capite focilis superioris et inferioris. et si origo ē a
capite focilis inferioris ¶ Tercium aūt, ut pollex factū est uno m⁹clo
in sui mocione fit ↄtentus. Sed q̄tuor duobus ↄstringuntur m⁹clis
qm̄ nobilior ex operacionibus quatuor est ↄstrictio. Et ex op̄ōnibus
pollicis nobilior est ut dilatetur, et ab indice elongetur. ¶ Tercius ā
musculis non est ad ↄstringendū sed eius corda interius in planta
penetrat et dilatatur desup ad h̄ ut in senciendo iuuamētū p̄beat
[illegible] prohibeat. Et ad sustentandū illud q̄d ī interioribꝫ

in duabus aciebus ordinatim ad inuicem sibi suppositi. Una acies est ad
inferiora et interius. Et altera acies est sup autem exteriorē. Cum ā
in acie exīt inferiore nūo sūt .4. Quorū qīnq digitos ad supiora i
clināt. et qui ex eisd' legatus est pollici a pīn ossis rascete nascitur
. Et sextus est curtus, et eius uillus est trāsuersus, Et ipius caput pe-
det a pectine man⁹ donec perueniat in rectitudine medii c⁹ corda
cū pollice ꝯtinuatur. et ipm ad inferiora inclinat. Et Septim⁹ est
ap auricularem incipiens ab osse pectinis, qꝛ in eius rectitudie exist
et ipm ad inferiora declinat. Nullus uo horū septem est ostringend⁹
. Sed qīnq sūt ad eleuand', et duo ad flectend' inferius. Illi uero q̄ sunt
in acie s'iore sub muscl'o sup plantā expanso, q̄ qd' est musculus q̄m
sol' cognouit galienus: sūt muscli .xi. ex q̄bus sūt 8. q̄rū qīnq duo ē
p̄ma iūcturarū e⁹ᵘ digitorū ꝯtinūatur .s. uno sup aliū ut hāc ostring
ant iunctura. Sed q̄ ex eis est inferior ostringit cū depssione et ꝛflectōne
. Et eius q̄ est ex eis superior: est strictura cū modico eleuacōnis. ꝛ ipi⁹
ad superiora ascensionis. Cūq oīncti fuerīt directe et eorū tres pol-
lici sūt ppi. Quorū vn⁹ p̄mā ostringit iūcturā et duo s'am sic' scuuisti
. Dilatantes ergo qīnq sūt, ꝛ de reflectentibus exceptis pollice ꝛ auric-
ulari vinicuiq inest unus, pollici uero et auriculari .s. qīnq vinicuiq assē
duo. Et de ostringentibus uēꝛ digitorū assūt e⁹ᵘ. Et de hijs q̄ ad s'uora
inclinare faciūt uēꝛ digito adest unus Ca^m 21^m de anathomia

musculorū dorsi, alii sūt qui ad postiora musculor' ꝯ mot⁹ dorsi
flectūt ipm, alii q̄ curuāt ad anteriora. Ex istis ꝯ n. oēs alii o
riūtur motus. Ad postiora uero flectentes, sūt illi q̄ ppi dorsi uocātᵘ
musculi. Et sūt m⁹cli duo ex q̄bꝫ estimatur q vniq̄sq eorū ex 23 ꝯpoᵉ
m⁹clis, qm̄ uēꝛ eorū ab unaq̄ꝫ spondili aducit m⁹cls, Ab ūq̄ꝫ spon-
dilī aducit ei uillus transuersus nisi a p̄ma. Et isti qd' m⁹cli cū in
rectitudine eq̄lī tendūtur: stat dorsū. Et ē supflue extendūᵗ: de-
cliat ad posteriora. Et ē illi q̄ sūt in uno latere mouētur: dorsū ad
illud inclinatur. Musculi uero curuātes sūt par suppositū q̄ sūt
ex m⁹clis cap et collū mouentibus q̄ a duobus mezi ueniūt lateribꝫ
. Quor inferiores extremitates cū qīnq spondilibꝫ pectoris supioribꝫ
ꝯtinuātur in aliq̄bꝫ hoibꝫ, et in plibꝫ hoīū cū e⁹ᵘ. Et eorū supiores

extremitates ad caput puenīūt/et collū/et par qđ sb ipō est poitū/z uōt zena-
le. Que ambo a decima et xi pectoris incipiūt et ad īferiora descendūt
et plerūqȝ curuāt flectentes/et medio qđ in suis motibus horū mus-
culorū sufficit īuencio qm̄ in curuacone et declinacone a dex̄ z a
sinistra duarū extremitatū seq motus Cam 22m de anathomia m̄ clōr

m usculi aūt uentris sūt 8to q in Juua uentrie
mentis oicant/ex qbus ē iuuamētū pbere in exprimendo i
quod ex stercore et urina in interioribus ↄtinetur/et q in matricibus
et non nata existūt/Et ex eis est quod dyafragma sustinēt/et ipȝ
cū eadem exsufflacio q est in constrictone adiuuāt/Et ex eis ē q
intestina calefaciūt et stom ipa q ea cooperiūt/Ex hīs aūt 8to
est unū par rectū qđ s rectitudiēm ab epiglotali descendit cartill-
agine. cuius in longitudine usqȝ ad fem extend et eius extrema
in eis q sūt corā ipis expanduntur ¶Huius uo paris sba a sui pn̄
usqȝ ad sui finem carnosa existit/et duo musculi cū istis in latitu-
dine secuntur. Quorū locus est sb panicło q sup totū expansus ē
uentrem/et sb duobus longitudinalibus. Secto aūt q inter
istorū duorū et duorū pmorū illos accit/est s anglos rectos/et
duo paria q p transuersione uadūt/qrū unūqđȝ est in late dex
et a sinistro. et unūqđȝ par eorū existit ex duobus musculis sese
admod crucis secatibus a cartillagini costarū non ↄpletarū
extremitate usqȝ ad femur et ab ylio usqȝ ad epiglotale ¶Et duorū
parū extremitates sibi a dex̄ et a sinistra ap femur obuiāt Et
aliorū duorū extremitates ap epiglotalem q sup carnosas ptes
ab ūqȝ parte duorū musculorū latitudialiū sūt poite. Et h qđ
duo paria semp carnosa existūt/donec rectos musculos cū cord
latitudinalibus tangāt/q paniclis simulātur/et h ecia duo pa-
ria sb duobus longitudinalibȝ st poita q sb duobus sūt poita la-
titudialibus Cam 23m de anathomia m̄ clōr testiculorum

T esticlorū ā uirorū muscli sūt c. ipa ut testiclos custo-
diāt. et ne [illegible] lacerentur sed quia testicls hȝ par

s uper os uesice unus existit muscl's Cam 20m De anathomia musculorum uesice
qui ipam circuit. cuius sup ipius os dilatatur
Et eius Juuamentum est urina usque ad hora uolutatis retinere Et cum
uolutas affuerit expellendi ' eius laxabitur constrictio et uectis musculi
uesicam urgebunt et urina expulsiua aduuante expellet Cam 21m
m usculi qui uirga mouent De anathomia musculorum uirge
duo sunt paria. Duo vero unius paris musculi in duobus uirge lateribus
sunt extensi q cum extenduntur ! foram dilatant et ipm amplificant et
penetracionem rectificant et sperm in ipa cum facilitate discurrit Et
aliud uero par est quod a femoris osse oritur et cum radice uirge sub trans
uersionem continuatur et equatur et cum rectificatur tendit et instrm sub
rectitudinem elevatur. Et constringitur reducit ipm ad posteriora
Cum si unum eorum acciderit tencio ad ipius partem declinabit Cam
s ecretis musculi sunt quattuor 22m De anathomia musculorum siccessus
Vnus eorum est musculus qui ipius dicatur os et cum eius
carne miscetur quem permixtionem musculorum labiorum simulatur. Et ipe
quod coheret et stringit anum. et sua expressione stercoris reliquas qui sunt
in ipo excutit. Et musculus qui est positus magis infimus quam iste constacio
est sub operacione capitis hois. Et existimatur quod sit habens duo extrema
cuius extremum cum radice uirge pro certo continuatur Et par quod sup hos
oes existit transuersum cuius Juuamentum est long sursum eleuare nec
accidit longitudinem egredi nisi propter ipius mollificacionem Cam
x musclis coxe 23m De anathomia musculorum coxe
maior est ille qui eam extendit. deinde ille qui eam contrahit
uel recolligit. Ex suis namque operacionibus nobiliores sunt isti duo motus
Verumtamen extensio uel expansio actione nobilior existit. quoniam stacio
non ouerit nisi cum extensione uel expansione. Postea sunt musculi qui elon
gat. deinde illi qui approximare post illi qui circuiro faciunt Ex musculis a
coxe iuncturam expandentibus, est unus qui est oibus corporis musculis
maior. et ipe est musculus qui os femoris et hanca coopit, et sup tota
coxam uoluitur ab anterioribus et exterioribus et posterioribus
donec ad pollicem perueniat. cuius uilli diuersa habent principia. quia propter ip
[illegible] operaciones sub diuersas specificatur spes. Ex ipius namque uillis

est qui ab inferiori ossis femoris nascitur et declinando ad domesticum di-
latatur. Et alius ex illis eius est cuius ortus est parum altior ortu istius
qui coxam tantum ad superiora eleuat. Et est alius ex eis cuius ortus est valde
altior ortu istius qui coxam ad superiora ad domesticum declinatem eleuat.
Et est ex eis alius, cuius origo est ab osse hanche qui satis coxam secundum rectitudinem
eleuat et dilatat. Et est ex eis musculus qui totam anche iuncturam
posterius cooperit, tria habens capita et extrema duo. Et haec quidem capita ab
ylio et ancha et alchosos nascuntur, quorum duo sunt carnosa et aliud pa-
nniculare. Duo vero extrema cum posteriore capitis coxe parte continua-
et si cum uno tantum extremo cum declinatione ad ipsum dilatabit. Et
ex eis est musculus qui a tota ossis ylii superficie et cum supremo maioris
additamenti continuatur, et non carthamet maior. Et parum ad anterius
extenditur et cum declinatione ad domestica dilatatur. Et est alius qualis
iste qui in primis cum inferiori additamenti minoris continuatur, deinde de-
scendit et illius operatione operatur. Verumptamen opus eius est parua
dilatationem et multam efficere declinationem. Cuius origo est ab inferiori
superficiei ossis ylii. Et est ex eis musculus qui ab inferiori ossis anche
oritur ad posteriora declinans, et dilatat ipsam et eam ad posteriora
parum declinare facit, et ad domesticum sufficienter declinare facit. Ex
musculis vero coxe iuncturam constringentibus, est musculus unus qui cum de-
clinatione ad domesticum parua constringit. Et est musculus rectus qui a duabus
descendit originibus, quarum una cum fine lumbor et altera cum osse ylii conti-
nuatur. Et ipse quidem sunt qui cum minore additamento cum domestico continuatur.
Et musculus qui ab osse femoris nascitur et cum additamenti minoris
inferiori continuatur. Et musculus ad duo latera ipsius extensus, qui est sicut
pars maioris. Et quartus qui a re spata post os ylii stante oritur. Et ipse
ecce tetragonum trahit colligendo coxam. Ex musculis vero qui ad interius dec-
linare faciunt unum quidem nouatum fuerunt ubi dilatationis et constrictionis mentio-
nem fecimus. Et haec quidem mouendi species musculum habet qui de osse nascitur
femoris et adeo fit longus ut ad pollicem perueniat. Declinare vero
ad exteriora facientes sunt duo musculi et eorum unus ab osse lato venit

·et fuit carnosũ ap̄ locũ pfũdũ circa posteriora additam̄ta maior
·Et q̄cũ; corũ sol' traxerit corã ad sui partem cũ pauca decliacone
torquebit Cam̄ 26m de anathomia m'clor mouētiũ uicturas crus
x m'clis ã uicturã poplicis mouentibz, et poplices
sũt tres in anterioribus coxe positi q̄ m'cli i apparet corã
positi sũt maiores·et eorũ operacio est dilatare / Vnus aũt hor
trũ est sicut duplus duo hens capiã quorũ vnũ ab additam̄to
incipit maiore et alterũ ab anteriore coxe / et duo hz extrema·Q°rum
vnũ est carnosũ et cũ rasgua·i· patella amq̄ corda fiat cōtinuat
·et alterũ est panictare cũ doēstica duarũ coxe extremitatũ ¶ Alter
uo duorũ un° est ille qm̄ inter corã cōstringentes noīaui° ·s· a separe
quod est in osse pl'n nascentes / et alter ab additam̄to siluri q̄d est
in corã oritur·et isti q̄d duo cōtinuatur et uniũt et generatur
ex eis corda una q̄ dilatatur et includat rasguã ·i· patellã et
ipam cũ eo quod est sbã ouerienter affirmat·Deni cũ capite cruris
cōtinuatur·et poplicem dilatat et crus ¶ Dilatacio uo uni hz m'clm
q ab obuiacone ossis femoris nascitur, et incedendo descendit in
latus coxe doēsticũ s' transuersioem·Deīn cũ parte uenosã supme
partis cruris cōtinuatur / et crus declinas ad doēstic̄ dilatat·Et
m'clm alui in q̄busd anathoie libris ei appositũ in parte siluri q̄
incipit ab osse anche et s' trãsuersionem in latus silurẽ tendit
donec ad locũ peruenit uenosũ / et nez est musculus maioris trans
uersionis isto·et cũ declinacone ad silurẽ dilatat et cũ ambo di
latant cum est dilatacio recta ¶ Ex eis uero q̄ crus contrahũt, ē un° m'
culus long' q ab osse pl'n oritur, et femoris origine n dilatantis
et ingredientis actemperatẽ·q̄d est in medio pl'n / Dein s' transu
sionem penetrat ad interiora duarũ extremitatũ poplicis·postea
egreditur extrinsecus / et uadit ad emmenciã q̄ est in loco poplicis
uenoso, et cũ ea unitur·Et ipē q̄d est q̄ crus ad inferiora trahit
declinas cũ pede ad partem inguinis / et tres m'cli ·s· domestic' et siluris
et medius·sed domesticus et medius tũ declinacoē ad silurem cō
trahũt·Et siluris cōtinuat cũ declinacone ad domesticũ·Et domestic'
[illegible]itur ab asse ossis anche, Deīn transuersẽ [illegible]

coxe donec peruenit ad locum curtis venosum in parte domestica et unitur cum eo cuius color ad uiriditatem trahit. Et aliorum duorum est origo est a base ossis hancho sed declinat ut cum loco uenoso lateris siluris continuetur.

In iunctura posterea poplitis est musculus sicut in flexuositate poplitis sepultus, qui operacionem efficit qualis hic a medio existit operacio. Et quod estimant quod pars eminens musculi dilatatis dupli a separate est cum ipse poplitem accidentaliter constringit et est cum ab eius origine egreditur corda que anche pyxidem tenet et cum ea et cum ipso quod sequitur ipsam continuatur

Ex musculis autem Capitulum 29m de anatomia musculorum pedis iuncturam mouentibus

pedis iuncturam mouentibus sunt quidam qui ipsum ad superiora eleuant et quidam qui ipsum descendere faciunt. Ex eis autem qui ipsum eleuant est unus musculus magnus, qui est positus in parte antecedente canne domestice, cuius principium est pars siluris canne domestice. Et ipse quod est ad exteriora egreditur mediante super crus ad partem pollicis uadens. et continuatur cum eo, quod radia pollicis est propinquum. Et pedem ad superiora eleuat. Et alter oritur a capite siluris, ex quo nascitur corda que cum eo quod est iuxta radicem minimi continuatur et pedem ad superiora eleuat. Et propter quod cum eo primus conuenit musculus, et fuit hic secundum equalitatem et rectitudinem. Facientium uero descendere, est unum par cuius origo est in coxe capite quod postea descendit et cruris uentrem carne replet. ex quibus corda nascitur que ex maioribus existit cordis et ipsa quod est corda neruii que cum osse clachabib continuatur et ipsum ad posteriora transuerse ad silurem trahit. et est hec causa fixionis pedis super terram. Et ipsum quod adiuuat musculus qui a capite siluris oritur, cuius color est melogium et descendit donec perueniet absque corda que madet. Sed carneus remanens continuatur cum posteriora parte achib et sub continuatate quam ante diximus. cuius musculis istis aut ipsorum cordis nocimentum accidit pes claudicat. Et musculus ex quo due nascuntur corde, quarum una pedem constringit et altera pollicem dilatat. Illud uero est ipsum musculus iste a capite canne domestice oritur, ubi ipsa siluri obuiat et descendit inter eas et in duas diuiditur cordas. Quarum una sub rascheta que in anteriore pollicis parte continuatur cum que eciam corda pedis existit humilitas. Et altera corda est que ex parte istius

core siluri oritur musculus, et cū uno duorū m^9cloꝝ achibaltū ɔtinu
atur. Deīn ab eo separatur. cū occulte cruris pertrāsit. ex q̊ oritur
corda. q̄ ad inferiora pedis peruenit et sb eo toto dilatatur. q̄admod
facit muscls q̊ sup plante occultū dilatatur ꝑ Juuamētū tale q̄le
est eius. Ca^m 30^m de anathomia musculoꝝ digitorū pedis

x musculis uero pedis digitos mouentibꝫ q̊ sꝫ cstringentes
musculi sūt multi. ex q̊bꝫ est musculus q̊ a capite caīno siluris ori
et extensus super ipm descendit et cordā unā trāsmittit q̄ in duas
diuiditur cordas q̄ mediū ɔstringit ꝛ medicū. Et alter ipo minor. cui
ortus est a postremo cruris. c^9 corda cū ipm transmitit. in duas diu
cordas. q̄ indicem ɔstringūt et minimū. et diuid ab ūqꝫ duaru ꝑciū
corda q̄ cū eo qd ab alia diuid ɔtinuatur. et fuit corda una q̄ ad polli
cem uenit et ipm ɔstringit. Et ꝫ corda q̄m iā noiaui, a siluri duaꝝ
extremitatū q̄ in camna exīnt domestica. oritur. Et inter duas desce
dit camas. Et ex se partem transmitit ad pedem ɔstringendū et ꝑte
ad p̄mū os pollicis. Et horū q̊d m^9clorū digitos mouenciū q̊s noia
uim^9 situs est sup crus posterius. Et illi uero q̊rū situs est super
pedis plātā. decem sūt musculi. et in h̄ q̊d anathoīci decepti fue
rūt. Sed primus q̊ illud sciuit fuit galienus. Ipi uero cū q̄rꝫ ɔtin
uatur digitus. s. cū ūqꝫ duo lacerti a dex. ꝛ a sinistra. mouēt, ut
ɔstringāt rectitudiēm si simł mouerint. et ut declinent si unus
mouerit. Et x eis q̊d sūt e^{0r} super rascetam. q̊rū un^9 ūiꝫ digito de
legatus est. Et duo q̊ ꝑꝑe sūt ad ɔstringendū pollicem ꝛ minimū. et
isti q̊d musculi adeo sūt permixti ut cū uni eorū accidit nocumētū
ꝑueit inde ut reliq̊rū opo deblitetur q̄ īmiscēt in eo qd est ꝑꝑū. Et
ut uice istius aliq̊modo gerant. ī eo qd huic est ꝑꝑū. Et hac de cā,
difficile est uni digitorū pedis ꝑꝑe abs alijs ɔstringere. Et ex musclis
quid pedis sūt q̄rꝫ sup pedem positi, qui ad silurem declinare solent
Et q̄rꝫ sub eis positi, q̊rū un^9 q̄sꝫ digitū ad illud quod ipm sequitur trahit
a parte domestica et ipm cū motu ad partem eleuat domesticam
Et isti q̄rꝫ sūt cū duobus, q̄ pollici et minimo ꝑ similitudiēm septē q̊
sūt in planta pedis et simul decē ꝑim. Oēs igitur corporis m^9
1. 2 1. Summa ꝑtercia de neruis c^9 sunt sex ca^{li}

Cam pm Summe 2e doctrine hec est sermo uliis de neruis

J

iuuamentorum neruorum alia sunt que sunt per essenciam alia sunt que sunt
per accidens. Quod uero est per essenciam est quod cerebrum eis media
tibus omnibus aliis membris Juuamentum prestat dando eis sensum et
motum. Sed quod est per accidens est ad hoc ut caro corroboretur et corpus
forcius fiat. Et ex eis est eciam percipere illud quod ex nocumentis
membris accidit sensu carentibus sicut epar et splen et pulmo
licet n. membra ista sensum non habeant super ea tamen cinctorium positum
est neruosum et panniculo cincta fuerunt neruoso Que cum apata fu
erint aut bentositate tensa provenit apostemate grauitas aut uento
sitatis particio ad cinctorium et ipsius radicem. Et accidit ei membro
ex grauedine attractio et ex uentositate extensio et senciet ipsa.
Et neruorum quod principium sensus motus situm est cerebrum et illud ad quod
ipsorum perueniunt extrema est superficies cutis cum cute enim illi
miscentur inuicem et in ipsa neruum paciuntur quod ea membris que ipsa
inueniatur adueniunt. Quod uero cerebrum neruorum principium existit
duobus est modis quoniam quorundam eorum est principium per sufficienciam et aliorum
est principium mediante nucha que currit ex eo. Et ex neruis quidem
qui a cerebro egrediuntur non Juuantur membra in senciendo et moue
do nisi capitis et faciei membra et uiscerum interiorum. Alia uero membra
hec Juuamenta non habent nisi a neruis nuche. Et galienus quidem iam
ostendit nobis sollicitudinem magnam quam neruus a cerebro ad uiscera desce
dentibus est passa. Creator enim de eorum municione sollicitus aliter
iposuimmut quam alios neruos et illud est quoniam propterea quod a principio elo
gati fuerunt optinuit ut sustentarentur superflua affirmacione
a musculis fortibus que eos tegant ut panniculi et a corpore quod est inter
neruum et cartillaginem est media simile ei quod corpori inuii cum torquetur
accidit. Et illud quidem est ex tribus locis quorum unus est apud epiglotum
et secundus cum ad radices costarum ueniunt et tercius cum pectoris et costa
rum locum transeunt. Factum est autem ut alii nerui a cerebro progredientes
in quibus existit utilitas in senciendo Juuamentum prestare penetraret

impressio q̄ manat ex principio forciori. Et propterea quod in nervis sensibilibus
non queritur de duricie que facit necessitatem elongandi a substantia cerebri cum
declinatione, propterea ut a sui similitudine in levitate ordinatum elongetur
quantum in membris queritur motus, primo quanto plus fuerint leviores, plus
fuerunt virtutem senciendi dantes. Sed factum est ut motivarum illorum
ad quod diriguntur erant, post declinationes in quibus ipsi incedunt, propterea ut a
principio elongarentur et in duricie ordinentur. ¶ In utroque ergo duorum modorum
ad illud quod ex duricie et mollicie in ipso est necessarium advenerit ortum
corporum suorum. plurimi nam eorum qui sensum tribuunt ab anteriori oriuntur
cerebri. Et partis quidem que est cerebri anterior est eciam mollior. Et
plurimi eorum qui motum prebent a postremo oriuntur cerebri. et partis
que est cerebri postremum eciam est magis spissa. Capitulum 2m de anathomia

cerebro septem nervorum a cerebro egredientium et eorum unius

paria nervorum oriuntur. Primum paris principium est ex
fundo duorum ventriculorum cerebri antecedencium aput duorum additamentorum
vicinitatem mamillarum extremitatibus similium. quibus fit odoratus
. Et ipsum quod est primum nervorum visus. Et ille qui oritur a sinistra dextratur
. Et ille qui oritur a dextra sinistratur. Deinde sibi super sectionem crucem
obviant. Postea ille qui a dextra nascitur ad dextram pupillam penetrat
. Et qui nascitur a sinistra ad pupillam sinistram penetrat. Per adeo
dilatantur orificia donec humorem qui vocatur vitreus comprehendat.
Quod vero quod non est. Galienus dixit quod ad sectionem crucem sine flexione
penetrat. Et dixerunt quod in hac sectione tria erunt iuvamenta. Unum
est propterea ne spiritus qui ad unam currit pupillarum ad alteram vie prohibeatur cum
acciderit nocumentum. Et propter hoc utroque duarum pupillarum cum altera clauditur
oculus in videndo fit forcior et clarior quam ipsa esset si altera non intuicione
intueretur. Et propter hoc foraminis uvei dilatacio augmentatur cum altera
clauditur oculus. Et hoc quod est propterea quod spiritus vehementer vadit ad ipsum
Secundum vero propterea est ut duo oculi habeant unum defferens quod in simulacrum
eius afferat et ibi uniatur, et fit videre duobus oculis unum videri. propterea
ex simulacrum in tercio oritur oculi. Ideo luscis accidit ut ex re una videant +

conem terminum accidit terminum torture nerui. Et causa est ut unumquodque duorum
neruorum ab alio sustentetur et illi innitatur et fiat ac si uterque ex ipsis propinquis
ueniret. Secundum autem parium neruorum a cerebro procedencium nascitur post
ortum primi paris, et ab eo ad inferius declinat et a foramine quod est in orbita
que totum comprehendit oculum egreditur et in musculis partitur oculi. Et hoc quod par
ualde grossum est, ideo ut eius grossicies sue parificetur mollicici quoniam habere
debuit propterea quod est eius principium. Et confortetur in faciendo motum et precipue
ut non adiutorem non habeat, cum hoc par sit impeditum conuersum quod est mandibula
inferior quare non ei remanet superfluitas propter adiutore alio a se indigeret sicut
modo referemus. Tercii uero paris origo est a termino communi inter ancessionem
cerebri et ipsius postremum basis cerebri quod primum cum eius pari paulisper miscetur
deinde ab eo separatur et in quatuor ramis ramificatur. Unus ramus ab ingressu
egreditur uene sbechie, quem post ea nominabimus. Et descendendo super ceruicem uadit
donec diafragma pertranseat, et in uisceribus que sunt sub diafragmate partitur.
Et secundum quod partis egressio est a foramine quod in osse existit timporis quod est egredi-
cum neruo continuatur quem a quinto dicimus pari cuius modo nominauimus disposicionem. Et
ramus tercius in foramine ascendit a quo secundum par egreditur, quoniam ipsius directio est ad
membra in anterioribus faciei posita. Et iam fuit conueniens ut in penetratione
primi paris uentre dentis penetraret, quoniam nobiliori neruorum coangustacionem
faceret et ipsum comprimeret et uia coperiretur. Et hoc quod pars est separatur
in tres distribuitur sectiones. Earum una ad partem lacrimale declinat
et uadit ad musculos timporum, et masticacionis et supercilii, et frontis et palpebre.
Et pars secunda per foramen uadit ad oculos creatum et inde ad nasi tendit in-
teriorem superficiem, et in tunica aspergitur que in interioribus nasi est
expansa. Pars quoque tercia est pars non parua in concauitate descendens
brachii, que in osse maxille est facta et duobus ramificatur ramis. Unus uadit
in anteriora concauitatis oris et in dentibus spargitur. Sed illud quod inde pertinet
dentibus est manifestum. Quod uero in aliis pertinet est uisum sicut occultum et
in gingiua eciam spargitur superiore. Alter autem ramus in membranis spargitur
superficiebus que sunt ibi sicut cutis maxille extremitatis nasi et labii super-
ioris. Hec quidem sunt sectiones partis tercie paris tercii. Quartus uero ramus
tercii paris uadit penetrans a foramine suo quod in mandibula existit secunda
et uadit ad lingua et in eius manifesta

sensū ipi ppū q est gustus. Et illud qd remanet in dencium thechis inferior:
in ipsorū diuiditur gingiuis et in labio inferiore. Sed pars q ad linguā
peruenit: subtilior est qz neruus occli qm istius duricie et illius mol
liciem temperat grossicies illius et subtilitas istius ¶ Quarti uero
paris origo est post tercium. Sed ad cerebri basim est magis declinans
et cū tercio quadmodū diximus miscetur. Deinde ab eo separatur et ad
palatū uadit et dat ei sensū quod qd est puū. sed est plus durū qz 3m
qz palatū et palati panicls durior est lingue panicla ¶ Sed uniquoqz
paris quinti impar. cū duobus nascitur medns sz dupplici formā primo
multi illorū s. anathomicorū tenet qz uniuqdz ipius impar est par
Eius qd origo a duobus est. est cerebri lateribus. et pars prima cuius
paris ipius ad paniculm uadit q in interioribus instrū auditus di
latatus et in eo diuiditur totus. Et hoc qd diomis origo est pcedis
a parte cerebri posteriore. et per ipam est audiendi sensus. Sed
sa diuisio est maior prima. Ipa naqz egreditur a foramine qd in osse pfora
tū est petroso. et scdm qui est sa diuisio, ipe qd est q uocatur monoclis
et cecus ppea qz multū torqtur Et eius uie in obliqu combr uel
torturis incedūt io qz uolūtas affuit prolongandi spaciū. et ut eius
finis a principio remoueretur. ppea ut neruus anqz inde egredet
a principio esset longinqus io ut duricies, in ei acqreretur. Cūz egdi
cū neruus tercii paris miscetur. Cetrū plurimi ad maxillā et ad lat
uadūt musclū. et quod remanet ad musculos ptendit temporum
¶ Gustus aūt in eo creatus fuit nuo et auditus in quinto, qm in istis
auditus fuit necm ut esset discoptū, ne aeris uia ad ipm clausa
foret. Et istro gustus fuit necm. ut esset inuentū al' carnis ecūdat
ppea oportuit ut nerui auditus essent duriores. Et io origo eorū
cerebri postremo fuit ppinquior. Et nerz nervclis occli im sufficit nisi
Et mclorū timporū, nerui, non multiplicati fuerūt. n qz foramini
occli multa necia fuit amplitudo ppea qz neruus uirtutem afferes
usus multa indigunt grossitudine. Ioz necm ei fuit uetrem here
Non g os q ad cophendend occlm est pforatū multa potuit tollerare
Foramen aut timporū uero neruus multa fuit duricies necia. Sed g.

difficultatem. Et ꝛ egressio eius in osse petroso duro hent foramina ꝑt tolerare
multa. ¶ Par uero sextū a postremo oritur cerebri cū quinto coniunctum
et cū eo ꝑiunctis ligamentis ligatū ac si essent unus neruus. Deinde
separatur ab eo et egredi a foramine qd est in extremitate dextri q̄ laude
simulatur. Et ipsum quidē antequam egressū esset iā in tres diuisū fuit ꝑtes
q̄ oēs simul egrediūtur ab h foramine. Vna earū ad gule musculos suo pro
tenditur itinere. et ad lingue radicem ꝓpterea ut par vnū ipsorū adiuuet
motū. et pars s ad musculos descendit spatule et eius qd est circa eam
et ipsius plurimū in musculo spargitur lato qd est sup spatulam. Et h qd ꝑs
est magne quantitatis, et suspensa, penetrat donec perueniat ad qd dirigitur
Pars uero tercia q̄ et maior est ex tribus ꝑtibus ad uiscera descendit
in ascensione uene sbethe. et est illi annexa ꝛ cū ea ligata ex q̄ c̄ in ī
titudine est epiglotis separatur ramus q ad musculos uenit epiglotales
quorū capita sūt ad superiora q epigloti et ipsius eleuāt cartillagines
cū epiglotim pertrāsieant et ex eis ascendūt rami qui ad musculos
uadūt capita ad inferiora habentes et ipsi sūt q ad cibalare claudendum
et aperiendū sūt necessarii. cū ad inferiora trahere est necessarium et ꝓpter h uocant
nerui retrocedentes. hic aūt neruus retro rediens non egressus fuit
a cerebro et non a nucha: nisi ꝓpterea q si a nucha descenderet ab ipso primo
sbirent trāsuersi et non recti, et atracto ad inferiora cū eis nō perue
nirēt ad actionem decentem. Et ipsi qd non de sexto pari creati fuerunt
nisi ꝓpterea q illud qd ex neruis est molle aut molli uicinū s illud q
fuit ex eis antequam sextū iā in musculis faciei et capitis et in eo qd est
in eis fuit diuisū. Et septimum eciā non ꝑ rectitudinem descenderet
quemadmodū sextū descendit. ymo procul dubio trāsuersitas eos comitaretur
Et ꝓpterea illud qd ascendit et redit quoniam indiget re firma cui innitatur
ad similitudinem girgilli et sup ipsam reuoluatur ascendens et ex
ea adiuuetur ut sit situs ipsius durus et rectus et fortis et lenis et
uix reperitus: non fuit ibi ydoneū sic arteria maior. Et illud qd ex istis
ramis a sinistra ascendit hanc inuenit arteriā ipsa recta et grossa q
sup eam reflectitur non multa indigens firmitudine ¶ A dextris uero
ascendenti h non uicinatur arteria ad modū primi sed uicinatur ei
postquam ei iā accidit paruitas ꝓpter ramorū diuisionem q iā ex eo egressi fuerunt

Cū etiā iā deffuit rectitudo in situ q̄ transuersatus fuit ad acellam de
clinando fuit igitur necessarium ut ipsi re aliq̄ affirmaretur cui innitentur cū
ligamentis q̄bus ramum stringerentur ideo ut per ipsos illud quod deffuit ex gros
situdine et re et rectitudine in situ corrigeretur et sapiā quidē in hos
redeūtes ramos elongando ē ubi tal' q̄lis est hic suspecto ... fiant et
pp elongacōem a principio fortitudinem habeant et duriciem. Ex neruis
aūt redeūtibus forcior est ille q̄ in duabus musculorū epiglotis tunicas
spargitur cū aliis neruorū aduinaciōn ramis. Et postea illud q̄d ex
h remanet neruo descendit a q̄ rami separantur q̄ in panniculis spargū
dyafragmatis et pectoris in musculis ipsius et in corde ī pulmone
et in uenis et in arteriis q̄ ibi sūt. illud uero q̄d remanet penetrat ī
dyafrag et associatur ei quod ex parte eius descendit et in panniculis
spargitur uiscerū et peruenit ad os latū. Septimum aūt paris origo
est a tio q̄ q̄ est inter nucham et cerebrū c° plūm incedit se in musclis
spargendo linguā mouentibus et in musculis inter pectalem et os
laude ōbus et est cū ipsius residuū in aliis spargit' m'clis q̄ huic m'do
sūt uicini. Non tamen semper est istud et propterea q̄ nerui alii ad alias ro
ducti fuerūt necessitates et nec fuit bonū ut foramina in anterioribus m
in inferioribus multiplicentur fuit melius ut ad linguae motū n̄uus
ab hoc loco ueniret q̄ ipsius sensus iam ei ab alio aduenit loco Cm̄ 3m

eruu ex nucha nascentes q̄ per colli De anathomia neruorū
uadūt spondiles octo sūt paria. r uel p colli ... corū

Vnius paris egressio a duobus est spondilis prime foraminibus q̄ in capitis
m'clis solū spargitur et est par minimū ... melius fuit ut locus a q̄
egreditur sit angustus sicut ad in capitulo de ossibus diximus. Et secundi q̄d
paris egressio est inter spondilem primā et secundam s. foramen in cap d ossibus
nominatū c° plurimū capiti tangenti sensū differt. Trāsuerse enim id q̄d
in spondilibus est supremū ascendit et ad anteriora reflectitur et super
tunica auriū ... spargitur. Et q̄ par primū unus facit pp suā par
tatem et abbreuiacionem ob quam expandi expedite non poterat et
dilatari in locis q̄ sequūtur ipm cōplete emendat. Q̄d aūt ex h reacti
pari ad m'clos q̄ sūt in posterioribus colli et ad m'clm latū uenit et eis

secūdam 2ᵃᵐ spondilem. Et unusquisque eorū inter duos partitur ramos. Ab uno ramo spargitur ramī ī fūdo mⁱclorū q̄ sūt ibi et ꝑᵖᵉ cap cū collo mouenciū. Deīn ad spondiliū ascendūt spinas, et in earū rectitudīe ueniūt, et ad radices retinentur earū et post ad ipsarū eleuatur capita et cū ligamētis miscentur panniculis q̄ ab illis nascitur symenus. Postea ad ptem aurū reflectendo penetrāt et in uo hoīe ad aures ueniūt, et aurū musculos mouent. Et ramus sᵘˢ ad anteriora uadit donec ad mⁱclm puenit latū. Et est h̄ qđ pmū cū nascitur, miscentur uene et musculi qui ipm cooperiūt ꝓpterea ut in seipso sit forcior. Et est ec̄ qn̄ cū musculis miscetur timporū, et musculis aurū in bestiis plurimū tn̄ sparsionis ipius non est nⁱ in musculis maxillarū. ¶ Quarti uo paris egressio est a foramine q̄d inter tercia existit et qrtā partitur sicut ille q̄ est an ipm ad partem antecedente et parte posterius ꝯsequente, sed pars eius q̄ antecedit est parua, et ió cū qnto miscetur. Et qđ Jam dixerūt q̄ ab ea penetrāt rami sicut aranee tela extensa sup uena sbeti, donec ad dyafrag puenīnt separates sup duo latera dyafragī pectus in duo media parcientis incedentes. Sed eius pars maior ad posteriora reflectitur, et in fūdo mⁱclorū ꝓfūdatur, donec ad symema uadat, et mⁱclis mandat ramos q̄ inter caput et collū sūt oēs. Deīn itinere suo ad interiora reflectendo uadit, et cū mⁱclis maxille et aurū ī aīalibus ꝯtinuatur. Et dixerūt q̄ ab eo ad dorsū descendit ramꝰ. ¶ Quinti aūt paris egressio est a foraīe qđ est inter qrtā et qntā, qđ ꝑ in duos ptitur ramos. Unus ramꝰ sᵘ ille q̄ est anᵗˢ et ipe est minor, ad mⁱclos puenit maxillarū et ad mⁱclos q̄ caput amius curuāt et ad alios mⁱclos q̄ capiti et collo sūt oēs. Et ramꝰ sᵐ in duos diuidit ramos. Unus ramꝰ inter pmū et sᵐ est medius, et peruenit ad spatule supᵖm, et miscetur cū eo qdam sexti et septimi. Et ramꝰ sᵘ cū ramis qnti et sexti ꝑ septi misce et ad mediū penetrat dyafragmatis. ¶ Par uero vi et vii ꝑ viii ab aliis sᵐ eodem ꝑ ordine egrediuntur foraībus. ¶ Sed octaui egressio est a foramie q̄ inter finem spondilui colli et inter pmā spondilem dorsi. Et eorū rami uehementi ꝯmiscentur mixtura. Sed ptīm sexti ad spatle puenit sufficiem. Et pars eius maior parte q̄ est ex qrto et minor parte q̄ est ex qnto: puenit ad dyafrag. Et ptīm xᵐ puenit ad adiutoᵐ

lȝ sint q̄d ex ip̄is ramis q̄ ad musculos capis cū ramis q̄nti associati uadūt
et ad dyafragma ꝑueniūt. Sed octaui post cōmixtionem et societatem
oēs ad brachiū et ascell' perueniūt. Et neȝ est aliq̄s eorū q̄ ad dyafrag̃
ꝑueniat. Sȝ tamē ille q̄ ex q̄nto ad ꝑtem manus tendit: non transit spa
tulam, et ex septimo: non transit adiutoriū. Sed ille q̄ a spatula ꝑueīt
ad brachiū: est ex octauo mixto cū p̄mo ramo q̄ nascitur ex spondilibus
et ad dorsū uadit. Neruu aūt isti in dyafragm̄e partiti non fuerut n̄
neruu nuche, ꝓpt ut ad ip̄m ueniens: ab alto foret descendens loco, io
ut eius particio in ip̄o esset melior. Et precipue, q̄ p̄ma earū diuisio
fuit p̄ncipiū pānicli pectus per mediū ꝑcientis. Et impossibile q̄d
erat ut neruu ad ip̄m a nucha directe uenirent absq̄ fractura cū āglo.
Et si oēs neruu q̄ ad dyafrag̃ descendūt a cerebro protenderent: ip̄or
prolongarentur incessus. Et neȝ horū neruorū cōtinuitas cū medio
dyafragm̄is posita fuit. n̄ ꝓpt q̄ non fuit conueniens ut in ip̄o s̄ iustici
a et eq̄litatem spargerentur, si cū extremitate et non cū medio cōtinu
aretur, aut si cū tota continuarentur extremitate. Et esset h̄ cōtra
rū uie q̄ est neccia, qm̄ musculi non faciūt aliq̄d moueri nisi in
extremitatibus suis. Preterea illud q̄d ex dyafragm̄e mouet: est illud
quod est extremitas. Oportuit ergo ut in ip̄o figerentur nerui et non
ut in ip̄o inciperent. Et qm̄ neccīm fuit eos uenire: oportuit neccio ut
penderent. Oportuit ergo ut ip̄i defferrentur, et pānicli cū mirmece
tegerentur. Facti ergo fuerūt pānicli cū mirmecone deffendente q̄
eis associatur pānicl' q̄ pectus ꝑ mediū partitur sup̄ q̄m īmixi per
tererūt. Et q̄ huī' mēbri operacō fuit nobilis: facta fuerūt neruus
eius p̄ncipia multa, ne eius operacō ꝑ aliq̄d nocumentū uīi cōseq̄ret̄ p̄i

ꝑ rum ex ꝑtibȝ ip̄orū egressio est inter Cm̄ xm̄ de ana' iuuor
p̄mam et sām spondilem pectoris nuche spondilum pector

q̄d ī duabus diuid' partibus. Et maior est, in oībus mēbris spargitur
costarū et in musculis dorsi. Et q̄d remanet: sup̄ p̄mas costas extensū
pcedit et octauo neruorū colli obuiat. Et similr ad manus ꝑtendat,
donec ad adiutoriū et spatulam ꝑuenerint. Par uero sm̄ a foraīe exp'
[illegible] ad adiutorii tendit superficiem dās

musculos spatule q̄ super eā sūt positi descendūt ipius mouentes uncturā et ad musculos perueniūt dorsi. Q̄ ex istis neruis spon- pectoris oriuntur et ramus q̄ ad spatlam non ptenduntur ad musclos dorsi uadūt et ad musclos q̄ sūt inter costas puras in posterioribus pectoris positas. Qui uero ex spondilibus falsarū nascūtur costarum ad musclos ueniūt q̄ sūt inter costas et ad mīclos uentris. Cū istorū p̄terea neruorū ramis arterie et uene q̄te a nucham ingrediūtur per loca ipa ūn ipi egrediūtur **Ca^m 5^m De anathomia neruorū**

n Erui alchatim in h' q̄cant q̄ pars eorū **nuche alchati** ad dorsi musculos puenit et pars ad musculos uentris et ad musculos q̄ sunt in dorso expansi. Tria ā superiora cū neruis inscentur q̄ a cerebro sūt descendentes et non alia. Et duo paria inferiora ad ptem crurū mltos transmittūt ramos cū q̄bus rami tercii paris et ramus nerui p̄mi ex alhomiz miscentur. Sed isti duo rā anche non trāseūt uncturā sed in ipius spargūtur mīclis et illi eos pertranseūt incedendo ad cruram. Neruorū aūt crurū et pedū for a neruis manuū separatur in h' q̄ non oēs cōiunguntur et declinant sbmersi incedendo ad occltū. Non enim est for cōmmutatis adiutorii cū spatula sicut for cōmmutatis coxe cū ancha nz eius cōmutas cū origine suorū neruorū sic cōmmutas ipius cū neruorū suorū origē. Et isti q̄d nerui diuersis tendūt itineribus ad ptem cruris sūt n. ex eis q̄ occultantur et sūt ex eis q̄ manifestantur et sūt ex eis q̄ sbingūtur sb mīclis cooperti. Et q̄r mīcli q̄ sūt a parte ossis femoris oriūmas ad utrosq; pedes non h̄uerūt a posterioribus corpis nec ab occulto coxarū ppea q̄ sūt ibi muscli mlti et uene factū fuit ut pars neruorū q̄ sūt ppi mīclos q̄ sūt in pedibus curreret et penetraret in foramine q̄d ad testiclos descendit donec ad mīclos uadit femoris et descendit ad musculos poplitis **Ca^m 6^m De anā neruorū alhomiz**

p Rimū par ex alhomiz miscetur cū neruis **et alhoso** altati sicut diximus. Alia uero paria et impar q̄d ab extremo oritur alhosos in musculis spargūtur siccis et ipius uirge et in mīclo uesice et matricis et in panniculis uentris et in partibus domestic interioribus ossis femoris et in muscul' q̄ nascūt' ab osse alh...

Ene pulsatiles Capm primū summe quarte doctrine quinte
sūt arterie q̄ create et est sermo ulis de forma arteriarum
fuerūt preter unā earū duas hentes tunicas . Earū durior est occulta
qm ipa est illa q̄ pulsacōm obuiat et forti motui sbe spūs q̄ celari
noluit et ipius receptaclm custodiendū et corroborand fuit. Arte-
riarū aūt origo est a sinistro uentriculorū duorū cordis qm dext' cor-
cepati est propinquior quare oportuit ut ipe poneretur occupatus in atrahendo
nutrimentū et excercendo ipm Cam 2m de anathomia arterie
uod in primis a sinistro oritur uentriculo : due Venales
sūt arterie . una ad pulmonem uadit et in ipo partitur . propterea ut
aer atrahatur et sanguis q̄ pulonem mittit a corde desseratur . Cuius t
transitus nutrimenti pulmonis est ad cor et a corde uadit ad pulōem
. Et hui' qd partis origo est ex parciū cordis subtiliore et ubi uenit ad ipz
penetrāt q̄ est unā hens tunicam ab oibus aliis arteriis diuersa . Et
propter hoc uocans ipam arteriā uenalem. Eximia aūt creata fuit tūica et
fit mollior et ad dilatand et constringend magis obediens . et ad resuda-
cioem eius faciendam qd ab ea ad pulōem resudat ex sanguine subtili
uaporoso q̄ sbe pulmonis magis est conueniens sit apta . s . q̄ complemento digestionis
in corde iam propinquus fuit . Et nec est ei superfluitas digestionis necessaria sicut
ea indiget sanguis q̄ in uena currit uentrem hente qm mo' nutricionis
et propterea qm locus eius est iuxta cor et uadit ad ipm pulōem eius uirtus
ea facile digerens . Et preterea qr mbrū in q̄ pulsat est rarū et non timet
cū pulsauerit in illo raro et cū percusserit quia eius durities ei noceat
. Et propter hoc in corpore ipius non tm grossitiei fuit necessarium quanto alie modi generis
arterie q̄ sūt membris duris inmerse. Vena aūt arterialis qm o . ca
licet pulōm sit uena, non tamen ei inuenatur nisi ipius postremū a
parte dorsi . Et hec arteria uenalis in antecedente pulmonis parte sparg'
et in ipo submergitur . Et iā qd in partes et ramos diuersa est . Sed
cū inter duas hui' arterie necessitates operatā fuerit q̄ attendūt s . fir-
mitudinem et leuitatem q facit ei dilatacoem facilem et constrictoem, z
resudacoem eius qd ab ea resudat inuenietur quia leuitas est magis ei
[illegible] Alia aūt arteria q est maior et

ramos ex quibus maior in circuitu cordis resolutur. Et in suis oītit(?) partibus, et minor resolvitur et in ventriculo spargitur dextro. ¶ Cum autem post hos duos ramos remanet ramus c separatur. in duas dividitur partes. Una pars est maior et ad descendendum est apta. Et altera est minor et ad ascendendum est apta. Et que est ad descendendum apta: fuit creata in quantitate sua super aliam addens quoniam ad membra tendit que in eo sunt plura et quantitate maiora. Et hec quod sunt membra que sub corde sunt posita. ¶ Super orthy autem egressionem tres duri existunt panniculi ab anterioribus ad exteriora. Si enim unus aut duo fuissent: non preberent iuvamentum quod in eis queritur, nisi ipsius quantitatem aut ipsorum quantitates magnificando et fieret motus per ipsos difficilis. ¶ Quod si essent quatuor: fierent valde parvi et destrueretur iuvamentum eorum. Et si in suis quantitatibus magni fierent: viam coangustarent. ¶ Venalis autem arteria duos habet panniculos ad interiora declinantes. Et duo quod suffecerunt, quia non est ibi tantum necessitatis benefaciendi fortiter sicut est hic. In sibilando vero est ibi plus necessitatis, ideo ut fumosum vaporem expellere sit facile et sanguinem ad pulmonem emittere in parte orthy que ex duabus partibus est ascendens.

Pars autem que ex duabus orthy partibus est ascendens, in duas dividitur partes **Capitulum secundum de anathomia arterie orty ascendentis**

quarum maior ad partem lubuati ascendendo tendit, Deinde ad partem trasversatur dextram, donec ad partem laxam moralem similem venit que est ibi et in tres dividitur partes. Earum due sunt due arterie que sbethen vocantur, et a dextra et a sinistra. cum duabus ascendunt guidegis profundis, quas postea nominabimus, et in dividendo cum eis associatur sicut post referemus. Pars autem tercia in thorace spargitur, et in costis primis et in vi spondilibus colli superioribus et in partibus furcule, donec ad caput pervenit spatule Et postea ex inde ad manum pertransit membra. Pars vero minor ex partibus orthy ascendens acelle vadit, et dividitur sicut pars tercia maioris partis **Capitulum secundum de anathomia duarum arteriarum que sbethen nominantur**

Namque duarum arteriarum que sbethen vocantur cum ad collum pervenerit: in duas separatur partes scilicet partem anteriorem et partem posteriorem. ¶ Anterior vero pars in duas ...

partes .s. partem occultam q̄ ad lingua tendit et ad musculos oc-
cultos q̄ sūt ex musculis mandible inferioris et partem q̄ manife-
statur/ et ascendit ad illud quod est corā duabus auribz ad mus-
culos tmporū/ et ptransit eos postq̄ in eis multos reliquit ramos
et ad cacum̄ capitis tendit et obuiāt sibi dextē carū extremitates
cū extremitatibus sinistre. Ps aūt posterior in duas diuidit partes. q̄r
minor plus ad posteriora eleuatur et in musculis q̄ capis sūt ori-
mentes et in iunctura spargitur. Ex q̄ recta est quod ad basim post'
in cerebri tendit in foramen egrediens magnū qd ap dext laude
Maior aūt eorū h foramīe in foramīe petroso ad rethe ingredit primo
rethe ex ea texitur .s. ex uenis ī uenis et tunicis sup tunicas et rugis
sup rugas ita ut nemo ex eis unā solā aphendere possit n cū aª
et inua et cū ea ligatam sicut rethe. Et spargitur ad anteriora et
posteriora et ad dextrā et ad sinistrā. et uadūt per totū rethe
Deni aggregantur ex ea par sicut erat an. et feratur ei panicls
et ascendit ad cerebrū et spargitur in ipo in panicło sbtili. Postea
interius in cerebro in suis uentriculis et in syphath uētclorū ipi'
et ramorū suor orificia sibi obuiāt q̄ ibi ascendūt q̄admod ramor
et uenarū orificia non pulsatiū q̄ descendūt. Non aūt facta
fuerūt ista ascendencia et illa descendencia nisi ppca q̄ illa sūt
rigancia et fūdencia sanguinem q̄m melior ex sitibus suor uasor
rigancium est ut eorū extremitates sit capia ad inferiora hentes. Ex
ista iuuamtū prestant in dando spm. Et sps q̄d est sbtilis ad supio'
ra mobilis. Et nez est nēce suorū capīa ad uasorū ad inferiora r-
ducere donec fūdant pmo sitsficeret multa inde effusio sanguis
pueniret q̄ eis associatur. Et difficltas motus spus in eis q̄m ipius
motus ad superiora est facilior. et p̄ illud qd in spū existit ex motu
et subtilitate sufficit in eo qd ex ipo ad cerebrū uadit illud qd est
nēce et ut calefaciat ipm. Et sb cerebro q̄d non fuit expansū rethe
nisi ut redeūdo incedat sanguis q̄ est in arteria et sps q̄ in ea exi-
stit et complom cerebri post digestioem simuletur. Et deinde s
ordiem ad cerebrū uadat et rethe q̄d Caᵐ 4ᵐ de anathomia pcis
inter os et panniclm durū est compositum, orthy' descendētis

ars autem orthy descendens p̄mū ſ rectitudiēm incedit donec ſup qntā imitatur ſpondilem. c⁹ ſitus capis cord' ſitui eſt oppoſitus et ibi qd' eſt plurim⁹ ſicut accubitacio ꝛ ſuſtenta-mtū ipi adh ut inter ipm et oſſa dorſi ſeparacōem faciat. et mery qꝫ cū ad hūc peruenerint locū ab eo ad dextrā declinās ꝛ non ſ rectitu-diem traſit. deinde cū panniclis appenſus incedit cū ad dyafrag-puenit ne ipm coangustaret. Et hꝰ qd' arteria deſcendens cū ad ſpondilem qntā peruenerit ad inferiora trahitur extendendo ſe ſup dorſū donec ad os peruenit qd' eſt ex alhomuz. Et cū eſt i p̄tor-rectitudine et tranſit inde dimittit ibi ramū ſubtilem pua ꝛ diſpg-in receptaclo ploms qd' eſt ex pectore et pueniūt ipius rama ad ca-na ploms et ipi qd' non ceſſat dimitendo in oībꝫ ſpondilibꝫ p q̄s uadit ramus q inter coſtas et nucham incedit. Cū ptraſit p̄t' ex ea due diuidūtur arterie q̄ ad dyafrag pueniūt et in ipo a dex̄ ſp-gūtur ꝛ a ſiniſtra. Deīn dimictit arteriā cuius ramus in ſto et epe ꝛ ſplene ſpargūtur et ipius rami ab epe egrediūtur et ad ueſica uadūt. Et poſtea oritur arteria q̄ ad guedegul q ſūt in ceutu inuiutorū inteſtinorū ꝛ colon uadit. Deīn poſt h tres ab ea ſep-antur rami q̄rū inior rem ſiniſtro ꝓpius eſt et in ipius ſpargit fa ſens et in corporibus q ipm c̄cudūt et eis iuuamtū p̄bet in dando eis uitam. Alii aūt duo ad duos uadūt renes ideo ut cū eis renes ſanguis aq̄ſitatem trahant, qm̄ mltociens a ſtomaco et inteſtinis ſanguinem trahūt non purū. Poſtea due ſepant' arterie q̄ ad teſticulos. Sed q̄ ex eis ad teſticlm pueīt ſiniſtrum ei ſemp aſſociatur q̄ ad renem. ꝟ forſitam eſt cū non eſt illud qd' ad ſiniſtrū pueīt artuclm niſi tm̄ ex rene ſiniſtro. Et eius qd' q̄ ad dex̄ pueīt teſticlm origo ſemp eſt ex maiore arteria et raro coueīt ut cū aliq̄ eius qd' ad dex̄ pueīt renem aſſocietur. Poſtea ab hac maiore arteria due ſepiratur arterie q̄ in uns uenarū ſpargūtur q̄ in ceutu recti ſūt inteſtini. Et rami q̄ in nucha ſpargūtur et in foramina ſpondilū ingrediūt'. et uene q̄ ad ꝟ duo uadūt ylia. et alie q̄ ad teſticlos uadūt. Ex iſtius aūt ſūma par egreditur paruū qd' ad uulua uadit p̄ter illud qd' nominabim⁹

postea. Et illud est in viris ac mulieribus. Et miscentur cū eis
uene non pulsatiles. Postea h' maior arteria cū ad finem puenit
spondilū: diuid cū uena non pulsatili q̄ sibi associatur sicut
diximus in duas partes s. similitudinem laude in scriptura gra
hoc modo. Una pars earu dextratur et alia sinistratur. Earu
unaq̄q; sup os albomuz eq̄tat, uadens ad coxas. Verum anq̄ ad
coxas pueniant unaq̄q; ipaꝛu uena dimittit q ad uesicā tendit ꝑ
afimen, et sibi ap̄ simen obuiat et in uernatis maīfeste apparent.
Sed in completis: ipaꝛu cū ma iā siccata fuerūt et radices earu
remanserunt. Et ab ipis q̄d diuidūt rami q̄ in musculis spgūt q̄ si
os albomuz sūt positi. Et illud quod ex eis ad uesicam puenit in ea pa
titur: eius cū ma puenūt ad uirgam et ipius residuū in mulierib;
uadit ad matricem, et est p puū. Due uero ad pedes descendentes
i coxis, in duos diuidūtur ramos magnos s. siluirem et domesticum
. et in siluri etiā est declinacio ad domesticū, et ramos q̄ sūt ibi positi
dimittit. Postea descendit ex ea ad anteriora rami magnus int' poli
cem ꝑ indicem et q̄d remāsit occultatur. Et ipe q̄d in p'imo pcīi
pedis penetrāt tensc fb ramis uenaꝛu non pulsatiuū q̄s p'ea
nominabimus. Rhns aūt p'lsatilibus sūt q̄ non p'lsatilibus non associ
antur sicut due q̄ ab epo ad simē i corpibus no natorū puenunt
. Et ramus pulsatilis non p'lsatili simus. Et p'lsatilis q̄ ad spon
dilem penetrat q̄ntam. Et ascendens ad lebeti et declinās ad assel
lā. Et due sbethem cū spgūtur in rethi et in secūdina et illa q puenit
ad dyafragā, et illa q̄ ad epur cū suis penetrat ramis et illa q̄ ad stom
et epur et splenem et intestina uenit. Et ille q̄ de mirath ueniēs desce
dūt, et uene q̄ sūt in osse ex albomuz solmodicuz. Arteria uene associa
tur non p'lsatili sup dorsū eq̄tat arteria sup uena no p'lsatilem ppea
ut i nobilius amboꝛu sit defferens nobilius. In membris aūt maīfe
stis arteria sub uena non p'lsatili submergitur, io ut sit mag coo
pta ꝑ magis tecta et sit uea non p'lsatilis sicut clipeus. Arterie
aut non fuerūt uenis associate nisi ꝑ duas res. Una eīut uene pa
rietis ligentur q̄ sūt coopientes arterias et q̄escūt uene in illis
mb's inter q̄ uadūt, et altera est: ut unaq̄q; illaꝛū alterā imbibat—

in aut uenaru Completus est sermo de arteriis
quietatu. origo Incipit summa iia de uenis que quietae oriunt ca
est ab epe. et qd i primis ab Cam primu sume iiia qd e primo venae n̄ pulsatilium
epe oritur. sunt due uene una a parte ipius cocaua oritur cuius
maius est Juuamentu in attrahendo ad epar nutrimentu et uocatur
porta. et altera oritur a pte gibbosa cui est Juuamentu ab epe nutrimentu mbis
differre et uocatur uentrem hens Cam 2m de anathomia uene
incipiemus uene que porta uocatur que uocatur porta
anathomiam. et dicemus q porte extremitas que in epis sbmg
uetrictis in primis in quibz diuiditur partes et ramos a se emitt
donec ad gibbosas epis peruenit extremitates. Ex quibus una uena ad
fel tendit. et isti qd rami sunt sicut arboris radices que ad fundu originis
uparu uadunt. Extremitas uero eius que concauitate sequitur ab epe egreditur
ditur in vim diuiditur partes. quaru due sunt parue et sex sunt maiores.
Et una qd ex duabus minoribus cu parte intestini continuat
qd duodenu uocatur ad hoc ut ab eo nutrimentu attrahat. et ab ea etiam
iam diuisi fuerunt rami q separati fuerunt in corpe qd uocat euchatus
Et pars sa in inferioribus diuiditur stomachi. et ap portanaru qd e
os stomachi inferius ro ut nutrimentu trahat Una aut sex ramorum ad
ptem stomachi lata tendit ad ipius superficiem manifestam natura
occultu naz stomachi primu nutrimentu qd est in ipo tangit. et ex eo per
tactu nutritur. pars sa ad ptem uenit splenis ad splenem nutriendu
a qua anq ad splenem nutriendu perueniat separatur ramus q corpus quod
eucharas uocatur ex clariore eius parte qd in ipo penetrat ad splenem
nutriunt. Dein peruenit ad splenem et ex ipa cu eo continua recutitur
titur ramus magnus q in latus stomachi sinistru ad ipm nutriend
ptitur. et cu illud qd ex ipa penetrat in splene in medio ponitur
ascendit ex ea pars et descendit ex ea pars Et ex ascendente qd
spargitur ramus imediate stomachi superiore ad nutriendu ipam et alia
pars in splene ad ipm nutriendu. Et pars altera egredi donec
ad stomachi peruenit gibbositatem Dein in duas ptitur ptes. una pars
sinistri stomachi spargitur. et altera ad os stomachi sbmgz ad superfluitatem
ponticam acetosam co mgre ibi piciendam q cu superfluitatibz egred

duriores. Hic autem uena in opposito cordis aput extensionem cuius tres
dimictit uenas quarum una ab ea ad pulmonem uadit aput arteriarum
originem nascens iux sinistram et in uentriculo dextro ad pulmonem
reflectitur. et ipsa quod iam creata fuit duas sicut arterie habens tunicas
et ideo eam arterialem uocauit ueam. Primum iuuamentum in hoc ex
istit ut sit illud quod ab ea resudat sanguis in ultimo [illegible] pul
monis substantie similis parum quam par est ex quo sanguis hic a corde ex [illegible]
in eo talis extitit digestionis qualis est eius qui ad arteriam effunditur uenalem
Et secundum extitit iuuamentum ut in ea sanguis multum digeratur. Et secunda uero
ex tribus istis partibus in circuitu cordis reuoluitur. postea in interio
ribus ipsius ingreditur ad ipsum nutriendum et hoc quod est cum fere uena
uentrem habens uenit ut stringatur. ap autem dextrum intras ad cor Sed
pars eius in hominibus proprie ad partem declinat sinistram dein uadit ad quinta
spondilium pectoris et super eam acubitatur et in octo costis inferioribus
spargitur et in eo quod ipsas sequitur ex musculis et aliis corporibus. Ex ea uero
que ex habente uentrem post tres penetrat partes cum partem transit
cordis ascendendo spargitur in supremo panniculi pectus per medium
partientis et in supremo cassule et in carne laxa que morum uocatur
partes capillares. Postea aput furcule concauitatem duo ab ea separa
rami. Quorum ambo ad partem furcule transuerse incedunt et quantum
plus uadunt ab inuicem elongantur et fit unusquisque ramus ex eis
duo rami. Unus in unoquoque latere descendentes sub extremitate thoracis
a dextra et a sinistra donec ad epyglotum peruenit et in suis itineribus
ramos dimictunt qui in musculis sparguntur qui inter costas existunt
quorum orificia uenarum obuiant orificiis que in eis penetrant. et egre
ditur inde collectio ad medium extrinsecum pectoris. Cum ad epiglotale per
uenit egreditur ab eis collectio exterius ad musculos occultos spa
tula mouentes. et spargitur in eis. Et alia collectio sub musculis rectis
descendit ex qua in eis sparguntur partes quarum extremitates cum partibus asce
dentibus continuatur uene albe omnium aliis sequenti modo nominabimus. Secundi
uero uniuscuiusque eorum et est par unicuique duorum in principio i. b diuiditur
ramos. unus ex eis in pectore spargitur et eorum superiores nutriunt costas
Et alter ramus nutrit spatularum locum. Et alter ramus ad musculos strinsos

[illegible]

et os titillicat titillacōne desideriū excitante et ipm ia ante no-
minauim̄. Pars uero ex ea descendens in duas diuiditur ptes. Vnᵃ
quarū ramū in inferiore splenis medietate diuiditur ad ipm nutr-
endū. Et altera ad reticlm uadit et in ipo spargitur ad ipm nutrīo.
Et pars tercia ex his prīns ad latus uadit sinistrū et in oībꝫ uris
uenarū q̄ in cauitu recti osistūt intestini spargitur ad suggendū illud
qd ex reliquis nutrimenti est in stercore. Et pars q̄rta est ex his q̄ adᵈ
capillorū separatur ul spargitur ex q̄bus sūt q̄ ex manifesto dexᵉ gilbo-
sitatis stoī oppoiti parti q in sinistro a parte splenis ad eu uenit spar-
gitur. Et ex eis sūt q̄ a dexᵉ reticli parte uadūt et in ipo spgit̄ oppo-
siti parti q a pte sinistra uenit ex ramis uene splenetice. Qnta uo
ex his in gucdegul sparg̃ q̄ sūt in cauitu intestini colon ad nutrimtu
ex eo sumendū. Et sexta est sicut h̄ et ipius ptim in cauitu Jeiuni spg.
Et qd reāct in cauitu tuicarū minutarū, ꝛ cū monodo ꝯtinuat et hit
nutrimtū. Cāᵐ 3ᵐ de ortu uene hentis uētrē et eius qd ex ea

ed uētrem hentis radix in primis in ipomet ascendit
epe collig̃ in partes q̄ sūt ſic capilli ad trahendū nutrimtū a ptibꝫ
porte q̄ ee sicut capilli parcuūtur. Partes uero uetrem hentis a gil-
bositate epis ad ipius uētrem sūt uenientes. Et rami porte sūt ueni-
entes a concauitate epis ad eius uentrem. Postea eius stirpes ap
epis eleuatur gilbositatem, et in duas diuiditur partes .s. unā ascēdetē
et alterā descendentem. Sed ascendens ex ea rūpit dyafrag̃ ꝛ pētrat
in ipm et ec .n. in dyafragte diuittit uenas q̄ in ipo sparguntur ꝛ dāt
ei nutrimtū. Deīn cassule cordis opponitur, cui mltos trāsmittit
ramos q̄admodū capillorū diuidūtur et eā nutiūt. Postea ī duas
diuiditur partes. q̄rū una q̄ est mag̃ puenit ad cor et ī ipm penetrat
ap̄ dexīm cordis aurē. et h̄ quid uena uenis cordis maior existit. Et
non est h̄ uēa alijs uenis maior. nisi ppea q̄ alie uene sūt ad aerē trhēd
et h̄ est ad nutrimentū. sed nutrimentū grossius est aere oportuit g̃ ut
eius penetracio esset amplior et illud in q̄ stat esset maius. Et huic
qd cū cor ingreditur tres creatur panicli q̄rū fissure sūt ab exteriorib
ad interiora ppea ut cor atrahat cū attrahitur ab eis nutrimtū et ppea
non reuertatur cū dilatabitur. Et hn qd panicli oībꝫ alijs paniclis sūt

tendit q̄ sūt in collo ad nutriend' eos. Et alter ramus penetrat i fora
minibus sex spondiliū supiorū q̄ sūt in collo et in ad cap' transit. Et alt'
ramus magnus q̄ oībus illis existit maior ad accellā ab unoquoq;
uadit latere et in 4^or diuid' ramos. Prim' in mūclis q̄ sūt sup tho
racem spargitur et isti sūt ex illis q̄ spatule iunctura mouet. Et s'
in carne laxa et in pānclis q̄ sūt in accella. Et tercius horū desce
dit incedens sup latus pectoris ad mirach. Et q̄rtus oībz illis
est maior et in tres diuid' ptes. Una pars spargitur i m'clo q̄ in
occultate existit spatule. Et altera i m'clo magno q̄ est in assella
. Et tercia est maior ipis oibus sup adiutoriū tendens ad manū et
ipa est q̄ accellata uocatur. Et illud quod ex ramis remanet primis
q̄rū unū ex imparibus qd in mltas partitū fuerat partes ad pte
colli ascendit et anq' mltū ascend' in duas diuid' ptes. Una est
guidez maifesta et altera est guidz sbmsa. Et guidz maifesta
illico cū a furcla ascendit in duas diuid' ptes. Qrū una illico cū
separatur ad anteriora tendit et ad latus. Et altera uadit primo
ad anteriora et descendit et postea ascendit et reuoluitur super
furclam. Deīn eleuatur et maifesta ascendit sup collū donec ad
primā ptem puenit et miscetur cū ea et fit ex eis guidz maifesta
q̄ est sicca. Verūtn anq' cū ea misceatur separatur ab ipa due ptes
q̄rū una ad latitudinem tendit deīn sibi ap duarū furclarū ob
uiacionem obuiāt. Et ex istis q̄d duobus imparibus ramis sepāt
aracaies q̄ sensui non sbiacent. Ex summa aūt ramorū istius sipa[r]is
p'c tres uene iā sepate fuerūt ssu pcepte q̄titatem hentes. Sed alie
sūt non pcepte ssu. Una uero harū uenarū sup spatulam extend' et
ipa est q̄ uocatur spatularis et q̄ est cephalica. Et due ad duo ipius
spatularis latera ipam usq; ad caput spatule sunt q̄tantes. Una uero
earū ibi torq̄tur ut serpens et non ptransit eā immo ibi spargit'.
Sed sa anterior earū iā ptransit ad caput adiutoriu et ibi spargitur. Spa
tularis quoq' eas ambas ptransit ad ptes manus. Et h guidz mai
festa postq' eius duo imptā miscentur in duas diuiditur partes
q̄rū una occultatur et separatur ab ea ramum paruū et in mandib' i
spargitur superiore. Et alii mltū maiores istis i mādibula inferiore

spargitur. Ramorū aūt duorū maior partes in concautu lingue
sparguntur et in manifesto parciū musculorū qui ibi sūt positi et pars
altera manifestatur et in locis que sequūt capit et aurem spargitur
Quidā uo ab ea cōcomitatur meri et ascendit cū eo directe et in
suo itinere dimittit ramos qui cū ramis miscentur quia quidā ma-
nifesta ueniūt et oēs in meri et in epiglon et in oībus ptibus in-
trinsecis spargūtur et penetrat ad extremū eius ad finem dextre
laude incedentes ex quibus separatur et spargitur illic ramus a dextra
qui in membris spargitur que sūt inter spondilem primā et secundā et in-
uadit uena capillaris aput iuncturā que est inter caput et collū a
qua ramus separatur qui ad panniculum uenit qui est cooperiens craneum
et uenit ad locū ubi cū craneo sibi obuiāt et submergitur ibi in craneo
Quod aūt post parū uerā transmissionem remanet ad carnei uen-
trem penetrat in fine dextri laude et mox sparg ramis in duobus
cerebri panniclis ad nutriendū eos et ad ligandū panniculum durum
cū eo quod est in ipsius concautu et sup ipm. Postea egredit ad exteriora et
paniclm qui cooperit craneū mittit. Deinde a panniclo subtili ad cerebrū
descendit et in ipso dispergitur sicut arterie dispergūtur quas oēs pan-
nicli grossi replicacio constringit et eas ad locū amplū qui platea uocatur
defert in quem sanguis fundit et aggregatur. Deinde ab eo separatur
inter duas replicaciones et uocatur torcular. Illis quibus ramus cū
uentriculo medio propinque sunt est necesse ut magne fiant rame et ex
torclari suggant et ex suis ueinis que ab eo separatur. Deinde a uen-
triculo medio ad duos anteriores uentriculos tendūtur et arteriis
ad locū illū ascendentibus obuiat et texitur panniculus qui rethe
uocatur secundum. Ca^m 5^m de anathomia uenarū manuum

rum aūt quod ex spatulari diuiditur est uena que est ceph-
alica cū in rectitudine sistitur adiutorii et in cutem
et partes musculorū spargitur manifestas. Postea iux cubiti
iuncturā in tres diuiditur partes quarū una est brachii funis que
sup manifestū focilis superioris extendit. Deinde ad siluire declinat
ad focilis inferioris gibbositatem declinans et in eo quod in inferio-
ribus ptibus rascheote siluril est spargitur. Secunda aūt ad cubiti

flexioēm tendit in manifesto asseyd et ramo assellaris cōmiscetur et fit inde uena nigra. Tercia aūt submergitur in profundo cū ramo et acellaris miscetur. Ex acellari uero in primis cū oritur procedut rami qui ī adiutoriū submergūtur et in muscul̃s q̄ sūt ibi spargūt et ibi finiūtur excepto uno eorū qui puenit ad asseyd. Cū acellaris circa cubiti puenit iūcturā in duas diuiditur partes. q̄rū una submergitur et ramo cephalice cōtinuatur q̄ pfūdatur cū quo paruz incedit sed postea ab eo separatur. et declinat uiā caru ad domestic donec ad auricularē et anularē et ad mediū medii puenit et pars eleuatur et in partibus manus extremis q̄ tangūt os el diuid. Secūda aūt pars acellaris ap asseyd in 4or partitur ramos quorū unus in inferioribus asseyd diuid et ad rachetam tendit. et 2us diuid sup diuisiones primi 3us diones sūt sicut illius diones. Et tercius similiter diuid in medio asseyd. Quartus uero est maior eorū et ipe est ille q̄ manifestatur et eleuatus a q̄ procedit ramus q̄ ad uiā cephalice puenit ramū et fit ex eis uena nigra et eius residuū est basilica q̄ eciā occultatur et submergitur alia uice. Vena aūt nig̃ a domestico incipit et supra situs focile eleuatur. Deīn ad siluzē ueit et in duas ad laudē q̄re lze situd diuid ptes. Cuī superior ad extrm superioris focilis tendit et uadit ad rasehetā et ī polices dorso sparg et inter ipm et indice et in indice. Pars aūt eius inferior ad extrm focilis inferioris uadit et in tres partitur ramos. Quorū un9 ad locū tend q̄ est inter mediū et indicem et ramo q̄ ad indice a siloro pficiscitur parte cōtinuatur et fit inde uena una. Ram9 uero ipius 2us et ipe ad seylem tendit. et inter mediū et anulare did et pdītur. Tercius ad anulare et minimū et isti cōiūguntur et spargūt in digitis. Cm 5m de anathomia uene concaue uentrem habentis descendentis.

Iam q̄dem compleuimus sermoēm de parte uene uētrem hentis ascendente q̄ est duarū parcium ipius maior. sed parte uero descendente primū qd diuid illico cū ab epe oritur. anq̄ sup dorsū appodietur. est ramus capillaris q̄ ad fascias dex renis uadūt et spargūtur ī eis et in eo qd circa eas

existit de interioribus ad nutriendum ea. Postea procedunt ab ea due ve-
ne magne que emulgentes vocantur, et ad renes vadunt ad sanguinis
aquositatem colandam. Ren enim non attrahit nisi nutrimentum suum, quod
est sanguinis aquositas. A sinistra autem duarum emulgentium due procedunt
vene, quarum que ad sinistrum masculorum et feminarum testiculum vadunt secundum modum
quem in arteriis diximus. Non enim alteratur nisi in hoc quod post hoc
dividuntur due vene que ad duos incedunt testiculos. Et illa que ad sinistrum
vadit semper a sinistra duarum harum accipit ramum, et fortassis in aliquibus
tota eius origo erit inde. Illa vero que ad dextrum tendit raro a dextra harum
duarum emulgentium accipit ramum, ymo sepe non ei coniungitur, verum in eo
quod a rene pervenit ad testiculos et in foramine per quod digeritur sperma
et albificatur cum prius esset rubeum propter multitudinem tortuositatum sua-
rum viarum et revolutionum suarum et quod ad eas pervenit a corde. Et hoc
quod vene plurime in virga et in collo matricis sunt quemadmodum est in arteriis
declaravimus. Postquam vero due emulgentes et earum rami nascuntur
ventrem huius vene supra dorsum appodiatur, et descendere incipit ab illa
terra omni spondili separatur ramus et in eam ingreditur et spargitur in
musculis qui sunt apud eas positi, et vene separantur que ad duo ylia tendunt
et ad ventris musculos vadunt. Postea vene que per foramina spondilium ingre-
diuntur ad nucham que cum ad extremum perveniunt spondilium in duas dividuntur
partes, quarum una ad dextrum et altera tendit ad sinistram. Et unaqueque ipsarum
ad unam vadit coxam. De unaquaque tamen earum antequam ad coxam perveniat decem
separantur vene, quarum una ad duos tendit renes. Secunde vero earum partes
subtiles sunt et capillares, que ad inferiora peritonei siphac tendunt. Tercia
autem in musculis spargitur qui super coxe os existunt. Et quarta spargitur in
musculis qui sunt in ano et in manifesto ex alhominz. Quinta vero ad col-
lum matricis mulieris vadit et in ipso spargitur, et in eo quod ei continuatur
et ad vesicam tendit. Sed illa que ad vesicam vadit in duas dividitur partes
quarum una in vesica spargitur et altera ad pubis tendit collum. Et hec quidem pars
in viris est valde magna propter virgam, sed in mulieribus est parva. Sexta
vero ad musculos super os femoris positos vadit. Et septima ad
musculos tendit qui cum rectitudine corporis super ventrem sunt positi. Et hee
quidem vene cum extremitatibus venarum continuantur quas in pectore diximus

ad inrach venis descenderet et ex harum quod uearum radice ingrediuntur
in interioribus uene que ad matricem tendunt. Et a duobus quod lateribus
uearum que ad matricem tendunt: diuiduntur uene que ad mamillas a-
scendunt per quas mamille matrici associantur. Octaua uero ad uirorum
et feminarum receptaculum uadit. Et nona quidem peruenit ad musculos eius quod
in coxa est occultum. et spargitur in eis. Decima uero a parte emulgentis
manifesta ueniens: ad duo tendit plia et cum extremitatibus uenarum
descendentium continuatur et precipue eis que a parte mamillarum desce-
dunt. et fit ex eis pars magna que ad narium musculos uadit. Que uero
ex istis remanet. ad coxam tendit ubi perueniunt rami. quorum unus in
musculis diuiditur qui super antecedentem coxe partem consistunt. Et alius in
musculis eius quod in coxa inferius est et in ipsius domestico profunde. et
alii multi rami in coxe profundo sparguntur. Quod autem post hoc totum
remanet, postquam poplitis uincturam parum cooperit: in tres diuiditur partes
. quarum siluris super cannam extendit minore usque ad calcanei uincturam et ipsa-
rum media inflexione poplicis extenditur descendens et in lacertis
occulti cruris facit descendere ramos Et in duas diuiditur partes
. Quarum una occultatur in eo quod in interiore cruris parte existit
. Et altera uadit inter duas cannas extensa ad anteriorem pedis partem
et ramo siluris miscetur secundum quem nominauimus. Tercia uero et ipsa est domes-
tica: ad locum cruris uenosum declinat et extenditur ad cahab et ad
extremitatem canne maioris gilbosam et ad domesticum pedis descendit
. et ipsa quidem est sophena. Iste uero tres, facte fuerunt quatuor/quarum due
silures ad pedem ueniunt a parte canne minoris. Et duarum domesticarum
una super pedem incedit et in supremo eius a parte minima spargitur
. Secunda uero est illa que cum domestico ramo siluris permiscetur partis quam
nominauimus/ et sparguntur ambo in partibus inferioribus Isti quidem sunt ue-
narum neruum/ et iam quod membrorum consimiles heredum partes anathomiam
compleuimus. Compositorum uero instrumentalium corporis anathomiam nomina-
bimus in dictione que eorum dispositiones et medicamenta comprehendit. Hinc
autem de uirtutibus iocundum incipiemus. Doctrina sexta cuius est summa
Vna et capitulum Vnum Summa est de uirtutibus cuius sunt sex capitula
Capitulum primi summe que est doctrine sexte que est

Doctrine sexte que est dictionis prime quod est de virtutibus secundum sermonem universalem

virtutum et operacionum ad invicem secundum sermonem universalem, alie ex aliis
cognoscuntur. Quia enim virtus operacionis principium existit. Nec aliqua
operacio procedit nisi a virtute. Iohannitius: aggregavimus in uno capitulo. Vir-
tutum autem genera et operacionum ex eis provenientium apud medicos sunt
tria. Quorum unum est genus virtutum vitalium et genus virtutum natu-
ralium et genus virtutum animalium. Et multis quidem philosophorum et medicis omnibus
et precipue Galieno videtur quod unicuique virtutum membrum principale habet
quod eius existit minera, et a quo eius procedunt operaciones. Et videtur
eis quod virtutis animalis sedes sit cerebrum et ipsius virtutis ab eo proveniunt
operaciones. Et quod virtus naturalis duas habeat species, et una species est cuius
finis est custodire individuum et conservare ipsum que ministrat in re
nutrimenti quousque ad finem existencie eius nutrit corpus. Et huius quidem
speciei sedes et operum ipsius processus est epar. Altera vero species est cuius
finis est speciem conservare que est ministrans in re generacionis et separat
ex humoribus corporis spermatis superfluum, deinde ipsum ministrat suo creatore
precepto. Et huiusmodi quidem habitaculum speciei et operacionum ipsius processus sunt
testiculi. Vitalis vero virtus est que spiritum esse conservat que sensus motus
vehiculum existit et ipsum reddit aptum ad eorum impressiones recipiendas
cum ad cerebrum pervenerit et facit ipsum potentem dandi vitam ubicumque ex-
panditur. Et huius quidem virtutis sedes et operum eius processus est
cor. Viris autem philosophis maiori videtur quod omnium istarum virtutum principium
est cor. Sed primarum operum earum manifestacio in hiis predictis ex-
istit principiis, quemadmodum apud medicos cerebrum est senciendi principium.
Et post hoc quoniam sensus per se habet membrum in quo eius apparet opus. Preterea
cum consideratur sicut debent et certificantur invenient res sicut videtur Aristo-
teli et non quemadmodum ipsis videtur. Et inveniunt tractatus suos exceptos
ex operacionibus sufficientibus et non necessariis, in quibus non assequitur nisi
quod ex rebus apparet. Medico vero inquantum est medicus, non attinet
ut consideret que sit harum duarum sentenciarum veritas. Sed illud considerare
philosophus aut physicus debet. Medico vero est conceditur cum nobis hoc prenotata
istarum virtutum principium existat, non curat in eo quod de esse medicacionis consideret que ex aliis
[illegible]atur principium [illegible] ipsis prora vel non, nam illud ex eis existit quod philosophus non ei lemma facit

b rtutū uo Cā^m 2^m de uirtutib; naturalib; q̄bz ministrat^r
naturaliū alie sūt ministantes / et alie s̄t q̄ sūt ministrate
. Et ministrāciū q̄d duo s̄t genera. Unū genus ministrat in re nutrientis
ad h̄ ut indiuiduū reseruat q̄d in duas partitur spēs .s. nutritiuā et cre
scitiuā. et alterū gen^o ministrat in nutriente ad h ut remaneat spēs
. Q̄d eciā in duas diuiditur spēs .s. generatiuā et īformatiuā. Virtus
uero nutritiua ē q̄ nutriens in nutriti conuertit silitudiem io
ut per ipm restauracioem eius reciperet quod dissolutū fuit. Vt^9
aūt crescitiua est illa q̄ in toc̄ius corporis diametris addit s ꝓporcio
nalitatem q̄tin^o ipm ad augmti finem perducat per illud quod
ipm corpus ex nutriente ingreditur. Nutritiua uero uirtus c̄
scitiue seruit eo q̄ nutritiua q̄n̄ affert nutriens ei q̄d dissoluitur
eq̄le q̄n̄ min^9 q̄n̄ plus. Sed crescitiua non erit: nisi quod ingres
fuerit plus eo q̄d dissoluitur. Non tamen tot^9 quod taliter exist^r.
. est crescencia. Inpinguari .n. post macredinem in etate ɔsistencie^?
est huiu^s secte non tamen est crescencia. Non enim est augmentum:
nisi illud q̄d s̄ naturale ꝓporcionalitatem in oībus existit diametr̄s
q̄tin^o ipm ad crescencie p̄ducat complemtū. Dein uero p^o h̄ntts
est ibi crescencia / et si sit ibi ipinguacō q̄admod̄ an consistenciā
non existit ibi ariditas et si sit ibi macredo / licz illud longi^9 existat
et a uicio magis exiens. Et nutritiue q̄d opo tribus p̄ticularibus
completur oꝑonibus. Vna est ꝑmutacōis s̄be ɔp̄hensio q̄ est
sanguis aut humor q̄ est in potencia ꝓꝓinq̄ in effectu. similis
mbro quod q̄n̄ fallit q̄admod̄ in egritudie ɔ^t q̄ atrophia uocat^r
q̄ est nutrimti deffectus. Et alia est adherencia q̄ est ut h̄ receptū
nutrimtū ɔpleto effectu efficiatur .s. ut mbri pars fiat q̄d ptin̄z
fallit q̄admod̄ in ydropisi carnosa ɔ^t. et 3^a est similitudo q̄ est ut
h̄ receptū q̄d iā factū est pars mbri ponat ei ab oībus partib;
simile usq̄ in sui essencia et colore q̄d q̄n̄ fallit q̄ad ɔ^r in baras
et morphea. Cabui enī et adhencia iam ibi reperta sed similitu
do non ibi Jnuenitur / et hāc q̄d ɔponem efficit uirtus īmutatiā
. q̄ est una de uirtutibus nutritiue. et est in hoīe ū in genere
et in p̄ncipio p̄mo Sed in membris siliū parciū p spēs diuisib̄.

In unoquoq̃ eni membro existit uirtus q̄ ei⁹ complexionē q̄ nutrimētū
conuertit in eius similitudinē diuersā a uirtute q̄ nutrimētū in
similitudinē alterius permutat. Immutatiua uero q̄ est in corpore compositionē
efficit toti corpori comm̄. Generatiue uero uirtutis due sūt species. Una
est species q̄ in masculis et feminis spermā generat. Altera est q̄ uirtu-
tes diuidit q̄ sūt in spermate et permiscet eas temperando ꝑ quod uniu-
squodq; membrorum dans neruo complexionē ꝓpriā et arteriis complexionē ꝓpriā et ossi complexionē
ꝓpriā. hoc tamen totū de spermate simili ꝑtiū et similis permixtionis
fit. Et hanc quidem uirtutem nōiant medici uirtutem immutatiuam
primā. Virtus uero informatiua imprimens est illa ex q̄ precepto
sui creatoris prouenit mēbrorū lineacio et ipsorū figuracio et
concauitates et foramina et lenitas et asperitas et eorū situs et
ipsorū cōitas. Et ad ultimū compositiones q̄ ex finibus dimensionū eorū
pendent. Et huic quidem uirtuti ministrantes sūt q̄ rem nutrimēti mini-
strāt ad speciem custodiendam et sūt uirtus nutritiua et cresci-
tiua et augmentatiua. Cam̄ 3m̄ de uirtutib; naturalibus ministrātib;

Virtutes uero naturales q̄ ministrant tm̄ uirtuti nutritiue
sūt ministrantes q̄ sūt 4or uirtutes attractiua retentiua
digestiua et expulsiua. Attractiua uero fuit creata ad attrahend
nutrimētū iuuatiuū quod quidem operatur ꝑ uillos mēbri in q̄ ipsa est
ꝑ longitudinem protensis. Et retentiua fuit creata ut iuuatiū
retineat donec uirtutes in eo operentur immutantes q̄ ab ipso
alimētū suscipiūt. quod equidem efficit uillis q̄ ex transuerso ꝓtendūt.
Et est eciā cū illis q̄ ꝑ latitudinē incedūt auxiliū prebens.
Digestiua uero est est illa q̄ quod attraxit attractiua et retinu-
retentiua in essenciā conuertit aptam uirtuti in ea permutacio-
nem facienciū complexionē et cōnem q̄ conuersionē nutrientis in effectu
est competens. hec est eius operacio in iuuatiuo q̄ uocatur digestio. Eius
uero operacio in superfluitatibus est ut si possibile fuerit eas in
hanc mutet disposicionem q̄ eciā uocatur digestio. aut ut earū
egressionem a mēbro in q̄ sūt retente facilem efficiat cū expulsiue
expulsione earū actemtando eam si quod prohibet fuerit grossicies
aut ingrossando si quod prohibet fuerit tenuitas. Aut incidendo

si quod ꝓhibʒ fuerit uiscositas. Et h' quid' opaco uocatur maturã
et digestio sinonime dicitur ¶ Expulsiua aũt est illa q̃ sup
fluitatem expellit ex nutrimto residuã q̃ ad nutriend' non est
conueniens aut q̃ excedit mēsurã q̄ sufficit ad nutriend' aut q̄ non
est nēcīa / aut euacuat in receptaclo sibi apto sicut uriã ĩ uesica
(et h' q̃d' uirtus has expellit supfluitates aut per partes et fora-
mina q̃ sũt eis preparata / uel si non fuerint ibi foraĩa ꝑparata / a
nobili expellit ad ignobile et a duro ad laxũ (Cũʒ in parte exptois
fuerit declinacio materiei supfluitatatis / non quertat eam ũtus
expulsiua ab illa scita in q̃ q̃nt' po' fuit ¶ Hns aũt q̃tuor ũtuti
bus naturalibus . e' ꝑme seruiũt q̃litates . s. caliditas frigidi
tas huiditas ꝛ siccitas / Sed caliditatis seruicũ / oibʒ q̃tuor
pro certo est ꝯe (frigiditatis uo seruicũ est / ē alie earũ acciden-
sruit / et non essencialiter . Q' eni fritati essencialiter inest / ē
ut oibus uirtutibus sit contraria . qm oĩũ ũtutũ opões ꝑ mot
existũt / et h q̃d' in atraccone et explsione maifestũ existit . S' ĩ
digestione eē qm digo ꝯpletur / partes eius q̃d fuit ingrossatũ
et ĩspissatũ parciendo / et aduĩgendo ei quod actenuatũ fuit
et sbtiliatũ / et hec q̃d' mociones sũt sepãtes et tempãtes ¶ Rete-
tiua uero operatur uillos mouendo transuersos s'm figuram
cõꝑhensionis bene factã / Et fritas q̃d' est paraliticũ faciens ꝛ
mortificans / ꝛ ab oibʒ ꝓhibens opõimbʒ (Ad retencioem tamen
faciendã ꝯfert / qm uillos s'm bone ꝯꝑhensionis figurã tenet
. Non g° in opõimbʒ uirtutũ eēncialiter ingreditur / Sed tali ꝑpat
instrumtũ dispone qua ipm suã custodit opõem (Et explsiã
q̃d' cũ fritate iuuatur / ꝓpea ꝙ uentositas ꝓhibet dissolucionem
q̄ ad expellendũ c iuuat / Et quia in eius auxiliatur grossicie et
ꝓpea q' uillũ q̄ p' latitudiem ptenditur exprimentem ꝯtrahit
et inspissat / et h est instrm ꝑparare / et non est ipã ĩ opõne au-
xiliũ ferre ¶ Et frigus non intrat in seruiciũ harũ uirtutum.
nisi paccidens . Si eni in ipsimet ingrederetur opõimbʒ noceet,
et mociones deblitaret ¶ Siccitas uero in triũ uirtutũ opoibʒ
nēcīa existit / q̄ sũt due localiter mutate et retentiua (Duabus

uero localiter mutatis, q̄ sūt atractiua et expulsiua: prebet siccitas auxiliū eo q̄ multam efficiat eis sustentacoem q̄ in motu est nec motu indeb: spūs q̄ has uirtutes ad suas deffert opones ipulsione uehementi q̄ et talem q̄lis ipa est: humoralis phibet fluxus cū in stba fuerit sps a' instrū ſ; retentiue p̄ ostricttoem ¶ Digā aut plus indiget humiditate ¶ Post h̄ cū inter q̄litates actiuas + opaueris passiuas inq̄ ipse uirtutes eis indigent: reperies retentiuā plus indigere siccitate q̄ caliditate, eo q̄ tempus in q̄ quiescere debet uillus retentiue: maius est tempe in q̄ moueri dz uillus q̄ s amplitudiem tendit ad ostringend. Nam tempus q̄d est ad mouend: est illud quod caliditate indiget, et est breue et totū reliquū tempus eius opoms est ad tenend et ad digerend et quia puerorū complo plus declinat ad humiditatem io uirtus hec in eis est debilis ¶ Atractiua uero plus indiget caliditate q̄ siccitate quoniam caliditas adiuuat in atrahendo primo eo q̄ maior pars sue opoms est mouere, et plus nēc est ei mouere partes sui instrumenti q̄ quietas facere et cū siccitate stringere hec n. uirtus non tm̄ indig; multo motu, sed plurimz eciam motu indiget uehementi ¶ Et atraccio q̄d fit aut uirtute atractiua, q̄ ad magnetes atrahit ferrū, aut implendo uacuitatem, sicut aq̄ atrahitur per agitacoem uacui aut calore, sicut ī lampade atrahitur oleum s; hec pars tercia apud certificantes necio reducatur ad implendū uacuū, primo ipam; existit. Cū q̄ uirtus atractiua caliditatis habet auxiliū: atraccio forcior erit ¶ Expulsiua uero minus indiget siccitate q̄ atractiua et retentiua. Non enim indiget ostrictione retentiue, nz inseparabilitate atractiue et ostrictione eius et eiudacone atracti retinendo ptes instri donec ad illas alterius partis atraccio perueniat, et ad ultimum nullo indiget expulsiua re faciente qetem, sed motu et inspissacone pauca, q̄ ad exprimendū et expellendū tali adiuuet mensura: q̄tenus per ipam remaneat instrum figurā expulsionis et constrictionis oseruans. Quemadmodū in retentiua tempus longū, et in atractiua tempus breue est necessariū, donec perueniat

atractio una applicet alteri. Jdeo siccitate parū indiget. Que aūt plus eis oībus indiget caliditate est digāna q̄ siccitate nō idiget. sed humiditate ut nutriens liquidū efficiat. et ad penetrandū in foramina et ad figuras recipiendas aptū reddat. Nunc pōt aliqs dicere q̄ si humiditas in digerendo esset inutilis pueri possent duras res digerere. Non enim prouenit puerus non posse istud et iuuenibz posse p̄p h̄. sed p̄p homogeneam et homogenee elongacōem. Cibus enim ex rebus duris existit puerorū āūm non est hōgeneū. Virtutes igitur digestiue eorū in eo non operatur nec ipm recipiunt retentiue. sed cito ipm expellunt expulsiue. Iuuenū uero ambz est illud cōueniens et ad eos nutriendos cōueniens. Et ex h̄ quid collitū est. q̄ retentiua indiget cōstrictione et figurarū cōstrictionis fixione longo tempe. et pauco motionis adiutorio. Et atractiua cōstrictione indiget. et fixione cōstrictionis tempe breuissio. et in motu multo indiget auxilio. et expulsiue est necē. Stringero tm̄ sūi fixione de q̄ non est curandū et indiget adiutorio ad motū faciendū. Et digestiue est necē eligere et temperare. Jdeo uirtutes iste q̄litates illas q̄tuor inequaliter opari faciūt et eis inequaliter idigent

Ca ̄m de Virtutibus animalibus

Virtutes aūt animales intelligi. phi uolūt per illas uirtutem illā q̄ cū membris retenta fuerit. pparabit ea ad recipiendū uirtute sensus et motus expōnis uite. quibus et admiscent timoris et ire motōes. pp̄ea q̄ in eis reperiunt dilatacōem et cōstriccōem q̄ acent spūi q̄ huic coparatus est uirtuti. Nos aūt hanc explanabimus summa et dicemus q̄ q̄admodū ex humorū spissitudine p aliqn optoem sba generatur spissa q̄ est membrū aut pars membri. ita ex humorū uaporibus et eorū sbtilitate p aliqn cōnem sba generatur sbtilis q̄ est sps. Et sicut apud medicos epar prime generacōis prīncipiū existit. ita cor est generacōis sps. principiū. et hic qd̄ spus ē p optoem pucit q̄m dr̄ herc ad hanc recipienda uirtutem pparatur. Deinde oīa alia mbra pparat ad recipiendū oēs alias aiales uirtutes. Et reliq uirtutes eq̄d aiales in spū et mbris non pueniunt. nisi postq̄ hec uitalis prouenit uirtus. Jdeo licet uirtutes aiales

alicuius mbri destruatur : uiuū tamen adhuc existit/nisi hec uirtus in h fuerit destructa. Nonne uides q mbrū stupidū aut paraliticū unumquodqz s' hitudiem est non hens sēsū nz motū/aut ꝑ oploem q ꝓhibet ipm eos recipere/aut ꝑ oploem q accidit inter eos et cerebrū et ipm in neruis q ad ipm ꝑueniūt/et tn̄ ē uiuū. Et mbrū cui accīt mors/est non hens sensū nz motū et accit ei ut putrefiat et corrumpatur. In mbro igitur paralitico est uirtus q eius custodit uitā donec id totū fuerit qd ꝓhibet ut ꝓfluat ad ipm uirtus sensus et motus ipm nāqz ꝑparatū erat ad suscipienda eā ꝑ uirtutis uitalis sanitatem ī eo. ꝓhibens em̄ non ꝓhibuit nisi ut non eā in effectu reciperet. Sed mbrū n est sic mortuū/et ꝑparans non est uirtus nutriendi tm̄ ita ut dicamus q qdiu uirtus nutriendi affuerit/erit uiuū/et cū destruetur/erit mortuū. qm hīc ipm uerbū uirtuti afferemus nutritiue fortasse em̄ plnz in aliquo destruetur mbrorū eius operacio/et uiuū remanebit/et fortasse plnz remanebit eius opo et membrū tendet ad mortem. Et si uirtus nutritiua inqntum est nutritiua, esset ipa uirtus q ꝑparat ad sentiendū et mouendū. uegetabilia preparata forent ad sensū et motū recipiendū. Restat ergo ut sit ꝑparans res alia q ꝑparam sequitur cōplexionem q uocatur uirtus uitalis. et ipa qd est prima uirtus q in spu ꝑuenit cū sps ex sbtilitate procedit ex sbl hūorū. Idem sps s'm ꝓpositum arist p eā recipit prim primū et aīam primā. ex q alie ꝓfluūt uirtutes. Harū uero alterius operaciones non ab h ꝑueniūt spu et principio rei. sicut eciā sensus apud medicos non ꝑuenit p spm aialem qui est in cerebro n ad cristaloidem penetret aut ad linguā aut ad alia mbra. Cū ergo pars sps ī uentriculum ꝑuenit cerebri/cōplexionem recipiet/et erit conueniens ut ex eo ꝑueniant opones uirtutis q in ea primo ītpte st et similiter in epe et similr in testiculis. ꝓ ap medicos qd nisi postq sps ī cerebro ad aliā conuertitur cōplexionem non ꝑparatur ad recipiend aīam q est principiū sensus et motus. et similiter in epe licz prima q iam inuenit spm ad recipiendū uirtutē primam uitalem/et similiter in aliquoz membro. Dp eos em̄ unūqdqz

operacionum genus aliud quia manifestum est aia una ex qua virtus iste fluunt quam huius summe aggregacio est aia Et si prima quidem complo iam adiuvit ad virtute prima recipiendam tunc iam dedit vitalem unde provenit virtus et spiritus qui sunt eius perfeccio · Hec autem virtus apud eos non sola sufficit ut spiritus per ipsam omnes alias virtutes suscipiat nisi ipsa provenit complo ¶ Preterea dixerunt quod hec virtus probatur quia ipsa est preparans vitam · est eciam motus sub spiritualis subtilis principium ad membra et principium constrictionis et dilatacionis acus attracti et expulsus · affert enim adiutorium in operacione vite quod est passio · et in operacione operum anime et pulsus prebet auxilium quod est actio · Et hec quidem virtus virtutibus naturalibus simulatur eo quod non voluntarie proveniunt in fluunt · Et simulatur virtutibus animalibus propter operum earum diversitatem ipsa non constringit et dilatat simul movet enim duobus motibus contrariis · Phi autem cum animam dicunt terrena dicere volunt perfeccionem corporis naturalis instrumentalis et volunt dicere principium omnis virtutis ex qua motus proveniunt et operaciones diverse · Erit ergo hec virtus secundum phos summam virtus animalis sicut virtutes naturales quas notavimus apud eos vocaretur animal · Ex si noluerint dicere aiaz hanc intencionem sed volunt dicere virtute que est principium comprehendendi et movendi quod ex aliqua provenit comprehensione voluntarie et naturalem volunt dicere pro omni virtute ex qua opus in suo corpore provenit · secundum huius fore diversitatem non erit hec virtus animalis sed erit naturalis alterius alcoris ordinis quod sit virtus quam medici vocant naturalem et si naturale vocaverint illa quam nutrimenti ministrat et convertit ad hoc ut remaneat individuum sive ut remaneat species non erit hec naturalis sed erit tercium genus Et quia ira et timor et eorum similia huius virtutis sunt passiones · et licet eorum principia sint sensus et estimacio et virtutes apprehendentes, hec tamen operatio sunt virtuti huius autem virtutis declaracionem certificare et an sit una an plures quod unum in sapientia consistit naturali que phie pars existit Capitulum xiiii de Virtutibus animalibus comprehendentibus

3 n virtute autem animali due comprehenduntur virtutes tribus quarum ipsa est genus · una est virtus comprehensiva · et altera

uirtus motiua. ¶Et ophensiua quod uirtus est sicut duarum generum. Una est uirtus ophensiua manifeste. Et altera uirtus ophensiua occulte. ¶Et uirtus quod manifeste ophensiua est sensibilis que est sicut genus quinque uirtutum et secundum quosdam alios. Quod si dixerunt quod sunt quinque erunt uirtus uidendi et uirtus audiendi et uirtus odorandi et uirtus gustandi et uirtus tangendi. Et si dixerimus quod sunt octo erit hec causa quod pluribus certificatoribus uidetur quod tactus sit plures uirtutes scilicet quatuor. Et posuit ipse unumquodque quatuor generum tactus uirtutem per se scilicet in membro sensibili sit causa sicut est gustus et tactus in lingua et uisus et tactus in oculo. hoc autem certificare est philosophis ¶Et uirtus quod occulte ophensiua et non senciens est sicut genus quinque uirtutum. Una est uirtus sensus communis et fantasia et apud medicos quod [inter lineas: forsitan una uirtus] Sed apud certificates qui sunt ex philosophis sunt due uirtutes. Sensus enim communis est illa que omnia sensu percepta recipit et per eorum formas patitur que in ipsa comportantur ¶Fantasia uero est illa que eas custodit postquam coniungunt et retinet eas post sensibilium absenciam. Et que earum duarum sit recipiens alia est a custodiente. hoc autem certificare est philosophi. Sed qualitercumque fuerit eius sedes et operationis eius principium est anterior cerebri uentriculus ¶Et secunda quod uirtus est quam medici cogitationem uocant. Sed certificatores quandoque uocant ymaginatiuam quandoque cogitatiuam. Si enim ei imperat uirtus estimatiua animalis quam post nominabimus et ipsam ad suam perducunt operationem uocant eam ymaginatiuam. Et si uirtus rationalis ei imperauit et reduxerit eam ad illud quod ei prodest uocatur cogitatiua. Qualitercumque tamen modo fuerit inter hanc uirtutem et primam existit differentia quod prima est recipiens et custodiens illud quod ad eam peruenit de formis sensu perceptis et ista est illa que se exercet in eis que in ymaginatione recondita sunt exercicio componendi et diuidendi et singulas percipit formas quando ad eam perueniunt a sensu et alias formas ab eis diuersas sicut hominem qui in monte uolat maragdio. Sed fantasia non percipit totam rem nisi quod recepit a sensu. Et huius quod uirtutis sedes est uentriculus cerebri medius. Et hec uirtus est instrumentum uirtutis que predicitur in animali est occulta ophensiua et est estimacio. Et ipsa quod est uirtus que animal iudicat quod lupus est inimicus et filius est dilectus. Et quod [inter lineas: nolum] nouam consueuit prebere amicus a quo non est fugiendum. Et hoc

iudiciū s' mod' existit non zoalem Amicicia em̄ et inimicia no
sensu sūt pcepte nec ipse eas oprehendit nec de eis iudicat nisi
uirtus alia et licet ophensio zoalis non sit est tamen qdā
aliq̄ aphensio zoalis Homo ecia plerumqȝ utitur hac uirtute
in mltis suorū iudiciorū et pcedit in hoc q̄ad aial' rronale
Et h' quā uirtus diuiditur a fantastica qm̄ fantastica ipsa
pcepta retinet et h' in pceptis ipsa intenciones discernit no
sensu pceptas Et separatur ab ea qm̄ ymaginatiuā uocam'
et cogitatiuā qm̄ illius opones nullū sequitur iudiciū Sed
istius opones non solū iudiciū sed ecia iudicia sequit' et illi
opones sūt in sensu pceptam oponem facere Et istius opo
in ipsa pceptis iudicare intenciones ex ipsm Et q̄ad in aiali
ipsa est iudicans de formis sensu pceptis et similiter estiatia
est iudicans de intencionibȝ aliarū forāz q̄ ad estiacōem pueni
ūt et non ad sensū Quid aūt hoīū sūt q̄ psumūt et hanc
ūtutem pagmacōem uocāt Sed non inde curam' qr de
noibus non disceptam' sed intenciones p dras intellige'
debem' Et medico qd' non est curand' ut hāc ūtutē sciat
Impedimēta naz oponū eius impedimēta oponū aliarum
ūtutū q̄ sūt anq' ipa sūt sequēcia sicut fantasia ymaginatiā
et memorialis qm̄ postea noiabim' Et medicus qd' nō curat
nisi de uirtutibus ex q̄bus cū in suis impedimētis acciderit
lesio pucit egritudo qr si lesio acciderit opom acciu' uirtutis
cū impedimēti qd' accīt p' opom alterius ūtutis q̄ ei fuerit qȝ
īpedimētū illud sequtū maliciā cōmis aut corrupcōem cōpois
alicui' mbri sufficit medico ut sciat impedimētū illd' ꝑp ma-
liciā cōmis mbri aut sue composicōis corrupcōem accidisse
ad h ut cū medicīa ei sbueniat aut ut ipm ab eo custodiat et
non curat scire dispoēm ūtutis cui qd' accidit non accīt nisi
alio mediāte postq' sciuerit dispoēm eius cui accīt illud qd'
accīt sine medio Tercia ūo illarū q̄s nouint medici est q̄nta
aut q̄rta cū certificauerim' q̄ est uirtus ōseruatiua p memori
alis et est thesaurus eius qd' pucīt ad estiatiuā de intēcōibus

inpereceptis sensu cū foras eorū sīu pceptas sicut fantasia ē the-
saurus eius qd pueit ad sīm ex formis sīu pceptis. Et eius qd
locus est posterior cerebri uentricls. Hic uero est locus osideracois
phisice. Vn uirtus oseruatiua et memorial et uirtus q̄ reducat
illud qd est absens a memoria ex eis q̄ ab estiatiua sūt reposita
fit uirtus Vna aut uirtutes due. Ne dico tn̄ non est in curādu
qin nocumita q̄ eis q̄literaz sint acent: sūt homogenea. Sūt eī
nocumita q̄ uetriclo cereb posteriori acnt, uł de genere ōms uł
de genere oponis. Virtus uero cophensiua q̄ est una de uirtutibz
aie coprehensiuis est huāna ronalis. Et qz medici uirtute estia-
tiua non osiderauerut pp eam q̄m diximus: Io hanc uirtutem no
osideraueřūt. Non n. fuit eorū osideraco nisi in opombz triu
uirtutū tm et non in aliis Cam 6m de uirtutibz aīalibus

Otiua uero uirtus est illa q̄ cordas cotrahit et motiuis
laxat pp q̄s mouetur memb z iūcture dilatacione sua
z flexione. Et eius qd penetraco est in neruis q̄ sūt in lacertis
otinu. Et est genus qd f specificaconem pncipii motuū specifi-
catur. In unoq̄z igr misclo est alia natura q̄ est seques judiciū estia-
tiue a q̄ pueit ds sīo Cam postremū hʼ doctrine sexte de opacōibus

Icem q opomū singlarium alie sᵗ q̄ ab una complentur
uirtute sicut uerbigrā digo. Alie sūt q̄ a duabus oplet
uirtutibus, sicut cibi desideriū qd completur a uirtute naturali
atractiua et a uirtute sensibli q̄ est in ore stōchi. Atractiua uo
operatur ex h q mouet uillū q̄ f longitudiem ptenditur re-
q̄rendo illud qd atrahit et suggendo ex humoribus qd est sibi
ppiū. Sensibilis aūt operatur in h q hanc sentit pānem
et qz sentit morditacoem coleze nigᵉ q̄ est exitans desideriū.
cᵒ ee noiaũmᵒ et hanc qd oponem non dicimᵒ duabus opleri
uirtutibus: nisi iō q cū sensibli accidezit nocumitū: destruetur
intencio q̄ uocatur fames et desideriū. nz desideratur cibus
licz corpus eo indigeat. Et similiter trāsgluciendi operacio
duabus copletur operacombus. Vna est atractiua naturalis
et altera est atractiua uolutatis. Et pma qd suā oplet opone.

[illegible] n[illegible] combustio [illegible] et quod grave est descendit in [illegible] et igneibus [illegible] et omnes venti fortes sicut videtur [illegible] non incipiunt nisi a [illegible] licet materie eorum [illegible] ab inferiori principium vero motuum et [illegible] insufflacionum et turbinis eorum est a superiori. Et hoc aut est iudicium [illegible] hec certificacio in parte nature philosophie [illegible]. Et nos [illegible] modum istius capituli in locis habitatis. ¶ [illegible] vero diversitates [illegible] terra [illegible] alie sunt que sunt lutose alie [illegible] vetrose alie sunt que sunt arenose alie sunt que sunt [illegible] fetentes [illegible] alie [illegible] est mixtus metallina [illegible] et aqua [illegible]

M[illegible]utaciones [illegible] natura [illegible]

dientes sunt aut [illegible] conversionem in substantiam [illegible] conversionem in qualitatibus [illegible]. Cum vero [illegible] ut eius substantia ad malicia [illegible] aut [illegible] valde forcior facta fuerit [illegible] pestilencia. Et est putrefaccio que accidit aeri [illegible] cionem aque remollicionis fetide. Nos namque [illegible] lum dicere aerem simpliciter [illegible] nos circundat. Et si in[illegible] fuerit [illegible] Et [illegible] mundus simplicium [illegible] in sua [illegible] aut in sua substantia m[illegible] aqua convertitur in aerem. Cum autem [illegible] nisi corpus in [illegible] sua convenientum [illegible] aqueis vaporibus et partibus [illegible] surgentibus et partibus igneis [illegible] aerem. [illegible] licet non sit [illegible] igne. [illegible] et convertitur [illegible] putre[illegible] putrefaccio [illegible]

Et nos q̄d noīabim̄ aeria q̄ ex pestilen[illegible] locis pue
niūt [illegible] d uero [illegible] ipius q̄litatibus e[illegible] ut [illegible] caliditatem aut
frigiditatem ad [illegible] puciat intol[illegible]abilem m[illegible] ut p
ipm messes [illegible] generacio corru[illegible] [illegible] oūsio
bogenea sicut zabies[illegible] estatis cū forcior fit aut ouersio
ōzia sicut frigo[illegible] malecia in estat[illegible] q̄ p̄ aliquod p[illegible] [illegible]
Et ab aere ue[illegible] mutatur proui[illegible]ut in corporibus accid[illegible]
em putrefi[illegible] aer putrefacit h[illegible]os et m[illegible] [illegible]uorem putre
facere q̄ a corde caud[illegible] est [illegible] ad ipm p̄pinquius accedit q̄ ad
aliū [illegible] si fortiter c[illegible] [illegible]curas [illegible] et huores resoluit g°
in [illegible] tū prestat [illegible] resoluit spm [illegible]t deciat uirtutē et
phibet digoem ppea [illegible] calorem ina[illegible] resoluit q̄ est in
strumentū nature [illegible] colorem e[illegible] [illegible] ppea q̄ huores ēsoluit
[illegible] [illegible]ubificates [illegible] alios facit supare hu
[illegible] calefacit calo[illegible] et facit huores flue
[illegible] facit et defe[illegible] [illegible]utates et mēbra debilia
[illegible]us sanis non est bonu[illegible] [illegible]st tñ cū ydropicis ofert
[illegible] et catarro f[illegible] et spasmo hūido et torture
[illegible] f[illegible]igid[illegible] calorem natiū ad interiora redi
[illegible]em a[illegible] uerit fortitudiem per q̄m ad in
[illegible]ur [illegible] e[illegible] mortifficās Aer p̄tea frus
[illegible] mate[illegible] fluxu et otinet eas sed facit ca
[illegible] [illegible] trachcam arteriā mag° ledit inpe
[illegible]tus digoem efficit forciorem et
[illegible]t forciores Et exitabit appetitū
[illegible] fams ōens q̄ aer intēr [illegible]itatis
[illegible] opeconi q ex neruis pendent
[illegible] premit illud q̄d in[illegible]us exiistit in
[illegible] ptibus ōmi e[illegible] bon° et colorē
[illegible] et reddit eam mollem et poros
[illegible] putrefac[illegible] in [illegible] [illegible]t situs
[illegible]
[illegible]

imoracui exsiccatur oncs et ipoꝝ offuscatur cutes ꝛ exsiccat
et ipoꝝ cerebris cito aducit siccitas et eoꝝ estas est ualde
calidi et hiemis mltū frigida Sermo d locis habitabilibus altis
n locis habitabilibus morates altis: sūt sani ꝛ fortes
laboris mltū pacientes et uiuūt diu Smo d loc hitī
n locis habitabilibus profūdis morates sūt ꝓnidi
semp in uoitu et ydropisi et in uaporositate erūt
mlta et debilitate cpis Et aqs bibūt nonfrigidis et ꝓpe
si fuerit stātes aut aq lacuū aut stagnoꝝ Et qadmodū sa
usti coꝝ acres sūt mali Smo d loc habitabilib petrosis
orū acres sūt in estate ualde calidi coope
et hye mltū frigidi et coꝝ corpora sūt mltū dura
tose se solida et mltoꝝ capilloꝝ forcia et uicture mafeste et uenit
resolutiu in eis siccitas et sūt mltū uigilātes Et sūt maloꝝ moꝝ
orū bedientes et est in eis belloꝝ fortitudo ꝛ solercia et in
et frig us acutas Sermo de locis hītabilibus montuosis
ciā et ad recipie n locis montuosis niuosis moracui iudiciū est sic
tate uero et siccu ūi aliaꝝ terraꝝ ſrāꝝ et coꝝ sūt terre uen
si septētriōlia fueri m generatur generatur ī eis boni uēti. Sed cū
tas magis temperat tes erūt quentos ꝓhibeant fiūt uaporosa
erit econtrario aliditas Smo d loc habitabilib
h orū hita as ꝑ huiditatis ad passioēm mobedien
tatū et temp in ipam penetrat In huidi
gendi et exp dubio ad huiditatē declina
elto cois ogregati Et olet in eis natas et hitacoīs
longitudo Et mlt ur in eis sangu si meridiōlia fueri
ꝑ mltā repltoem et resolucoms pau itabilibus ꝑte
ē est sic
s mlti
m

Epilēcia uero non accīt: ꝓpea q̄ sūt interius sani et qr calor eorū
matus est multus q̄ si accidat erit fortis qm̄ non quenit eis
nisi ꝑ cām fortem in corpibus ¶ Preterea eorū ulcera cito
sanātur ꝑ eorū fortitudinem et sanguis eorū bonitatem et
ꝓpea q̄ exterius non est cā q̄ ea lavet aut q̄ ea detegat ¶ Sed
ꝑ multū calitatis eorū cordium sūt in eis mores lupini ¶ Mu-
lieribus preterea eorū accīt ne a mēstruis earū ꝑfecte mūdet
qm̄ earū mēstrua non sufficienti fluūt cursu ꝑ marū astric-
cōem Et quia non est ibi quod ipa faciat currere et lavet. Et
ꝑ h̄ dixerūt q̄d q̄ sūt steriles qr earū matrices non sūt mūde — cari-
hoc tamen diuersū est ab eo quod in parthorū terris uidemus — fg
¶ Ego aūt dico q̄ caloris e mati eorū fortitudo: parificatur ei — tens
quod immuitur ex cāis q̄ fluere faciūt et lavāt exterioribus dit et
¶ Et dixerūt q̄ raro accīt eis ut aborsū paciatur Et h̄ q̄ . . . ꝓ ptisi
demōstrat q̄ uirtutes morācium in istis habitablibus . . . et ꝓpea q̄ ue-
sūt fortes et partus eis aduenit durus qm̄ mēbra e[illegible] q̄ sūt in parte
endi sūt stricta et solida ¶ Ex uero aborcuit . . . et nullis ¶ Et primo
¶ Earū quorum lac est paucū et grossū ꝑ frigus no[illegible] . . . q̄ uentus ꝑpatus
penetrare et currere ¶ Est eciā cū in hac ter[illegible] . . . ¶ Et prius accid
precipue debiles hentibus uirtutes . . . ¶ Et puellis accidit
¶ Et eis ꝑre q̄ paruūt: accīt eis ptisis et cuse[illegible] . . . ¶ Obtalmia uero raro
hemter se exprimūt ex duricie partus . . . [illegible] loci habitabilibus mediocribus
pectoris findūtur et partes aliq ex [illegible] . . . iudicia terrarū et tēporum ea . . .
igitur accīt ptisis et secūdo cuse[illegible] . . . est salsū et sulphureū . et capita
[illegible] ad findendū aput uehemter[illegible] . . . maternis humidis qm̄ meridies
[illegible] ex aq̄sa q̄ ab eis rem[illegible] eorū uētres sūt soluti ꝑ illud q̄d ab eorū
[illegible]trū et matricū q̄ . . . descendit ¶ Membra q̄z eorū sūt laxa.
[illegible]ed cū accīt e for[illegible]
[illegible] sūt

in figura et non sanus in q̃titate. aut q̄ est sanus in q̄litatibus
duabus passiuis et non sanus in duabus actiuis aut in latitudine
duarū rerū in duobꝫ tempibꝫ sicut q̄ sanatur in uere et īfirmat'
in yeme ¶ Egritudin uero alie sūt q̄ sūt simplices alie q̄ sūt cōposite
Simplices aūt sūt q̄ sūt una ex spēbus egritudis ōms aut una
ex spēbus ētudis compōnis q̄m postea noiabim' ¶ Composite uo
sūt in q̄bus due spēs aut ples ɔiūgūtur ex q̄bus una ɔpoit' ētudo
Incipiem' igitur pus loq̄ de egritudibꝫ simplicibus. Et dicem'
q̄ egritudin simpliciū genera sūt tria ¶ Primū est genus ētudi
nū q̄ in mēbris comparatur q̄rū partes sūt similes et sūt male
ōms spēs. et ipe q̄d non sūt ɔparate mēbris. nisi io q̄ in pmis accīt
similibus ptibꝫ et p eas accīt mēbris compositis ita ut possibile sit
ymaginari eas cōprehensas et repertas ī q̄cūꝫ mēbro uolueris
q̄rū ptes sūt similes et non in ɔpositis ¶ Et sēm est genus ētudinū
mēbrorū officialiū q̄ sūt egritudines compōnis q̄ mēbris ɔpositis ac-
cidūt q̄ ex mēbris ɔponūtur q̄rū ptes similātur et accīt īstrālibꝫ
. Membra aūt officialia sūt ɔpōnū instrā ¶ Et terciū genus
est egritudin q̄ū q̄ mēbris accīt q̄rū ptes similātur et accīt instr-
mētalibus ıq̄ sūt instrumtalia ita q̄ non sequatur eas īstrumēta-
libus accidere ppea q̄ simplicibus accīt Et hec q̄d sūt q̄ ɔtin-
uitatis solucō uocatur et ipaꝛis dissolucō. Solucō enī ɔtinuita-
tis ptīꝫ accīt iūcture. ita q̄ simplicibꝫ mēbris ex q̄bus iunctura
fuit compōita. nllomō accīt. et pleūq̄ꝫ accīt neruo aut ossi aut
neruis solūmodo ¶ Et ad ultim q̄d ētudin tria sūt gen̄a .s. ētu-
dines q̄ ōms sequitur maliciā et egritudines q̄ sequūt' maliciā
ɔpōnis ✝ Et ētudines q̄ ɔtinuitatis solucone ɔsēatur ¶ Et omnis
ētudo q̄ unā harū sequitur et per eam existit ei ɔpatur ¶ Egritu-
dines aūt ōnū sēte sūt q̄ sūt .16. q̄s noiauim' Cam̄ 3m̄ d'egritu
Ompōnis ētudines dinibus composicionum
q̄tuor ɔphendūtur generibus .s. ētudines creature ꝛ
egritudines q̃titatis et egritudines nūi et ētudines situs ¶ Et
creature q̄d ētudines, ī ɔphendūtur generibus ¶ Prim̄ est
egritudines figure. et est ut figura a suo cursu naturali mutet'

et ex eius motu pueniat in opone nocumētū sicut tortura recti et
rectitudo torti et q̄dratura rotondi ꝛ rotonditas q̄drati cuius
est capis rotonditas cū latitudine ē inde puenerit īpedimētū et
multa stomachi rotonditas et ut in cristalloide non sit parua la
titudo ¶ Et sm est ētudies maru q̄rū sūt tres spēs · quia aut dilata
tur sicut dilatatur ocul' et sicut sebel et uarices · aut ostringutur
sicut constringitur ocls et penetracō atrahendi aerem ꝛ merp
· aut clauditur sicut opilo foraminis uuee et uenarū epis ꝛ aliorū
¶ Et terciū est egritudies receptaclorū · q̄rū sūt q̄r spēs · q̄ aūt sūt
maiora et dilatantur sicut testiclorū dilatatur follicls · Aut inmo
ratur ꝛ ostringūtur sicut mirаco et ostricco stōchi ſ uetriclorū cēb
cū est epilencia · Aut opilātur et iplentur sicut opilatur uetrcli
cerebri cū est apoplia · Aut euacuatur et decīnitur sicut euacuā
tur uentricli cordis sanguine cū mltū gaudiū permaiosū adest aut
mltus timor pnciosus ¶ Et q̄rtū est egritudies in supficie mbr
· Et sūt q̄n fit lene qd dz esse aspū sicut stoc' et intestina ē lenuit
Aut exaspatur qd dz esse lene sicut trachea arteria q̄n exasperat
¶ Egritudinū aūt q̄titatis due sūt spēs · q̄ aut sūt ex genere aug
mti sicut elephancia et magnitudo uirge ꝛ ē ētudo q̄ uōt ther
sim' aut sicut accīt cuid hoi q̄ uocatur inchomacus c' oīa mbra
adeo exereuerūt q̄ se mouere non poterat · Aut sūt ex genere di
minucionis sicut siccitas lingue et pupille aut ptisis ¶ Numi
quoꝫ ētudines aut sūt ex genere augmti et h qd augmtū aut est
naturale sicut dens additus aut digitus · aut est nonnle sicut
glandla aut lap · Aut sūt ex genere diminucionis ꝛ h' diminuco
aut est naturalis sicut cū alicui no creatur digitus · aut nōnlis
sicut cū al' abscinditur digitus ¶ Egritudinis uero situs sūt due
spēs · Et situs s · 6 · qd dicit pro loco et dicitur p societate · Pro loco
sūt q̄r s exitus mbri a iūctura sua et ut a suo moueatur situ ita
q̄ non egrediatur sicut fissura in intestinis q̄ oparatur · aut ut
moueatur motu non f cursū naturalem nꝫ uolūtariū sic tremor
· aut in suo figuratur loco et non moueatur ab ipo q̄d accidit
cū iuncture in egritudine podagre indurantur ¶ Egritudines uo

societatis. oem colligunt disponem quā mbrm hz opatione sua ad illud mbrū qd sibi uicinū existit sive ei appropinquat siue ab eo elongetur non per cursū naturalem ¶ Et sūt duarū specierū. Vna est ut accidat ei phibitio motus sui ad ipm aut ut duritier sit plus q possibile erat sicut digitus cū sibi uicinū tangere phibetur aut ut separetur. Aut cū accidit ei ut ab eo moueri phibeatur aut ut separetur ab eo plusq erat possibile ut sit difficile moueri sicut palpebre laxacio et uicturarū in paralisi et durities apiendi manū et apiendi oculum ¶ Capitulum 2m De egritudibus solucionis continuitatis

Solucionis uero continuitatis egritudo plerumq accidit cuti aut uocatur excoriacio aut scarificacio. Et plumz accidit carni que est ei ppinqua in qua nondum factum est pus et uocatur plaga. sed cū fit ibi uocatur ulcus ¶ fit aūt pus in ea propterea q superfluitates in eam euacuantur eo q est debilis et propterea q sui int'm' digerere non ualet. Et superfluitas in ipsum conuertitur. Plerumq tū dicitur plaga et ulcus solucio continuitatis que accidit cuti et carni qnz ec accidit ossi que ipm in duas frangit partes aut in partes magnas aut paruas aut est cadens per longitudiem findēs ipz ¶ aut 9 ut cadat in cartillaginibz per tres diuisiones aut ut accidat neruis. Sed si latitudiem accidit uocatur incisio. Et si acciderit per longitudinem et eius non fuerit multus uocatur contusio ¶ Plumz etiā fit in partibus musculi que si in extremitate acciderit musculi uocatur atricio siue cadat in neruo siue in corda. Et si per latitudiem musculi peruenerit uocatur separacio. et si ceciderit per eius longitudiem et eius nūs fuerit paruus et fuerit eius concauitas magna uocatur liquefaccio. Et si fuerint partes eius multe et dilatetur et concauetur uocatur atricio et dissolucio ¶ Est etiā cū dicitur dissolucio et liquefaccio et atricio hoc qd in medio musculi quocumq modo contingat ¶ Et si arteriis aut uenis ceciderit uocatur apercio ¶ Et si contigerit per latitudiem eius uocatur incisio et separacio. Et si processerit per eius longitudiem uocatur fissura ¶ Et est cū hoc contigerit per modū apercionis orificiorū eorū et uocatur pforacio ¶ Et si arteriis acciderit et non clausa fuerit et ex ea sanguis

ad receptaculum quod ipsa caudat exierit donec receptaculum illud impleat, et cum primitus ad arteriam reuertatur: uocatur mater sanguinis. Alii tamen omnes omnem sanguinis egressionem ab arteriis: matrem sanguinis uocant. ¶ Debes autem scire quod non omne membrum impatitur separacionem toll- erat. Cor enim non tollerat quia prius aducit mors. Et si in panniculis cadit, et in diafragmatibus: uocatur ruptura. Et si inter duas partes membri compositi cadat et unam aliam separet ita ut membro simplici non accidat nocumentum eius separans continuitatem: uocatur separacio et dislocacio. Et si acciderit neruo quod se de suo loco remouerit: uocatur ruptura. ¶ Et quia eciam fit in foraminibus solucio continu- itatis et dilatantur. Et plurimum fit in locis ubi non sunt foramina et facit ibi foramina que non fuerunt. Et solucio quidem continuitatis et ulceracio et hiis similia cum in membro fuerit bone complexionis: cito sanatur. Et cum fuerit in membro male complexionis: longo resistit tempore. Et propterea: cum in corporibus eorum contingerit qui paciuntur ydropisim aut complexionis maliciam et lepram. ¶ Et debes scire quod cum uulnera ista fuerint stricta: proueniet ex eis herpestiomenus. Et tu inuenies in libris particularitatis perscrutacionem rei so- lucionis continui. Dimittamus ergo usque ibi. Capitulum 7m de egri-

[D]e egritudinibus autem compositis tudinibus compositis

dicemus permittemus uerbum. ¶ Dico ergo quod cum egritudines dicimus compositas: non quaslibet egritudines coniunctas intelligi uolu- mus, Sed egritudines ex quibus omnibus cum coniungentur: proueniet ex eis una que est magnitudo. Et hoc quod est sicut apostema et emmicaia in cute cum ex genere est apostematis. Et emmicaie sunt apostemata parua sicut apostemata sunt emmicaia magna. ¶ Et in apostemate quidem omnium egri- tudinum tria genera reperiuntur. In eo namque reperitur egritudo male complexionis. Nullum namque accidit apostema: nisi ex complexionis malicia cum materia. Et in ipsa eciam inueniuntur forte et compositionis malicia. Nullum enim fit apostema quin cum eo proueniat lesio in figura et in dimensione. Et plurimum eciam adest cum eo egritudo situs. Et inuenitur cum eo egritudo que est solucio continuitatis. Nullum enim accidit apostema nisi procul dubio continuitas soluatur cum in membro apostemato materia

euacuetur superfluetes et inter partes penetret ipius · separacionem
inter imas faciũt et alias et sibi loca capiũt ¶ Apa pretera m̃bris
accĩt mollibus · Et est ecia cũ ossibus accidũt res q̃ apati sim
iatur per q̃m eius ingrossatur ocauitas et eius augmentatur hũidi
tas ¶ Nec est mirũ ut sit illud quod nutrim̃ti recipit augmentũ
superfluitatem recipiens : cũ in ipo penetrauerit aut in ipo ac
ciderit ¶ Et de q̃d apa quod cam non hz manifestam et eius causa
corporalis mõstrat materiã de uno m̃bro ad aliud q̃d est sub eo
fuisse mutatã : uocatur catarrus ¶ Et est cũ cã materialis ex q̃
apata et eminencie generatur : est in aliis submersa humoribus
non sm suas impedientibus q̃litates ¶ Cũ humores illi boni aliquo
euacuacionis mo postea se euacuauerit aut nãli sicut mulierib
accĩt cũ pariũt aut nõ naturali sicut eis accĩt q̃ uulnerantur
et egreditur sanguis bonus : remanent humores illi puri mali singla
res et impeditur propter eos natura et expellit eos et est cũ expul
sionis modus est ad cutẽ et faciũt apata aut bothor ¶ Apata
uo diuersis dĩnt diuersis · Sed q̃ magis sũt osiderande : sũt due
q̃ propter eorũ existũt cãs q̃ q̃d sũt materie ex q̃bus generatur apata
¶ Materie uero inde fiũt apata sũt sex · humores q̃tuor · et aq̃sitas
et uentus ¶ Et apa q̃d aut erit calidũ aut non erit calidum
¶ Nec est estimandũ quod apa calidũ sit illud q̃d ex sanguine aut
ex colera generatur tm̃ sed ex q̃cũq̃ materia siue sit calida
per suã essenciã siue accĩdat ei caliditas per putrefaccionẽ · licet
hec ecia genera sm speciei diuisiõem eius materie diuidatur ¶ Dig
tam est in apatibus ut in eo proferatur spalis dicco ¶ Et sang
uineũ q̃d purũ : flegmonem appellare cõsueuerũt ¶ Et q̃d ex co
lera rũ pura herisipilam ¶ ex eis compositũ noĩe composito fi
gidatis proponendo nomen q̃m · n · flegmõem herisipiladem dicũt
et q̃m herisipilã flegmoidem : et cũ cõgregatur uocatur exitura
¶ Cũ exitura in carnibus fit laxis et sub ascell' et post auriculas
et in egritudibus et est ex genere corrupto q̃d in suo perticulari
loco noiabimus uocatur tauni ¶ Et apata q̃d calida hẽnt prius
m q̃ humor ad exteriora egreditur et apparet quod capacitas augeã

et extenditur / postea statim grossitudo ad maiorem peruenit statum in quo esse dz. Post incipit minui et declinat et eius aut ad resolucionem aut ad puris collectionem aut ad conuersionem in duriciem ¶ Non calida uero apostemata sunt aut de materia melancolica aut flegmatica aut aquosa aut uentosa ¶ Et illorum que de materia sunt melancolica tria sunt genera: Duricies et cancer quorum plurima sunt autumpnalia. Et glandularum genus ex quibus sunt scrophule et nodi ¶ Inter genus uero glandularum et inter alia duo genera est differencia eo quod genera glandularum sunt separata ab eo in quo stant sicut glandule pure / aut superficiei eius sunt retente tamen / sicut scrophule. Sed illa alia duo sunt mixta et infusa in substancia membri in quo stant ¶ Et inter cancrum et duriciem est differencia quoniam duricies est apostema quietum sedatum destruens sensum et permanens in membro in eodem statu cum quo non est dolor. Et cancer est mobilis et addens / ledens / habens radices inceras membro nisi ut per ipsum destruatur propter eius Nz multum distat quoniam differencia inter cancrum et duriciem existat propter accidentia inseparabilia et non propter differencias essenciales ¶ Apostemata uero dura melancolica plerumque a principio sue generacionis incipiunt cum duricie / et plerumque in duriciem mutantur et propter sanguinea. et h est cum h quoniam o flegmaticis ¶ Flegmatica uero apostemata in duas diuiditur species. scilicet apostema laxum et glandule molles ¶ Et hec que dicuntur. quoniam glandule sunt separate et inuolute in cooptorio. Et apostema laxum est mixtum et non separatum ¶ Apostemata preterea hyemis sunt flegmatica plerumque ita ut illorum que sunt calida sunt colores albi. Et glandule que et fila habens similia a neruorum dicunt nodositate / eo quod nodositas magis sit in suo loco minima et eius tactus sentitur neruosus / et cum figendo tangitur / spargitur et redit ad suum locum. Et cum forti medicamine spargitur / absque opressione non redit. Et plurimum eius accidit propter laborem. et destruitur propter ponderosa sicut plumbum et ei similia ¶ Et tibi quod sciendum est quod apostemata flegmatica diuersantur propter diuersitatem grossiciei flegmatis / et molliciei eius et eius subtilitatem et laxitatem corporis et duriciem ita ut quoniam melancolicis sunt similia et quoniam uideantur uentosa ¶ Flegma preterea subtile multociens descendit in reumatismus in uacuitate que est in uillis neruorum / ita ut perueniat

ad musculos qui sunt sub epiglotti et ad ea que sunt sub istis. ¶ Aquosa autem apostemata
sunt sicut ydropisis et zamer aquosa et sicut apostema quod accidit in craneo
de aquositate et horum similia. ¶ Et ventosa quidem apostemata per duas
specificatur species. Una est catheria altera est inflacio. ¶ Inter ca-
teriam vero et inflacionem existit differentia duobus modis. Unus est quoniam
et alter commixtur id est et declinacio istius est quod ventus qui in cateria
in membri substancia est admixtus. Sed in inflacione est aggregatus et se-
paratus et non admixtus membro. ¶ Et cateriam quidem invenit sensus
molem. Sed inflacio sensui resistit: resistencia multa aut pauca.
¶ Amplius bothor sunt secundum numerum apostematum. Earum enim alie sunt sang-
uinee sicut variole. Alie sunt ex colera pura sicut sere colerica
et desudaciones. Et alie sunt ex eis mixte sicut morbillus cum for-
mica et clavi et scabies et verruce et horum similia. Et plurimi sunt
aquose sicut ampulle. Et quedam ventose sicut inflature. ¶ Tu autem in
libro quarto invenies distinctionem que tibi in disposicionibus sufficiet apostema-
tum et bothor. Unde dens fit ut in ipso sit si deus voluerit. Capitulum
quartum de rebus que ex egritudinibus
existunt et cum eis tamen numerantur et non exeunt ex eis.
Quedam res sunt que cum exitudines
numeratur. Et res quidem iste sunt que in decoracione ingrediuntur quarum
alie exeunt in pilis alie in colore alie in odore alie in figura
post colorem. ¶ Et egritudinum quidem pilorum genus consistit in allopicia
et detruncacione et paucitate et ut sint curti et findatur et ut sint
subtiles et grossi et multa crispitudine et multa lenitate et canicie
et coloris alteracio quecumque modo fuerit. ¶ Et nocumentum coloris in quatuor
continetur generibus. Unum est genus mutacionis eius propter mala
quidem omnis cum materia sicut yctericia. aut sine materia sicut
citrinitas que fit in colore propter complexionem valde frigidam et siccam
propter complexionem valde calidam que accidit. Et genus mutacionis eius
propter causas manifestas sicut ad solem et frigus et ventus mutant colorem.
Et genus expansionis corporum colores heterogeneos super cutem
que colore differt sicut morphea nigra aut que ibi nascuntur sicut
lentigines et macule. Et genus vestigiorum que proveniunt ex consolida-
cione solucionis continuitatis que accidit sicut variolarum vestigia

et ulceru͂ foramina et nocumenta figure ¶ post co͂l. su͂t aut macies
superflua aut grossicies superflua ¶ Ca͂m 4m de horis egritudinis
Scire aut͂ debes q egritudini pl͂ime su͂t que hent
horas. s. hora͂ pncipii et hora augmenti, et hora status, et
hora declinacionis. Et uero ex istas su͂t de horis su͂t sanitatis
¶ Cu͂ʒ dicim⁹ hora͂ pncipii et hora͂ augmenti non uolum⁹ intelligi
duo extrema in qbus egritudinis non manifestetur dispo, Sed
q unumquodque eoru͂ hʒ temp⁹ pceptu͂ sm͂ q̄d ppu͂ hʒ iudiciu͂. Et
hora quidē pncipii est tempus in q egritudo apparet et eius
simulantur dispones. et nec apparet in ea augmentu͂ eius. Et hora
augmenti eius est tempus in q manifestatur constrictio oi͂ hora
post hora. Et hora status est hora in q egritudo in oibus suis
partibus ē sup una manet disponem. Et hora declinacionis
est temp⁹ in q eius appet diminucio. et q̄to plus pcedit eius
diminucio magis est manifesta ¶ Et hec q̄d hore qnʒ actendu͂t
sup egritudiem a pncipio ipius usqʒ ad finem eius in suis pa
roxismis et uocatur hore ules. qnʒ osideratur sup unu͂queqʒ pa
rox. et uocantur hore particulares ¶ Ca͂m 5m ad cōplend sermōem
Egritudines multis modis in dispōnibʒ egritudinu͂
sortiuntur nomina. Aut in mbris in qbus su͂t, sicut
illa q lateris est. et illa q est pleuresis. Aut a suis accntibus, sic
epi͂. aut a suis causis, sicut dicim⁹ egtudiem melācolica͂. aut
a sui similitudine, sicut dicim⁹ egtudiem leonina͂, et egtudiem
elephatina. Aut comparate ei cu pmo accidisse dicitur, sicut
dicim⁹ ulcera balchic. Aut copate ei cuius fama fuit q medicacō
eius eas curabat, sicut dicim⁹ ulcera charonie. Aut a sui ftra
et essen̄, sicut febris n apa ¶ Inqt galien⁹ egritudines epis
aut su͂t manifeste q sensu cognoscu͂t, aut su͂t occlte q̄s facile ē
cognoscere, sicut dolores stoi aut pleuresis. aut q̄s difficile ē cogscē.
sicut egtudies epis et ptois canaliu͂ pleuresis. aut non su͂t cōphēse
nisi cu͂ estimacione, sicut nocumenta q uns accīt urine ¶ Egtudies
quoqʒ est. cu͂ su͂t ppe. et est. cu͂ su͂t sup societatem ¶ Et mbru
q̄d alri mbro in egritudie associatur. Aut cp natura sunt

ɔtinua inter q̄ aliq̄ ɔtinuat instrā sicut cerebrū ⁊ sto° ꝑ ɔtinu
itatem neruorū int᷑ ea a° matrix ⁊ mamille ꝑ ɔtinuitate uea
rū inter ea · Aut q͛ unū est uia alterius sicut inguina apati
cauris · aut quia sūt uicina sicut ꝑto ⁊ cerebrū · Oē em̄ mbrū
qd alteri associatur et ꝓpe cū unū eorū alīi uicinū debile fuerit
ibid' sui recipit supfluitates sicut assellę cordis · aut q͛ unū est īnī
et radix opōnis alterius sicut dyafrag̃ ꝑtonis in trahendo aere
· aut q͛ unū seruit alteri sicut neruu cerebro · Aut q͛ alīi ꝫ mb° asso
ciatur · sicut cēbru associatur rem ꝑpea q͛ unuq̃dꝫ eorū associat᷑
epī et est cū societas ꝓueīt ad casū · i · malicīā q̃ad cerebrū cū
egrotat et sociatur cū stōcus · Debilitatur · n · tūc eius digo et
mandat ipi cerebro stōcus tuc uapores malos ⁊ nutrimtū
non digm et auget ipius cerebri egritudiem ⁊ sic ex hac ɔtu
dine ꝓueīt pacientes ad durabilitatem ⁊ circuiaoem ¶ Cor
porū uero ordines inter sanitatem ⁊ ɔ̄tudiem sūt sex' · s · corp°
qd est in ultimo sanitatis · et corpus quod est sanū non ī ultimo
· et corpus q̊d est nec sanū nec egrū · Et corpus egrotatī q̄ eg
tudiem cito recipit · et corpus egri q̊ paruā hꝫ egtudiem · et
corpus egri q̄ hꝫ egritudiem in ultio ¶ Omnes uero eḡtu
dines aut sanatiue sūt aut non sanatiue · Et sanatiua qd'
egritudo est q̄ non hꝫ quod ꝓhibeat qn medicetur ut debet
Non sanatiua uero est cū q̄ est aliquod ꝓhibens et non ocedit᷑
medico · ut medicetur sicut decet Sicut dolor capis cū fuerit
cū eo reūtismus · Et est tibi sciendū q̄ cū egritudo ꝓporcona'
est complom ⁊ etati et tempi · est minoris timoris ea q̄ ipis no
ꝓporconatur · non em̄ accīt h' nisi ꝑ cause ipius magnitudiez
Et scias q̄ in egritudibus c°lꝫ supfluitatis speratur q̄ gu
tatur in q̄rtū supfluitatis ipius ¶ Debes aūt scire q̄ egu
tudīn qd sūt q̄ ad alias omutatur egritudies ⁊ destruūt᷑ ipe
et in h' ɔsistit bonitas · Et est una egritudo alterius eḡtudīs
medicamtū sicut quartana ex q̄ mltociens sanatur epī et
podagra · et uarices et artictorū dolores · Et qd ecīā sanatur
a spasmo ꝑ scabiem ⁊ purritū et bothor · Venter q̊ꝫ similiter

sanatur per egritudinem occtorũ. Et lienteria sanat apa lateris et
similiter uicarũ apconem oibus inticas egritudinibz oferit. Et dolor
scie in doloribus renũ et matricis. Et est cũ ctudies innitam
in alias egritudines. Et pp h fit dispo maioris malicie. Sic
cũ mutatur apa in apa plomis. et sicut cũ mutatur frene i li
targiã. Et est preterea ex egritudinibz qd q ex uno ad aliã muta
sicut lepra et scabies et uariola. febris pestillencialis et apata
putrida et precipue cũ domus strictę fuerint. Et similiter cũ
uicini fuerit sb uento sicut obtalmia et pcipue ei q cũ occtis inu
etur. Et sicut ogelato cũ pmagmatur aliqs q acetosũ illud
operetur. Et sicut ptisis et albaras. Et sũt egritudinẽ qd q i
semine hereditãtur sicut albaras et tinea naturalis et podag et ptis
et lepra. Et sũt egritudinẽ qd q sũt generales qd q sũt dem gẽti
pre aut in aliq regione moratibus aut in eis inltũ hñdãt. De
bes preterea scire q membrorũ debilitas ois sequitur malicia
et solucom fabricacoms Doctrina sa fen fe c sũt due sũme
Sũma prima est de rebus q accidunt ab unaqqz causarum
comunium c sunt 19 ca. Cam primũ est uerbũ uile de causis

Cause disponum corporis qrũ iam premisimus memoracio
nem s. sanitatis et egritudinis et dispons q inter eas
media existit: sũt tres. s. ancedentes primitiue et gutte. Ance
dentes uero et guitte, gicãt in h q ambe sũt res corporee. s. huo
rales aut gnales. Primitiue uero cause sũt q ex corpore
existũt tbam aut ex parte corporũ extrinsecorũ sicut qd ex uberaco
ne accit et ex caliditate aeris et ex cibo calido et frigido q corpori
aduenit aut ex parte aie aia enĩ aliud est a corpore sicut qd accĩt
per irã et terrorem et horũ similia. Et cause quid ancedentes
et primitiue ocat in h q inter eas et inter has dispones quas
noiauimus aliqd existat mediũ. Et cause primitiue et guicte qnz
ocant in h q inter ipas et predictas dispones non interuenit me
Ancedentes uero cause a coniunctis dnt eo q cũ eais ancedentibz
non aducit dispo sed inter eas alie exnt cause q sũt dispom pp
inquiores antecedentibus. Et cause ancedentes differũt

a primitivis in h q ipe sunt corporales. et etiam q inter eas coniunctas et inter dispositionem non est medium. In causis vero primitivis non est necessarium hoc. Cause quorum coniuncte et primitivis dicuntur in h q sunt corporales et etiam q inter eas coniunctas et inter dispositionem non est prediduum. In causis vero primitivis non est necessarium hoc immo due res in eis sunt possibiles. Cause ergo antecedentes sunt cause corporales s. humorales aut oppilationales aut compositionales. Et ipe quidem sunt ex quibus advenit dispositio non primo ad actum. sed advenit ex eis aliquo aliquo mediante. Et cause coniuncte sunt cause corporales ex quibus dispositiones proveniunt ad actum primo s. absque medio. Et cause primitive sunt cause non corporales ex quibus adveniunt dispositiones ad actum primo aut non primo. Exemplum causarum antecedentium est repletio cerebri et repletio concavitatis oculi ut aqua in ipsum descendat. Exemplum causarum coniunctarum est putredo febris et humor qui ad foramen descendit oppilationem et oppilatio cecitatis. Et exemplum causarum primitivarum est caliditas solis aut fortitudo motus aut efficacia aut vigilie. Aut coadunare rem calefacientem sicut allia in hoc tot febr. Aut percussio dilatationem et descensum aque ad oculum. Omnes autem cause aut sunt cause per se sicut piper cum calefacit corpus et inflat aut sunt cause per accidens sicut aqua frigida cum calefacit propterea q inspissat cutem et tenet caliditatem et ita prohibet eam exire et aqua calida cum infrigidat propterea q resolvit. Et sicut scamonea cum infrigidat: ideo q humorem expellit calefacientem. Non omnis vero causa que corpori advenit in ipsum operatur. Sed preter hoc tria sunt necessaria. fortitudo videlicet sue virtutis agentis et fortitudo virtutis corporis virtutis preparatione. Et possibilitas permittendi vim tangere aliud tanto tempore ut in tali quale id possit ex uno provenire opus in aliud. Et fit autem causarum dispositiones diversificantur in eo q provenit ex eis. Est enim causa ex causa una in corporibus diversis diverse proveniunt egritudines. Et est causa eius opus diversificatur in debili et forti in eo qui est debilis secundum quod fortis sensus. Causarum preterea alie sunt que cum curantur alie que non. Et curative quidem sunt: quarum cum separantur recedit affectio. Non curative vero sunt ex quarum separatione provenit sanitas. Dicemus etiam q cause que mutant dispositiones corporum et ille que conservant aut sunt necessarie a quibus impossibile est

hōiem egredi in toto tempore uite sue aut non necesse Et notan
qđ sex sūt genera s. gen' aeris circūdātis nos et gen' eius quod
comeditur et bibitur et gen' motus et quietis corporee et gen' mo
tuum aīalium et g' sompni et uigilie et genus euacuacōis et reten
cōis. De genere igitur aeris est nobis prius loquendū Capitulum
a [C]ap. est 2ᵐ de affeccione aeris corpa circūdātis
elemētu nrorū corporū et nrorū spuum. Et preter h
quod est elemētu nrorū corporū et nrorū spuum est emanāco uel euētaco
nris aduciens spūbus. et est causa melioracōis eorū non tātū
sicut elemētū sed eciā sicut faciens s. temperās. Iam aūt decla
rauimus in hiis q precesserūt qđ uolumus intelligi cū spm dicimus
Non n. uolumus intelligi illud qđ phi aīam uocāt. Et h qđ temparāt
qđ ex aere nris aducit spūbus n. pendet operacōibus q sūt
mūdificaco et euentaco. Euentaco uero est temparaco ōmis spūs
calidi cū superfluit per ōstructōem s̄ptām. Et per aliud s. temparamētū
qđ fit temparamētū relatiuū qđ sciuisti et h qđ temparamētū acc'buit
nobis aeris attracto cū ptōne et uaporis foramīn uel euētacōnū
ptūs q sūt arterias continuu Aer aūt qui nos circūdat ualde
est frigidus opacōne spūs innati quātoplus ōmis q accidit per
ōstrictōnem. Cū aūt aer ad ipm peruenit impellit ipm et im
scetur cū eo et phibet ipm ne ad igneitate cōutat ōstrictūam
ex q ipse ad maliciā peruenit cōplōnis per q̄m mouetur a ppacione
ad effectōnes recipiendū aīales in se q est cā uite et ad resolucōne
suemet sbc uaporalis hūide Mūdificaco uero est per societatem
ipius qui cū facit anelitus illud qđ ei tribuūt uirtus sepatiua
ex uapore fumoso cuius separacio ad spm est compaco humoris superflui
ad corp' cū aer expellitur. Temperamētū g' eius est ppea q spm
aduenit aer cū attrahitur. et mūdificaco est per eius exitū cū ex
pellitur. Aer n. q attrahitur ī primis cū ingreditur temparamētū
necesse est ut sit in effectu frigidus. Sed postq̄ cōuertitur ad q̄u
tatem spūs per calorem et longitudinem more destruitur eius Iuua
mētū et non indiget eo. Et est aer nouus necesse q ingrediatur
et illius alterius supleat uices. Or g' necio ut egrediatur ad hoc

ut suo meario locū euacuet. et ut fuosc supfluitates spus cū eo
expellātur. Et aer qd dū est temperatus p clarus, nr in substātia
cōnca ōm spus ōria ei āmiscetur et est sanitatem efficiens p
ipam gseruās. Et cū mutatur. sue opoms ōrm opatur. Reru
ptera accnt mutacones nāles p mutacoes nonāles et mutacones
cursū egredientes nālem ei ōrie. Naturales uo mutacoes: sunt
mutacones tempales. qm ī ūq; tempe ad aliā gūtit ōnem

Ebes aūt Cam 9m De natures temporum

scire q tempora ista, s medicos alia sūt ab eis q sūt s
astronomos. Quatuor nāq; tempa s astronomos sūt mutacoes
solis in una qrta circli signorū apūcto mcipientes uernali
Scd medicos uero, uer in terris temperatis est temp' ī q no
solū sūt nccie res calefacientes pp frigus ut in sit mltū curād
nec euetaco pp calorem. et in ipo qd est pncipiū frodendi arbores
. et eius temp' est tempus cens inter eqlitatem uernalem. aut an
ipam. aut post ipam parū donec sol sit in medio tauri. Et au
tūpnus est huic oppoitus in talibus qles sūt nrc terre. In aliis
uero terris est possible ut precedat uer p tardetur autūpn'. Et
estas qd est totū tempus calidū. Et yems tot' tps frigidū. Vnu
quodq; igitur duorū tempu s. ueris p autūpni est magis breue
s medicos: q unqdq; duorū temporū estatis p hiems. Et hiems
qd est tēpus opp estati aut mm' aut maius eo s terras. Et ind
q uer ē tpus florū et inicii pomorū. Et autūpn' tps mutacois
coloris foliorū et pncipii casus eorū est. Et qd est pter istd: est
hyems p estas. Et dicim' q ueris ō est tempata. Nec est sicut qd
estimāt: calida p huīda. Certificare uero istud mlta inuestigacone:
est iparte nāli phie. Sed concedim' q uer est tempal' p estas ca
pp ea q sol oppōi capitū est ppinq' p fortitudo existit radii q ab eo
profluit q ymagmatur gueriti retro in estate aut sup anglo
ualde acutos aut sup seipm in lineis i qbz penetrauit. Et postea
inspissatur radius. Huī' uero causa p certo existit: eo q casus ra
dii solis alius est q e sicut axis colopne p piramidis sicut si a centro
corpis solis penetret ad illud quod est ei opp. Alius est ē sicut

supficiei p circuferencie aut qui est pmq circuferencie. Et eius qd
uirtus existit in axe eo q impressio aducit ei ab oibus extmis
Jlle uero q est in parte extmoru est magis debilis. Nos aut sum
cadentes in axe aut circa ipm. Et pdurat h super nos q in istis
morami latitudialibus Et in hyeme sum circa circuferecia. Jo
in estate lum existit magis splendidu. licet spaciu qd est a nro
loco ad locu solis sit longius cu sol circa suu existat axem ¶ Istius uo
pmqtatis et logiqtatis oparacio in parte astronoica ptis disci
plinal phie declatur. Et certificacio fortitudis caloris p fortitudis
luminis mostratur i parte natural phie ¶ Et estas pp h q est ca
est ee sicca pp resolucoem sbe aeris et ipius similitudiem cu n
ignea et pp paucitatem eius qd cadit in ea de roro pluuiali
Et hyems quid frigida est p humida pp haru caru gria ¶ Jn au
topno uero ia calor iminuitus et frigiditas nodu pueit ad cple
mentu. Et simile existit q ia in medio stam longitudis q est
inter axem que noia ium p inter circuferencia. pmq g existit
tempamto qd inter caliditatem existit p frigididatem ¶ Jnter
huiditatem aut a siccitatem non existit tempamtu. quomodo
em h eet cu sol ia siccauerit aerem et nodu acciderit ex causis
qd sit exsiccacois ce siccitatis ctro. ¶ Dispo qz q est ad infrigida
du non est qad ea q est ad huectadu. qm ouersio q est ad ifrigi
dandu est leuis et odsio q est ad huectandu non est tam facilis
Nez ecia ouersio q fit ad huiditatem pp frigus sicut ouisio q fit
ad siccitatem pp caliditatem. e facilis. qm qlz caliditas exsiccat
Sed non qlz fritas huectat. ymo ptmz qlz caliditas i huectado
forcior existit cu materia iueit q sit qlz fritas i eod. Qlz em
caliditas euaporoem facit p non resoluit. Sed qlz fritas non
inspissat p ostringit et adunat. Joz non est dispo q faciat re
manere uer i huiditate hyemis sicut est dispo q facit reanere
autupnu in siccitate estatis. Veris em huiditas tempatur i
tanto tempe pp caliditatem i qto non tempatur siccitas au
tupni pp fratem. Et uidetur q huectaco ista p exsiccaco sites
sint oponibus hitus p puacois p no. n. oriouum opacomb

Et exsiccacio naᷓ in h loco non est nisi sbe hūide destructio. Et
huectacio non est nisi sicte destructio, sed sbe hūide acq̄sicio. Cū
eni in hoc loco dicim⁹ aerem hūidū ꝛ aerem siccū non intelligi
mus eius formā nec eius caliditatem ac n̄lem. nec eciā de hoc
in h loco cogitam⁹ aut nitū sollicitam̄. Et cū aerem dicim⁹
hūidū et aerem siccū non intelligim⁹ eius forma nec eius
caliditatem naturalem nec eciā de h in h cogitam⁹ non uolu⁹
intelligere nisi aerem cū admixti fuerint uapores multi aq̄si
aut aerem c⁹ spissitudo cūuersa fuerit in similitudinem uaporū
aq̄si. Et aerem dicim⁹ siccū ex q̄ resolutū fuit q̄d de uaporib;
ei erat admixtū et q̄ se cūuertit ad similitudinem sbe ig̅s ꝓpter
resolucōem et cū q̄ admixti fuerūt fūi terrestres q̄ terre in sua
siccitate sitantur. Supfluitas ig̅ hūiditatis hyemal' minui
itur in uere ꝓp̄ q̄mlꝫ caliditatem q̄ in ipo accidit ꝓpea q̄ sol oppo
in capitū ꝓping⁹ existit. Autūpni uero sba non ꝓp̄ q̄mlꝫ fri
giditatem q̄ in ipo accidit huectatur. Et cū h cognoscere noles
cōsiderabis an res sicte in aere frigido tam cito huectentur q̄
cito res hūide in aere calido exsiccatur postq̄ pones frigidū
in frigiditate sua sicut calm̄ in sua caliditate. Cū n. hoc
cōsideraueris inuenies rem inter ea diuersam licet h existat res
alia maior ista. Et est q̄ hūiditas in aere frigido ꝛ calido simil'
non ꝑmanet nisi ꝓp̄ emanacōnis ꝑmanenciā ad eas uenientis
Sed siccitas nulla indiget emanacōne. Hoc aūt q̄ hūiditas
non ꝑmanet in corporibus aeri discoptis ꝛ in ipo uere nisi ꝓp̄
emanacioem n̄ est nisi ꝓpea q' aer non dicatur esse fortis sūtat⁹
nisi i cōparacōne nr̄orū corporū nec eius sūtas ꝑuenit aput nos
in terris hitatis tanta q̄n aliquomo resoluat imo in oībus
resoluit dispōnibus ꝓp̄ illud q̄d in eo existit de uirtute solis
et stellarū cū g̊ abscinditur emanacio ꝛ ꝑdurat resolucio
cito aduenit siccitas. In uere aūt illud q̄d resoluitur plus est
eo quod euaporat. Et hui⁹ q̄d cā est eo q̄ euaporonem due res
efficiunt. Una est caliditas sbtilis pauca in eo q̄d ex spacio
maīfestū existit et caliditas fortis in terra abscondita ex q̄

ad terre supficiem res profluit sbtilis. Cu n. de terra occltū
est in hyeme: uehementi calore calidū exiftit quēadmodum in sapienciis
naturalibus pncipalibz declaratū fuit. Et est caliditas aeris
pauca. Due igr res ad huiectandu cōiungutur q sūt sblimacio et
inspissacio. et qnto magis frigiditas in sbam ipius aeris opatur
spissitudiem et ouersioem ad euaporandū. In uere aut resolu
aeris est magis fortis q eius euaporacio. Et calor absconditus
occltus ualde minuitur. Et aparet ex eo q supficiei terre adue
nit sbito res q est forcior q uaporās aut res q sbtilis existit eua
poracōis. ppea q mltū superat materia et sbtiliat et uicit pau
ca eius euaporacō calorem mltū in aere. Et opletur resolucio pp
h. h est s plurim et s harū cārū singlaritatem abs; alns causis
ex qbus aliq pueniūt ee pp eas qs nōiauim. Hyemp uero est ibi
materia mlta q illud qd fuit sblimatū et sbtiliatū restauret. Et
ppea oz ut natūs ueris trahat ad eqlitatem inter huiditatem
et siccitatem sicut est tempat inter calitatem et fritatem Licet n
phibeam qn pncipiū ueris trahat ad huiditatem qmda et tamē
non est longiquū ab cālitate sicut est siccitas autūpni ab cālitate
Preterea si non iudicauerim q in autūpno sit fortis cālitas int
calitatem et fritatem: non erit ab cālitate longinquū. Eius n. ptes
diei q sūt añ meridie et post sūt estiue. Aer naz autupnal siccitatis fortis est ualde aptus ad recipiendū caliditatem et ouerti
ad similitudiem igneitasis ppea q estas ipm ad h preparauit
. Et eius noctes et eius matutina sūt frigida pp solis lōgitudiez
i autūpno ab oppone capitū. Et ppea q sbtile resolutū fortiter
recipit oponem eius qd infrīat. Ver aut magis est cca cālitate
in duabus qlitatibus io q aer ipius nichil recapit ex ca q cause
q est in autūpno similis existit s illud qd recipit autūpnus ex ca
liditate et fritate. Eius igitur nox non mltū longe est a die ipius
Et si aliqs dixerit q rone nox autupni est frigidior nocte ueris cū
oporteret ut eius aer esset calidior eo q magis sit sbtilis: Respo
debim et dicemus ei q aer q est fortis raritatis cito recapit calidi
tatem et frigiditatem et similiter aq fortis resolucōis. Idō cū

tu calefeceris aq̄m et uolueris ipam ↄgelare / citius ↄgelabitur q̄ frigida ꝓpea q̄ frigiditas in ipam penetrat ꝑ eius resolucōem · Corpora aūt non tm̄ senciūt ex frate ueris q̄tū senciūt ex frate autūpni / eo q̄ corpa in uere sūt excucia a frigiditate ad caliditatē ↄsueta in frigiditate et in autūpno / sūt ad h̄ ↄria · licet autūpnus ad hyemem tendat ꝑ ibi ab eo recedat ¶ Et est tibi sciendū q̄ tpor diuersitas, facit cōmoueri in unoquoq̄ climate aliq̄ egritudinū mod · Et medicus q̄dz dz h̄ i unoq̄ climate cognoscere ad h̄ ut in ipo sint cōfecte custodia ꝛ remediis p̄missis ¶ Est ecia cū un⁹ dies alicui tempū similis existit ꝑ non alii · Est naz ex diebꝫ q̄ est uernalis / ꝑ est ex eis q̄ est estiualis / et est q̄ est autūpnalis qui in una die calef ꝑ infrīat Ca^m e^m de iudiciis temporum

inne tempus et eorum mutacionibus

qd ↄ̊nem hꝫ sanam / ꝓporconale est ei ↄuemens · Sed q̄ malicia ↄ̊mis hꝫ / ꝓporconale diuersificatur ab eo / Sed cū mlta ab eq̄litate egressio accīt / ꝓporconale et non ꝓporconale ab eo diuersificabitur / io q̄ uirtus debilitabitur · Vnūqd̄z ꝑ temp⁹ ↄ̊m egrote ↄuemens / est ipm ↄ̄riū ¶ Cūz duo tepora a sua egressa fuerint natura et fuerit eorū exitus ↄ̄rius nꝫ fuerit ibi superfluitas lōg ꝓpad si fuerit hyems ecia meridiana et supuenit ei uer septētriōle / erit aduentus ei sup p̄mū ↄferens corporibus / et ipa temperas eo q̄ septētrionalitas ueris / est oppoita meridionalitati hyemis ¶ Et simit si hyems ualde sicca fuerit, ꝑ uer fuerit ualde hūidū / tūc uer hyemis siccitatem temperabit · Et si humiditas nō fuit mlta, nꝫ plongatur mlto tempe / nō mutabitur ↄ̄po i huectacōez tempamētū ipedientem ¶ Mutacio p̄terea temporis in uno tpe est mīn⁹ afferens mortalitatem / q̄ eius mutacio in diuersis temporibus · Sed mutacio adducens mortalitatē / non ē mutacō emendās illud qd p̄ma actulit mutacō sicut diuersi⁹ ¶ Et ex ↄ̊mbus aeris dignior ut ↄuertatur ad putrefaccionem / est calidi et hūidi ↄ̊ ¶ Ptm uero qd accīt p aeris mutacōnes / est [illegible] locis diuersorū sitiū et in pfūditatibus ualliū Sed in [illegible] et in altis ꝓpe pauce exīt · [illegible] est dens : ut tempo[illegible] sicut debet

prouenant ut sit estas calida et hyems frigida et similiter unumquodque tempus. Quod si plerumque non ita fuerit: erunt ex malarum egritudinum qualitati sue proportionalium. Annus preterea in quo omnia eius tempora secundum eandem eueniunt qualitatem: annus est malus. Quod si totus annus fuerit humidus aut siccus, aut calidus aut frigidus. Annus enim qui est siccus, est multarum egritudinum sue qualitati proportionalium. Quorum tempora postea erunt proliva. Unum namque tempus multum commouet egritudinem sibi proportionalem. Quanto magis totus annus. Tempus enim frigidum, cum inuenit corpus fleumaticum: commouet epilepsiam et paralisim et apoplexiam et torturam et spasmum et similia hiis. Et tempus calidum cum inuenit corpus colericum commouet maniam et febres acutas et apostemata acuta. Quanto magis cum totus annus secundum unius temporis incedit naturam. Amplius, cum cito peruenit hiems: cito hyemales adueniunt egritudines. Et cum cito perueniunt estas: cito estiue perueniunt egritudines et mutantur egritudines que erant ante secundum indicium temporis. Cum aliquod prolongatur tempus: multe eius fiunt egritudines et precipue estas et autumpnus. Debes autem scire quod effectus mutationum temporum non sunt propter causam temporis unius est temporis, sed propterea quod cum eo mutata qualitas magna efficiat operationem in mutationibus dispositionum. Similiter quoque, si aer in una die mutatur de caliditate in frigiditatem: mutabuntur secundum eas corpora. Et in temporibus quod sanius existit: ut sit autumpnus pluuiosus et hyems temperata, neque sit non frigiditatem habens. Non tamen sit plurima: in contrarie regionis. Et si uer pluuiosum fuerit, et estas non absque pluuia fuerit: erit istud quod sanius esse potest. Capitulum 5um de bono aere

V. Ex bone substantie est aer cui non admiscetur ex uaporibus neque ex fumis res extranea et qui est discoopertus celo et non est inter parietes et tecta constrictus. Cum uero in aere accidit putrefactio quis discoopertus tunc erit ipsam magis recipiens quam constrictus et occultatus. Aliter autem: discoopertus melior existit. Et hic quod aer bonus permanet clarus non cum eo uapores admisceantur lacuum et stagnorum et profunditatum aquam continencium et terrarum que sunt lave et locorum ubi nascuntur olera.

et precipue in talia quales sunt caules et eruca oriuntur et arbores
miscole et arbores malarū granatorū sicut sobath et nuces et ficus
et odores putridi. Et propter hoc non remouéatur ab eo venti boni
qui sufflant ex terra alta aut equali et aere. Et aer hic non est contentus
in terra profunda quanto cito calefit cū sol oritur et cito infrigidatur cū
occidit. Nec eciā est constructus quia parū est ex quo fuerit cū the
rigi et horū similia et nondum integre ad siccitatem perfectam
peruenerūt. Nec obsistit atractionem aeris sicut quod stringit
guttur. Et tu quidem iā scivisti quod mutacionū aeris alie sunt naturales
alie sunt nature contrarie. Alie sunt que non sunt naturales nec extra
naturā. Debes autem scire quod mutaciones aeris que non sunt secundum
naturā siue sint contrarie siue non contrarie quoniam eveniunt preter circuitū
et quoniam non obseruat circuitū. Et ex disposicionibus quidem temporū
sanior est ut existant tempora secundum naturā suā quoniam mutaciones
temporū affert egritudines. Capitulum de operacione qualitatū aerearum

Aer calidus dissoluit et lavat et eis que ex temporibus provenit
Et si eius caliditas pauca fuerit temperata tamen
rubificat colorem eo quod sanguinem ad exteriora trahit. Et si
multa fuerit colore efficit citrinū propterea quod resolvit illud quod
atrahit. Ipse quoque multā efficit sudorem et minuit urinā et digo
nem debilitat et sitim facit. Frigidus vero aer constringit et dige
stionem forciorem reddit et urinam efficit multam ideo quod humores
constringit et propterea quod in sudorem resolvuntur primum et hiis similia
Et minuit egestionem propterea quod musculi anum se exprimunt et ideo quod
rectū intestinum parū obedit. Unde propter destructionem obediencie eius
stercus non descendit quare propter hoc multū moratur et eius aquositas
in urinam resolvitur. Aer vero humidus cutem lenit et
corpus humectat. Et siccus siccat cutem et denigrat corpus
Et aer turbatus tristificat animā et commovet humores. Aer clarus
turbatus alius est ab aere grosso. Aer enim grossus est ille qui in
turbacione sue sibi similatur. Sed turbatus est qui cū partibus
miscetur grossis. Quarū vero rerū signum est quod stelle minute
parū apparent et quod splendor earum qui est ex stellis fixis sicut

eius quod simulat · parum resplendet · Et eius quod ca existunt ua
pores multi et fumi multi et uenti boni pauci / Nunc autem sermonem
illum ad hanc reducemus intentionem et complebimus ipsum cum de mutatio-
nibus aeris que est preter naturam tractabimus / Et omne quod tempus
quod peruenit secundum quod debet · iudicia habet propria / et finis quod est illius temporis principium
quod est post ipsum / in iudiciis duorum temporum existat et in egritudinibus
ipsorum / Ver autem cum est secundum suam complexionem / est melius tempus / et est propor-
tionale spiritus et sanguinis · Quod licet cum sua existat equalitate quam no-
minauimus / ad caliditatem tamen subtilem declinat paruper so-
pitam / et humiditatem naturalem / et rubificat calorem eo quod san-
guinem attrahat temperate et non peruenit ad resoluendum quam ad
estas peruenit estiualis / In uere ergo commouentur egritudines
cronice · facit enim humores qui sunt quieti currere · et eligit ipsos · Ideo
melancolica patientium melancolia commouetur / et ille in quo multitu-
do exuberat humorum in hyeme propter ipsius gulositatem et excessum
repletionem / fit in uere egritudinibus aptus que ex illis commouentur
materiis / propterea quod uer eas resoluit · Cum uer prolongatur / et tem-
peratur / egritudines pauce fiunt / Veris autem egritudines sunt sanguinis
egressio et fluxus sanguinis ex naribus et melancolie ebulitio fit
que de natura existit eorum / et apostemata / et carbunculi et sinnates et sunt plures
pruriose et alie exiture / Et in ipso multi contingunt uenarum fissu-
re et sputum sanguinolentum et tussis et precipue in eo quod ex tempore est
hyemale et hyemi assimilatur fiunt eorum dispositiones male que has
habent egritudines et precipue tussim et propterea quod ipsum flegmaticas mouet materias
flegmaticis / accidit in eo apoplexia et paralisis et iuncture dolores / Ex-
cis uero que ducunt ad hoc / est aliquis fortis motus ex motibus corpo-
reis et animalibus / et comestio etiam rerum calefacientium eo quod aeris
adiuuat naturam / Nulla autem est res que ita tueatur ab egritudini-
bus ueris / quemadmodum flobotomia et minutio et diminutio comedendi
et augmentum bibendi et debilitatio potus inebriatis / et ipsius
commixtio et temperamentum / Ver preterea pueris est conueniens · et eis qui
[illegible] / Hyemis uero / ad digerendum est melior / propterea quod frigus
caloris [illegible] comprehendit [illegible] fortior efficitur · et non dissol-

et io qr fructus sūt pauca et gens non comedit nisi leuia nu
trimenta/ et qr hoīū motus post replecōem est paruus et qr
loca ingrediuntur calefacientia ¶ Ipā quoq eo plus debilitat q̄ oia
tempora sua frigiditate et sue diei breuitate et sue noctis prolixita
te. Et ipa est magis cōstringens materias. et in ipa est magis
necēm sumere ea q̄ incidūt et subtiliant ¶ Egritudīni uero hyemalīū
plurime sūt fleūtice et in ipa flē fit multū. et plus q̄d est in eo qd
uomitu expellitur. est flē. Colores q̄z apparū in ea s plm ad albe
dinem trahūt/ et in ipa habundat catarrus. Et incipit catarrus
cū aer autumpnalis mutatur/ q̄m postea apta lateris sequitur p apā
pulmōis et raucedo et dolores gutturis/ Deīn accīt dolor lat̄is
spinis et dorsi/ et neruorū et capitis dolor cronicus s appō et epi
lencia. et h totū ppea qr materie cōstringuntur fleūtice et qr multip
licatur ¶ Senibus uero nocet hyems et eis similiter q̄ eis silēs
exnt. Sed medīs iuuamtū prestat ¶ In hyeme preterea impostis
multitudo in urina existit cōparacōne estatis et eius cōtitas est
maior et minus in ea sanguis et augetur in ea fleū ¶ In estate
uero colera oritur rubea. Sed postea in eius fine co. in. augetur
ppea qr subtile resoluitur et grossū remanet/ et cōstringit. et io uicies
sones et q̄ eis simulatur. in estate forciores ¶ Et estas q̄d humores
resoluit. et uirtutes debilitat et opōnes naturales ēa multe reso
lucōnis et citrinat eo/ ppea qr resoluit illud q̄d ex sanguine attra
xit ¶ Egritudīni q̄z tempa/ in ea abbreuiatur. si em uirtus fortis
fuerit. aerē inueniet ad dissoluendū adiuuatem et ad cōtudīs m
maturad et expellet eam cū. Cy si debilis fuerit. calor aeris ei
addet debilitatem ppea qr laxat et destruetur et morietur eger
¶ Amplius. estas calida et sicca cito incidit egritudines. humida
uero est masticas/ vnī suarū egritudīni tempa prolongatur/ vn
plm ulcerū ad herpetē hestiomenū puenit. Et accīt in ea ydropis
et lienteria/ et leniitur natura. Et ad h totū adiuuat multi h[...]
ros q̄ a superioribus ad inferiora descendūt. et ppea [...]
¶ Estiue uero egritudines sūt sicut febres terciane [...]
et causon et corporis extenua[...] [...] doloribus [d]olores auris

et obtalmia et in ea mltiplicatur ppe cū non fuerit uentosa herisipi
et bothor q sūt eius nature c° est ipa. Cū uero estas fuerit uernal'
erit fe. bone disponis non hentes asperitatem et acuitatem siccā
et mltiplicabitur sudor in ea et expectabitur in crisibus ppea
q caliditas ꝛ hūiditas huic ꝓporconatur qm caliditas resoluit
et hūiditas lavat poros qꝫ dilatat. Cūꝫ est estas fuerit meridiōlis
mortalitates fient et egritudīes uariole ꝛ morbilli. Septētrio-
nalis uero estas est sana ioꝫ exprimendi egritudīes in ea mlti-
plicatur. Egritudīes aūt iste exprimendi sūt egitudīes q pueniūt
ex cursu materierū ꝑ calorem occultū aut maifestū cū pcut'
eū frigiditas maifesta et premit. Et hee q̄d egritudīes sūt sicut
reūatisim ea q ipos sequitur. Cūꝫ estas fuerit septētrional' sicca
flaticis ofert et mlieribus et co. hntibus ru. accit obtalmia sicca
et febres acute longi tempis. Et pueit ex adustiōe co. cōstrīco
ꝛ co. in. exuberaco. Autūpnus uero mltarū existit causa
egritudinū eo q in ipo homo sb sole ca. mltū incedit. Deīn in
nocte peruenit ad frigus. Et ppea q fructuū mltitudo q huōres
fiūt mali et ꝑ dissolucoēm uirtutis in estate. Humores pterea
fiūt in autūpno mali. ꝑ mala cibaria et ꝑ sbtilis resolucoem
et q reāet spissū ꝛ ꝑ eius adustioēm. Cūꝫ aliq̄s huōr ebulier'
ppea q natura ipm uult expellere et resoluere reduc' ipm frig'
ad ostringendū. Sangius q̄ꝫ in autūpno mltū minuitur.
q sanguū in sua gnescōuis existit. Non ergo ad ipm generādum
iuuat et eius resoluco iā precessit q estas sanguinem resoluit
et ex ipo minuit. In ipo aūt acrescūt ex huōribus colera rubea
residua ab estate et nigra ppea q huōres in estate fiūt cremes et io
in ipa co mltiplicatur m. qm estas adurit huōres et autūpn°
facit ex eis cinere. Et pncipiū q̄d autūpm senibus aliquomodo
oueiens existit. et eius finis eos impedit maxio īpedimento
[illegible] autem egritudīes sūt sicut scabies q excoriat et
[illegible]s et cācer ꝛ incturarū dolores et fe. quartane et febs
[illegible] ꝑ [illegible]m mltitudīem ꝑ illud q̄d de eius ōpone declara-
[illegible] Joꝫ m[illegible]ssatur [illegible] t accit in ipo ut uria guttari

emittatur, ppter illud qd uesice accīt in ipo de diuersitate ōmis nīt caliditatem et frigiditatem. Et difficultas q̄z accidit urie q plꝰ accīt qn urina guttatim emittatur. Et accīt in eo lienteria Et h quid ppea est q frigiditas expellit illud quod ex hūoribus ad interiora corporis est subtile. Et fit in eo scia. et accīt in ipo sināncia acuta colerica et in uere flatica qm pncipiū eo4 earū est ex hūore q̄m efficit tempus qd an̄ ipm fuit. Et in ipo ecīa mltiplicatur yliaca sicca. et est cū accīt in eo appō et egritudīes ptonis et dolores dorsi et coxarū ppter motū supfluitatū ī estate pmū. Et postea ppter earū ostrictonem. Et mltiplicātur ī ipo uermes in uentre. ppter debilitatem uirtutis in digerendo et expellendo. et in ipo ecīā et ppē in sicco. mltiplicatur uariole et precipue cū an̄ ipm fuerit estas ca. et in ipo ecīā mltiplicatr mania. ppter hūorū colericorū maliciā. Et q colera mg miscet eis. Autupnus ppterea est tempus qd in ptone hentibus ap̄a est deterius q sūt hentes ptisim Et ipe detegit occultū i sua dispone cū an̄ ipm iniqū hūerit et non bene maifestabitur. Ethicam quor singlarem hentibus est ipe deterius tempus ca. sue exsiccatonis. Amplius autupnus est sicut nutritor reliquarū egritudīn̄ estatis Et autūpnꝰ q melior existit. est qd magis hūidus et pluuiosus. Et deterior est ille q est siccus

um hyemn meridionali uer supuenit Caᵐ Aᵐ de Iu

septēconale, et postea estas sequat dicīs opois anni

ualde uaporosa et mltiplicate fuerūt aq̄ et uer osuauerit materias usq ad estatem. mltiplicabitur in autūpno mortalitas in pueris et mltiplicabūtur dissinterie et intestinorum ulcera et terciana notha plura Cūq hyems mltarū fuerit aq̄rū. aborcietur ille q se in uere parituras sperabāt absq causa. Et si pepererit. erit qd parient deble aut mortuū aut grandem hens maliciam. Et in homibz mltiplicabitur ob[illegible]ne [illegible] sanguīs egestio. et catarri mltiplicabūtur et ppē [illegible] semi[illegible] descendūt in membra eorū occult[illegible] et qm morte m[illegible]entur id q uite spūs sbito cū mltu[illegible] [illegible] filatur Et a[illegible] pluuiosū

meridionale fuerit, ipm q3 hyemi supuenerit septetrionali: mltip-
licabutur in estate febres acute et obtalmia et urie soluco et
sangnis egestio. Et plim horu otingit pp reutismos et ppea q
fleu quod in hyeme admixtu fuit et ad forma descendit occlta
eo q ipm mouet calor et ppe in hentibus huidas ones sicut mu-
lieribus et mltiplicabutur putrefacto et ipius febris. ¶ Et
si in aliquoru estate euenerit pluuia tempore q canis eleua
tur et postea uentus euenerit septetrionalis: boni fiducia
hebitur et resoluentur egritudies. Qbus aut plus nocz hoc
temp9: sut mlieres et pueri et q ex eis euaserit: ad qrtanam
deueniet pp huoru adustioem et q fiut cms. Et post qrtas
ueiet ad ydropisim et ad dolores splenis et epis debilitatem pp
h. In senibus a et in corpore in q est timor frigoris: est eius no
cumetu paruu. ¶ Cu uero estati sicce septemtonali supuenerit
autupn9 pluuiosus mdioalis: ppatabutur corpa ad h ut ueiat
in hyeme dolor capitis et tussis et raucescent coru guttura
et fluent qm coriza mltu accidetes. ¶ Et similiter cu estati
sicce meridionali supuenerit autupnus pluuiosus septeto-
nalis: Et mltiplicabutur etia in hyeme dolor capitis et p9
reutismus et tinitus et raucedo. ¶ Et cu estati meridionali
autupnus supuenerit septetonalis: mltiplicabutur i eo eg-
tudies exprimendi et ostringendi et ia scunsti h. ¶ Et cu
autupn9 et estas m h oueniut ut sint ambo meridionales humi
q3 mltiplicabut huor. Et cu uenerit hyems: ueient egtudies ex-
pmendi qs diximus. Nez est longe qn ad ostrictoem p materie
rii oclcacoem peruematur eo q sut mlte et q uapores non
hent unde egrediatur ut ad putridas pducat egritudies. Nz
fallet qn hyems sit infirma. Et ppea q inueiet malas materias
ostrictas p mltas. ¶ Cu uero abo fuerit sicca septemtrionales:
[illegible]ab[illegible] cui nocet huiditas. et mlieribz. et q est talis qle-
[illegible] obtalmia sicca et catarrus longi tempis, et febres
acu[illegible]e et m[illegible]acolia. ¶ Hyems [illegible] q est frigida et pluuiosa: ar
[illegible] r est [illegible]ue. e[illegible] e[illegible] eis [illegible]liditas fortis fuerit, et ei9

siccitas: prouenient sināche perniciose aut non pniciose Et
aperientur aut no aperientur. Et ille q aperientur aut
interius aut exterius. Et variole et mingendi difficultas et
morbillus et ambo erūt salui Et obtalmia et sanguis corruptio
et tristicia et menstruorū et sputi retencio. Et cū post hyemē
siccā fuerit uer eius siccū: erit malū Amplius mortalitas
corrūpit arbores et uegetabilia. ideo corrumpūtur ea ex aialibꝫ q
ea comedūt et io hoies q eis uescūtur corrumpūtur Ca^m g^m de
iic aūt dicionem cōplere accidentibus aeris ꝛ ipsis obꝫ [illegible]
debem^s de aliis mutacionibus aeris nō ualde cōsiū [illegible]
non naturalibus uꝫ cōtinens nature q ꝑ res cel[illegible] et res ter[illegible]
eueniūt Et io qd multas earū inuenim in narracione temporis Illi
uero q res sequuntur celestes: ꝑ sicut ea q stellarū ca accnt. Est
eīn cū multe ex stellis in uno loco cōiungūtūtur et cōiungūt soli
et prouenit ex h calefactio multa ex his quorū capita sūt ipis opposita
aut locis q sūt circa eas. Et est cā: qz ab oppone capitū multa rec-
uentur longitudine et minuitur calefactio. Impressio enim
rectitudinis capitis in calefaciendo non est: sicut impressio
durabilitatis rectitudinis et ppinquitatis Rerū aut terrestrū
alie sūt q sūt ꝓp cām latitudinū terrarū. alie sūt q sūt ꝓp altitu-
dinem ciuitatū et ꝓp earū pfunditatem. Et alie sūt q sūt ꝓp
cām moncium. Et sūt alie q sūt ꝓp cām mariū. Et alie sūt que
uentorū cā eūnt. Et sūt alie q sūt ꝓp cām terre Ille aūt q sūt
ꝓp cām latitudinis terrarū: sūt hee: qz si terra fuerit q sit circa
reuolucionem capitis cancri in septētrione aut reuolucoēm ca-
pitis capricorni in meridie: Erit magis calida qꝫ illa q elōga-
tur ab ea ad partem linee eqnoctialis aut ad septemtrionalem
∴ Credere uero debent sermonem ex eo qz uidetur qz terra q est
sub circulo eqcoms diei: est circa eqlitatem qm cā celestis ca[illegible]
faciens ibi est cā una q est solis oppo capiti. Et h[illegible]
non magnā efficit impressioem. Que aut ma[illegible]
impressioem est durabilitas [illegible] ideo calor i[illegible]
octaue: est maior qꝫ in m[illegible] ꝓpea [illegible]

cancri et in principio leonis : est plus caloris quam cum est in fine sue d[illegible] maciomis · Et io cum sol a capite cancri exit et procedit ad illud quod e[illegible] declinacionis minoris quam ipsum : est eius calor maior quam sit cum est in tanta declinacione et nondum peruenit ad caput cancri
In terra uero que est ubi est linea equinoxialis non oportet sol capiti nisi paucis diebus, sed postea cito elongatur · Augmentum namque paruum declinacionis aput duos nodos : multum existit maius quam augmentum quod existit aput duos tropicos · Et fortasse apud duos tropicos non operabitur motus trium dierum aut quatuor aut plurium impressionem sensu perceptam · Deinde sol moratur in latitudine una aut circa longo tempore et incessanter calorem facit · Ergo pro sentencia tenendum est quod terre quarum latitudines sunt proxime declinacioni toti omnibus terris sunt calidiores · Et post eas ille que ab ea in duobus elongantur lateribus ad partes duorum polorum quantitate xv graduum In linea uero equinoxiali non est calor illius superfluitatis quem facit oppositio circa reuolucionem capitis cancri in locis habitatis · frigiditas autem in terris que ad septemtrionem longe sunt ab ipsa reuolucione : est maior · Et hoc quod est illud quod est considerandum secundum latitudinem terrarum · Ita tamen ut in omnibus aliis disposicionibus siles exant Illud uero quod est secundum terre situm : est quod quoniam in alto existit loco quoniam in profundo · Et locus quod profundus est calidior semper · Et locus altus semper frigidior Illud enim quod est circa terram in hoc spacio in quo sumus : est calidius propterea quod solis radius circa terram forcior fit · et quod ab eo ad terram altam elongatur : est magis frigidum · Et huius quod causa in parte phisice committetur naturalis · Cum ergo profundum preter hoc multum fuerit : inde plus apprehendet radium et erit magis calidum
Illud uero quod causa moncium existit : non est illud in quo mons existit sed secundum intencionem habitacionis : est ingrediens in diuisionem quam nominauimus · Et si est illud quod est secundum intencionem uicinitatis : est [illegible] loci uolumus Dicemus ergo quod mons in spacio duo[illegible] montis · Unus est ex parte unde super uicinitatem solis radios [illegible]t aut ipsos ab eo tegit · Et alter est ex parte unde [illegible] eius [illegible] refrenat Primus autem

est sic si a parte septemtrionis alicui regioni quod sit sep[...]
fuerint montes et eleuetur super eam sol in sua re[...]
tetur actio ipsius ad regionem, et calefaciet eam licet regio [...]
onalis. Et similiter cum mons est a parte occidentis et [...]
itur ab oriente. Sed cum mons existit a parte orientis non [...]
quod istud in hac intencione. Sol namque cum mouetur et super montem
illum eleuatur omni hora ab eo elongatur et racione qualitas se minor
do procedit quam ab ipso ad illam tendit. Cum uero mons est ab occidente.
non est sic. sol enim qualibet hora ei appropinquando incedit. Modus autem
prohibendi uentum: est quod mons aut claudit acuitate flatum uenti sep
temtrionalis infrigidantis: aut multiplicatur flatus meridionalis
calefacientis. Aut est ciuitas inter duo cacumina montium sita
detecta obuiacioni alicuius uenti cuius sufflacio forcior ibi existit
sit in terra plana. Solet enim aer cum per uiam incedit angustam
tracti procedere et non cessare. Et similiter aqua et alia. Et omne
quod ea in naturalibus est sita. Ciuitates uero magis tem
perate ex parte montium siue sint cooperte siue discooperte: sunt que
ab oriente discooperte et a septemtrione et cooperte ab occidente et me
ridie. Ex maribus uero prouenit assidue ciuitatibus que sunt
eis iuxta humiditatis augmentum. Et si maria fuerint a parte sep
temtrionis: erit hoc adiuuans ad infrigidandum eas propter uolitacionem
uenti septemtrionalis: qui in natura sui frigidus existit secundum aquie
faciem. Et si a parte fuerit meridiei: proueniet ex eis meridionalis
grossiciei augmentum, et precipue si penetrandi locum non inuenit propterea quod
mons sibi in facie resistit. Et cum a parte fuerit orientis erit
humectacio aeris ab eis maior quam si in parte fuerit occidentis. Sol namque
sine cessacione resolucionem augebit quanto plus appropinquabit. Sed in
occidentalibus non sic efficiet. Ad summum uero ex maris uicinitate
prouenit in aere humidi[...] Postea si fuerint uenti miti sibi si[...]ce
dentes quos non refrenauerit montes erit aer magis [...]
cione saluus. Et si uenti ex [...] nequerit eru[...]
preparate et ut huo[...] pu[...] In hac [...]
uenti qui sunt meliores: si[...]

[illegible] sut occidentales. Et deteriores sut meridionales. Sermo
[illegible] de eo qd ventoru ca generat[illegible] : duobus existit modis
[illegible] absolutus et sermo s illud qd unicuiq ciuitati ppu
[illegible] Vniuersalis vero sermo est q meridionales s plurimas ci
[illegible]ates ca est ptu. Sed calidus est ppea q a parte solis ueni
[illegible] calefacta uenit. Et humidus ppea q plim mariu qd est a
nobis est meridionale. Et ppea q sut meridionalia operatur i eis
[illegible] fortiter et euaporat ex eis uapores q vento commiscentur. et ideo
me[r]idionales uenti exeunt laxates. Septemtrionales vero frigidi
[illegible] eo q sup montes transeut et sup terras frias niuaru mu[ltaru]
[illegible] sut sicci ppea q eis no multi associatur uapores qm isolue[ntur]
a parte septemtrionis est mi[nus] nz trasleut sup aqs marinas sed
trasleut s plurim sup aqs congelatas aut sup deserta. Et ori-
entales qd inter caliditatem et frigiditatem sut tempati. sed
sut occidentalibus sicciores. Septetrionale vero orientis minus
hz maria q septetrionale occidentis. Et nos qd pculdubio septe[ntri]-
onales sumus. Occidentales vero parum plus sut humidi qm sup
maria transeut. Et q sol eos suo diuersificat motu. Vnusqs
em illoru duoru s. solis et ipsoru alteri suo motu qsi contrarius exist[i]t
ideo non tm resoluit eos sol qtu orientales resoluit uetos. Et ppe[rea]
q maior orientaliu exsufflacio est in principio diei. Et maior ex-
sufflaco occidentaliu est in fine diei. Et ideo occidentales minoris erunt
caliditatis q orientales et magis ad frigiditatem declinates
. Et orientales sut maioris caliditatis licet ambo coparacone
uetoru meridionaliu et septetrionaliu sint tempati. Cum nz uo
in ciuitatibus uetoru iudicia s alias res mutatur. Est em qm
in qbusda ciuitatibus gens ut ueti meridionales sint friores
e[t] cu circa eas montes fuerit niuosi meridionales conuertunt se ue[n]-
ti meridionales ad frigiditatem ideo q sup eos transeut. Et est
[illegible]te[illegible]ales meridionalibus calores ex[illegible]at cu circa eos deserta
[illegible] Sed a[illegible] uenta q per de[illegible] ueniut ual
[illegible] sut ue[nt]i de gen[illegible]umoru q in spaco signa effi-
[illegible] sint graues. i accidit

in capitulo mutacionis aeris noiacone aliu... Nunc uero ... nem uolumus proferre aggratum secundum ordinem alium Et ... a septentrionali Sermo de septentrionali uento

Septentrionalis corroborat et indurit et quod manifeste ... prohibet et claudit poros et digestiua efficit fortem et ... uentrem et prouocat urinam et aerem putridum pestilenc... sanat. Cum uero meridionalis septentrionalem precedat et sequitur eum septentrionalis accidit a meridionalibus fluxus et a septentrionali expressio interius. Et prius prouenit inde fissura ad exteriora. Tunc multiplicatur fluxus materierum capitis et pectoris egritudines et egritudines quod septentrionales sunt egritudines neruorum de quibus sunt uesice et matrix et difficultas mingendi et tussis et costarum dolores et lateris et pectoris et horripilaciones Sermo

Meridionalis lauat fortitudinem de meridionali uento et aperit poros et turbat humores et mouet eos ad exteriora ab interioribus et in sensibus facit grauitatem. Et ipse est ex eis quod exituras corrumpit et egritudinem efficit reciduacionem et debilitat. Et super exituram et podagram facit pruritum et commouet epiliam et affert sompnum et facit ...ores putridas sed non exasperat guttur. Sermo de orientali ...

Venti isti si in postremo noctis et p... ... ueniunt ab aere quod iam temperatus est ... et eius humiditas iam fuit immuta ... Et si in fine diei et noctis principio ... erit ... tales tamen ultra occidentalibus sem...

Occidentalibus semper ex... si flauerit in fine noctis ... diei ueniunt ... in quo sol operatus non fuit. ... grauiores ... Et si in fine diei et noctis ... erit ...

In capitulo ... mutacionis aeris ... habitabilium. Nunc uero ... secundum alium ordinem. Nec ...

[illegible] hitablium indicia iam sciuisti. et quod locorum hitablium dispones in cor[illegible]ibus diuersificatur cum altitudinum et profunditatum in ipsis et cum dispositione earum que eis uicinantur cum hoc ex motibus et pone terre illius si est lutosa aut huefacta aut cenosa aut si est in cauitatibus minere. et dispone multitudinis aquarum aut paucitatis aquarum et dispone eorum que eis uicinatur sicut arborum aut minerarum aut foueatarum aut cadauerum aut horum situm. Et iam sciuisti quod aerum omnes ex latitudinibus ciuitatum cognoscuntur et ex terra ipsarum et ex monciim et marium uicinitate quam habent cum eis. et ex uentis earum. Et nunc quod dicemus summatim quod omnis aer qui cito infrigidatur cum sol occidit et cito calefit cum ipse oritur: est subtilis. qui uero huic est contrarius: existit contrario. Deinde deterior omnibus aeribus: est ille qui cor constringit et aerus angustat attractidem. post hoc dicemus nunc quasi loci hitablis dispositionem Sermo de locis habitabilibus calidis

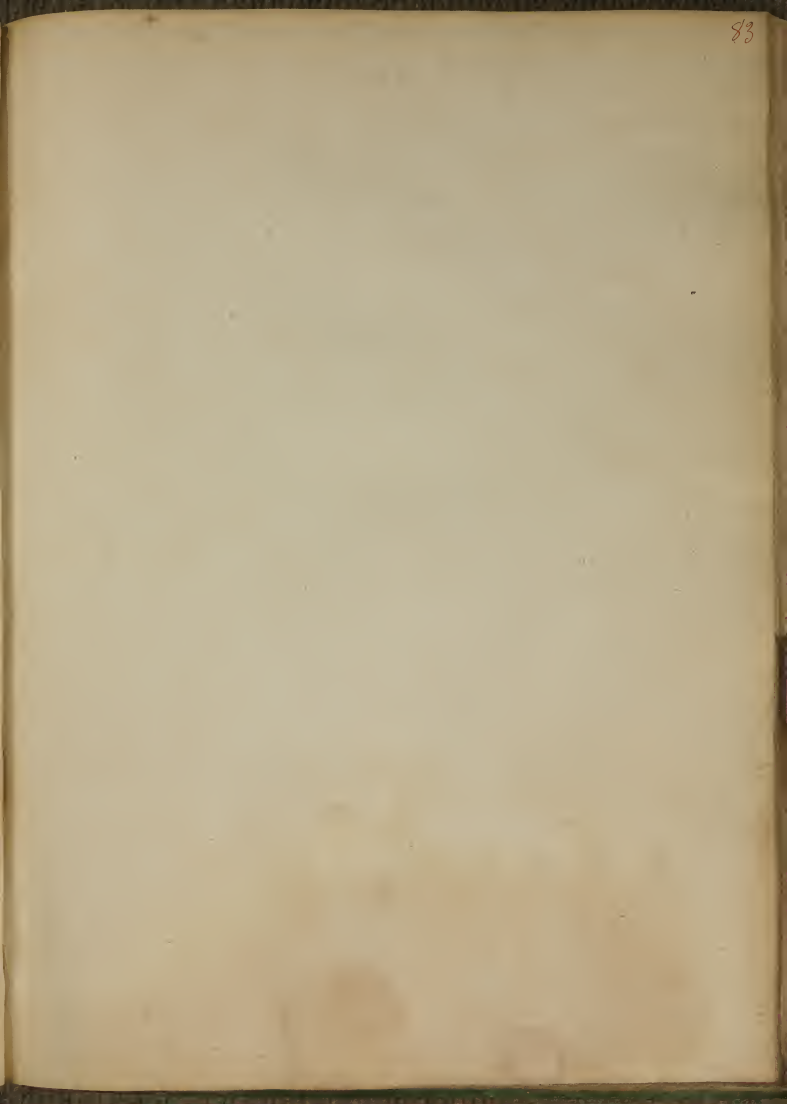
Loca hitablia calida nigrificant capillos et in tantum crispant quod eos cum colligantur: piperi similes efficiunt. Digiam debilitates. Et cum eis maxima fuerit resolutio et minuetur humiditas: cito adueniet senium sicut in terra nigrorum. Illis namque qui ibi morantur: aduenit senium in annis xxx. et eorum corda sunt timida propterea quod spiritus multum resoluitur. Corpora preterea in locis hitablibus ca[illegible] [illegible]tem: sunt magis leuia Sermo de locis hitablibus frig

In locis hitablibus frigidis morantes sunt fortiores et [illegible] maioris et melius digerentes sicut sciuisti [illegible] [illegible] morantes crassi carnosi et multa habundantes adipe [illegible] [illegible]fude et uenture occulte et ipsi erunt teneri et albi Sermo de locis habitabilibus humidis

In locis [illegible]dis morantes pulcrarum sunt faci[erum] quorum cutes sunt [illegible] et cum exercitatur cito ad[uenit] eis [illegible]itas [illegible] non multum calefit nec hyems [illegible] et eis ad[illegible] more multe et uenter et san[guis] [illegible] multiplicatur in eis emor [illegible] [illegible] [illegible]plicatur in eis epilensia [illegible] [Sermo de] locis hitabilibus siccis

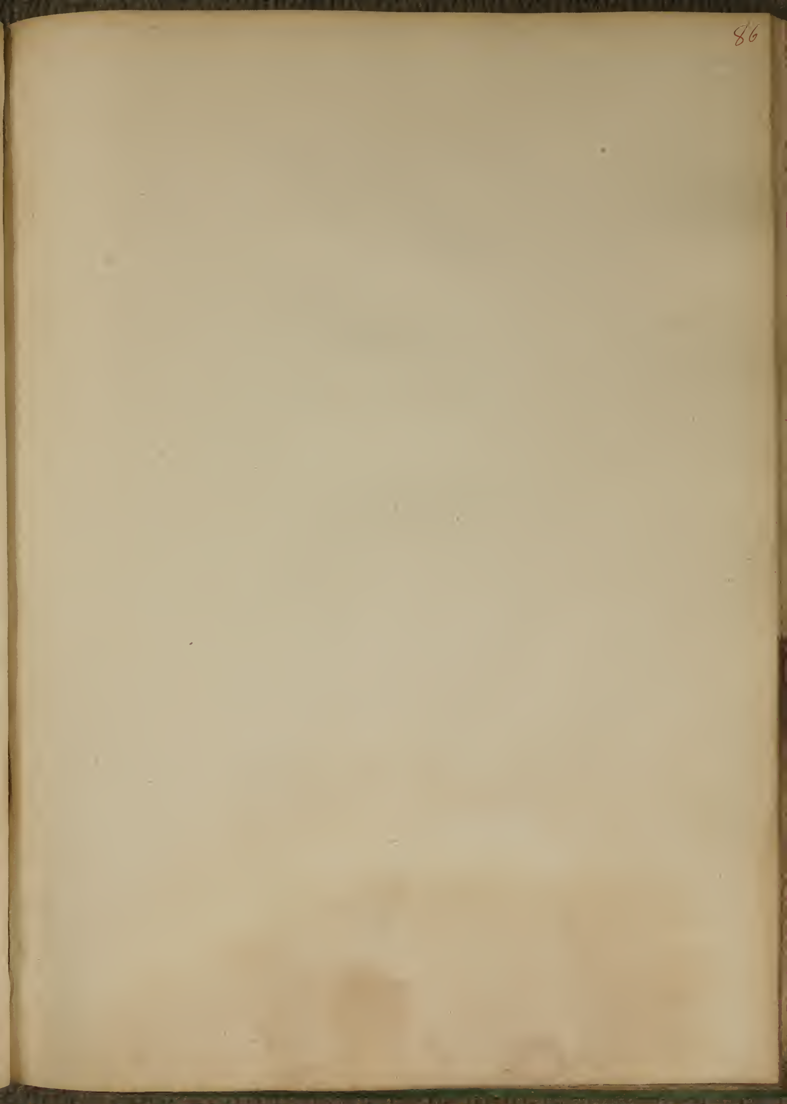

82

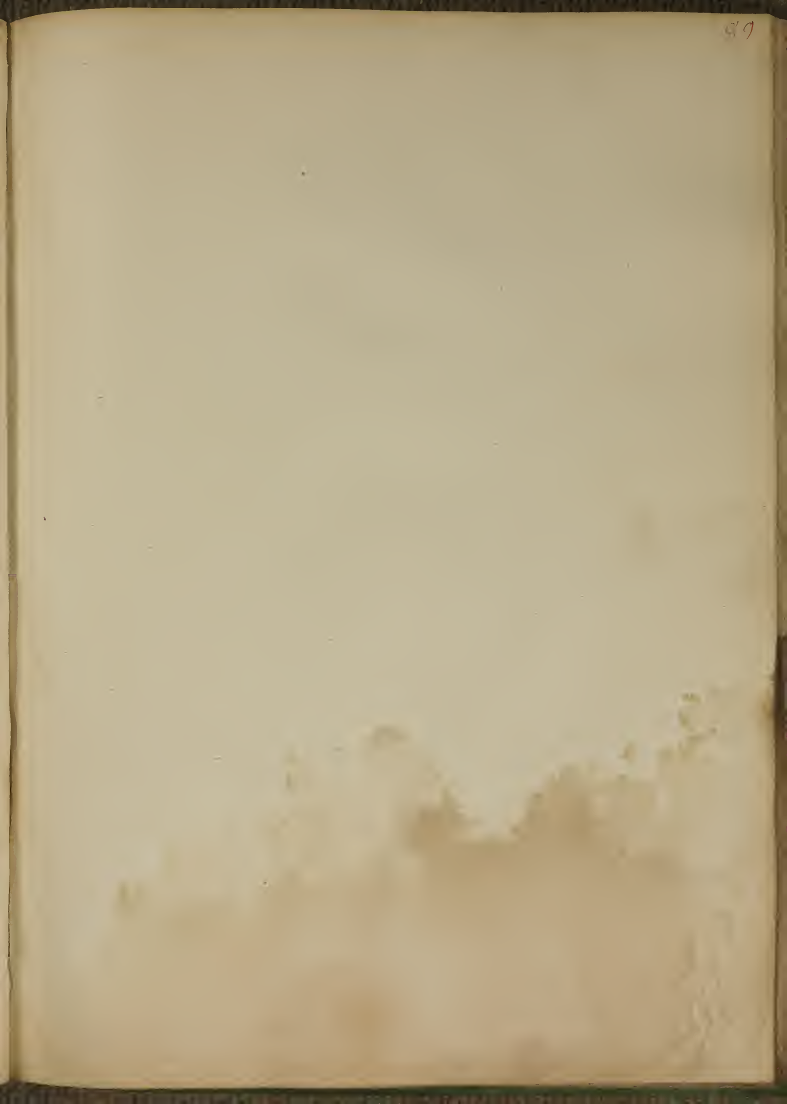

88

Et nec attendenda sut uerba illius q̄ dicit q aq̄ non humectat mēi
ora nibra cū bibitur aut cū ei obuiatur Sed ptmr de balneo p̄
illud qd nouimus de suis impressionibus et mutacionibus alie
accent mutaciones q̄rū qs sūt paccūis qs p ceñs. E . naq cum
accit balneacio ut suo infr̄ēt aere ppea q mltū caloris resoluit
mati. Et ut mebrorū etiā sbis exsiccet ppea q uehemter huōres
resoluit naturales h eūneos adq̄rat hu . Cur eius aq̄ mlte est
calitatis cutis ex ea horripilatur et inspissātur eius pori q̄ re
eius humiditate nichil uadit ad corp⁹ nec inde ad resoluit Et est cū
eius aq̄ calefacit . Et est cū infrāt et humectat Et pp ostruccoem ei
cu fuerit frā q calorem ret . q̄ ex eius aere est hitus et orig
ipm uisceribus cū obuiauerit corpori ipu exnte frīa . E ius ino
infrare erit cū in ea aliq̄ se balneauer . Duobus nar īfrāt
moo Vn⁹ est qm aq̄ natura in altio rei frīa exsistit licz calore ac
cidentali calefaciat q̄ non pmanet sed tollitur et redeat opaco
naturalis pp illud qd ex aq̄ penetrauit in corpus et est infraco
Et etiā q aq̄ siue calida sit siue frīa est humida . ido cū mltu humec
tauerit calorem ostringet īnatū pp mlta sui humiditatē et ex
tinguet ipm et infrabit Est etia cū balneū resolucone calefa
cit cū īuenit nutrimentu qd non fuit digestū Aut cū inueīt hu
morem frīm q n ō fuit maturatus Illū em digerit et hūc ma
turat Est preterea cū ingreditur balneū ipo sicco et exsic
cat et ofert ydropisim hentibus et laxitatem Et est cū īgr
ipo humido et humectat Et est cū in ipo diu morat z exsiccat
pp resolucoem et sudorem Et est cu in ipo paruū moratur
cū corpus ab eo exsiccatur anq̄ sudet Et est cū balneū ing
ditur Jeiunii et uacuu et uehemter exsiccat et macrescē facit
et debilitat Et est cū in ipo ingredit uel eo p⁹ saturitatem
et impingat ppea q materia ad exteriora trahit corporis Vūtn
opilones efficit ppea q sui cāra sto et ab epe nutrimtū ad mb
trahitur non coctū Et est cū in fine pme digeoīs et anq̄
assit uacuitas et ofert et impingat medioc̄riter Cui aūt
balneū ingreditur ppea ut humectentur sicut ethica pacientes

facuit debent in [illegible] balneari n debilitatur et p[illegible]
ut humectacionis fiat augmentu et ut te[illegible]
penetrauit et ostremeatur mi[illegible]
mora et [illegible] temperatu[illegible] balnei [illegible]
aque ita ut uapor euagetur et aer [illegible] et [illegible]
sine sollicitudine et labore [illegible] · Et [illegible]
[illegible] egredimtur ex b[illegible] e redole[illegible] et [illegible]
[illegible] in q hoies de[illegible]datur hō [illegible]
perita [illegible] deat Et ad pota [illegible] tribu[illegible] humect[illegible]
aq [illegible] et lac asine · [illegible] aqs co[illegible] faciat mora
timetur ne supueniat ei sincopi [illegible] alefit cor [illegible]
sincopim In balneo preterea [illegible] nocu
facit enim superflui [illegible] ad [illegible] debilitate [illegible] descē
dere · et lauat corru[illegible] et [illegible] resoluit calo[illegible]
et coquendi [illegible] debilita[illegible] Bal
neu qd [illegible] hz aptate aque [illegible] facit minos aut
sulphuree aut marme aut emerite aut [illegible] aut ingenie a·
arte [illegible] ad horu [illegible] staphisagia
a[illegible] sicut bacce lau[illegible] aut [illegible] sulphur [illegible] similia resolue
et subtiliabit et auffere[illegible] tatem et [illegible] humor destensioe
[illegible] et ventrem [illegible] Rec ido aque
et ferree et salse [illegible] tudinibus [illegible] sut ex frāte [illegible] hu
ditate [illegible] doloribus [illegible] ofert lauitati
et asmati et extudin[illegible] restauracoem for
tem efficiunt · Et [illegible] et ulceribus Et enee quidem
oferut ori et uuule et [illegible] et humiditatibus auris Ferree
uero [illegible] et [illegible] et salse capitibus
et pectoru [illegible] recipere solent · Et ofe
rut stoco humido et [illegible]entibus [illegible]opisim et mstoem Sed aqs
a[illegible] et a[illegible] balneari ofert sputo sanguineo · et
[illegible] ab [illegible] a mstruis · et subuersionem stoi · Et
abor[illegible] sulphuree ido aque
mundificat [illegible]sim sedāt · Et

[illegible] figura [illegible]
ceis [illegible] edificii [illegible] voluit [illegible]
[illegible] partes [illegible]
[illegible] Narme
[illegible] balne
[illegible] per tempus
[illegible] o sit malo
[illegible] humani [illegible] vel
[illegible] et tam [illegible]
[illegible] dicemus [illegible]
[illegible]

Cap. 20 de eis que proveniunt ex usu solis

[illegible] fac
magni [illegible] apud [illegible]
[illegible] foret [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] est non fiet [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] edificat [illegible]
[illegible]
[illegible] debet [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
latus [illegible]
in [illegible]
[illegible]

hentibus et fe[illegible] putie[illegible] longas [illegible] Et [illegible] qui febri[illegible]us
hent dolores nervorum et articulorum Et hentibus spasmum et custo[illegible]
et in ipo urine retencionem Et oz [illegible] cum balneum sit calefacien[illegible]
Et si in ipo oleum [illegible]pes cocta fuerit ardibahen et fetm fuit
quod nominabimus erit medicamen melius quod [illegible]te pt dolore hen
tibus iuncturarum et podagre ad faciem aero madefacere et sic
ipm aquam [illegible] e iutute uiuificat [illegible] est laxata a nocumento et
inflone febrium Et cum [illegible] sincopis et pe ex aqua rosacea et aceto
Et est etiam [illegible] desiderio medicatur et ipm exigit et obe[illegible] reuti
mos pacientibus et dolorem frem capis hentibus Summa sa
alefacientium doctrine sce de numeracione univlz cac
milte [illegible] spes univlz dispons corporalis Cuius sunt 30 ca[la]
Ce v ql us eam [illegible] ut nutrimentum Capitulum primum de calefacientibus
in quantitate temperata Et motus temperati in quibus medium ut
excercicia temperata Est et temperata fricaco et temperata
compre[illegible] Et uetosarum absque scarificacione posico quem cum
scarificacone est infrat post euacuacoem Mot[illegible] etiam quod paruum
p[illegible] tmet fortitudinem et multitudinem et nec est superfluus Et
nutrimentum ca Et me ca Et balneum temperatum sicut iam
scuuisti quod ex suo aere et sua a[illegible] calefacit Et artificia calefaciens
Et non superflue calefacientium [illegible]buaco sicut aer et emplastrum
Et uigilie equales et sompnus temperatus secundum [illegible]em pdictam
Et ira secundum dispoem Et tristicia cum no tanta fuerit ut infre
Et gaudium te[illegible]at Et etiam putredo cuius proprietas est ut calitate
extnea eue[illegible]ro fi[illegible]t et non amplius Et eius quod opo est al[illegible]
calefaccoe absoluta et ab adustione Calefacere namque [illegible]
mim est quam aduzer[illegible] Multociens ei accidit et non efficit putrefac
coem Et est cum an putrefaccoem accidit calidita[illegible] Putrefaccio
em sepe accidit cum in co[illegible]e reacet postquam ab eo ca extnea calefaciens
separatur et in materia huida accenditur et eius hu[illegible]ditas
mutat ab eo quod omnem sbe m[illegible] est erat hens ita quod ad aliam formam
[illegible]atui naturalium non o[illegible] Est namque cum ca et humiditas mu
tatur ab h[illegible] qr um om[illegible] [illegible]emi[illegible] et [illegible] in omnium naturalium ogue

Jō qđ non est putrefacere sed digerere. Aducere uo est ut sba huida a sicca separetur sbā ita q̄ illa sblimetur et ista descendit. Calefacere aut simpliciter est ut oēs huores s̄ suas spēciales remaneat naturas sed plus fiat calidi. Et de calefacientibꝫ qđ est spissitudo supficiei corporis. Calefacit n. ppea q̄ uaporem retinet. ¶ Galienus aut has oēs cās in q̄nq3 generibus cōprehendere ɔsueuit s. motu nō supfluo et obuiacōne ei⁹ qđ nō sꝫfluc calefacit. Et materia ca. q̄ cor adducit. Et spissitudie. et putrescone

nframcui ccia mlte sūt spēs. Cā^m 2^m de infrigidātibus

s. motus supfluus q̄ calorem natū supflue rsoluit. Et q̄es supflua ppr suffocacōem caloris q̄m coadunat et claudit calorem. Et nutrimentu mltu supfluuq3 coctū aut ebibitū et eius supflua paucitas. Et nutrimtu frm et medicina fra. Et obuiare ei qđ supflue calefacit. Et ex acribus et emplastris. et aq̄s thermarū. hec enī lauat corpus et resoluitur calor natus. Et obuiare ei qđ tempate calefacit longo tempore sicut mlta in balneo mora. Et spissitudo mlta q̄m calorem suffocat natū. Et uehemēcia raritatis corpis expirat enim ab eo calor natus. Et obuiare ei qđ s potencia infrat et si in pnti actu calm existat. Et retencōnis supfluitas q̄m i nati caloris materia destruit ppea q̄ sps ei et opilones q̄ sunt ex supfluitatibus sequt. Et de illis est uehementer stringere mbra et ut stricta pmaneant q̄m infrat ppea q̄ caloris mam claudit. Et tristicia supflua. Et timor nimius. Et gaudiū supfluū. Et delitie supflue et artificiū infrans. Et cruditas q̄ putrefaccōm est opposita. ¶ Galienus uero medicor pnceps: cas in sex solet cōprehendere cās. s. motu supfluo et q̄ete supflua. Et obuiacōne eius qđ infrat aut qđ uehemēt calefacit donec resoluat. Et materia infrans. Et uehemēcia spissitudinis. Et nimia nutrimti paucitas. Cā^m 3^m d humectātibꝫ

umectancia mlte sūt cause. Ex eis naq3 est sicut q̄es et sompn[illegible] [illegible] ecia retinere qđ euacuari solebat. Et humore[illegible] euacuare [illegible] itate [illegible] et nutrimētū mltū hmd

et humectas multu . Et mediu humectas . Et obviare humectatibus
et precipue balneo et post coctionem . Et obviare ei quod infrat
quam humectet . Et obviare ei quod calefactione tenui calefaciat
quam humi currere facit . Et gaudium temperatum Cap. 5 de dessiccatibus

E siccantia que sunt multa Velud motus et vigilie . Et vehe
evacuare . Et ex eis est coitus . Et nutriencium paucitas
. Et ut sint sicca . Et medicine desiccates . Et motum animalium
frequentia . Et dessiccatibus obviare . Et ex illis est in aquis bal
neari stipticis . Et ex eis est frigus quod rigidat quam propter hoc quod tem
mbrum nutrimentum sibi atrahere et propterea quia ipsum stringit quare
opilationes in eo accidunt que nutrimentum penetrare non permittunt
. Et ex eis est obviare ei quod est caloris vehementis quod superflue
resolvit . Et ex eis est multum balneari Cap. 6 de causis figuram corrumpentibus

E causis figuram corrumpentibus sunt cause que in partibus
principio creature accidunt propter quas virtuti informative
aut digestive que sunt in spermate . sive operationis complementum deficiat
. Et ex eis sunt cause que accidunt cum infans ligatur . Et ex eis sunt cause
que accidunt cum infans a matrice separatur . Et alie cause permutive que
extrinsecus adveniunt, sicut casus et percussio . Et ex eis sunt
cause que accidunt propterea quod se vult movere antequam membra durescant et
antequam bene ambulare possit . Et sunt ex eis cause egritudinales, sicut
lepra et ptisis et spasmus et paralisis et extensio . Et est
cum accidit propter pinguedinem nimiam . Et est cum accidit propter superfluam
maciem . Et est quando propter apata . Et est cum propter infirmitates siccas
. Et est cum advenit propter consolidationis vulnerum maliciam Cap. 7 de causis

proprio accidit aut propter causam extrinsecam que in canali opilationis canali
cadit, et hoc aut erit extrinsecum in suo genere, sicut lapis vin
. aut extrinsecum in quantitate sua sicut fex multa . Aut extrinsecum in qualitate
sua . et hoc erit aut propter suam grossitiem . aut viscositatem . aut quia est
congelatum sicut sanguisuga illa que est congelata . Hec quidem sunt partes
vel diviones eius quod opilat propterea quod in canali cadit . Ex quibus sunt
que in suo loco in canali fixa manent . Et est ex eis quod in suo loco
est mobile . Et est cum accidit opilatio propterea quod clausum fuit foramen

p ulceris ↄsolidacoem q m in ipo fuit factu. Aut p nascen
rei addite sicut carnis uerrucose ut neruose claudentis. Aut
q canal p apatis ↄpmentis uicitatem coepit. Aut p ↄstr
coem q fit p forte frigus. Aut p uehemte siccitatem q p
stipticacia accit aut p uirtutis retentiue fortitudiem. Aut
p ligatura. In breuie q mlte fiut opitones pca q supflu
itates mltu retinētur et pca q frigus mltū strīngit Ca xm
Canal ampliatur aut de causis ampliacionis canali
p retentiue debilitatem aut p fortem expulsiue um
motū et hmo qd est anelitū retinere. Aut p medicias laxa
tes ca. 2 hu. aut p mēs apientes et canales qd ex ōrns car car
coangustantur 2 p opitones Ca 8m de causis asperitatis
Aspezitas accit aut p cām medicie q uehemter abstgit
sua mstisione sicut acetū et acetose supfluitates. Aut
sua resolucone sicut spū maris et supfluitates acute. Aut p
cām stipticā q exasperat p sua stipticitatem sicut res pontice
aut frie q exasperat pca q ostringūt. Aut p res terrestres q
sup mbrū iacent sicut pluis Ca 9m de causis lenitatis
Lenitatis causa aut est glutinas p sui uiscositatem. Aut
sbtiliter resoluens q materiā sbtliat et ipam currere
facit et spissitudiem a mbri supficie remouet Ca 10m de causis
Membri remocio est dislocacionis et separacionis
aut p cām extendentem a situ
donec dislocetur. Aut ex motu forti sup mansione q mbra a suo
situ remouet sicut cū alicui pes reflectitur. Aut cā laxans 2
humectas q ad accit in ranna. Aut p cām ligamti sbam corru-
pentē ipm corrodendo aut putrefaciendo aut laxando q ad
in lepra accit aut sciatica Ca 11m de caus malicie separacois q in
Causa eius aut est grossicies aut uiscositas citatē phibet
aut spasmus aut laxitas aut huoris siccitas i iunctura
q ibi fit lapis aut ē q natus fuit Ca 12m de caus malicie q uicitatis
Eius causa est grossicies ū elongacoē dilatacoem phibet
aut uestigiū incarnaconis ulcis a spasm ā cū q nascit

orũ ca est aut Caᵐ 13ᵐ de causis motuũ nonnaturaliũ
siccitas deblitans, sicut tremor siccus, aut siccitas spas-
mificas sicut cã singltus sicci aut cã spasm sicci, aut sup-
ficies calefacientes, aut supficies infrantes, aut cẽ uirtutis
uiã claudentis mbro suã phibentes penetratoẽm cũ opiloẽ
, aut supfluitates q̃ nocent, aut p̃ suã fricatem sicut rigor
, aut p̃ suã punctionem sicut orripilacõ, aut p̃ caloris ma
ti sbmersioẽm et p̃ siu paucitatẽ. et p̃ illã acrit in mscloruũ
supficiebus frigiditas et pueit uentositas q̃ uult resolui et
exire sicut saltus. Et nuc qd dicem' q h nocuintalis maťia
aut erit uaporalis pauca, et acrit p̃ eã alicee. aut pl'ea erit,
et otinget p̃ eã lassitudo penalis si fuerit q̃eta aut pueient
alie lassitudis spẽs q̃s noiabim' si fuerit mobiis, Et si fuerit
forcoir accidet inde horripilacõ. Et si fuerit magis fortis p-
ueiet in tremor. Et materia qd ũetosa cũ in msclo tenetur
pueit p̃ eã pulsacõ uel saltus Caᵐ 14ᵐ de causis augmenti
orũ cause sũt materie mltitudo et magnitudinis
et uirtutũ atractiuarũ in seipis fortitudo, aut uir-
tutũ attractiuarũ fortitudo p̃ fricacionis adiutoriũ et ca-
lefaccõis cũ emplis sicut emplm de pice et qd ei assimlã
. Et h qd est magnitudĩ pprũ et non mio Caᵐ 15ᵐ d causis dim
ce qd sũt q̃ aut in pncipio pueit creature nuciõis
. sicut materiei diminucõ, aut uirtutis lact' error
, aut eius deblitas, aut nocuinta q̃ qnz exinsecus aducuiũt sic
incisio aut percussio, aut corrupcõ q̃m facit frigus, Et qnz i-
trinsecus sicut herpesestiomenus. aut putrefaccõ Caᵐ 16ᵐ de
ste qd sũt aut intrinsec' causis solucõis cõtinuitatis
sunc ab intrinseco. Que uero sũt exinsecus. sũt sicut
huor corrodens et oburens, aut huectas laxãs aut siccas et
findens, aut sicut repto uentosa extendens, aut uencosa pug
ens, aut huor extendens p̃ ea q sic ostringendo mouetur, aut
penetrando in corpore p̃ ea q fortis motus ipm separat, aut
huor pugens. Et hec qd oes aut sũt p̃ motus fortitudinem

aut ꝑ materiei multitudinem. aut sicut fortitudo motus exp[er]tis non ꝑ naturalem cursum et sicut motus sup[er] repletionem. Et de hiis que ei assimilatur: est uox fortis et saltus et sicut apatum aperto. Cae aut que extrinsecus sunt: sunt sicut corpus extendens ut funis et poda. aut quod incidit ut ensis. uel quod adurit sicut ignis. aut quod contundit sicut lapis. quoniam hic si uacuum inuenerit contundet. aut si repletum receptaculum frindet. aut sicut quod perforat ut sagitta. aut quod pungit aut mordet sicut canis rabiosus aut uipera aut homo Cam 18m de causis ulceris

ause ulceris sunt aut apa quod aperitur. aut plaga que facit pus. aut bothor que se corodunt aram carum quod sunt que sunt ex materia et quod sunt que sunt ex dispositione membri. Que uero sunt ex parte materiei sunt repletiones. et sunt ex sex rebus prenotatis. Et que ex parte dispositionum membrorum sunt: sunt uirtus membri expellentis. et debilitas membri recipientis. et quod est preparatum ad superfluitates recipiendas. aut ꝑ suam sibi naturam quoniam ipsum sic creatum fuit sicut cutis. Aut ꝑ suam raritatem sicut caro laxa que est in tribus reflexionibus s. post aurem in collo et in assella et in inguine. Aut ꝑ uiarum que ad ipsum ueniunt dilatationem et earum que ab ipso uadunt coangustationem. Aut propterea quod inferius positum est. aut ꝑ suam prauitatem quoniam illud quod ex cibo ad ipsum uenit colligere non ualet. aut ꝑ debilitatem suam. quoniam illud quod ad ipsum uenit ex cibo digerere non ualet ꝑ nocumentum quod est in ipso aut ꝑ percussionem quam incurrit in ipso. Aut propterea quod resolutio eius defficiat ei quod ab eo resolui solebat ꝑ exercitium. aut ꝑ calorem superfluum que est in ipso unde comburitur. Et ille quod calor aut est naturalis sicut carnis. aut non naturalis. quemadmodum dolor aducere facit. aut motus ualde superfluus. aut aliquod ex calefacientibus. Ex fractura quoque prouenit apa ꝑ unam ex istis rebus quas diximus. sicut concussio et membri compressio et extensio cum ipsum os restaurat. In dente plurimum fit apa quoniam nutrimentum recepit augmentum et inflationem et putrefactionem Cam 20m de causis doloris

t quoniam dolor est una ex dispositionibus nonnaturalibus que corpori [illegible] accidunt [illegible] causis eius sermonem faciemus

utem. Dicem⁹ igitur q̄ dolor est sensibilitas rei 𝔠̄rie. Oms uo do
loris cause in duobus 𝔠̄hendūt generibus. s. genere mutacōnis ōmis
cito facte. et est malicia ōmis diuerse. Et genere solonis 𝔠̄tinu
tatis. Per maliciā aūt ōmis diuerse itelligim⁹ ut mēbra in sui sba
𝔠̄nem hēant mālsuā. deīn īduciat eis 𝔠̄ extnea huic 𝔠̄ria ita ut
sit plus ca. aut frā. et uirtus sensiblis rei aductū senciet 𝔠̄rie et
fiet dolor. qm̄ dolere nō est nisi 𝔠̄rie rei 𝔠̄rietatem sentire. Malicia
aūt ōmis manse nullo efficit dolorem. nec sentitur. ueluti si ppto
mala 𝔠̄iā est in mēbrorū sba mālsua corrūpit 𝔠̄nem pncipalem et
facta ē ac si ipā esset pncipalis. ista enī dolorem nō efficit. qm̄ ipa
non sentitur. Oportet n. ut senciens ab illo qd̄ sentitur paciatur.
Res naq3 non patitur p̄p dispōnem mālsuā q̄ ipam nō mutat
ymo non patitur nisi p̄p 𝔠̄riū aduciens. qd̄ eā mutatat ad id qd̄ n̄
erat. Ideo ethicā hēns non tātū sentit inflāmacōnis. q̄ hēns effi
merā aut tercianā. licet ethice calor calore terciane sit maior
calor n. ethice est mālsuus. 2 in sba mēbrorū pncipaliū infixus.
Et terciane calor est ueniens a uicitate cali huoris ad mēbra in
quibus adh̄ naturalis ipsorū 𝔠̄ ita 𝔠̄seruata est. q̄ si huor recesserit.
mēbra in sua 𝔠̄ne manebit. nā calor ille in eo figetur nisi ētudo in
ethicā mutata fuerit. Et copto q̄d 𝔠̄ctis nō diuersa nō fit
mansiua in mēbro. nisi paulatī. Et est eciā cū in dispōne sani
tatis inuenitur h̄ intellectui pxīm. Et h̄ est qm̄ ei qui sē in hie
balneat si se cū aq̄ calida s̄ tepida lauat. accit ei ex ipā horripilo.
qm̄ corporis eius 𝔠̄litās ab ea est longinq̄ et ei 𝔠̄ria. postea uero
utitur ea. sed delectatur ex ea. et ea ordinatur ad resolucōem
frigoris qd̄ in ipō erat agens. Deīn aūt cū aliq̄ hō in casā balnei
interiore sederit. fiet eius corpus aq̄ illa cali⁹. Et cū illa cad̄ aq̄
pma repente eo nesciō sup cū prohicitur. horripilocēm ac ea
paciētur. et senciet ex ea frātem. Cū igitur h̄ scuisti. dicem⁹
q̄ licet unū ex generibus cāū doloris sit malicia ōmis diuse.
non tamen oīs mali ōmis diuerse. q̄ calidū ēcliter. et frm ēelit⁹
et siccū non. nisi acīntaliter. et huidū nllō dolorem faciūt. Calor
enī et frīas sūt due 𝔠̄litates agentes et siccitas et huiditas st̄

due q̄litates pacientes q̄rū uirtutes non sūt ut per eas corpus īp̄mat in corpus sed ut per eas corpus a corpe īp̄mat . Siccitas uero peraccens facit dolorem qd est qm sequitur alterius generis q̄ est ɔtinuitatis soluco . Est em̄ cū siccitas ꝑ sue ɔstrcconis ac tūc fortitudie'm fit cā solucionis ɔtinuitatis . Galieni uero intenco cū uerificatur ad h̄ eā reducit ut cā doloris non sit nisi soluco ɔtinuitatis et non a[...] et q calm dolorem non facit nisi ꝑpea q ɔtinuitatem soluit . Et nec frm dolorē efficit nisi ꝑpea q ip̄m soluco ɔtinuitatis cōitatur ꝑ naz mita spissitudinem q̄m facit et coagulacoem ip̄m procul dubio seq̄ ut pre ad locū trahantur ū spissantur et ut a loco separentur a q̄ tra[hu]ntur . Et in q̊d suorū librorū ꝯ hac senten̄ intm̄ pcessit . donec opinari fecit q oīa sensibilia nocumētū faciūt ꝑ separacoem aūt ꝑ coadunacoem q̄m separaco seq̄ . Nigrū itaz ī passibilius dolorē effic[it] ꝑ sue coadunaco[nis] fortitudinem . et albū ꝑ sue disgregaco[nis] uehemēcia . Et amarū et salsū et acetosū in gustatis dolorem efficiunt ꝑpea q fortiter dispgūt . Et pontica iō q[uia] ue[he]mēter coadunat qd pe[...]du' sparsio seq̄ . Et in odoratis similr . Et ꝑ hoc in fortibus sonis fit dolor . q[uia] dispgūt ꝑ motus aerei fortitudinem ē sic ut obuiat . Et certa aūt dea in h̄ mō est ut ɔtinuitatis ponat[ur] genus . et q̄ dolor ēaliter ꝑueit . licet cū ei ɔtinuitatis soluco ɔtingat tm̄ tn̄ declaraco uerificata in medicina non ɔtinetur . Sed in parte sapiencie naturalis iōz ad ipius summā rariup̄ inuo n' ¶ Dicem[us] igitur q est cū dolorē simul parcū in mēbro dolente . et ɔtinuitatis soluco nllo e' simuum parcū . Sed dolorē in dispōmbus in qb[us] ɔtinuitatis non existit separaco non ɔtingit inuenire . ꝑ ɔtinuitatis solucoem . ꝑ ɔmis malicia . Et ī frigus facit dolorem ubi ɔstringit et coadunat et omo non infrāt . Et soluco qd ɔtinuitatis ꝑ frigus non ē ubi infrāt immo in extremitatibus locorū infrātorū ¶ Amplius dolor procul dubio est ɔzū subito impressionem sentire un̄ ipē ɔtuus e dolere faciens . Nonne uides q si q̄s frigus ɔnem corrumpens senserit tm̄ un̄ ɔnem corrupit et [...] sicut non accns ꝑ

ipm otmutatis solucio istud sentire an erit otriu et an dolere faciens. Ex hiis itaque scies quod mutacio omnis subito causa erit doloris quamadmodum solucio otmutatis. Et dolor quod calitate excitat et sic dolor fortior est ecia cum post dolorem reacit res que sensum habet doloris nec tamen est dolor certus sed est ex summa rerum que per se resoluitur. Et torpidus quod in medicando laborat et nocet ei Capitulum 20m de

olor genera que nomina habent causis cuiusque doloris

sunt hec pruritus asperatiuus pungitiuus opressiuus extensiuus otusiuus fragitiuus laxatiuus perforatiuus plenus acualis stupefactiuus pulsatiuus grauatiuus fatigatiuus mordicatiuus Ista quod sunt 15 genera ¶ Causa autem pruritiui doloris est humor acutus et salsus et doloris asperatiui causa est asper ¶ Et causa doloris pungitiui est humor qui panniculum extendit in latitudinem sicut eius separans otmutatem cum in sensu non est equalis. aut propterea quod illius super quod panniculus extenditur aut illius quod ex eo uestitum est partes in duricie et lenitate non sunt similes. sicut furcula panniculo qui super costas est uestitus cum apparatu in plerisque ad superiorem trahit partem. aut non sunt eius partes in suo motu similes sicut dyafragma illi panniculo. Aut propterea quod partes corporis membri non situantur. Aut propter naturam. aut propter nocumentum quod alicui suarum parcium accidit et non aliis ¶ Extensiui uero doloris causa est uentositas. aut humor qui neruum aut musculum extendit ac si ipsum ad suas trahat extremitates ¶ Et doloris quod opressiuum causa est materia que membro suum coangustat locum. aut uentositas que ipsum inspissat et sic quasi desuper comprimeretur et contunderetur ¶ Sed causa contusiui doloris est materia que inter musculum et suum panniculum extendit et continuitatem soluit que inter panniculum existit et membrum ¶ Et doloris fragitiui causa est materia. aut uentositas que interponitur media inter os et panniculum qui tegit ipsum. aut frigus quod illum panniculum fortiter stringit ¶ Causa uero doloris laxatiui est materia que carne musculi extenditur et non ipsius corda. Et hoc quod nervus uocatus est laxatiuus. nisi propterea quod musculi caro laxior neruo existit et panniculo ¶ Et perforatiui doloris causa est materia gro[...] aut uen[t]ositas que retinetur inter

tumcas mbri duri et grossi sicut corpus mtestm colon q m
cessater ipm penetrat stimlando ac si terebello pforaretur -
¶ Actualis aut doloris ca est ipa ead materia m illius modi
mbro sed est retenta m hora q rupit ¶ Et tupefactuu dolor
ca est ut fortis frigoris ommetio aut pororu penetracoms spi
ritus sensiblis q ad mbru ucit clausura cu ligatura aut re
ceptaclorum replo ¶ Ca uero doloris pulsatuu est apa calidum
et non frm frigidu em qcuz mo fuerit siue sit duru siue sit
mole dolorem non efficit nisi m calm ouertatur Nec ecia
dolor pulsatiuus ex apate calido accidit, nisi hmo nisi s cu
apa ortigerit et mbru qd ei est uicinu fuerit senciens circa
qd existut arterie q semp pulsat Cu em mbru sanu fuerit
arterie motus non sencietur ppr ipius pfunditatem Sed cu
mfirmatur et apatur eius pulsaco dolorem efficit ¶ Et dolo
ris qd grauatuu ca est apa m mbro non sensibli sicut pto
a rene et splene Illud em apa sua grauitate mferius trahit
et mbru mferius trahitur per sensiblem fasciam ipm ecudantem
et suspensoriu a q oritur fascia Et fascia qd et suspe
soriu senciut qmodo mferius trahitur Aut apa m mbro
sensibli c sensu ipa egtudo ia destruxit sicut cancer m ore
stoi c ponderositas sentitur n tamen dolore efficit ppea q
ipe sensu destruxit ¶ Fatigatiuu aut doloris ca est aut labor
et uocatur dolor iste fatigaco laboriosa Aut huor extendens
et uocatur qd accit ex eo fatigaco extensiua Aut uentositas
et uocatur qd accit ex eo fatigaco inflatiua Aut huor mor
dicans et uocatur quod accit ex eo fatigaco ulcerosa ¶ Et
ex eis qd pueniut opones quas eas m locis declarabimus q sunt
eis ppi ¶ Et ex suma qd opoia est fatigaco q aposta uocat
q est composita ex extensiua et ulcerosa ¶ Et mordicatiuus
dolor est ex huore q qlitatem hz acuta Ca 21 de causis se

Causa qetis doloris est aut qd cause ex datibus dolore
qua pucit cessat grau et ipam euacuat sicut anetu
et lin sem cu sup dolentem locu ex eis fit emplm Aut cu

quo mollificatur et fit sompnus et sensibilis uirtus ad suā redit
operacionem sicut in ebrietate. Aut cū q̄ infrigidatur et stupidū effic
sicut oīa narcotica. Sedās tamen certū est p̄mū Ca.^m 22.^m de eo

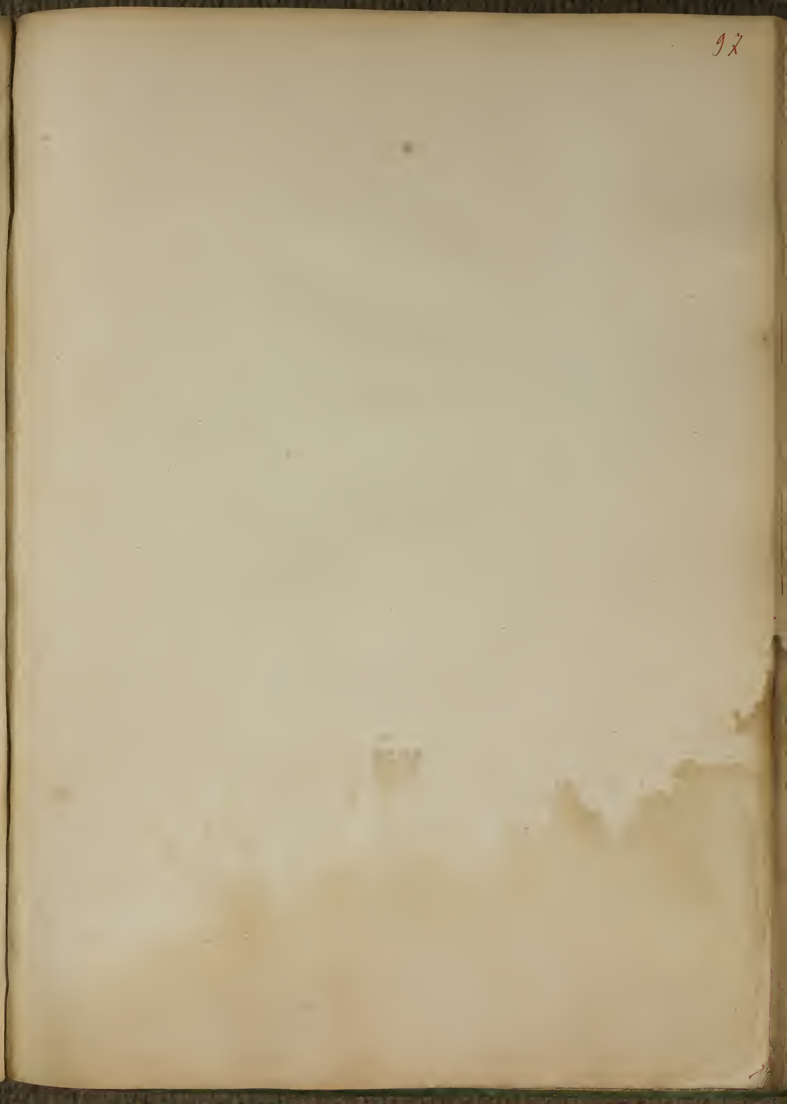
olor uirtutem dissoluit quod prouenit ex dolore
et mbra a suis operacoibȝ phibet: adeo ut mbra spūa
lia ab aeris phibeat atractione · aut eius disturbet opoem · aut
facit eū intersectū/aut freq̄nte ordine non ꝑ naturalē cursū/Et
est cū in p̄mis calefacit mbrū et postea infrīgidat per illud qd̄ sol
uit et incit de spū ꝛ uita Ca.^m 23.^m de causis deliciarum

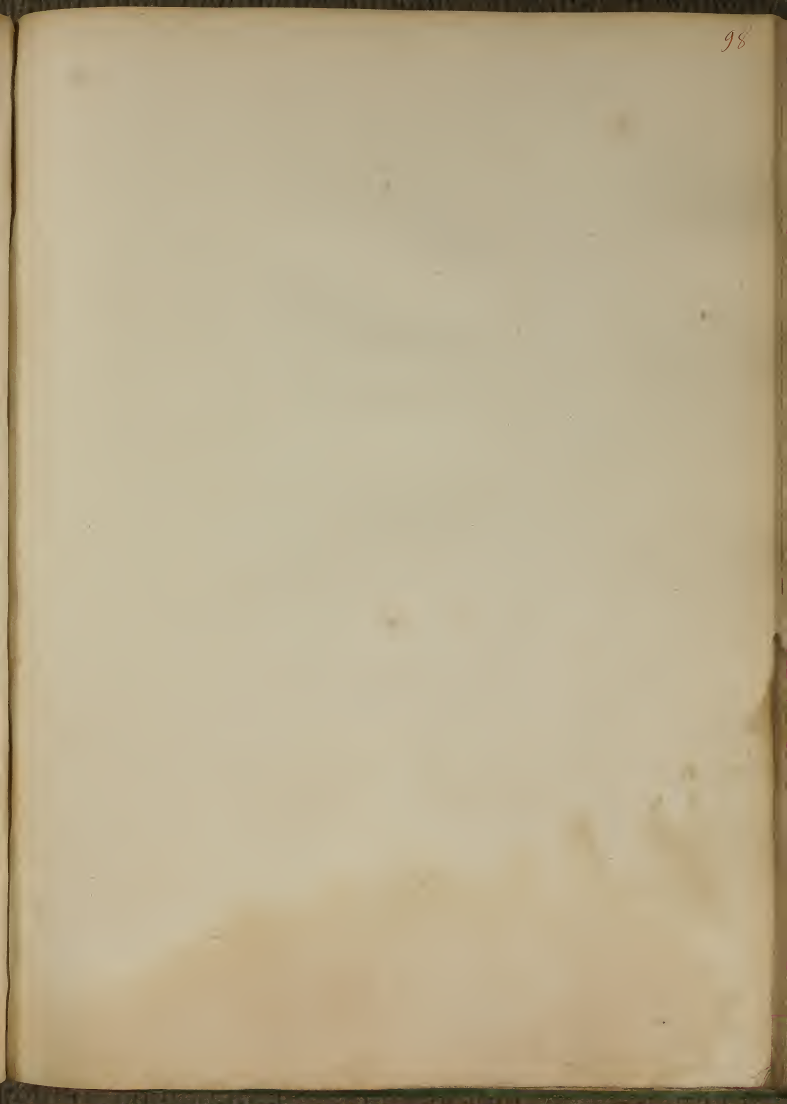
eliciarū causę in duobus sūt oprehense generibȝ Vnū
ipsorū est genus eius qd̄ ōnem naturalem subito redu
cit. Nulla enim res q̄ non subito ueit sentitur · nec delicie ex ea hent
· Est naȝ delicias sentire ḋens · et ōē qd̄ sentire per uirtutem est
sensiblem · et sentire est ꝓ passioēm sui: Cūȝ sentire fuerit cū
oueniente aut nō oueniente: erūt delicie aut dolor ꝑ illud qd̄ imp
imitur/et ꝓpea q tactus oibus sensibus est spissior et magis
retinens illud qd̄ recipit ex impssione ḋente aut nō oueniente:
io eius sentire illud qd̄ est ḋens cū natura ei obuiat: est maior
deliciarū · et sentire qd̄ est inḋens est deterioris doloris q̄ illud
qd̄ aliis uirtutibus existit ꝓpū Ca.^m 24.^m ad sciendū quomodo

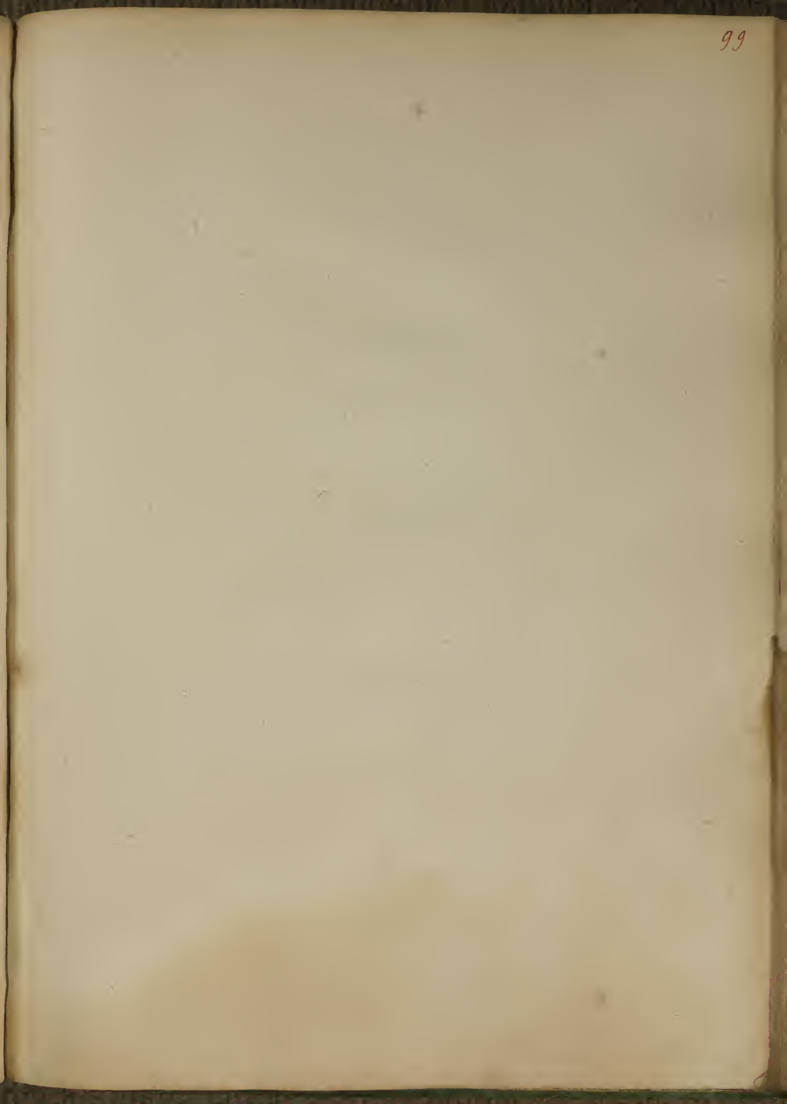
m otus dolorem efficit per dolorem efficiunt motus
illud qd̄ cum eo accidit ex extensione aut concussioe
aut ruptura Ca.^m 25.^m ad sciend̄ q̄uō mali hu· dolorē efficiūt

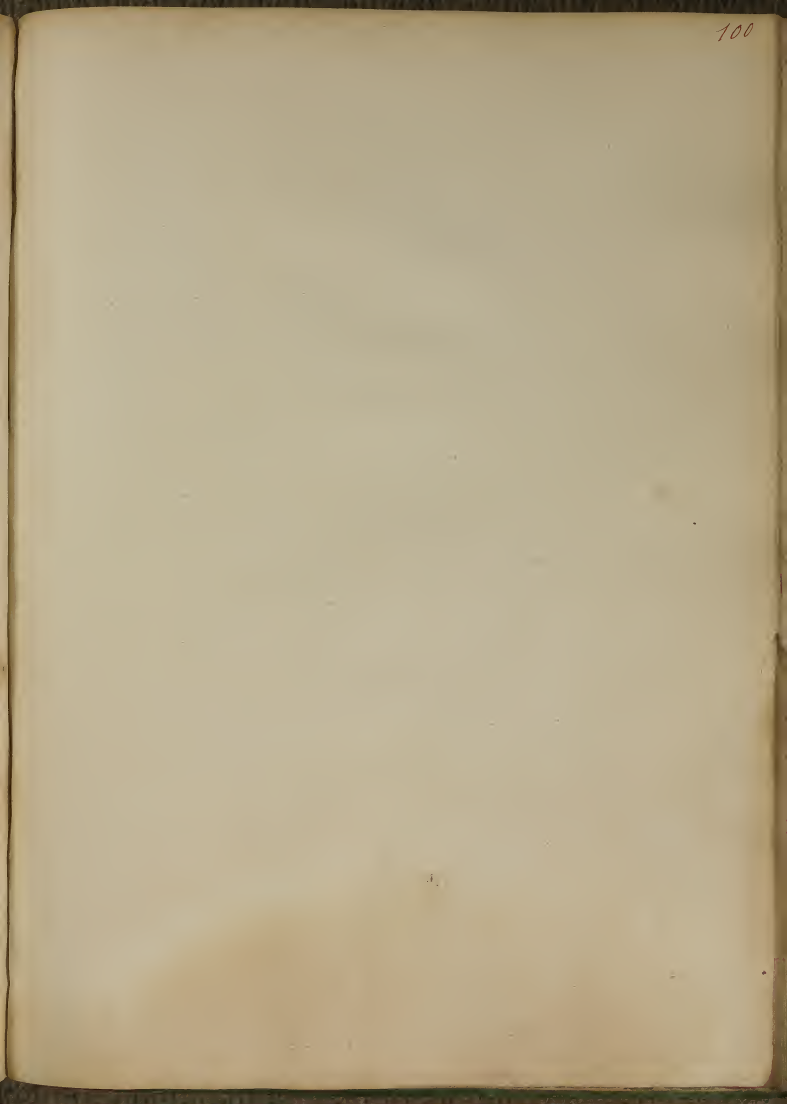
h umores mali dolorem efficiūt, aut ipsorū q̄litate sicut cū
mordicacoem faciūt · aut sua m̄ltitudie, sicut cū ex
tendūt · aut ꝓpea q utraqȝ iungūtur Ca.^m 26.^m ad sciend̄ q̄uō

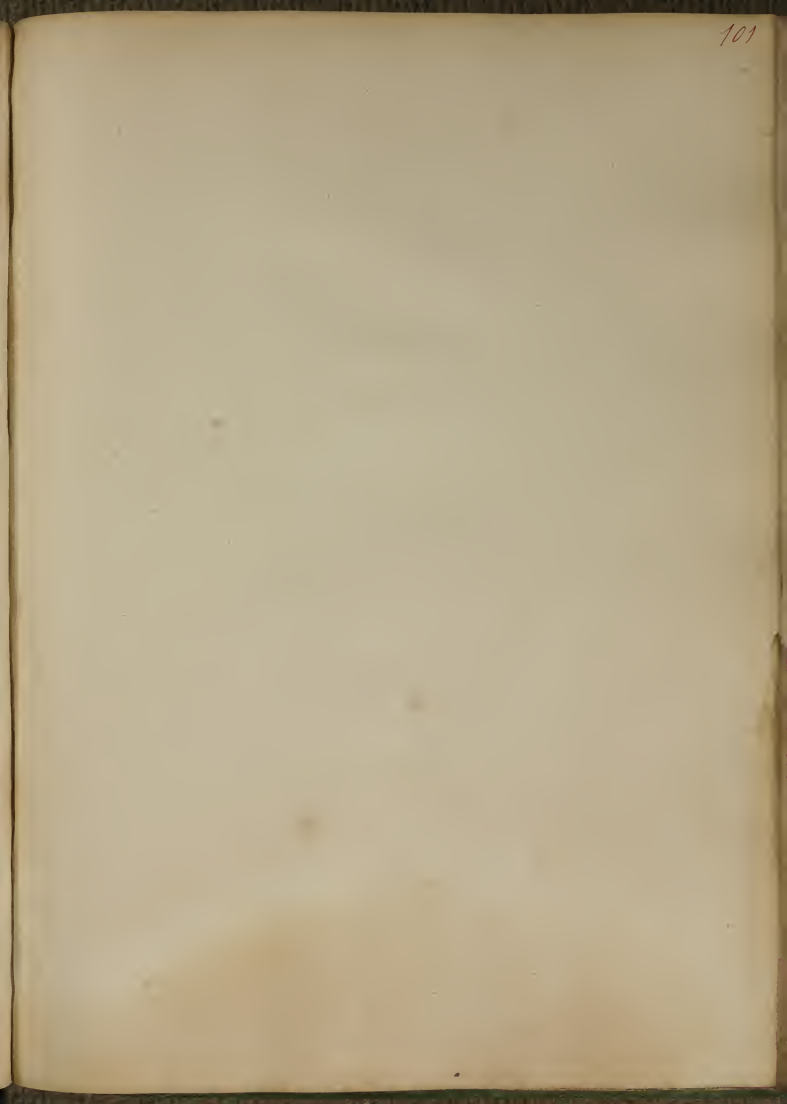
u entositas dolorem efficit ꝓ uentositates dolorē efficiūt
extensioēm/et uentositas qd̄ extendens, aut erit ī m
brorū cōcauitatibus et ipsorū uentriculis, sicut inflaco in stō
· Aut in tunicis mbrorū et eorū uillis, sicut colica uentosa · Aut
in tunicis m̄clorū et sb̄ panniclis et sup ossa · Aut in circuitu
m̄clorū inter ipos et carnē laxā et cutem · aut occultata in
mbro sicut m̄cli pectoris sūt occultati/Et ipiūs qd̄ resoluō

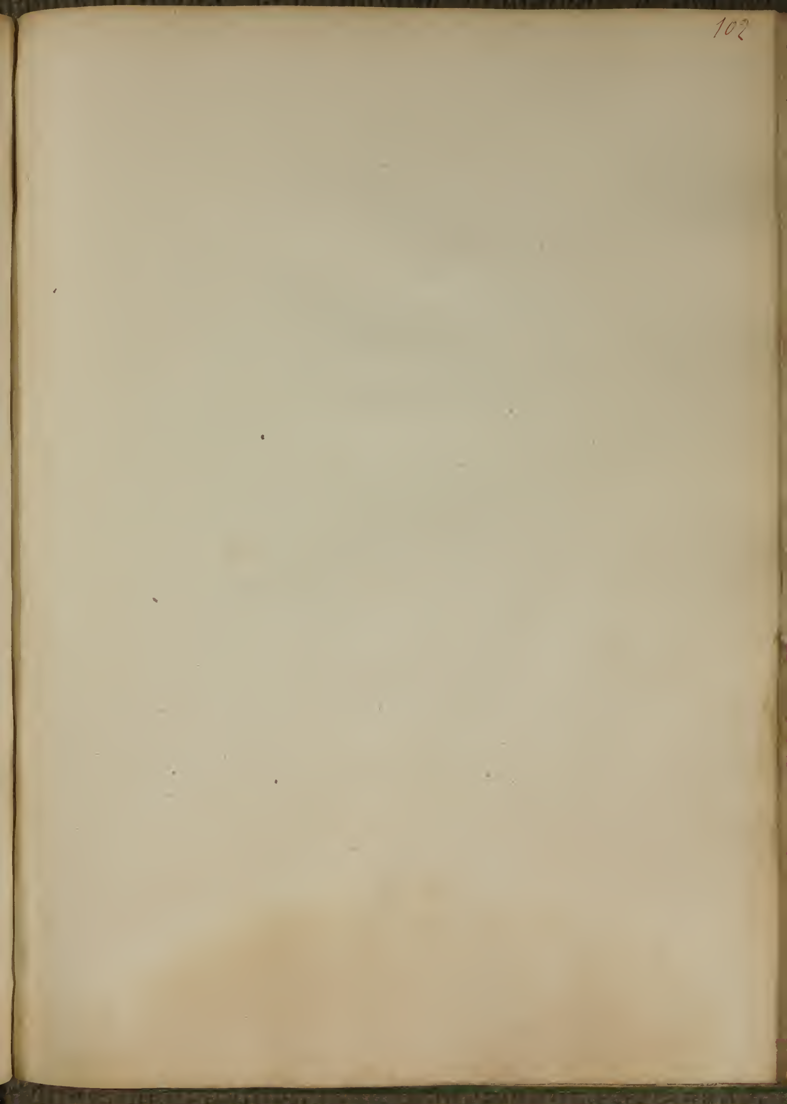

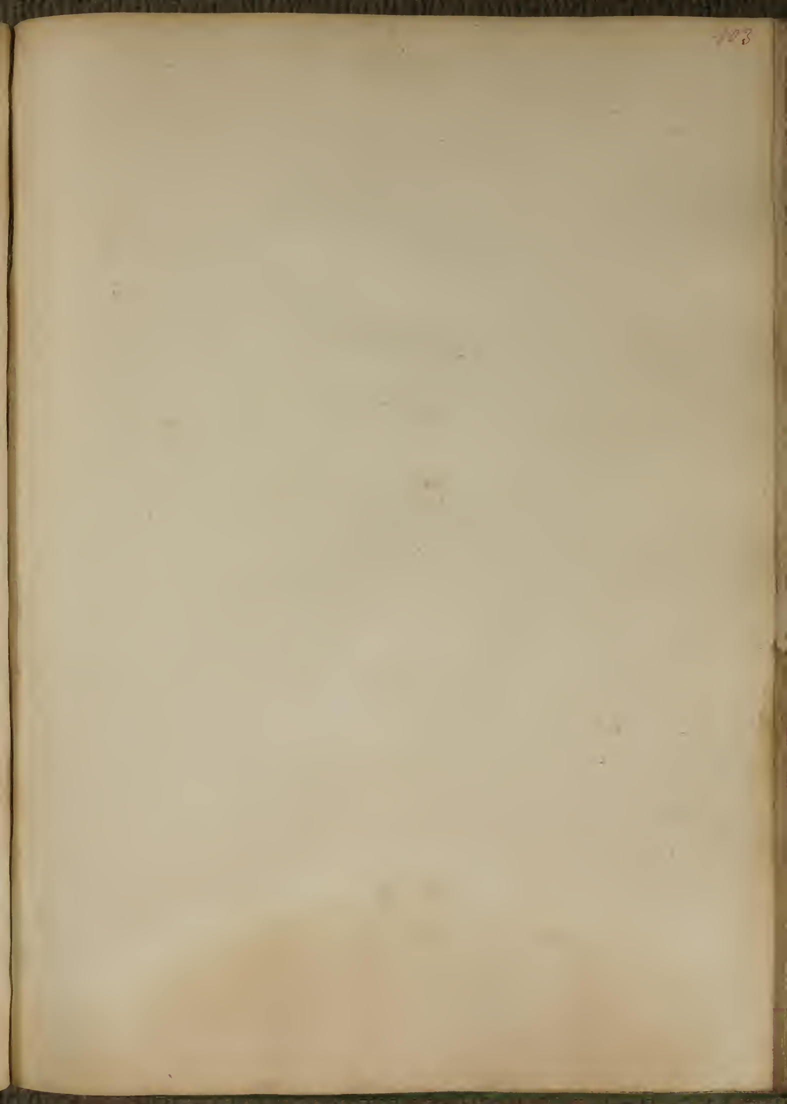

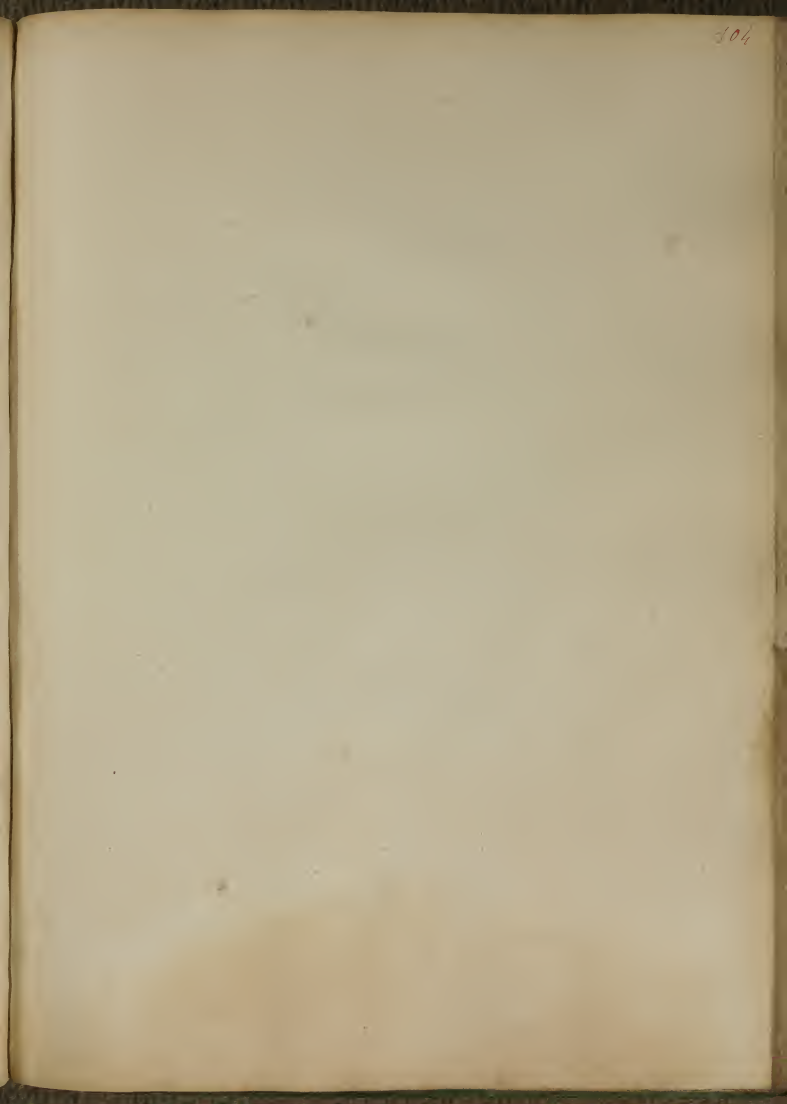

Et eius facies medie spere sitis. Et si pupus mai[illegible] magne fuerint erit ualde diuersus. Et similiter si pupus capitis aut frons rotonda fuerit. Sed si facies rotonda fuerit et collum uehementer grossum et in occultis motus huerit tarditatem erit omnibus hominibus a bonitate remocior. Capitulum 6m de signis replecionem significantibus

[R]eplecio per duos existit modos. Est enim replecio secundum foramina et est replecio per uirtutem. Replecio per foramina est ut sint humores et spiritus et si in suis qualitatibus boni erunt in quantitate sunt superflui adeo ut uasa impleuerit et extenderit. Hanc autem habens in timore motus existit. Est namque cum replecio uenas findit et ad suffocationem fit fluxus et accidit suffocatio aut epilencia aut apoplexia. Cuius quidem sanacio est ut cito cum minutione succurratur propter quantitatem. Sed quia propter maliciam qualitatis humorum contingit ipsos nocumentum facere et non quantitatis, ideo uincunt uirtutem. [S]ecundum uirtutem uero replecio est ut humores quantitate sua nocumentum non faciant sed malicia qualitatis ipsorum tamen quia uirtutem malicia sue qualitatis uincunt et fiunt inobedientes ad digerendum et maturandum. Et hoc quidem habens ex egritudinibus timet putrefactionem. Replecionis uero signa uniuersaliter sunt membrorum grauitas et in motibus pigricia. Et faciei rubedo et uenarum inflacio et cutis extencio. Et plenitudo in pulsu et tinctura in urina. Et spissitudo et paucitas desiderii et uisus debilitas. Et sompnia que grauitatem portendunt sicut eius qui uidet se quasi mouere non posse aut honus graue defferre aut loqui non posse. Sicut uidere se uolare et motuum uelocitas humores significant subtiles et in quantitate temperata. Et replecionis que per uirtutem signa sunt quidem grauitas et pigricia et desiderii paucitas que et prime replecionis sunt signa. Sed cum replecio per uirtutem est simplex non sunt uene adeo inflate nec cutis uehementis extencionis nec pulsus adeo plenus et magnus nec urina multum grossa nec color ualde rubeus. Concussio quoque et lassitudo non preueniunt in eo nisi post motum et incessum. Et uidet in sompnis pruritum et mordicationem et incessiones et odores fetidos. [H]umor eciam dominans cognoscitur per signa ipsius quas nominabimus et specialiter in replecione per uirtutem generat et studies antequam eius compleantur significationes.

Capitulum 4ᵐ De signis dominii c̃lz humoris significantibus

[S]anguis quod signes cum dominatur uel
uincit: significationibus repletionis s. fortasse uenie exiit et propter hoc
accidit ex dominio eius grauitas in origine oculorum proprie et in capite
et in timporibus et alices et oscitationes et nausea et dormitatio
multa et in sensibus perturbatio et intellectus tarditas et lassitu-
do absque precedente labore. Et dulcedo in ore preter solitum. et rubedo
in lingua. Et fortasse in corpore apparebunt rememul. et in ore bothor
Et sanguis fluxus accidit a locis que facile finduntur sicut naribus et
ano et gingiuis. Et est etiam cum illud demonstrant quod et regimen preteritum
et regio et etas et tempus et consuetudo et tempus loratii a nimietate
Et somnia que illud significant sicut cum homo in somniis res uidet ru-
uel sanguinem multum ex corpore exire aut se in sanguinem natare et
his similia ¶ Dominii uero fleumatis significationes sunt albedo
in colore superflua. Et laxitas. Et in tactu mollicies. Et frigiditas et
saliue multitudo que sit uiscosa. Et sitis paucitas nisi salsum fuerit
et precipue in senectute. Et digerendi debilitas. Et eructuatio. Et urine
albedo. Et somnus multus. Et ociositas. Et membrorum laxitas. Et
pigricia. Et plus lenitas que tarditati et raritati accidit ¶ Am-
plius etas et consuetudo et regimen preteritum et ars et regio et hora
Et somnia in quibus uidentur aque et flumina et maria et pluuie et
frigus demonstrant illud ¶ Significationes autem dominii cole-
rice sunt coloris et oculorum citrinitas. Et oris amaritudo. et
lingue asperitas. Et ipsius siccitas. et narium ariditas. Et uento
frido delectari. Et sitis multa et plus festinatio. Et desiderii coc-
tendi debilitas. Et nausea. Et uomitus colericus et uiridis. Et uentris
mordicatiuus. Et horripilatio ad modum punctiure acuum ¶ Amplius
precedens regimen et etas et regio et consuetudo et tempus
et hora et ars. Et somnia in quibus uidentur ignes et uexilla ci-
trina. Et uidere res que non sunt citrine citrinas. Et uidere incen-
sionem et calorem balnei aut solis et his similia: significant illud
¶ Dominii uero colere nigre signes: sunt corporis macies et ut sit fuscus
et sanguis nigredo. Et eius grossicies. Et uigilie multe. Et multa

sollicitudo. Et ardor oris stomachi. Et desiderium medosum. Et urina fusca
et grossa. Et ut corpus sit brunum et pilosum quoniam eo in raro ge
neratur in corporibus albis et lenibus. Et ut frequenter accidit mor
phea nigra et ulcera mala et egritudines in splene. Et preter
hoc etas et consuetudo et regio et ars et tempus et regimen preteritum
et sompnia terrorem facientia ex tenebris et cruciatu et rebus
nigris et terroribus Capitulum quintum de signis que opilationes significant

[C]um urine retineantur et signes eas demonstrant et sentitur
extensio et non sentiuntur signes repletionis in toto corpore
opilationes procul dubio ibi adesse intelliguntur. Verumtamen gravitas
in opilationibus sentitur cum opilationes in canalibus erunt per quos
multas currere materias est necesse sicut opilationibus que in epate fiunt
quoniam cum illud quod ex cibo ad epar pervenit opilationes penetrare prohibu
erit colligetur ex eo res multa et retinebitur et gravabit vehemen
cius quam apa et discernetur ab apostemate per gravitatem multam et febris
privationem. Cum autem opilationes in aeris fuerit canalibus non sen
cietur gravitas sed sentietur retentio penetrationis sanguinis
et extensio. Amplius propter opilationes in venis hepatis colorem
habent citrinum quoniam sanguis per foramina sua ad cutis superficiem
non accedit Capitulum quintum de signis ventositates significantibus

[V]entositates cognoscuntur per illud quod ex doloribus accidit
membris sensibilibus et hoc quod sequitur illud quod ipse ex solutione
continuitatis efficiunt et cognoscuntur per motus qui accidunt membris
Et cognoscuntur etiam per sonos. Et cognoscuntur per tactum. Dolores autem
extendentes ventositates significant et precipue si vehementes
fuerint. Et si illic permutatio ex dolore fuerit eius significatio
completa erit. Et hoc quod non erit nisi cum continuitatis solutio in
membris fuerit sensibilibus. In eis autem que sunt sicut ossa aut caro
glandulosa non apparet hoc per dolorem. Est tamen cum in ossibus
fuerint ventositates que ossa rumpendo frangunt ubi non erit dolor nisi
sequens puncturam que os fractum illud quod est coram ipso frangit. Cogni
tiones autem ventositatum ex motibus membrorum sunt sicut cognitiones
ex saltu accidente ex ventositatibus que generantur et moventur

ad hoc ut exeat et resoluat. Ex sonis autem cognoscitur, quoniam soni aut erunt in ipsis eisdem sicut uentris rugitus et eis similia et sicut sonitus in splene cum eius dolor ex uentositate fuerit. Aut ut sonus fiat in eis per percussionem quadam demonstratur ydropisis inter alchitem et tympanitem per percussionem. Earum autem cognitio ex parte tactus sunt quia tactus discernit inter inflationem et tumorem cum humoribus propterea quod inflatio est ibi cum extensione et redit in opressionem et non in materia fluida et liquida aut humore uiscoso. Sensus enim tactus inter ista discernit. Et differentia quidem inter inflationem et uentositatem non est in substantia primo in forma motus flationis et opressionis

apata quod Capitulum 10m de signis apata significantibus

declarat intencio et propria nominant singularis. Occultor uero calida demonstrant se commitas ea et grauitas si membrum in quo existit caret sensu. Et grauitas cum dolore pungitiuo si membrum apatum sensum habuerit. Et ex eis eciam quod in declinando iuuat est nocumentum in corporibus illius membri ingrediens. Et ex illis que ipsa uehementer significant est sentire inflationem in parte illius membri si sensus ad membrum secutam fuerit. Frigidum autem dolor paulatim non conatur. Et uniuersalia signa demonstrare est difficile quia facilia facta si fuerint nectio erunt tediosa. Melius est ergo ut sermo de eis posterius ad intenciones eorum membri particulares reseruetur. Quod autem hic dicemus est quod sentitur grauitas et non dolor et fuerit cum eo signis dominium fleumatis estimandum erit quod sit fleumaticum. Et si fuerint signa dominium melancolie erit melancolicum et proprie cum tangetur et fuerit durum duricies namque est de conuenientioribus significationibus ad ipsam declarandum. Cum autem apata calida in terius fuerit erit dolor uehemens et febres fortes que cito ad extensionem et turbacionem intellectus perducent et in motus constrictionis et dilatacionis. Et amplius omnia apata in mirach tenuitatem et macredinem faciunt. Cum collectione apata in uisceribus faciet et feuiture secutam processerit manifestabit dolor uehementer et febris et exasperabitur lingua ualde et uigilie forciores fient et accna augmentabuntur et crescet grauitas et fortasse sequetur

grauitas z infirio. Est etia cu in corpe sbita appa et macies et in
oculis repentina cecitas. Cu illud qd collectu est sit matur itu
febris fortitudo et doloris et pulsus sedatur. Et loco dolor res aduc
q est sicut pruritus. Et si rubedo et durities ibi affuerint minor
abitur rubedo et mollificabitur durities ut cprehensioni cedat
et sedabuntur oia accia facientia dolorem et grauitas ad suu finem
perueniet. Cu aperietur accidet ei tremor mordicationem simul
sequens. Deni apparebit fe pp exitu materiei et erit pulsus uacuita
ti et diuersitati aptus et incedet f uia debilitatis et paruitatis et ua
ritatis z tarditatis. et in desiderio apparebit casus et sepe cale
fiunt pp ipm ecma. et materia expellitur p causa sue ptis aut in
itinere spuendi uel mingendi uel egerendi. Et significaco quid
bona post apcoem est ut febris ex toto quiescat et hanelitus fiat
facilis et uirtus uiuificetur Et materia cito in parte sua egre
diatur. Est aut cu in occultis apatibus materia de mbro ad mbru
mutatur et est cu h qd mutaci est bona et est cu est mala. Bona
aut est cu de mbro nobli ad ignoble mutat mbru. sicut cu de apatibz
cerebri mutatur ad illud qd est post aures et de apatibus epis ad
inguina. Et mala est cu de mbro ignobli ad mbru eo noblius mu
tatur aut qd mini possit tolerare illud qd ei accit. sicut cu apa lateis
ad partem cordis aut pulmonis mutatur. Mutaco preterea occl
torii apatu et inclinaciones apatu magnoru ad superiora aut
inferiora significaconem hent. Na si in motibus corporu ad iferiora
declinauerit in expeudens apparebunt extensio et grauitas. Et si in
mocone sui ad superiora declinauerit. demonstrabunt nob illud
dispones anhelitus malicia et eius coangustaco et ipius difficltas
et pectoris cstricco et ardor ab inferioribus incipiens z ad supio
ra ascendens et grauitas furcle et capis dolor. Et est etia cu si
gnu appet in adiutorio z asserd. Et illud qd qd ad supiora declinat
si in cerebro fuerit fixu erit malu z terrefaciens. Verutn si ad
carne laxa q est post aures declinauerit erit alioris fiducia in ipo e.
Fluxus pterea sanguis ex naribus in talibus apatibus est bonu
signu et in oibus etia interior uster apatib z bonu signu. Tu

aut h inquirendo expecta in eo quod post ea dicturi sum ubi sonem de apatibus investigabimus et dispositionem cum membrorum notabimus

solutionem continuitatis Capitulum iii de signis solutionis conti

si in membris acciderit apparentibus sensus nuitatis declarabit. Et si membris acciderit occultis dolor ea demonstrabit perforativus aut pungitivus aut corrosivus et precipue si non cum eo fuerit febris. Et ipam quod multociens comitatur humoris spissitudo et singis exitu ad amplitudinem descendentis et purulente materie egressio si post signem apatum fuerit et eorum maturacionem. Quod autem est post apata est cum significat apatis apercionem cum maturacione. Et est cum non. Si vero cum maturacione fuerit febris cum apercione quiescet et evacuabitur pus et quiescet gravitas et alleviabitur. Et si non ita fuerit dolor fiet maior et augmentabitur. Est eciam continuitatis solutio ex membri dislocacione a suis locis et ex recessione membri a suo loco. Et si non dislocetur sicut ruptura demonstratur. Et est cum ipa cognoscitur ex retencione eius quod evacuari consueverat ex canalibus quoniam fortasse ad canales ad amplitudinem quam continuitatis solucio facit descendit vel fluit et non secundum naturalem separatur viam quando illi contingit cum intestina rumpuntur cum ego foras exire et prohibetur. Et est cum continuitatis solucio non apparet nisi per signa cognoscitur universalia que nominata sunt. Unde in eius declinacione dicciones particulares sunt necessarie que sunt secundum unumquodque membrum. Et hoc est erit ut membrum sensum non habeat et comprehendit humorem et currit quod est in ipso proculdubio et separatur a suo loco. Et non sustentatur super membrum ut separetur per dislocacionem eius quam habuerit nec humorem susceperit qui ab eo effluat nec a suo loco moveri poterit et alii membro non appodiatum fuerit et adhesit cum dislocacione modo. Et tu quod scire debes quod apata et continuitatis solucio que deteriorabit aeria sunt que in membris eveniunt nervosis que sunt fortis sensus quoniam est cum sunt perniciosa. Sed sincopis et spasmus ea semper concomitatur. Sincopis quidem propter doloris fortitudinem et spasmus propter membri nervositatem. Deinde est quod sunt venenositas quoniam tarde melioracionem recipiunt propter vehementem venenositatem motum. Et propterea quod amplitudo que est apud venenositatem est apta ut materia ad ipam descendat. Et quoniam plures et varia eveniunt de signibus disposicionum corporis in libris de eis igitur loquimur

Suma prima distinctionis se de pulsu cuius sunt 30 capitula

Pulsus est motus receptaculorum Capitulum primum de pulsu et est sermo universalis de pulsu spiritus ex dyastole et sistole compositus ad regendum spiritum per aerem attractum. ¶ Consideratio autem qua attenditur in pulsu aut est universalis aut particularis secundum imaginationem egritudinem. Et nos quidem hic de universalibus scientie pulsus regulariter loquimur. Et particulares ad loquendum de egritudinibus particularibus in posterum reservabimus. ¶ Dicemus igitur quod quilibet pulsus est compositus ex duobus motibus et duabus quietibus. Omnis namque pulsus ex dyastole et sistole est compositus. ¶ Post hoc vero necesse est ut inter omnes duos contrarios motus quies interveniat. Impossibile namque est ut unus motus alii continuetur propter quod spacio corporum amplificetur tantum et extimeas in effectum hoc tamen in scientia naturali declarabitur. Postquam igitur hoc ita est: ipsius est quoniam in unoquoque cursu antequam alius consequatur quatuor interveniant partes scilicet motus duo et quietes due scilicet motus elevationis et quies inter ipsam et depressionem. Et motus depressionis et quies inter ipsam depressionem et elevationem ¶ Depressionis vero motus secundum plurimos medicos nullo sentitur. Sed apud alios est cum aut in forti pulsu sua fortitudine sentitur aut in pulsu magno propter elevationem suam aut in duro propter multam suam resistenciam aut in tardo propter longinquitatem temporis sui motus. ¶ Galienus quoque dixit. Longo tempore non fui sollicitus ex depressione. Postea vero non quievi tangendo donec ex ea aliquid percepi et postea illud complevi. Nam postea porte pulsus michi apte sunt. Cui vero ita studuerit ut ego: percipiet illud quod ego consecutus fui. Et licet ita sit ut dicit in plurimis tamen dispositionibus depressio non est sensu percepta ¶ Causa vero ob quam statutum fuit tangere venas brachii est facilitas prebendi ipsum et quod homo non est recusans ut ipsum discooperiat. Et rectitudo situs ipsius propter rectitudinem cordis et eius quod est circa ipsum. Et oportet quod ut sit tactus manus super latus eminente quoniam si manus super volam plane extenditur: in latitudine augmentum prebet et ex elevatione diminutione facit et etiam diminuit ex longitudine et propter se ex macillentis et resupinata: augmentat in elevatione et longitudine et diminuit ex latitudine ¶ Oportet preterea ut tactus fiat in hora qua ille cuius pulsus est: sit ab ira remotus et gaudio et

exercitio et cibus pus et saturitate q̄ grauedinem facit. Et fame. et dispone relinquendi ɔsuetudines. et renouandi usus ¶ Et oz ecia ut sit exp̄mitū de pulsu temperati nobis. ita ut alius ei comparetur

¶ Amplius dicemus q genera ex q̄bus medici pulsus dispoem agnosc ut s. q ipi retulerūt. sūt decem. q̄uis eis fuerit necessarium ut posuissent ea noue. Genus qd qd est sūptū ex q̄titate diastoles. Et gen⁹ qd est supt et percussione uene in digitos ex q̄litate. Et gen⁹ qd est sūptū ex tpe cui⁹ mocionis. Et gen⁹ qd est sūptū ex essencia cui⁹ instrumenti. Et gen⁹ qd est sūptū ex euacuacōne aut repletione. Et gen⁹ qd est sūptū ex caliditate ipius aut frigiditate. Et ge⁹ qd ē sūptū ex tempe quietis. Et genus qd est sūptū ex pulsus eq̄litate aut diuersitate. Et ge⁹ qd ē sūptū ex ei⁹ ordinacōne in diuersitate sui aut inordinacōne. Et ge⁹ qd ē sūptū ex pondere ¶ Genus uero q̄titatis pulsus significatur ex q̄titatibus suorū triū diametrorū q̄ sūt ipius longitudo. et latitudo et eius profunditas. Sunt ergo in eo noue pulsus dispones simplices et cōposite. Et noue q̄ simplices sūt. long⁹. curtus. et mediocris. et latus. strict⁹ et mediocris. et profundus. apertus. et mediocris ¶ Long⁹ autem est ille cui⁹ partes in longitudine plus senciuntur q̄ naturalis absolute q̄ est p certo ei⁹ q̄ sunt in temperatā aut naturalis q̄ est eius q̄ huic est proximq⁹ et est ille temperatus q̄ est proprius illi indiuiduo et est tpat⁹ q̄ est ei proprius. Et tu qd iā prius sciuisti differenciam inter eos ¶ Curtus uero est ei contrarius. Et inter eos est mediocris. Et tu qd iudicab s. hanc regulam i sex q̄ remanserunt ¶ Compositarū uero ex his simplicibus. qd sūt q̄ nomen habent et qd q̄ noīe caret. Ille enim q̄ in longitudine et latitudine et altitudine est augmentatus. uocatur magnus. et ille q̄ in his oībus ē diminutus. uocatur paruus. et q̄ inter eos existit. est tpat⁹. Cui uero in latitudine et altitudine est augmentatus. uocatur grossus. Et qui in eis est minutus. d⁹ subtilis. et q̄ ē inter eos. ē ēlis ¶ Gen⁹ autem qd ex q̄litate percussionis uene in digitos sūptū est. tres sūt spes. s. fortis. et ipe. qui ap diastolem tactui resistit. et debilis. q̄ est ei opposit⁹ et eq̄lis q̄ est inter eos ¶ Genus qd ex tempe cui⁹ mocionis sūptū est. tres sūt spes. Velox et ipe ē q̄ motū in breui tempe cōplet. et tard⁹ ei contrarius. Et ēlis. inter eos existit ¶ Generis uero qd ex essencia istri

sumitur. tres sūt spēs. Mollis q̄ est recip iens reditū ad interiora a
opressione facile. et durus q̄ est ei ɔ̄trarius. et inter eos mediocris. Generis
uero qd est sūptū ex eo quod ɔtinetur: tres sūt spēs. Plenus et ipse
est q̄ sentitur sicut in eius forate esset humor implens de q̄ sollicitandum
est ut pure euacuetur. Et uacuus ei ɔ̄trarius. Et inter eos mediocris.
Et generis qd qd ex tactu sūptū est tres sūt spēs. ca. fri. ɔ tpat.
Generis uero qd est sūptū ex tempe ɔ̄tis. spēs sūt tres. frequēs. et
ipe est in q̄ temp' sensatū qd est inter duas pulsiones est breue. q̄ etiā
uocatur ɔsequēs et spissus. Et ei ɔ̄trarius rarus qui etiā dicitur laxus et
resolutus. Et inter eos mediocris. et h̄ qd temp' est. s. qd ex sistole cognoscitur.
Si uero sistoles nullo cognita fuerit: erit s. duo temp.
duorū extremorū. Genus uero qd est suptū ex eq̄litate ɔ diuersitate,
est aut eq̄le aut diuersū. s. ineq̄le. et hec qd est p ɔparacoem similitudis
aut dissimilitudinis plsuū aut parcū unius plsus aut unius ptis plsus
in om̄ibz rebus. i. magnitudine ɔ paruitate. et fortitudie ɔ debilitate
et uelocitate et tarditate. et spissitudie et raritate. et duricie aut
mollicie donec ɔtingit q̄ unus plsus est postremus et situs sue diastoles
p uehementem calorem aut debiles p debilitatem. Et si uolueris
dilatabis s'monem et ɔsiderabis in eq̄litate et diuersitate in tribus
pdictis generibus alias ptes. Sed ɔsideracom̄ fortitudo ad istas
reducta est. Pulsus uero eq̄lis absolute est ille q̄ in his oibus
est eq̄lis. q̄ si in aliquo eorū solo fuerit eq̄lis: in eo solo dicetur eq̄lis.
sicut si dicerem' eq̄lem in uirtute aut eq̄lem in uelocitate. Et similiter
diuersus est ille q̄ non est eq̄lis aut absolute aut in aliq̄ re. Genus
aūt qd ex ordinacone ɔ inordiacone sūptū est: duas hz spēs. s. diuse
ordiatū ɔ diuerse inordiatū. Ordiatus aūt est ille c' diuersitas
hz ordiem ɔseruatū s'que trasit et est s. duos mōs. Aut ordiatus
absolute et est cū totū illud qd ex eo prouenit nō hz nisi tm diuersitatē
unā. Aut ordiatus q̄ est ɔpe et ipe est q̄ hz duas diuersitates aut
plures. sicut sibi esset circlus et alius circlus ab eo diuisus sed ambo
ad suū redirent ordiem sicut si esset unus circulus. Et inordinatus est
q̄ est ei ɔ̄trarius. Cū certificaueris. inuenies q̄ h decim gen' ē sicut si
eet nom generis spēs intras sub meq̄li. Debes aūt scire q̄ in

pulsu reperitur natura musice quamadmodum ars musice completur per adiunctionem sonorū secundum proportionem conmititem eos inter acuitatē et grauitatem per certos casuū tempū que sunt inter eorū percussiones. Similiter est dispositio pulsus quia proporcio suorū tempū in uelocitate et spissitudine est sicut sonorū eius proporcio. Et proporcio dispositionū eius in fortitudine et debilitate et in equalitate est cū est decens et cū non. Et quamadmodum tēpus feriendi et quantitas sonorū Et est cū sunt decencia et cū sunt inquietencia Similiter est cū ibi diuersitates ordinate sunt et est cū sunt inordinate Et proporcio eciam dispositionū pulsus in fortitudine et debilitate et in equalitate est cū est decens et est cū non vero est diuisa Et hoc quod est egrediens a genere consonandi ordinem. Galieno autem uidetur quod illud quod potest sentiri ex proporcionalitatibus ponderis est secundum unam proporcionum musicarum nominatarum aut secundum proporcionem totius et V. Et est proporcio tripli cū est proporcio dupli adiuncta cū proporcione addentis medietatem et ipsa est quod dicitur proporcio per V. et secundum proporcionem que est per totū et est dupla Et secundum proporcionem que est per V. et est addens medietatem que est per V. et secundum proporcionem que est per IIII. et est addens 3am uel secundum addentem quartā. postea non sentitur. Et ego quod miror quomodo proporciones iste per tactū discerni possunt. Dico tamen quod ei est facile qui in gradu tangendi consueuit et proporcionatur sonos per partem postquam erit ei potencia cognoscendi musicā acquisitā. Et comparabit fictū per notum. homo enim iste cū suā intencionem ad pulsū reduxerit huius poterit discernere proporciones per sensū. Gen[us] uero quod ex pondere est sumptū est per comparacionem proporcionis quantitatum proporcionū quatuor tempū que sunt duobus motibus et duabus quietibus Et si sensus totū hoc discernere non potest tamen est per comparacionem proporcionis quantitatum proporcionum tempū diastoles ad tempus quod est inter duas diastoles et ad ultimum temporis in quo est motus ad tempus in quo est quies. Cum autem ponit in hoc capitulo comparacione temporis motus et temporis quietis ad tempus quietis mittūt circa in capitulo licet huius immissio sit tolerabilis et non sit magnus. Sed tamen non est bonum. Et pondus quod est illud in quo proporciones musice cadunt Et dicemus quod pulsus aut est boni ponderis aut mali ponderis. Et illius quod est mali ponderis sunt tres species Vna est illius cuius pondus est mutatū et est uiue pondus. Et iste est cuius pondus est pondus etatis que est iuxta etatem illius cuius est pulsus. sicut

cū iuuenes hēnt pondus plsuū puerorū. Et altera est separati po
deris sicut cū pueri hent pondus plsus senū. Et tercia est egre
diens a pondere, et est ille cuius pondus ponderi plsus hoīs acuti eta
tis non similatur. Et multa egressio plsus a pondere magnam
in disposicionibus significat mutacoem Cam xm de pulsu equali

Sciēdū qd qr diuersi plsus diuersitas aut est diuerso
est in multis plsibus aut in uno plsu. Sed q̄ i uno plsu di
uersificatur aut in multis diuisificatur ptibus .s. in locis sepatis
in qbus cadūt digiti aut in una parte .s. in loco unius digiti. Et
illius qd q̄ in multis diuersis existit partibus est diuersus grad
uel ordiatus eqliter currens, et ipe qd est q̄ ab uno incipit plsu
et permutatur ad maiorem eo aut minorem, et pcedit sic .s. hanc
rlam donec puenit ad finem in diminucone aut in augmēto p silez
ordinem. Deīn intersecatur, et ad pma magnitudinem redit. aut
rediens ex paruitate sua simili reditu in ambabus disposibz ad
pmā reglam. aut diuersificans postq̄ uenerit a pncipio qd est huius
. Et est cū ad finem puenit. Et est cū intersecatur an ipm. Et est cū
addit sup ipm donec intersecatur. Cūz intersecatur fortasse
intersecatur in medio cessando. Et est cū agit ab h diuersitum
. et illud est ut in medio sui interueniat motus et plsus qd cessacone
hens est diuersus in q̄ expectatur motus et uenit qes Et ille q̄ in sui
medio hēt motū est diuersus in q̄ expectatur qes et uenit motus
¶ Diuersitas uero plsus in multis partibus unius plsus, aut ē in
situ suarū parcium aut in motu suarū parcium Sed diuisitas que
est in situ suarū pcium est diuersitas pporcionis pcium uene ad ptes
. Et qm partes sunt sex erit illud qd in eis cadit ex diuersitate sitis
Diuersitas autē q̄ est in motu aut est in uelocitate et tarditate
aut est in osecucone et pūenicone .s. ut moueatur p̄s eius an horā
sui motus aut post horā aut eciā fortitudine et debilitate aut in
magnitudine et paruitate. Et h totū aut currit s ordinem eqlē
aut diuersū in augmēto et diminucone. Et illud qd aut erit in due
bus motibus aut in tribus aut in qtuor .s. in casu digitor. Et
tu qd oponere poteris et ordinare ¶ Et a diuersitate uo plsus

in una pte est ille q est intersectus et reditu9 et continuus. Intersec
tus uero est ille q in partem una cu paruo motu separatur et ptis
un9 q ex eo separatur cu qete. est cu duo ex ea diuersificat in ue
locitate et tarditate et similitudie. Reditu9 uero est ut pl9 plus
magn9 redeudo paruus fiat in una parte deinde reditu sbtli redit.
Et h9modi est ille c9 qd spera in alias ingreditur. et h est ut sit
un9 plus sicut duo p diuersitatem, aut duo sicut un9 ppea q alie
in alias ingreditur. Et h est ut sit un9 plus sicut duo p diu'sita
tem aut duo sicut un9 ppea q alie in alias ingreditur. Et illd qdem
est s sentencia illoru q in h non oueiut. Continuus aut est ille c9
diuersitas est ordinata in gtinuitate non sensu percepta lexacone i
eo ad qd ipa mutatur ex uelocitate ad tarditate aut eo aut elitate
aut ielitate in eis aut ex magnitudie aut ex paruitate aut eli
in eis ad aliqd eoru ad qd mutatur et h qd ca s suu similitudiem pce
dit. Et est cu accit ut cu gtinuacone sua sit in aliqbz suaru pciu pl9
diuersitatis et in alijs min9. Ca^m 3^m de speciebus pulsus que no
mina hent ppria
ex eis est gazelans q est diuersus in una
parte cu fuerit tardatus, et deinde intersecatur et fit ue
lox. Et ex eis est undosus. et ipe qd est diuersus i magnitudine
parcium uene et earu paruitate et eleuacone ipsoru ad supiora et
in latitudine et in gsecucone et in pcessione et in pncipio motus
cu mollicie q est in ipa. Et ipe qd non est ualde paruus. et hz lati
tudiem qndam. et similatur undis qru alias alie sequunt s rectitu
diem cu diuersitate q est inter eas in eleuacone earu ad supiora
et descensione earu ad inferiora et in uelocitate et tarditate. Et
ex eis est uermiculosus q est illi simil. s et est paruus inte spissitu
dinis cu9 spissitudo estimatur uelocitas et non est. Et formi
cans q est ualde inder et uehemencioris spissitudinis. Et uermiculosi
quid et formicantis diuersitas in eleuacone ad supiora et pcess
ione et gsecucone in sensu est manifestior ipsoru diu'sitate i lati
tudine v qsi non appet forsita illud. Et ex eis est serrin9 qui
udose in parciu diuersitate similatur: et in eleuacone ad sio
et latitudie et pcessione et gsecucone s et est durior. Et cu duricie

ꝑius partes in duricie diuerse erūt. Et serr̄m⁹ qd̄ est pulsus uelox
spissus durus c⁹ partes in magnitudīe diastoles diuerse erūt et i
duricie et in mollicie ¶ Et ex eis est caudā soricina. et est ille q̇
ordinatur in diuersitate suarū partiū ex dimiuucone ad augmētū
aut ex augmēto ad dimiuucoem. Et caudā qd̄ soricīa est in ꝑlsibus
mltis. Et est cū est in uno plsu in partibus mltis aut in p̄te una. et
eius diuersitas ꝑpa est illa q̄ ex magnitudīe pendet. Et est cuē in
oparacone uelocitātis ad tarditatem aut fortitudis ad deblitatē̄m
¶ Et ex eis est mesalis⁹. et ipe est q ex dimiuucone ꝓcedit ad aliq̄m
terminū in augmēto postea reclinatur inferius ad suū ordiem doec
ad pmū terminū dimiuucōis ꝑueniat. Est g̾ sicut due caude sori
cine q̄ cōtinuat̄ ap maiores ei⁹ extremitates ¶ Et ex eis est bisplsans
et in ipo qd̄ discordati sūt medici. Quī n. qd̄ q̇ ipm̄ plsū unū ponūt
diuersū in precessione et oseeucōne. Et sūt aliī q̇ ponūt ipos duos
plsus q̄rū un⁹ alterū seqtur. Et ad ultīm inter eos no existit tēpus
qd̄ dilatetur ad colligēdū sistolem deīn diastolem. Hen. n. ee ex quo
due senciuntur ꝑcussiones. oz ut sint duo plsus alioqn esset ille cui⁹
intersecatur diastoles. Et deīn redit .n. plsus. Nec ecīa oz ut sint
duo plsus. nisi cū incipit et fit diastoles. et postea redit ad fūdū faci
endo sistolem. deīn redit iterū et facit diastolem ¶ Et ex eis sūt sc̄s
sioem et q̇etem hēns et cadens in medio quos ꝑdixim⁹. Sed dīa
inter cadentem in medio et gazelatem. est q gazelatis s'a ītcit ātq
cōpleatur ꝑma. Sed in cadente in medio. est plsus q̇ ītcit in tēpe
quietis cū cōpletur ꝑcussio ꝑma ¶ Sed ex istis qd̄ cuplus sūt plsᵃ
spasmosus et tremulus et retortus .i. filo qd̄ torq̄tur assimilat̄
. et est ex eūplo diuersitatis in precessiōe ꝛ oseeucone in situ ꝛ in
latitudīe ¶ Et cordosus qd̄ est ex sūma retorti. et silat̄ tremtoso
. sed tamen in tremtoso diastoles est magis occlta. et simlr exit⁹
ab eqlitate sicut in eleuacone ad sr̄ora. Est ecīa retorto occlcior
sed tensio in cordoso est maifesta. Et est cū eis torsio est ad una
partem tm̄. Plm uero tales accīt q̄les ista s. cordosus ꝑ retort⁹
et ad unū latus declinās in egritudib; siccis ¶ Pulsuū uero
compositorū species. q̄si infinite sūt. Et sūt non h̄ntes noīa.

morꝫ generū prenoīatorū Ca^m· e^m· de illo q̄ ex speb꞉ pulsᵒ
in q̄ est superfluitas augmēti uel diminucōnis est naturalꝭ
naturalis·est eq̄lis non fortis·qm̄ naturalꝭ in eo est augmentatus
·Et si aliq̄d aliorū generū nō augmentū prebuerit id n̄ fortitudis
augmentū scꝫ qꝛ sctm fuerit maiᵒ uerbigrā ipse erit naturalis ꝓ forte
·Aliorū uero generū q̄ nec augmentū nec diminucōnem tolerat·nīlis
est mediocris et moderatus et q̄ est boni ponderis Ca^m· 6^m· d' causis
causarū pulsus·q̄d sūt q̄ sūt 3ª specierū pulsus predictarū
necie cenciales in constitucōne pulsus īgredientes et
uocatur contentiue·Et q̄d sūt in ↄstitucōne pulsᵒ non īgredientes
·Et harū q̄d alie sūt inseparabiles q̄rū ꝑmutacōne ꝑmutatur
indiciū pulsᵒ·et uocatur cē inseparabiles·et alie separabiles q̄ uocatur
mutates absolute ¶ Contentiue uero cē sūt tres·s· uirtus uitalis
q̄ est in corde mouens·et tu q̄d iā sciuisti eā in caplo de uirtutib꞉
·Et secūda est instrumentū et est uene pulsatiles q̄s iā sciuisti cū noīa
uitmᵒ inbra ·Et tercia est necitas extinguendi et ē aduciens q̄
titati note extinccōnis q̄ renouatur ī mō caloris opposito ī suo in
cendio aut extinccōne sua aut eq̄litate sua·et harū cārū q̄dem
contentiuarū cōpōnes·mutatur s' illud q̄d adiungꝰ eis ex causis in
separabilibus et mutātibus absolute Ca^m 6^m d' his q̄ ꝑuenīūt
ū instrm̄ fuerit obediens sui leuitate ex cāis ↄtētis tm̄e
·et uirtus fortis·et necitas ad extinguendū uehemēs·erit
pulsus magnus·Verūptm̄ necitas Juuacōr est tribus ad h'·Ce si
uirtus fuerit debilis·pulsus ꝑuitas proculdubio eā sequetꝫ·Ce
sicā h instrumentū fuerit durū et nēcitas fuerit pauca·erᵗ minor
·Est ccia cū duricies efficit paruitatem Sed tamen paruitas
cᵒ cā est duricia·separatur a ꝑuitate cᵒ cā est debilitas per hoc
q' est durus et non est debilis·Et curtitas ꝛ ꝑfunditas nō est
multa sicut est cū uirtus est debilis·Pauca gᵒ nēcitas ꝑuita
tem efficit·Sed debilitas ibi non erit·Et nec est āq̄ harū cāī
q̄ plus efficiat paruitatē q̄ debilitas·et paruitas q̄d duriciei
cū uirtute plus est q̄ ꝑuitas ꝑuacōnis nēcitatis cū uirtute
·Virtus naq꞉ cū ꝑuacōne nēcitatis·nō minuit multū ex equali

qm̄ a dyastole ꝓhibentem non habet. Et non declinat ad h ut nō
mltū sup temperamtū addat: nisi io ꝗ nō mlta nccitate hēt ¶ Si
uo nccitas fuerit mlta, et uirtus fortis et instrm inobediēs ꝑ suam
duriciem resistentem magnitudi: nō poterit esse qn fiat uelox ut
uelocitate restauret illud qđ ei deest ex magnitudie ¶ Et si uirtus
fuerit deblis et plsus nō poterit magnificari et uelocitas in eo
non operata fuerit: nō poterit esse qn fiat spissus, ut spissitudie
restauret illud qđ deficit ei ex magnitudie ꝛ uelocitate. Et uices
mlte tenebūt locū uni⁹ uicis sufficientis ꝛ magne aut duarū ue
locium. Et h qđ est sicut cū hoi nccē est ferre ponderosā rē qm si po
terit una uice totā feret. Si uero nō: diuidit eā in duas partes
et festinabit. Et si nō: in mltas partes ea distribuet et feret q̄cūq͡z
partem q̄cūq͡z mō poterit cū spaciositate aut uelocitate. Deīn non
cessabit inter q̄sl͡z duas honeraturas eius, licet sit in eo tarditas
qm si mlte fuerit deblitatis: stabit tūc et feret ea festine et redibit
cū tarditate ¶ Si aūt uirtus fuerit fortis et instrm obediēs, sed
nccitas erit maior fortitudine tēperata: uirtus augmētabit uelo
citatem cū magnitudie. Et si nccitas fuerit fortior: erit cū ma
gnitudie et uelocitate spissitudo ¶ Longitudiem ꝗ͡z magnitudis
eē procerto efficiūt: cū aliqđ ꝓhibens ꝓhibuerit āplitudiēm
et eleuacōnem ad supiora, et non ꝑmisit fieri sicut duricies instri
uerbigrā q̄ aut amplitudiem ꝓhibet. et densitas carnis ꝛ cutis
q̄ sursū eleuari non ꝑmictūt, Sed est ecia cū inaplitudie addit
macies et amplitudiem efficit, aut ucarū uacuitas ut per ipaz
tunica supior sup interiorem declinet ꝛ dilatetur. Aut mlta instri
lenitas ¶ Spissitudis qđ cā est deblitas aut mlta nccitas, aut
calitas ¶ Et raritatis qđ cā est uirtus q̄ nccitatē in magnitudie
superat. aut fritas mlta diminuta a nccitate. Aut inmia incēsio
uirtutis ꝛ aduētus ꝑdicōm ꝑxim⁹ ¶ Cause uero deblitatis pls⁹
ex mutatibus qđ sūt tediū et uigilie. uel inqetudo ꝛ euacuacō. al
inanicō ꝛ macies, et huor nociu⁹ et exerciciū supfluū. Et huorū
motus. et iporū obuiacō inbris fortis sensus aut cordi uicin⁹
et tō illud qđ uehementer resoluit ¶ Et cause qđ duriciei plsus

sūt siccitas uene aut eius fortis extensio aut uehemens frigus ogelās
et est eciā cū plus in crisibus durescit ex fortitudie pugne et ppea
q̄ mbra p ipam extenduntur ad parte explsionis nature ¶ Lem
tatis uero eius cāe sūt ee naturales mollificātes ul huectātes sic
nutriens et egritudies mollificātes sicut ydropisis et litargia
aut ea q̄ nec sūt nec naturalia nec egritudinalia sicut balneacio
¶ Et diuersitatis qd ca cū perseuerancia uel fixione uirtutis est grauitas materiei cibi aut huoris et cū deblitate uirtutis est pugna ee
et egritudis ¶ Ex causis q̄z diuersitatis est replo uenarū ex sanguie. Sed q hec est sitr remouet inimicis. Et plrimū qd fit diuersitas cū sanguis est uiscosus suffocās spm q mouetur in arteriis
et ppe cū densitas fuerit circa cor ¶ Ex causis p̄terea ipius que
eam in breui efficiunt tempe sūt stoi replo et tristicia et cogitacio in aliquo. Sed cū in stomaco malus fuerit huor nō cessabit
diuersitas et forsitan proueiet ex eo tremor cordis et fiet puls
tremulus ¶ Et serrini qd plus cā est diuersitas eius qd in corpore uene est fusū in putrefaccone sui aut ipius cruditate aut
sui maturacone. Aut diuersitas disponi in duricie uenarū sua
et mollicie aut apa in mbris neruosis ¶ Dispulsantis uero
cā est uirtutis fortitudo et plrima necitas et duricies instri
quare non obedit ei quod uirtutes ipi precipiūt de dyastole in
una uice sicut cū q̄s uult una pcussione aliqm inscidere et non
obeditur ei adiuuatur ab alia et precipue cū necitas sbito augmetatur ¶ Doriciem uero plus cā qm est uirtus deblis que
de labore ad quietem qm ordinate pcedit et de q̄ete ad laborem
. Sed ille q̄ in una pmanet dispone plus est uirtutis deblitate
significās. Et cauda soricina qd et q̄ ei similis existit est plus
significās fortitudiem aliquā et q deblitas non est in fine. Sed
eis deterior est cauda sricia sine cā. Dein malina postea reditiua
¶ Cadentis aut in medio cā est fortis uirtutis lassitudo et eius
deffectus aut acens sbito uemens ad qd aia et natura sbito redeūt
¶ Et spasmosi qd plus cāe sūt motus nōnaturales i uirtute
aut malicia in essen instri ¶ Pulsus aut tremulus procedit

ex fortitudine ut uirtute et instro duro et necitate forti sine istis enim
non prouenit tremor ¶ Vndosi aut est. cū eius ca existit debilitas s^m
plm̄ et non pt fieri dyastoles nisi paulatim et paulatim succedendo
+ Et est cū instri lenitas eius ca existit licet uirtus non sit ualde de
bilis. Instrm naz molle et hu^r ocussionem no recipit z motū q̄ in
unaq̄z penetrat ptem q̄ad siccū qd est durū recipit qm siccitas con
cussiom apta est et tremori. Et duri siqd sicci fuis / siu pncipm motu
mouetur / Mollis uero humidi ptem possibile est moueri et alteram
partem motu ipius non pati ppea q cito recipit separaconem et
flexionem et diuersitatem in figura uel forma ¶ Et uermiculo
si quid plsus et formicatiis ca est uehems debilitas ita ut tarditas
et spissitudo et diuersitas in partibus cōiugat plsus qm uirtus
instrm in una hora dilatare non ualet sed paulatī z paulatī Ca
¶ Ca aut plsus mali ponderis si plsus qd fuerit in dispombus
temporis qetis / cau^g debilitatē necitatis. Et si in dispombz temporis
motus fuerit est augmti pnaco ¶ Sed plsus tempis motus
pp uelocitatem dyastoles alius est ab hoc ¶ Et cause qd plsm z uarii
et calidi z frigidi et eleuati sursū z submersi inferius manifeste st

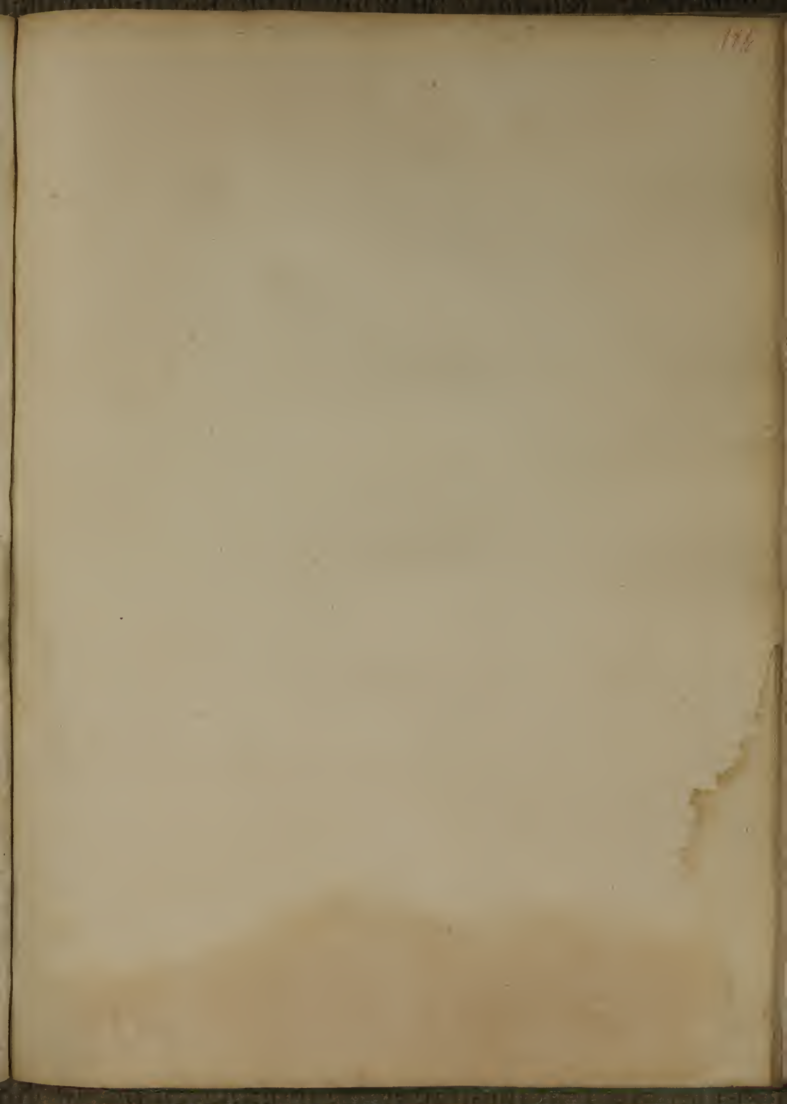
m   asculorū plsus maiores sūt Ca^m A^m de pulsibus eta
et fortiores ualde pp uehementia tum et masculorū
uirtutū eorū z necitatis eorū. Et ppea q eorū necitas magtudie
opletur / est eorū plsus tardior plsu mulierū et rarior s plsu
+ Et ois qd plsus in q pseuerat uirtus z est spissus oz procul dubio
q sit uelox. Est enim cū est uelocitas anq spissitudo pp hoc sicut
plsus masculorū est tardior / ita est rarior ¶ Puerorū uero plsus est
mollior pp humiditatem. et est debilior z spissior qm calor est fortis
sed uirtus non est fortis / eo q non bene opleti sūt ¶ Puerorū tam
plsus oparacone qtitatis corpis eorū est magnus qm instrm
est ualde molle et ipsorū necitas est fortis et eorū uirtus co
paracone paruitatis corporis ipsorū / non est pue qtitatis / Vnde
eorū plsus oparacone plsus opletorū non est magnus / sed est ue
locior et spissior pp necitatem. In pueris naz multiplicat fumosi
uaporis collecto pp multā digestionem ipsorū z frequēcia eius in eis

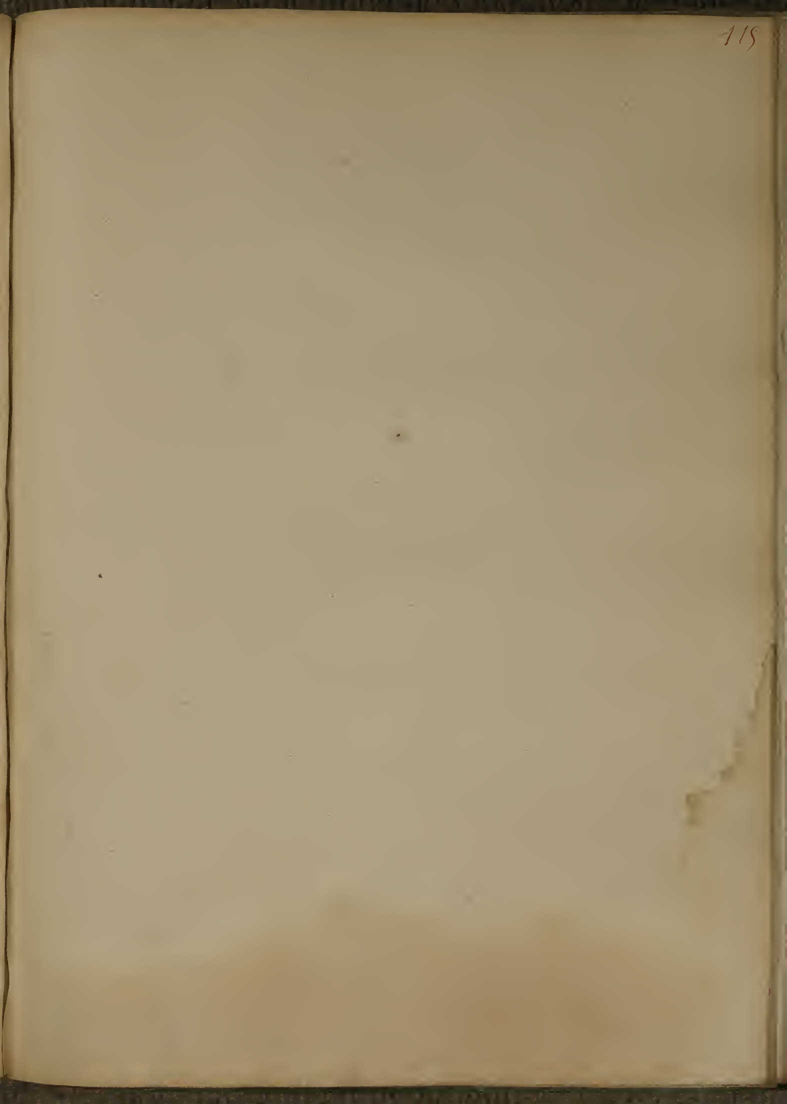
(ll

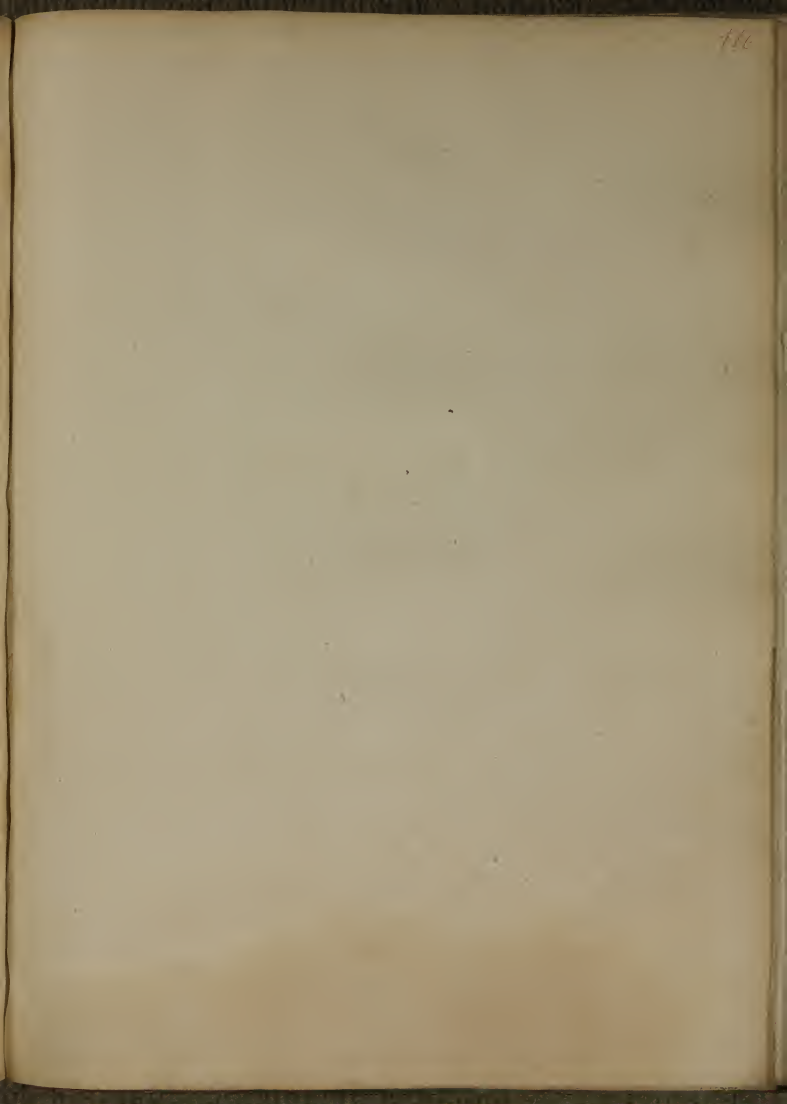
et ꝑ h ualde est neccẽ ipm extrahere et calore ipoꝝ ĩnatũ euentare ¶ Juuenũ uero pulsus est mlte magnitudinis et non est mlte uelocitatis. ymo in ipa est ualde diminutus in spissitudie et ad raritatẽ tendens. Et illorũ qd pulsus q̃ in principio iuuentutis erit est a° Et illoru q̃ in medio iuuentutis erit est fortior. Et nos qd iam declarauim⁹ q calor in pueris et in Juuenibus fere est similis, ergo necitas in eis est ꝑpinq̃. Sed uirtus in Juuenibus est augmentata. hent ergo ex magnitudie q in ipis restaurat qd deffuit ex uelocitate ꝛ spissitudie et principiũ qd rei unde ꝓueit magnitudo est uirtus. Sed necitas est apparens et instrumentũ qd est adiuuans ¶ Senũ aut pulsus est minor ꝑ debilitatẽ et minoris uelocitatis ꝑ h ccia ꝑ diminucionem necitatis et ꝑ h est rarior ¶ Et pulsus senũ q iam mltũ ꝓcesserit in ãnos est paruus et rarus et tardus Et est et cũ est mollis ꝑ huores extraneos ꝛ no naturales

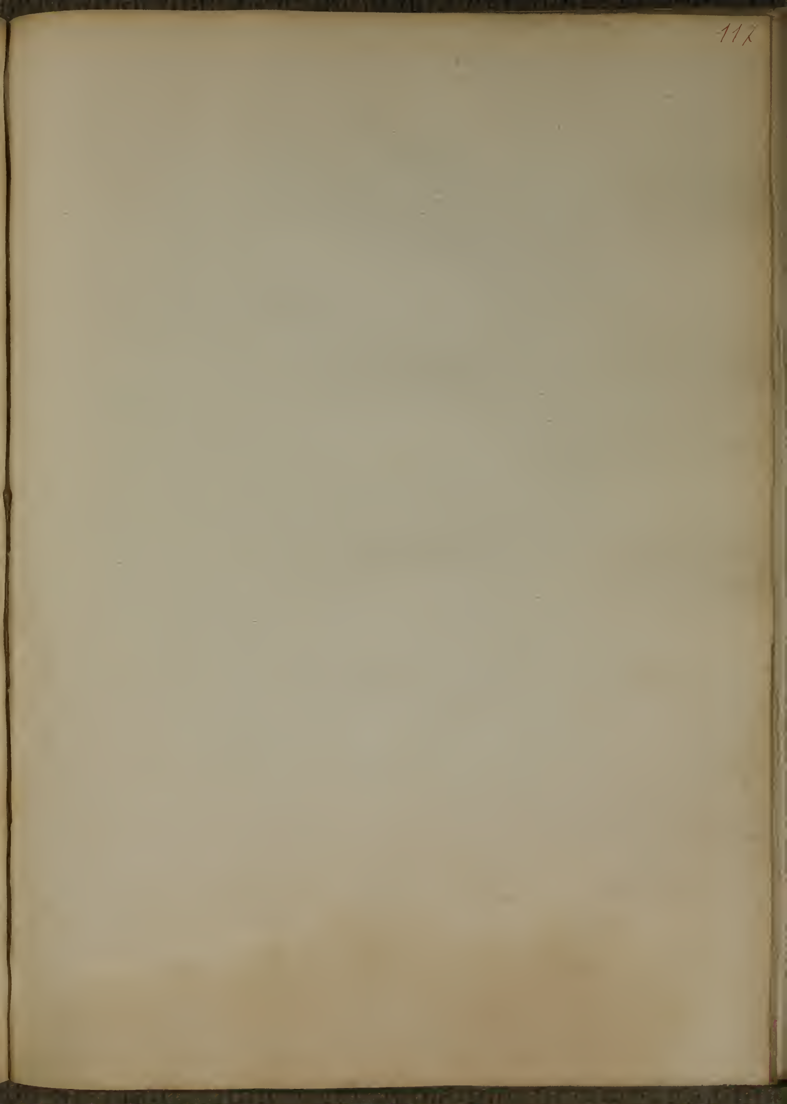
Cam 9m de pulsu cõplexionũ

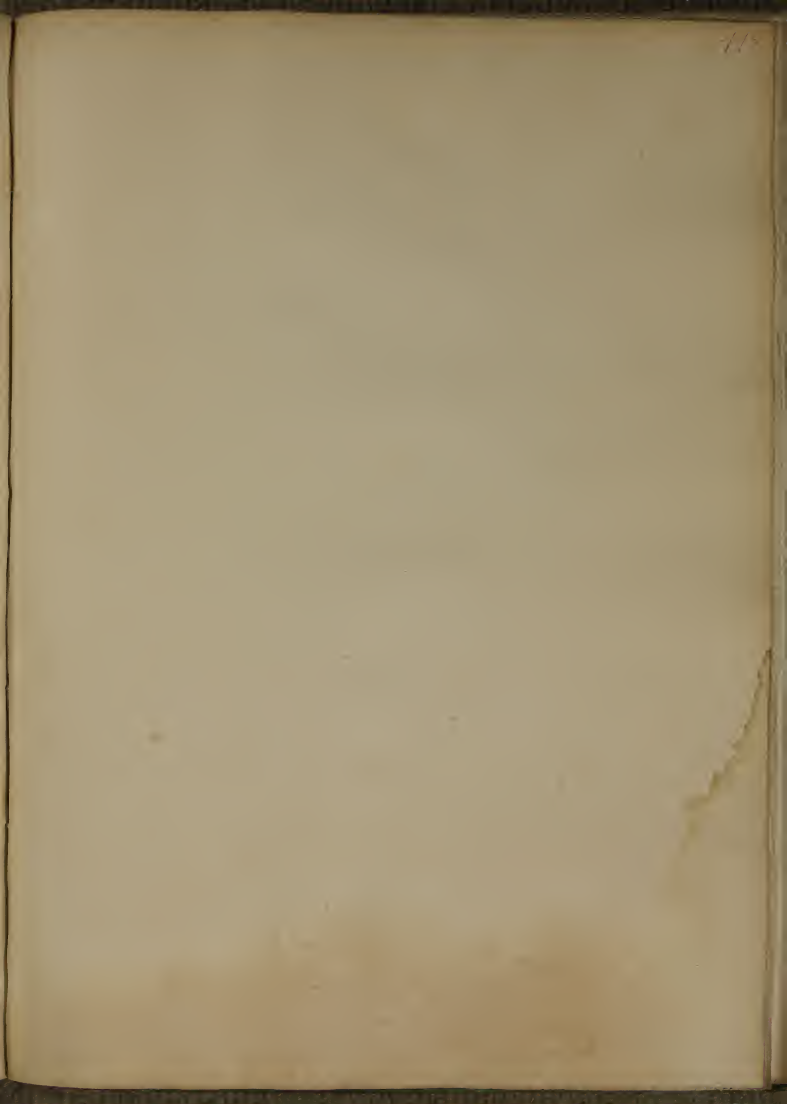
[P]ulsus calide cõplexionis uehementis est necitatis. Qz si uirtus et instrm conuenit erit pulsus magn⁹. Si g° uñ eor diuersificatur erit ꝗad dictũ est in precedentibus. Et si caliditas qd non male fuerit cõplexionis ṽ naturalis. erit et fortis ꝛ sana et uirtus mltũ fortis ¶ Et nz estimes q si calor ĩnatus fortis fuerit, qñtũcũz sit minuat ex uirtute ṽ ex eo prouenit in statim spus fortitudo ꝛ in aĩam audacia ¶ Calor uero cõplexionis malicia seq̃s, q̃to plus augmentatus fuerit tãto pl⁹ in uirtute debilitatem augmentabit ¶ In cõplexione uero frida declinat pulsus ad ptem diminucionis sicut ꝓpe est paruitas et ꝓpe est tarditas ꝛ raritas. Cuz instrm fuerit molle erit latitudo eius augmentata et eius sim' tarditas et raritas. Et si duru fuerit erit mi⁹ h. Et debilitas qd qua mala cõplexio frigida hereditare facit est maior q̃ debilitas qua facit caliditas. qm caliditas f. calori ĩnato magis est conueniens ¶ Complexionem uero huida seq̃r iundacio ꝛ dilatacio. et siccã qd sequitur coangustacio et duricies ¶ Amplius si uirtus fuerit fortis et necitas mlta accident bispulsans et spasmosus et tremulosus ¶ Tu uero deinceps compone seruado principia ¶ Est preterea cũ hoi accidit ut duoru lateru ipius diuersifice-

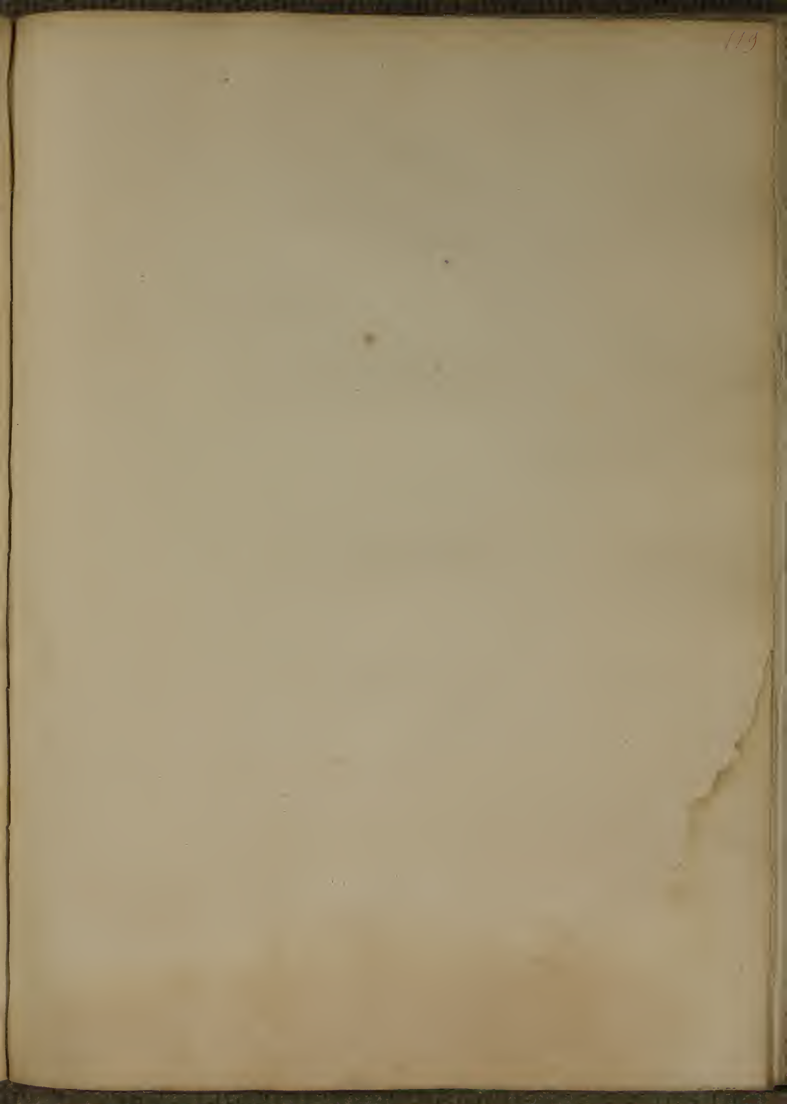

et ipm cū grossa uentositate ebullire fecit. et ꝑ ꝓxīnᷣ sigt cir[illegible]
dolorem uenturū aut alahatal. Et cū ꝑseuerat: sigt litargiam
¶ Vrina q̄ colori acui᷒ mībri simulatur, cū ꝓdurat: studiem
in illo mībro sigt. Et q̄d dixerut, q̄ cū in inferiori ꝑte urine
fuerit aliq̄d q̄d pulueri uel mibi sit simile, uel fimo: ꝓlogab᷑
egritudo. Et si in tota ꝓdurauerit egritudine: ꝓnosticat mor
tem aut flā crudū q̄d a pure discernitur fetoro ¶ Vrina
hens partes diuersas, sigt q̄ q̄ntoplus partes in ipa fuerit
maiores: tantoplus nature apx est studiosior, et natura
pl᷒ potens, et pori pl᷒ apti ¶ Vrina in q̄ uident᷑ q̄i fila ad
uucē mixta: sigt q̄ fuit mcta postq̄ cohitus fuit ꝯpletus
ixerut quid se nuq̄ uidisse Ca^m 2^m de significacōibȝ
egrū. c᷒ urie odor sit sicut odor odoris Vrine
urine sani. Sed nos q̄d dicem᷒ q̄ cū uria nllo odore hȝ: ꝯms
fritatem sigt, et suꝑflua cruditatem. C~nȝ eciā sigt in
acutis egritudibȝ mortem nature. Cū aut odore habuer᷑
fetidū, et maturacōis signes in ea fuerit. erit ipius causa
scabies aut ulcera in instrumtis urie q̄ suis cogscim᷒ signis
. Q si maturaci non affuerit: po^te erit ut sit ex h. et po^te ut sit
ex putrefaccone. Cuȝ hec in febbȝ fuerit acutis, et nō fuerit
cā mēbrorū urine: erit signū malū. Et cū ad acredinem t'xer᷑
significabit putrefaccoem q̄ est in huorib᷑ fram hentibus
flam, q̄s calor suꝑauit ex̄neus. Sed si egritudo fuit acuta:
erit signū mortis. et sigbit mortem caloris naturat. et do
minnū fritis in n̄ cū calore ex̄neo ¶ Odor uero q̄ ad dulcedi
nem trahit. sigt sangs dominnū. Et q̄ mltū est fetida est
colerica. Et fetida ad acredinem trahens. est mlica ¶ Cūqȝ
uria fetidi odoris in sanis ꝑseuerauerit: sigbit fe. q̄ ex pu
trefaccone acent, aut inmoracoem putrefaccōis q̄ in ipis
est retenta. Et hoc q̄d demostrabit: si illico alleuiacoem hūit
¶ In acutis egritudibus cū fetor uriam coitatur et postea
ab ea remouetur, fūitqȝ ablaco hec sbita, et post ipam sbsecu
ta fuerit reqes: significaco erit casus u̇tutis aut calor n̄lis

[S]pumma accidit ex humiditate et uento Cam 4m de signibus
sitate piecta in uriale cu pieccone suptis ex spuma
urine ¶ Ventositas uero cū uria egrediens / auxiliū pculdubio
prebet in sba urine / et qñ cū uentositas in corpe superauerit
q ad accit in ur opitones hñcuū in q mlte fuit ample ¶ Et spū
qd qnz cū suo sigt colore sicut sua nigredine et ruffedine ī pcte
¶ Et est q cū paucitate sui et magtudie sigt q ipius magtudo
sigt mltā uiscositatem ¶ Sui uero mltitudine et paucitate
qm ipius mltitudo sigt uetositatē ¶ Et ipa qd sigt per rup
turā amplarū suarū cito factam aut tarde / qm ruptura am
plar tarde / sigt uiscositatem . Et parue qd ample remanentes /
in egritudibz renū signt uentositates et uiscositatē ¶ Ad sum
uero huor uiscosus in egritudibz renū / est malus et sigt hu
malos p fritatē in tēsā . Et illd signt gnula q noiauimus
[spu]mis Cam de signibz speru ypostasis et sedimins
Dicem9 q medicor gucienciā in usu nois ypostas
et sedimins . iā recessit a uia cognita / Dicūt n. ypostasim aut
sedim non tm illud qd inferi9 descendit / sed oem sbam q spissi
oris existit cenae q aqsitatis et est ab ea diuersa / siue sit sus
pensa / siue sit sup ¶ Dicem9 igr q ypostasis mltas sigtur mois
s. ex sba sui et qtitate . z qlitate . et situ suarū parcū . et loco sui
. et tempe . et modo sue pmixtionis ¶ Sig uero eius ex sba
sui est . qm ypostasis aut erit naturalis laudablis demrans
digeoem et maturacoem naturale . Et hec erit alba . et desc
dens inferi9 . et ei9 partes otinue . z similes . et eqles . Et optebr
ut sit rotondā hens figura eqlis stbelis similis ypostasi aq . ro-
. Et pporcō sue signis sup maturacoem materie in toto corpe .
ē sicut pporco signis materiei pucis al . lenis simil cencie sup
maturacoem apatis . Sed pus est spissiū . z h est tenuis ¶ Doz
ypostasis qd z sedimen signes sūt bone . licet tinctura deffi
ciat et eqlitas / Verū eqlitas apud antiqs melior est tincta
. Eqlis nāz qm non est tm alba sed rubea / est melior alba q
est aspera ¶ Amplius plurime ypostases o cū h colore urie

extitut ¶ Sed ex eis q̄ diuersificatur / alba est melior · et post illa
rubea · Et post ipam · citrina · Et post eā illa q̄ est ut arsenicum
¶ Et malicia q̄d a lentiginosa incipiet / Tu aut̄ non actendas
illud q̄d alii dicut · Nam albedo erit qui non ꝑ maturaconem
· Et eq̄litas non est nisi ꝑ maturacoem / Et de alı̄ edme est
q̄ est ꝑ uehemetē uentositatis onmixtionem ¶ Male aut̄ ypost
istmutas / melior est q̄ ipius ꝯtinutas / Et ypostas q̄d mala
est q̄m ex uenino scies ¶ Bona aut̄ ypostasis de q̄ loq̄mur · puri assi
milatur et flū crudo cū tenuia fuerint / Veruītn̄ pus ab ea
differt / per fetorem / Et fleū crudū separatur ab ea ꝑ cond
cacionem suarū parcuī / Et ipa ab utrisq̄ dr̄t / subtilitate ꝑ lenita
te / Et hec q̄d ypostasis non q̄ritur / nisi in egritudibus · q̄m i
sanitate non req̄ritur · et illud est q̄m non dubitat q̄n in cor
eḡ male retente sint materie et in ueis ipius · q̄ nisi maturet
portendut corrupcoem / In ueis aut̄ sani · non semꝑ oz esse
huore q̄ sit euacuādus uel excuciend⁹ · sed si est / melius est ut
hoc significet ex eis supfluitates q̄ in eis supfluūt / et ex albo
et digestione puate · Dein supfluat supfluitas q̄m ur̄ fit ypo
stasis siue matura siue non matura ¶ Et in macillentis q̄d
est sedimen paucū q̄d descendit ꝑ sanitatis dispoēm · Et ꝑᵉ
qui excercicio ututur / et artibus se ex exercent laboriosis
· Et non mltiplicatur hec ypostasis · nisi in corꝑ pigniuin
ocose uiuencıu · Et ꝑ hoc eciā in urīs eḡr macror / non est ex
pectanda ypostasis tm̄ / q̄ in urīs piguiū eḡr q̄m cor ētudo
mltocıens recedit ita q̄ nichil descendit · Et mltoc ypostasis
in urīs cor non pueīt ad ꝑ / ut descendat / Sed plrīmz est eius
modicū in eis natans aut pendens · Et in nllis q̄d uris
ypostasis illico cū mīgitur descendit / nisi in eis q̄ ualde ma
ture sūt · ymo in illis parū est expectandū · Et ples ex ypost
asis coloribus / ꝑ plimū sūt ꝑ urie colorem / Sed melior ex eis
q̄ diuersificatur / est alba / post q̄m / est rubea · Dein / citrina
¶ Nonnaturalis uero ypostasis · alia est simit rasure in
testinorū q̄ est furfurea · aut herbina · aut simılagınea · aut

aut similis arsenico ru. aut ei qd est valde citrina. Alia est valde
carnosa. Et alia est emericia. Et alia est adipina. Et a est famosa
Et alia est muscillaginosa. Et alia est q est simil frustulis fermti
in aq soluti. Et alia est sanguinea sanguisugalis. Et a est capill
aris. Et alia est lapillaris granosa. Similis uo rasure intesti
corticat. alia est petalloides magnaru parvu albar. aut i
ru. q significat q separate fuerut ex mbris q sut ppinqua
mbris qbus dividitur urine et sut mbra mingendi. Et
albe signt q sut ex vesica pp ulcera q sut in ea aut scabiem
aut corrosioem. Rubee vero aut carose signt q sut ex
rene. Et ex petalloydibus qd sut q sut coloris fusci et obscuri
aut scamis piscu similes. et h est vehementer mala. et oibus spe
bus ypostasis qs noiauim deterior. et signt petalor radicalu
membroru rasura. Veru pma duo ipius genera nllomodo
ipeduit. v plerug mudificando vesicam sanant. Et dixerut
qd hoiu se in potu dedisse catarides q cortices albos qsi ve
nenoses mixit. q cu in aqsitate fricabantur. resolvebutur
et tingebatur tinctura rubea. q factus est san9 et vix. Et
ex ea qd q est sicut rasura intestinoru. est qd q est minoris
latitudis q due predcte et spissioris stie. q si rubea fuerit
vocatur herbina et si non fuerit rubea. votur furfurea
Et herbine qd si fuerint ru partes. ptinz sut partes epis
aduste et ptinz est sangs in ipo adustus. Et ptinz ecia est ex
rene. Sed q est ex rene. est maioris otinuitatis carosa. Alie
due vero. pts similantur ei q non est carnosa p solucones ul
magis recipiens. Et cu vehementer trahit ad citrinitatem.
est ex rene pculdu qm illa q est ex epe. ad rubedinem trahit
fuscam. Et qnz associatur ei in hoc illa q ex rene e. Furfurea
vero qnz est ex scabie vesice. et qnz est ex liqfaccone mbroru
Et dria inter eas est q cu illic in radice mbri i. uge fuerit
pruritus et fetor. erit ex vesica et ppe cu pus inctu fiut
pus. et ppe cu alie signes urie demostrauerit maturacoem
et fuerint vene supiores sane oins. et non fuerit in eis ma

cula/ymo in uesica. Sed si cū inflamacone fuerit et uirtutis
debilitate, et mbrorū mingendi uolumitate, et color fuscitati
acrimuerit/ erit tūc ex liqfaccone huoris ¶ Et emmoidi uo
ptm est ex adustione sanguis q̄ ad rubediem trahit. et mt
tocies est ex liqfaccone huoris. et mltoē c ex liqfaccone mbr
et eorū rasura. sed albedīm acrimet / Et qrz ecia est ex uesi
ca scabiosa s mams. Et tibi qd possibile est ut mod dīe me
cas intelligas/ p illd qd ia scriusti / Si aūt nigredīm acrim/
est ex sanguine adustione p̄pe in splene ¶ Oms pterea petal
lordes ypostases q̄ non sūt ex eā q̄ sit in uesica et rene et ca
nalibus urie/ in egritudibz acutis malū portendūt per
niciosū / Et tu qd ia sciuisti ex hac suma ypostasis carnose
disponem et q ptm eius est ex rene et qrz ipa nō est ex rene.
nam ex rene non est nisi cū caro est a sanie carnositatis et
non est in corpore liqfacto ¶ Et uria qd matura/ uenarū
sigt sanitatem. qm reni egtudies/ maturacoem s nō pro
hibent urie, q ipa sup ipos existit ¶ Ypostasis uo adipina/
adipis et pinguedis et ecia carnis liqfaccoem sigt. Et earū
pocior est q̄ auri aq̄ similat / Duo aut ipius pncipia
signt/ ex paucitate et mltitudie et commixtione, et sepacoe
qm cū est mlta et separata/ existiat q sit ex parte renis, et
p liqfaccoem sue adipis. Et si est min9 maioris commixtiois/
est in loco magis remoto ¶ Et cū in uria frustrū albū gno
granati simile uisū fuerit/ erit ex adipe renis ¶ Saniosa
uo/ ulcus sigt qd aptū fuit, et p̄pe in mbs ingedi. et p̄x sib
fuerit sedimen laudatū ad fūdū descendēs ¶ Et nuisal
lagmosa qd sigt huorem grossū crudū. aut q est in corpe
mltus. aut ex mstris urie egrediens/ aut crisim apcoms
uene sciatice aut doloris iuncturar. Et hoc qd cognoscitur/
ex alleuiacone q̄ post ipam seqtur. ptinz enī sbtiliat, et acte
nuatur. et putatur ypostasis laudabilis. q̄ppe in acutis
egtudibus/ non est cōfidendū in eo qd apparet p similitudiē
laudabilis ypostasis, cū nondū fuerit matacoms hō / n̄ psentes

fuerint eius significaciones ¶ Et est eciā cū uehemētē ōnis verum
fritatem sigt ¶ Inter sinnosam qđ ⁊ crudā existit dria · qm̄ sinnosā
est cū fetore · et precedūt ipam signes apatis · Et eius partes
facte sūt ad ouugendū et separand · Et qđ ex ea est q̄ cū aq̄litate
miscet uehemter · Et qđ ex ea est q̄ separatur ¶ Et cruda est tur
bida et spissa ⁊ non facile cong̃ nec facile separat ¶ Et urina
qđ in q̄ plnna muscillaginosā ypostasis apparet qn est exuberās
cū est in fine podagre · Et dolor artheticor sigt bonū ¶ Capilar
aut est ppea q̄ huor ocultus uel long̃ ꝯsolidatur ex calore in ipz
agente q̄ qnz est alba et qnz ru · Et est congelacio eius in rene
· Et ferut qđ q̄ in eius longitudine ꝑlinz palm̄ insura ueint
¶ Que aut fermti infusi frustrūt sitis existit · debilitatem sigt
stōi et intestinor et digerendi maliciā in ipis · Et est ꝑlinz ca
eius coedere lac et caseū ¶ Et arenosa qđ significat super
lapidem q̄ ꝯsolidatur aut ꝯsolidando ꝓcedit aut q̄ resoluitur
· Et q̄ qđ ex ea est rubea est ex rene · et q̄ qđ alba ē est ex uesica ·
¶ Plinz aut qđ cinericia significat est fla aut pus cui ꝓpter
longā morā accit caloris mutaco et seccio pcū · Et est q̄nz ꝓ
adustioem q̄ ei accidit ¶ Sanguisugalis uero ypostasis si ue
hemter est mixta · eps significat debilitatem · Et si min̄ hac · si
gnificat uulnus in canalibus urine et ꝯmutatis solucioem
in ipis · Et si fuerit separata · ꝑlm eius erit in uesica ⁊ in inga
· Et nos qđ ꝓscrutabim̄ hoc in particlaribus egritudinibus
in capto de mnctu sanguis · Et si in urina fuerit sicut sangui
suge ru · infirmo splene hente resoluit ipius ¶ Scito aut
q̄ in egritudibus uesice non mlt̄ egredit sanguis · qm̄ eius
uene mixte sūt ⁊ in ipius corpore calcate et anguste ⁊ pau
ce ¶ Ypostasis uo sigcio ex q̄titate ipius supta in ltitudine
qđ sui et paucitate declarat cē ipius efficactis magtudinem
et eius paruitatem · Et ex q̄titate qđ in magnitudie sui aut
paruitate sui est grad diuim̄ in ypostasi muscillaginosā ¶ Eius
aut sig ex q̄litate sui est ex colore qđ ipius · qm̄ q̄ ex ea nigra est
signū malū est s dionēs q̄s noiauim̄ · Que tam̄ ex ea sanior ē ·

ea · euomat et temperato utatur exercicio · Et si ei⁹ q fuerit calida:
dabitur ei in potu oximell cū uio sbtli simul siue separatim ¶ Q. si lac
eius sbtle fuerit · precipietur ut qescat et ab exercicio reuocatur
et cibis nutriatur q sanguinem faciunt grossū · Et fortasse dabit
ei ad potandū si non fuerit ibi quod phibeat · uinu dulce aut
mustū coctu qd fit cū uuis tritis — Et precipiat ei ut diu
dormiat · Si uero eius lac paucū fuerit · osiderabr q sit causa
in hoc utrū sit malicia ōmis in toto corpore aut sit in mamill
ipius · Et h qd cognoscetur per signes predictas in caplis q sūt
premissa · et per tactū mamillaru · Et si significatu fuerit
q sit in ea color · nutrietur tali qlis est aq ordei uel furfuris
et spinarchia et q ex eis sūt similia · Et si sigtū fuerit q sint
in eis fritas ōmis et opilones aut debilitas uirtutis atractiue ·
augmentabitur ei nutriens sbtle ad calitatem declinas · Et ue
tose sb mamillis ponatur absq multa opressione ¶ Ad h q ofert
semen brucciaru et eciā ipemet braicae ad hoc multu psūt ¶ Q.
si ea hui⁹ fuerit nutrientis paucitas · nutriatur iure facto
ex ordeo et furfure et leguminbus In nutribus q ipius et
cibis ponende sūt radices feniculi z semen eius · z aneti z nig
ella ¶ Quod aut dixerut q coedere ubera ppe ouiu z capraru
cu lacte qd in eis otinetur · ualde est utile · et h pp illud qd i eis
existit ex similitudie aut ppetatem q in eis est ¶ Quod experti
fuerut ut z · i · carui aut eciā uermiu terrenor siccor in aqua
ordei multis diebus simatur z repetuit optim · et simlr eli
xatura capitu piscium salsoru in aq aneti ¶ Ex eis q q lac
multiplicat est ut butiri uaccini ʒ una sumatur · et in uase
in q puru existit uinu · mittatur et bibatur · Aut sisami i
mola tritu accipiatur et cū uino misceatur et colatū ad
bibendū detur · Amplius mamille ex stercore turdoru
cū lacte asine et oleo more emplaustri liniatur aut ex eo qd
est in interiori parte melongie elixate ʒ i · sumatur et cū
digitis in uino dissoluatur et ad potandu detur · aut furf
et raphan⁹ in uino bulliatur et ad potād det ¶ Medicam

ualidu · R. se · aneti ʒ m se andagoge · se poru ana · ʒ · i · se fall · se
fenugreci an ʒ n totu cu succo se et melle et butiro misceatur
et in potu sumatur ¶ Et cu lac nocumentu fecerit sui multitu'
dine, propterea quod constrictione retinetur, et propter sua spissitudinem immuta'
tur per illud quod paucis existit nutrimenti, et comestione eius quod
paru nutrit, et emplastro pectori et mamillis supposito ex cimi
no et aceto · aut creta abluta aut lentibus coctis in aceto et
post ipm · potu rei salse et similiter usu et coctione mete ¶ Et ma
millas quod blandis manibus multu fricare · lactis efficit multi'
tudinem ¶ Lac uero malu habens odorem medicandum est dando
potu uini boni odoris ¶ Regimen aut quod est tractatu ei tempore
partus nutricis · est quoniam oportet ut sit partus propinquus, non tamen ualde
·primo sint a tempore quo peperit usque ad tempus illud · mensis et dimidius
ad minus aut menses duo · Sitque ille quem peperit masculus et
sit partus eius secundum tempus naturale et non sit ipsa que aborsum faciat
neque que aborsu facere consueuit ¶ Nutricem postea est precipiendu ut
temperato utatur exercicio et ut nutrientibus boni chimi alatur
·et ut nullomodo aliquis cu ea coheat hoc enim sanguinem permiscet
menstruum, et lactis odorem corrumpit, et ipsius minuit quantitatem
·primo fortasse impregnatur in quo nocumentu duobus accidens filius
existit ¶ Et nutricem quidem propterea quod ipm quod ex sanguine est fortiter ad
embrionis nutrimentu redit ¶ Et embrioni quidem propterea quod illud quod
ad ipm uenit ex nutrimento est paru · et ideo quod alius lacte indiget
¶ Ordinata preterea ipsius lactacione oportet et precipue in lactacione prima ut
aliquid lactis mulgeatur · et ut fluat · et ut ipm pressione iuuetur
ne contingat ut ex multa succione gule mistra leditur · et mem · et
faciat ipm debilitari ¶ Et si in lactacionem quaque uice paru mell ad
lambendu detur · erit iuuamentu ¶ Et si cu pauco uino solutum
fuerit · erit bonu ¶ Neque una uice ad sugendu ei detur primo me'
lius est ut paru detur ad sugendum et sepe pluries interpositis spa'
ciis · quoniam enim cu ad sugendu ei datur una uice tantum ut satietur
contingit inflacio et extensio et uentositatu multitudo et albedo urine
·si ergo hoc accidat · oportet ne lac detur · et ut fameliens longo tempore teneatur

Et ut studiu impendatur ad hoc ut dormiat donec illud digerat
Et s'm plurimis diebus q lactandus est. est ut in pma die ter
lactetur. Et si q in pma die ter lactetur. Et si q in pma die ipm lac
tauerit alia fuerit q ipius mater. Simile si nutrici mala accidit
cplo aut egritudo dolorosa aut multa uentris solucio aut eius ostecio
dolorosa. melius erit ut alia lactet ipm donec liberetur. Et simile
si nece fuerit ei dare medicina q uirtutem z qlitatem heat dori
natem. Cu post lactaconem dormiturus est. ei cuna uehe
menti motu no est uoluenda qm lac in ipius stoco acuitur. pmo
suauiter mouenda. fletus q parius ante lactacoem ei ofert
Naturale aut lactandi tempus est duoru anoru. Q si infans
aliquid a lacte desideraueru ordinate est ei tribuendu non tn
uiolenter est ei phibendu. Postq uero duales inceperit ap
parere dentes ipe ad nutriens erit mouend ordinate qd sit
forcius. res tamen dura ad masticandu ei non erit danda. p
pmo detur ei panis qm nutrix ei masticauerit. Dein panis
cu aq mellis aut cu uino aqto aut cu lacte. Et tuc qd paru aq
ei tribuatur et in aliqbus uicibus q cu pauco uino nec pmai
ad replecoem puenire. Q si uomitus sponte uenerit ei et
uentris inflaco et albedo urine. ab oi re abstine eu. Et me
lius est ut ipius nutriens ei tardetur donec mugatur in bal
neo. Dein cu lacte amouend erit ad illud qd est ex genere sor
bendi et carniu leuiu nutiad erit. Et oz ecia ut a lacte ordi
nate amoueatur et non sbito et ut fiant ei glandes ex pane
et zucc. Q si perfide mamillas qsierit et eas suggere uoluerit
et fleuerit sumende sut mirre et mtastri an z in pterende et
more empli mamille ex eis sut epithimande. Ad summu aut
dicemus q infantis regimen est bucctaco ppea q ei h ad h est
ddens. et q ea i sui indigz nutrimto et augmto. Et exercitiu tempatu
et non multu. et hoc qd est ei sicut naturale. qm natura quasi
accipiendo ea augmtat et precipue cu infancia ad puiciam
mutatur. Cu aut amblare inceperit et moueri duris moti
bus non erit pmittendus. nec ad amblandu et sedendu est

ponendus antequam natura ei desiderium fiat ne cruribus et dorso ipsius
nocumentum accidat ¶ Et melius quod est ut ipsummet cum sedet aut super
terram ambulat ut ponatur ad sedendum in corio leni ne terre asperitas
ipsum scalpat ¶ Et fustes aut cutelli aut hiis similia ex hiis que pungunt
aut incidunt removeantur ne sint coram eo ¶ Et custodiendus est ne
ab alto labatur loco ¶ Cum enim apparuerit ab omni re que ad masticandum est dura abstinendus erit ne materia in eam creatur
resolvatur per masticationem quam desiderat ¶ Et tunc quod ipsius
gingive ex cerebro leporis et adipe galline fricari debent ob
hoc enim origo fit facilis ¶ Cum gingive finduntur caput et collum ex
oleo abluto cum aqua decassato eam fricanda sunt ¶ Et ex oleo in aures
ipsius parum et guttatim infundatur ¶ Cum autem iam possibile fuerit
ut cum eis mordeat tunc suum desiderat masticare digitum quapropter tunc
dandum est ei frustrum radicis liquiricie que nondum valde siccata fuerit
hec namque in tempore isto ei confert et ulcera in gingivis et dolorem prohibet
et similiter os eius fricari debet ex sale et melle ne dolores isti accidant ¶ Postea cum iam bene nati fuerint aliquid ei dandum erit ex
succo liquiricie aut radice ipsius que nondum vehementer exsiccata est et in
ore ipsius teneat ¶ Et preterea confert collum ipsius fricare cum
enim nascuntur ex oleo dulci aut alio dulci oleo ¶ Deinde post hec
cum loqui ceperit dentes eius erunt fricandi et precipue eorum
radices Capitulum 3m de egritudinibus que infantibus accidunt

Dicendo premissa de medicandis infantibus est nutricem regere ¶ Et si affuerit suspicio quod in ipsa sit sanguinis repletio minuenda erit aut ventosandi ¶ Et si repletio
in humore fuerit alio ipse erit evacuandus ¶ Et si necesse fuerit nutricem
constringere aut solvere aut vaporem a capite prohibere aut ipsius
anhelitus rectificatio aut humoris malicia permutare medicandum erit per ea que comeduntur et bibuntur que ad hoc sunt convenientia
¶ Cum medicabitur ventris solutione aut venter ei de natura
venerit et fuerit multus aut medicabitur vomitu aut venerit ei naturaliter adventu forti melius erit ut ipsum ex
die alia lactet ¶ Nominemus ergo particulares egritudines que infantibus accidunt

¶ Ex eis q̄d sūt apata q eis fiūt in gingiuis cū dentes nascūt. et
apata q̄ eis fiūt in cordis q̄ sūt in partibus mandibularu et spa
smus q fit in eis. Cū hoc acciderit, ipe digito premend⁹ erit suauit̄ et
ex oleis in c̄aplo originis dencium nominatis fricand⁹. et ex melle cū
oleo camo ocassato aut melle cū terebentina. Et sup caput eius
aq̄ calida ex alto piciatur in q̄ cocta fuerint camo. et anetū ¶ Ex
his aūt aūt q̄ infantibus accent est uentris solucio. et p̄pe cū dentes
nascūtur. De q̄ q̄d q̄d sūt q̄ dicūt q sit p̄pea q superfluitate salitam
saniosam sue gingiue cū lacte sugg̃. Possibile tn̄ est ne sit ita p̄
p̄pea q natura impedita non bene digerit. Et io q dolor accidit
Et ipe q̄d est q̄ digoem p̄hibet in debilibus corpibus. Et si hoc
paucū fuerit, non de eo tibi curādū erit. Q̄ si tenor affuerit
q ex eo adueniat superfluitas, succurrendū erit ei embrocando ue
trem eius ex antera et cimino aut aniso aut ex semine api. aut
uentri ipius emplm superponend⁹ erit ex cimino et rosis ī aceto
infusis. aut spelta cū milio in aceto cocta. Et si hoc non iuenerit
edim coagli serta pars ʒ i. et q̄d est sup̄ cū aq̄ frida diuidi erit
Et tūc q̄ cauendū erit ne in ipius stōco lac caseatus fiat. dimido
eād die aliq̄d q̄d uicem lactis obtineat, sicut oui uitellū molle aut
micas panis in aq̄ coctas aut triticū ¶ Et est ecia cū eis accidit
uentris constriccio, q̄bus in potu tribuendū est stercus muris. aut
suppositorui ex solo melle uehementer coctū faciendū est. aut cū me
tastro aut cū radicibus preos sicut sūt aut combustis. aut ad coc
dendū detur ei parū mellis aut terebentine s̄ q̄titatem ciceris
uni⁹. Et uenter eius fricand⁹ est suauiter cū oleo. aut sup ipius
femur uaccinū fel est ponendū et bothor marien. Et qn̄ ecia in
ipius gingiuis fit acuitas q̄ sūt epithimande cū oleo et cera
Caro quoz putrida q̄ est salita eis oferre ¶ Et est ecia cū eis acc̄
et p̄pe cū est origo dencium spasm⁹ q plm̄ accīt eis p indigestiue
corrupcoem. Et ex multor̄ neruoru debilitate, et ei p̄pe q̄ hab;
corpus grossū et humidū. est ergo medicandus ex oleo rrmo. et
oleo liliatico. aut oleo alcāne. aut oleo kermo ¶ Et est ecia cū
accīt alcurzet, q̄ tūc medicand⁹ est ex aq̄ in q̄ coqtur sicidis. aut

oleo violaceo mixto cū oleo sisamino. Et si estimetur q spasmus qui
accidit sit ex siccitate ꝑpea q post febrem accidit aut post fluxum ventris
vehementem. et qui paulatim advenit. ungende sunt iuncture ex oleo
viol sol aut cū pauco cere al. ꝯcassato. et sup ipm cerebrum ꝯpetua
cendum est olm ꝛ olm violaceum. ꝛ reliq ab istis vehementer. et simr
faciendum est si ceazeth siccum accidat ei. ¶ Et est etiā cū ei accidit tus-
sis et vertiginis. Et in hiis q̄ iā preceperunt q̄d ut multa aq̄ ca
sup ipius caput ꝓiciatur cum hoc accidit. Et ut ex ipius ling cum
melle multa liniatur. Deinde lingue radix prematur ut multum fle
umatis euomat et siccetur. Aut gūm arabic ꝛ dragaganti
et semina citoniorum et succus liquiricie ꝛ penidii sumatur. Et
q̄cumq die paru ex eis cū lacte illico mixto detur. ¶ Et est cū in ipo
anhelitus malicia accidit. Oꝫ gⁱ ut radix aurium eius ꝛ radix lingue
ex oleo ungatur. et fiat ut ipe euomat. Et simr eius lingua di-
latetur curvando qm vehementer ꝯfert. Et aq̄ calida guttatim
in os eius distilletur. Et parum se. lini cū melle ad lambendum
tribuatur ¶ Et est cū accidit alcola multum qm panniculi lingue
ipius ꝛ oris vehementer molles sunt. et non patitur ipa tangi ex
nimia ipaꝝ mollicie. et q̄ toplus rasura aq̄sitatis lactis qm h
est. q̄d multum ei nocet. et ducit ipm ad alcola. Et deterior q̄d al-
cola est q non est matura. et mg est mortalis. Et q̄ saior e est
alba aut citrina. Et q̄ eam patitur. medicandus est ex aliq lenium
medicaminum alcola nominator in libris particularibus. Et est cū
mole trite solū ei sufficiunt. aut cū rosis ꝛ vilocaractis mixte. Et
est cū succus lactuce et solatri et portulace ei sufficiat. Et si
forcior ista fuerit. radix liquiricie trite. Et est cū in bothor
humis ꝛ cola. ꝯferunt mirra et galle et cortices thuris vehement
triti. et cū melle mixti. Et est etiā cū eis sufficiat rob de moris
acetosis solū et rob de succo uve acerbe. Et est cū ꝯfert ei ablu-
ere eas cū vino aut cū aq̄ mellis postea ꝯnt adhibere eis ad
eorum q̄ diximus ex dessiccativis. ¶ Et si medicam forcius hoc necesse
fuerit. venarum meimetan et cortic granati ꝛ balau ꝛ sumac
ana ʒ vi sumatur ꝛ gallarum ʒ iiii et aluis iamei ʒ ii terantur

et cribellentur et pulverizentur desuper ¶ Et est ecia cu auribus
ipsius flux' accit humoru/qm ipsius corp' et precipue cebru vehem
ter est humidu· lana ergo in melle, et vino mirtis cu pauco aluis et
croci aut pauco nitri intigenda est· et auribus immittenda, Et
est cu sufficiat ut lana in vino pontico aut in q'paru ce sit mirt·
intingatur et in auribus imittat' ¶ Et plerumq; ecia accidit ei do
lor auris ex ventositate – et humore, q medicand' est ex lilio, et orig
ano et sale et zucc' taburzet et lentibus et mirra et seminibus
colloqntidaru et cedri qauz coru fuerit·' coqtur in olo ro cu pau'
co aceto et vitello ovi et oleo rosaru qdcuz tamen iporu assidue
fuerit·' assidue mutetur ¶ Et est cu i cerebru infantis accidit
aq c' cura ia nominum' in cura capitis ¶ Et est cu eius occli infla'
· Sup ipos igitur licui cu lacte est epithimandu· Deinde aq in q coc'
ta sint camoilla et bethadaregi·' abluatur ¶ Et est cu ei accidit
ex multo fletu albedo in suis pupillis q medicandus est cu succo
solatri ¶ Et qm accit coopture occli infantis sulacu ex fletu
Et cura eius est succus solatri ¶ Et accnt ei fe· et tuc melius
est ut nutrix regatur · Et ei ecia dent' succ' granati cu oximelle
et melle· Et succ' citruli cu pauco caphore et zucc' deinde fiat ut
sudet qd' fit cu carne recentes pmittur et earu succus sup ver'
ticem eius, et sit sup pedes ponitur et ipe coopitur qm cum
hoc sudat ¶ Et est cu in cerebro infantis fit apa calidu et
vocatur sitibunda ¶ Et est cu multociens eius dolor ad occlm p
venit et guctur p et fit in eius facies citrina · Cerebru igit'
est infrigidand' et humectandu ex corticibus citruli et succo solat'
et succo portulace ppe et olo ro· cu pauco aceto et vitello ovi
et ole ro· qdcuz tamen iporu assidue fuerit·' assidue mutet'
¶ Et est cu accidit ei dolor ventris et torquetur et flet
Ventri ergo supponenda sunt aq ca· et olm multu calm et par
cere ¶ Et est cu accnt ei sternutacones freqntes et vehementes
· Et est cu hoc contingit·' ppe apa in partibus cerebri et si ita fue'
rit·' medicamen erit apa infrando, et epithimando, et ungendo
ex infrantibus succis, et oleis · Q si non fuerit ex apate qd ei

accit. bedaregitricu in naribus eius erit insufflando ¶ Et est cu
in corpore accit ei bothor. sed qd ex eis est nigru z ulcerosu est
mortale. Et eciā si non fuerit ñ aleulagoi. erit mortale. q̄to
magis cu expandetur. Qd aut est albū est lenī. et similiter
rubeu. Et est cu in eius egressioe mlta seq uelitas. Et ipe qd
semp medicande sut ex stētibus z dessiccatiuis in aq̄ solutis ex
q̄ ipe lauetur et in ea cocta sint rose z mirtus. et folia arboris
masticis, et thamarisq, et olea eciā harū rerū ¶ Bothor uero
si iane sut. dimmitende sut donec maturentur. dem curent. Et
si ulcerate fuerint. fiat eis ugm ex cerusa. Et est eciā cū est
nece lauare eas cu aq̄ mellis et pauco nitro z s'ra alcula. Cū a
spisse fuerint. indigebut eo qd est forcius. Lauabutur g' tuc ex
aq̄ barauch cū lacte mixta io ut tollerari possit. Et si fiat caru
caro uesice. uaporabr et infundetur de aq̄ in q̄ cocti fuerit mir
tus et ro/ et squatu, z folia arboris masticis. Sed anq̄ hoc
totū fiat. mitcis nutriens meliora queit ¶ Et est eciā cū pp
mltu fletu in inguie fit tumor. aut accit aliq̄ ex causis fissure
in q̄ qd ia pceptu est ut anneos teratur. et cu albine oui spgat
et desup ponatur, et cū panno lineo stcti sup ipm strictura fiat
aut lupini amari adusti ifunditur in uio, z nitra cocta desup
ponatur. Alns aut fortiora sut calida stiptica, sicut mirra
et cortices cipressi et eius nuces, et aloes et acacia et illud
qd in ca° de fissura dicem' ¶ Et est eciā cū infanti accit et
ppe cū ublicus incidit' apa. Et tuc qd accipienda est azahel
q̄ est in almanis z terebentina et in oleo zizanino sut soluende
et infanti adhibende et ex eis sup ublicū eius epithyma facien
endu est ¶ Et est eciā cū infanti accit ne dormiat, et ut in
cessanter ploret et ut os uagiendo assidue moueat. Et tuc
qd nece est ut si est possibile. fiat q̄ts dormiat cū corticib3 papa
ueris et ipius seme de lactucis et oleo de papauere suppono
do ex eo timpori ipius et uertici et erit dens. Et si neni fuit
ad forcius istis. fiat hoc medicamen. Semen sulle mix emden
papauer albū lini se. grana chausm. sem portul. sem platag

se lactuce et se feniculi p̄ anisi a ciminum · Sumatur ex unoquoque istorum
aliquid quod paulatim torreatur deinde omnia teratur. Et cum eis parte
una psillii tosti et non pulverisati ponatur et hec omnia cum tanto
zuccari quantum ipsa sunt misceantur · et ex eis infanti quantitas duarum
dragmarum tribuatur in potu ¶ Si autem voluntas affuerit ut
hoc sit forcius · cum coriandri tantum apii ponatur quod est tercia · i · partis a minus
¶ Et est cum infanti accidit singultus · cum tunc dandum est nux indica
cum zuccaro ¶ Et est cum infanti accidit vomitus fortis · cum forsitan
dabitur medietas dantur · i · gariofilorum · Verumtamen ei qui offert
stomacho supponendum emplastrum ex aliquo constringencium nominatum debitum ¶ Et
est cum infanti accidit debilitas stomachi · Cuius quod stomachus tunc ex modico cum
aqua ro est liniendus aut cum aqua myrti · Et ei in potu succus sitomorum
orum tribuendus est cum parva gariofilorum quantitate et p̄ zuccari aut etiam
octave · z · i · gallie modicum cum parva quantitate mirre ¶ Et est etiam cum
infanti accidunt sompnia terrefaciencia in sompnio quod plurimum eve-
niunt propter replecionem ipsius factam ex multa eius gulositate · Cum ergo
cibus eorum corrumpitur et stomachus hoc senserit · procedit nocu-
mentum illud a virtute sensibili ad virtutem informativam · et
ymaginativam · et apprehendit ei sompnia terrefaciencia · Oportet ergo ne
stomacho eius valde pleno dormire cogatur · Et ut ex melle ei ad
lambendum detur · quod digerat id est in stomacho isto et deponat ¶ Et
est cum infanti accidit apostema gule inter os et mery quod quasi extendit
usque ad musculos et spondiles colli · Et tunc quod ipsius venter suppo-
sitorio solvendus est · Deinde ipse medicandus est cum aliquo quod sit sicut
rob de moris et reliquis ei similibus ¶ Et est etiam cum infanti dum dor-
mit vehemens accidit oregmon · cum se lini tritum cum melle ad lam-
bendum est tribuendum aut ciminum tritum melle conspersum ¶ Et est
etiam cum infanti accidit ventus in facie cuius medicacionem iam notavimus
in capitulo de egritudinibus capitis · Verumtamen hic referemus rem ei vehe-
menter offerentem · Et est ut origanum et castoreum et ciminum pre-
sumatur equales et trite commisceantur et ei in potu tribuatur
quantum sit pondus in granorum ordei ¶ Et est cum accidit infanti
ut eius intestina egrediantur et tunc quod corticis granati et

mirti recentis et cupullarum glandium et rosarum siccarum et cornu obusti
et alumen iamenum et uglarum capriuarum et balaustiarum et gallarum partes
sumantur equales et in aqua adeo fortiter coquantur donec earum uirtus egre
diatur. Deinde ipse in earum aquarum aggregatione sedere cogatur ipso tepido
¶ Et est cum infanti accidit tenasmon propter frigus quod ei superuenit. cui
confert ut nasturcii et cimini ana 3 .i. sumatur et trita cribellentur
et butiro uetere uaccino conspersa, ad bibendum cum aqua frigida detur
¶ Est preterea cum in uentre infantis uermes minuti generantur
ei nocent et plurimum circa anum in quo eciam longi generantur sed latitu
do generatur in ipso. Longi autem medicantur ex aqua aseth de qua
modicum in lacte in potu est tribuendum secundum eius fortitudinem. Et quod
fortasse necesse erit uentri ipsius est plurimum supponere ex absincio
et boron et chalcule et uaccino felle et colloquintida supra. Secundum
ad paruos curandos qui sunt in ano elexpim et uena cui cum partes .i.
sumenda est et zuccarum secundum eius magnitudinem et ex inde cum aqua ad
bibendum detur ¶ Et est cum infanti in coxa sua accidit excoriacio
et tunc quod mirtus trita puluerizanda est desuper aut radix yreos
puluerisata aut rose trite aut ciperi aut ordei farina aut lentium

Oportet ut tota intencio Capitulum 2ᵐ de regimine infancium quod
sit in meliorando mores pueri in mutatione de etate in etatem
moderando ipsos et hoc quod est ut obseruetur ne fortis ira neque timor
uehemens ei accidat neque tristicia neque uigilie. Et illud sit consideran
dum semper ut ei adhibeatur quod desiderat et appetit. et non permittatur
coram eo esse aliquid quod ipse abhorreat. et in hoc due consistunt utilitates
Prima in eius anima ut crescat ipso a puericia sua existente bonorum morum
et fiat ei habitus firmus. Et altera est in corpore ipsius. Quoniam sicut mali
mores malicie omnis speciem sunt sequentes ita eos cum ex consuetudine
acciderint sequitur omnis mali. Ira namque uehementer calefacit et tristi
ciam exsiccat et pigricia uirtutes laxat naturales et omnem ad
flegmatis proprietatem inclinat. In temperamento igitur morum custodia sanita
tis anime et corporis simul consistit ¶ Cum autem puer a sompno excitatur bal
neandus est. Deinde dimittendus est ludere hora una. Postea ad
ad comedendum est ei dandum. Deinde dimittendus est ludere prolixius

postea balneandus est. Deinde cibandus et quanto possibile est plus aquam super cibum bibere non est permittendum ne cibus crudus penetret antequam digeratur. // Cum vero VI fuerit annos magistro tradendus est qui eum doceat in quo etiam gradatim ordinandus est. Et non est cogendus in scolis assidue morari. Cum ad hanc pervenerit etatem minus erit balneandus et eius labor ante comestionem augmentandus. Nam vinum est ei dandum et precipue cum calide fuerit complexionis et humide quoniam nocumentum quod ex vino timetur in ipsum est contrarium. In potatoribus igitur cito ei adveniet. In utilitate autem que ex vini potatione expectatur que est urine provocatio et humectatio uncturarum corporum. Non indiget ipse. Non enim eius contrarium est multa quam in urina sit provocata. Nam eius uncture humectatione indiget. Sed permittendus est aquam dulcem frigidam limpidam secundum desiderium in potu sumere. Et hic quod erit cursus regendi eos donec ad XIIII annos perveniant cum sollicitudine illius cothidiana quod in eis est ex immoratione humiditatum ipsorum et precessione exsiccationis et induracionis. Ordinandi sunt igitur immorando exercicium et separando ab eo quod eos laborare facit in e principia et adolescencia. Et temperatum committetur exercitium. Post hanc vero etatem fit regimen sanorum eorum regimen per conservacionem sanitatis. Nos igitur ad ipsum mutemus et sermonem de rebus permittamus in quibus res hentive in regimine adholescentium necessarie. Et ab exercicio incipiemus. Doctrina secunda dictionis tercie de regimine quod est commune alhellegur vel eorum que fiunt a XIIII annis usque ad LXX. Capitulum primum in ea

Propterea quod primum regimen conservationis sanitatis est ut nos exercitemus post ea comestio. Deinde dormiendi regimen. Ideo sermonem ab exercicio incipere debemus. // Dicemus itaque quod exercicium est motus voluntarius propter quod anhelitus magnus et frequens fit necessario et ad ipsum quod peragendum conversus secundum modum qualitatis. Et in hoc sua nullo eorum indiget medicamentorum quemlibet necessaria sunt vel originalibus egritudinibus que eas sequuntur et eis accidunt. Et hoc quod est cum reliquum regimen eius decentius est et rectum. Et hoc quod declaratio est quoniam secundum sensus nutrimento indigentes sumus. Et nostre sanitatis conservacio est cum nutrimento nobis conveniente quod ele

Capitulum primum est summa sermonis de exercitio

exiistit in q̃litate ⁊ q̃titate sui ¶ Nullu aut ex nutrietibus q̃ sũt in
poten̄a cu ōi totalitate sui ad nutrimtũ mutat in effectu / pmo in
imaq̃ digone / a q̃ ex ea supest superfluitas ad q̃m euacuãda stud;
natura . Verutn nature euacuaco non est euacuaco completa
. pmo pcldubio ex superfluitate digonis / remanet abstersio ⁊ ip̃sio
. Cu; hoc freq̃nter fiet et iterabitur et augmtab² et aggregabit
ex eo ad insiu̾a bene / prouenient ex eius aggregacone supfluitꝭ
materie / corpus a mltis ledentes partibus . Quaru una est / q̃
putrefient . cu enim putrefiet / egritudies gen̄abut putridas
. Et si ipiu qlitas fortis fuerit / malicia generabut q̃ms . Et
si earu q̃titates mltiplicetur . pueient inde accia reptomis . Et
si ad membru aliq̃d fluxernt / generabut apata et ipoꝝ fim
sbe spũs omem corrupent . Nob ig nc̃e est eas pcldu̾ euacuare
. Earu aut euacua° s; pln̄ non opletur nec est ꝯens / nisi fiat cu
medicinis uenenosis q̃ procldubio n̄a; deblitat ut impediunt
q̃ eciã si uenenose non essent / non posset esse q̃n eas bibere nate
laboriosu esset . Quad dix ppo q̃ mediciã purgat ⁊ uictorat . Et
preter hoc totu / cu huore supfluo euacuat ex humiditatib; n̄alib;
et spu q̃ est uite sba / partem magnã . Et h q̃d est totu est ex eo q̃d
uirtutem mbroru pncipaliu et eis seruientiu deblitat . H
ergo et alia sũt impedimta reptomis cu in lui dispone dimissa
fuerit . aut cu euacuab² ¶ Amplius exerciu est res q̃ mag
uehemt̃ phibet / ne reptomis materia ꝯgregetur / cu alia regia
ꝯuenernt ei . et est id q̃ calor natus renouat . et corpis leui
tatis ꝯfert usu . Ipm na; calorem sbtilem ebullire facit . Et q̃d
ex superfluitatibus ꝯgregat q̃q̃ die / soluit . et motus eas in
lambendo iuuat et ad loca un̄ egredi solent / pducat . Oibus g°
diebus non ꝯgregatur superfluitas / de q̃ sit curand° . Et pret
h est sicut dicim⁹ / q̃d calorem natu accrescere facit . et iuncturas
et cordas duras efficit / q̃obre ꝯpones effici possint / et a passi
onibus secure sint / et mbra apta reddit ad nutrimetu suscipi
endu ꝑ illud / q̃d ab ipis ex supfluitatib; expellit . Virtus igit
atractiua mouetur . et mbroru nodositate ꝯsoluit . et mbra

facit lenia. et humiditates subtiliat et poros dilatat. ¶ Exercicium autem
relinquens ethica frequenter incurrit. quoniam inbrevi debilitat virtutes
propter quod motum dimittit. quia innatum deffert eis spiritum qui vite eius inb
instrumentum existit. Capitulum 2ᵐ de speciebus exercicii

exercicium aliud est ad quod pervenitur ex occupacionibus actuum
humanarum operum ¶ Aliud est exercicium purum quod est illud quod
intenditur scilicet quod est exercicium tantum ex quo exercicii querit iuvamenta que habent dominus
¶ Item exercicium aliud mixtum aliud est purum. aliud est forte et vehemens
. et aliud est debile et lene. et aliud est velox et aliud est tardum. aliud est
athleticum compositum ex fortitudine et velocitate. et aliud est laxum. Et
inter omnia duo extrema reperitur equale ¶ Exercicii vero species sunt luctari. et manu
manibus contorquere et percutere. et incedendi velocitas. et Iacere cum
arcu. et salire sursum ad rem ad quam fiat suspensio. Et super pede uno
saltare. et cum ense et lancea scremire. et equitare equos. et chausen
manibus. Quod est ut homo super pedum extremitate stet. et manus suas
ante et retro veloci extendat motu. Et hec que sunt exercicia nobilis vel velox
¶ Ex subtilium vero exercitiorum et debilium speciebus est exercicium quod fit in inunda
cionibus et in cunnis stando aut sedendo aut iacendo aut parvam na
viculam intrando. aut naviculam piscatoris ¶ Istis autem forcius est
vectari in equis et camelis et lecticis et in plaustris vehi ¶ Et ex fortibus
que exercicia sunt ea que fiunt campestribus armis. Et est ut homo cursum suum
stringat in loco campestris ludi usque ad finem. deinde retro redeat. et incessanter
sint spacium quousque reversione minuat. donec in medio stet capiens reverso
. Et exercicii est locus costarum qui sunt subassellis manibus ad anteriora porrec
tis brachiis verberare. et manus adunce percutere. et in plano salire
. et in alto. et ludere cum virgis alchilsara retortis. et cum pila magna
et parva. et ludere cum revolucione virgarum per adiutorem mediis se adi
uice capiendo. et elevare lapidem. et equos currere. et corpus in circuitu
retrocedere ¶ Elmitharase quoque mixtas habet species. ex quibus est ut quisque
luctancium in medio sui comparis manus suas teneat et ipsum constringat
et quisque ipsorum laboret ut a suo socio solvatur altero ipsum tenente et
eciam ut manus suas super suum comparem torqueat et dextram suam ad sui comparis
dextram porrigat et sinistram ad sinistram faciem ipsius ad illius faciem conversa

. Et ipse eleuet eas ad superiora deinde reuoluat eum et quandoque incuruet et quandoque erigatur ¶ Et ex eis est impulsio que duobus fit pectoribus ¶ Et ex eis e ut uterque sui coparis collum teneat et ipsum ad terram trahat . Et ex eis est pedes torquere et ipsos premere et calcaneos sui comparis suis calcaneis aperire et que hiis similia exeunt ex modis quos luctates faciunt ¶ Ex exercicijs uero uelocibus est ut quasi duorum comparum locum cum suo compare uelociter permutet . et salliendo ad posteriora tendat . et alter ad anteriora secundum ordinem . Et ex eis est exercicium quod fit duabus arcubus subselliorum et frequenter ad posteriora salliendo . Et est ut homo stet in aliquo loco deinde a duobus lateribus duas subselliorum acus in terra figat inter quas sit unius passus . Postea incedat mutanda qua a dextra est ad sinistram et que a sinistra ad dextram et sit hoc quanto uelocius possibile fuerit . Et exercicia quod forcia et uelocia sine quietibus inmixta aut exercicijs suauibus ¶ Amplius exercicia fieri debent secundum diuersos modos . et non secundum unum est standum ¶ Unumquodque preterea membrum exercicium habet sibi proprium et manuum quod et pedum exercicium non est res occulta . Pectus quoque et membra hanelitus quandoque exercentur uoce graui et magna . et quandoque acuta . et inter eas inmixta . et hoc exercicium est ori et uuule et lingue et collo et decorat colore et mundat pectus et ipsum exercitat cum exsufflacione et retencione hanelitus . et hoc erit toti corpori aliquod exercicium et ipsius dilatat canal . Uerum magna longo tempore efficere uoce est timorosum . et si que fortis est perdurat . necessaria est multa aeris atraccio in qua est timor . Et si sit longa . fit necesse multum expellere aerem in quo magnus existit timor ¶ Ad legendum preterea suauiter est incipiendum . deinde uox ordinate est exaltanda . postea cum uox forcior fuerit facta per continuum et longa fuerit . tempus ipsius ponendum erit temperatum quoniam tunc magis affert iuuamentum . Et si eius tempus prolongabitur . erit in ipso timor temperatus est similis ¶ Unusquisque preterea homo secundum se habet exercicium . Exercicium uero debile quod est sicut reuolucio ut cuna illis est conueniens quos se debilitauerit . et conualescentibus qui se mouere non possunt neque sedere . Et quos etiam potacio debilitauit et qui sicut ipsum sunt et egritudinem in dyafragmate habentibus . Cum suauiter fiat dormire faciet et uentositatem dissoluet . et confert reliquis egritudinibus capitis sicut stupori

et oblivionem et commouebit desiderium et natura excitabit. Cum autem super
lectum fiet motus: erit conueniens ei qui habet eminentiam et sic opportunitas pro flegmaticas
et habenti ydropisim et dolorem podagricum et egritudinem renum quoniam hec
humiditatis materias efficit aptas expulsioni. et debile quod ei qui est debilior
et forte ei qui est fortior. In plaustris autem vehi: has efficit operationes sed
humores magis cum hoc ebullire facit. Et est etiam cum quod in plaustris
vehuntur facie retrouersa quod visus debilitati et eius offuscationi
magis confert iuvamentum. In paruis vero nauibus et magnis ferri:
confert lepre et ydropisi et appoplexie et frigiditati stomachi et eius inflationi quoniam
cum coram litoribus maris fuerit: commouebitur ei vomitus deinde quiescet.
Et confert stomacho. Sed nauibus ferri in mare altum: est fortius removendo
egritudines quas nominauimus propterea quod secundum variam leticiam et tristiciam diuersificat
et secundum membra nutriendi. Ecce ergo exercicium: corporis exercicium est sequens.
Visus preterea excitatur: res inspiciendo minutas et quandoque ordinando
ipsum ut res luminosas leuiter intueatur. Auditus etiam exercitatur:
sonos occultos absculta ndo. et quandoque absculta ndo magnos sonos. Unumquodque
etiam membrum exercicium sibi habet proprium, et hoc quod in obseruacione sanitatis est
membri referemus cum librum disponemus particularem. Exercicio preterea
utens sibi debet cauere: ne exercicii calefactio ad illud quod in membris suis
est debile perueniat nisi secundum modum sequendi verbi gratia. oportet ut cum acciderit varices:
pedes in exercicio quo utitur non multum moueat. sed ipsum motum diminuat
et suum perficiat exercicium cum eis que sunt corporis superiora sicut collo
et capite et manibus. ideo ut exercicii opus ad ipsius pedes a superioribus
perueniat. Corporis preterea debilis exercicium oportet ut sit debile. et
fortis: ut sit forte. Et est tibi sciendum quod unumquodque membrum secundum se habet
exercicium quod est sibi proprium quemadmodum occulo est proprium intueri quod est subtile et gutturi
vocem ingrossare vel augmentare postquam ordinate fit. Et similiter
dentes et auris et cetera omnia in suo capitulo. Capitulum 3m de hora incipiendi exercicium

H ora quidem incepto exercicii cuius pro mensurandi, et dimittendi ipsum
preparatur. oportet ut corpus sit mundum. Et ne in partibus inter
cutaneorum et venarum chymi siluces et mali existant, quos exercicium
in corpore diffundat. et ut cibus hesternus iam sit digestus in stomacho et epate
et venis et ut alterius cibi hora ia aduenerit. Et hoc quod declarat

urie s. sbam et col. maturaco. Et erit h. prima digonis hora. Cum enim ia
longe fuerit et natura in aq. tempore in nutrimto ministrare desier.
et igneitas in uria accensa fuerit et citrinitatis nlis terminu
trasierit. exercicium impediens erit quam uirtute deiciet. Et propter h. di-
xerunt qd quando cum forte exercicium est necem. bonum est ne stoma sit uehe-
mencius. immo sit in eo paucum nutriens et in hyeme sit grossum
et in estate sbtle. ¶ Amplius quando exercitatur sicut est plenus melius e
quam si exercitetur c. est uacuus. Et melius ut exercitetur cum e. calidus
et humidus quam exercitetur cum est frius et siccus. Et ex horis qd ipius
melior est eqlitas ¶ Est aut cum exerciciu hoiem calide et sicce omnis
ad egritudines pducit. Cum ab eo igitur dicesserit sanabr. ¶ Oportet
preterea qui exercitatur ut incipiat et superfluitates ab extiob.
expellat s. intestinis et uesica. deinde exercitetur. deinde exercitet. Verum
preparacionis fricacone prius utatur. que natura uiuificet et poros
dilatet. Et oz ut fricaco cum re aspera fiat. deinde oleo iugatur dulci.
postea sordiem iugatur. donec mbrorum pressione non uehementis
penetracionis opmatur. et fiat hoc manibus mltis et diuisis
obuiantibus sitibus. io in h. ad oes mclor puemat partes. deinde
dimittat fricatus et exerciciu incipiat ¶ In tempore aut ueris
horarum ipius melior est que est iuxta meridiem in domo temperata
et in estate oz ipm precede. In hyeme uero. rom ¬gens erat ut
fere usque ad noctem tardaretur. Sed alia phibencia h. uetant
In hyeme igitur locus tepefieri debet et temperate calefieri. Deinde
exercicio utendum est in ho. quando melior existit s. illud qd diximus ex digone
nutrientis et explsione sfluitatum ¶ In qtitate aut exerciciorum tres
res sunt osiderande. Una earum est calor. quoniam dum in ipso bonitas augetur
adhuc est hora et sa sunt mot. qm dum leues pseuerat. adhuc est
hora. Et tercia est mbrorum dispo s. ipsorum inflacoem. qm dum ipor
augetur inflaco. adhuc est hora. Cum aut dispones iste minui ice-
perint, et sudor s. uaporalis resudaco liqda facta fuerit. redeundum
est ad oleum qd sudare facit et pcipue si anhelitum excitas tenuit. Cum
in die prmo tm exercicii ipius cognius et ipz nutes et nutentis qtitatem qui
tolerare ualet cognius n. in i. die mutes si mutet ipsa exercicii i. die s. a misura f. ei

termini die prima **Cam quartum de fricacione**

ricacio alia est dura q̄ stringit. Alia est mollis q̄ laxat. Et
alia est multa q̄ macrescē facit. et alia est teperatā q̄ īgrossat.
Cūz hec ɔponentur / pueient paria noue. Et est ecia fricacio q̄ ē aspa
.s. cū panis asperis q̄ sanguinem ad exteriora uelociter trahit. Et alia
est lenis .s. cu palma aut cu panis lenibus q̄ sanguinem ɔiugit et ipz
in mbro ɔtinet. Quod aut ex fricacione ɔtitut / est corporū raror
inspissacio. et mollit̄ induracio. et spissor rarefacio. et duror molli-
ficacio. Est preterea preparacionis q̄ est anq̄ exerciciū incipit fieri
suauiter q̄ cū uolutas surgendi adest / indurat et est fricacio reduc-
cionis q̄ est post exerciciū. et uocatur ecia fricacio requiescere faciens. Et
qd in ea intenditur / est superfluitatū in musculis retentarū resolucio
qd per exerciciū ex eo nō euacuatur / ut euaporet et non accidat fa-
tigacio. Et oz qd ut hec fricacio molliter et suauiter fiat. Sed ex
ea melior est. illa q̄ est cū oleo q̄ cū duricie et grossicie et asperitate
non est facienda quia mbra in exasperatur / et pueri ab augmento
phibentur. Sed in adholescentibus est eius impedimentū minus.
Et si in fricacione ɔtingat error q̄ ad partem duriciei declinet / est
sanior errore q̄ ad molliciei partē declinat. quia forte resolucionem
facilius est corrigere / q̄ corpus molli fricacione ad recipienda corrup-
cionem preparare. licet fricacio dura et aspera cū superflua fiat
in corpore puerorū / ipos crescere prohibeat. Et tn qd nūc inue-
nes hoc post apud rememoracionem hore fricacionis et ɔdonū ipius
Verum in hac hora reduccionis declaracionem addem. Dicemus
itaq q ipa pro certo est ac si esset altera pars exercicii in q̄ cū oleo
incipiendū est et fortitudine. deinde cū eo ad mediocritatē est
declinandū nez dū in sua existit fortitudine / ē dimictenda. Et
melius qd est ut dū fit / multe sup ea ɔiugantur manus. Fricator prea
mbra sua fricacionem extendere debet / ut ab eis superfluitates ex-
pellatur. et fascia sinnat q̄ ad partes om̄ mbrorum ipius extensius
procedat. Et tūc q̄to plus poterit / suū ɔtineat hanelitū. Et pa-
pue cū musculi uentris laxi fient / et pectoris musculi si facile fuerit /
extendatur. Postea ecia musculi uentris in fine rei paru extendunt

ut intestina in aliquam habeant reductionem et inter hec habeat et se super
mu' preciat et suos pedes pedibus sui compatris commisceat ¶ Exer-
citium vero excellentes aerem inter sua attineat exercicii. Secunda
reductio quia in medio interponitur exercicio. Ipsum namque dimittitur
et deinde ad ipsum reditur si prolongandi uoluntas affuerit. Non autem
multa indiget fricatione cum oleo qui uult reductionem. nisi in ipso
dispositio fuerit quod sibi non placeat. et non reductionem querat. Et si
fatigationem senserit oleo inungatur sicut nominabimus. Et si siccitatem
senserit fricatio augmentanda erit donec ad equalitatem perueniat ¶ Fri-
catio preterea iuuat quia et fortis compressio cum est tempus dormiendi,
quoniam corpus alleuiat et humiditatem ad iuncturas fluere prohibet Ca-
pitulum autem quintum de balneatione et nominandis balneis.

hominum in eius regimine in quo consistit sermo. balneatio reso-
lutionem faciens non est necessaria. quoniam corpus ipsius est mundum, et neque
quod balneo indiget eget ipso. nisi ut ab ipso habeat calorem subtilem et
et humiditatem temperatam quapropter in isto isti non multa debent facere
mora. Et si in fonte descenderit. in ipsum ingrediatur quousque ipsorum
rubeat et inflectur superficies. et in principio resolutionis ab eo
remoueatur. et aer in circuitu ipsorum aquam dulcem fundendo transeunte.
Deinde uelociter lauentur et egrediantur. Sed preterea ne excitatus ad
balneum pergat. donec complete quiescat ¶ Balneorum vero dispositiones et
eorum conditiones iam declaraui et in alio loco retuli. Verumtamen quod hic
dicere debemus. est quod omnes balneandi secundum ordinem balnei casas ingredi
debent. et neque in domo ea morentur nisi secundum quantitatem que eis nocumentum
non inferat et requiescere faciat. propter superfluitatum resolutionem
et corporis ad nutriens preparationem a debilitate. ipsum custodien-
do ab aliqua forti causa fere putridarum ¶ Qui vero impinguari desi-
derat, balneum post coctionem ingrediatur si securus fuerit. ne
oppilationes accidat. Et qui bene se custodire uoluerit, si calide et acute
fuerit omnes. oximel bibat propter oppilationum prohibitionem. Et si frigide
fuerit omnes. diamitastrum sumat et diatonpipereon. Qui autem
uult resolui et macrefieri. balneandus est dum est famelicus
et ibi multum moretur. Sed qui sanitatem tantum uult custodire.

balneū ingredi debet postqȝ digestū est qđ in stō est et expe. Et si timet ne co ru sibi fecerit ebulliat. ¶ Et si Jeiunus balneauerit. in balneacōem rem sumere debet subtilem q̄m cocdat. ¶ Et q calide existit q̄nis et acute colera hens ru hoc est ei neccem et huiꝰ ab ingressu domꝰ balnei calide, phibendus est. ¶ Et eis aut q̄bus isti credentur melius est panis in succo fructuū infusus aut in aq̄ ro recenti. et se custodire debent ne rem frām actu bibat ī egressu balnei aut in balneo, q̄m pati sūt apti, q̄re frigiditas non tardi. quā ad mbrorū pncipaliū corpora pcedat et ipoꝝ corrupat uirtutes. ¶ Ab oī q̄z re uehementis caliditatis se custodire debent et precipue ab aq̄ qm sicī supserint. timendū erit ne cito ad mbra penetret pncipalia, et accidat ptisis aut ethica. ¶ Pterea sibi caueat ne balneū cito egrediatur. et caput post ipm discoo piat, et corpus ad recipiendā frigitatem exponat. ¶ A balneo uo egredi debent si tempꝰ fuerit hyemis sint bene coopti pannis. ¶ Oȝ q̄ fe. het a balneo se custodire debet in hō febris. Et q solucōnem ꝯtinuitatis het aut apa. ¶ Et tu q̄d iā sensisti ex eo qđ pcessit, q balneū est calefaciens et infrans dessiccas ꝯhuectas, iuuas ꝯ impediens, et eius q̄d iuuamēta sūt sōpnu facere et apire et abradere et resoluere et digerere et nutrimētū ad cutis supficiē attrahere. ¶ Et ipius iuuamtū nō est nisi in restone eius qđ resolui, et ī expl sione eius q̄d uolut expelli in parte naturali, et in retencōne uentris et remocōne fatigacōis. ¶ Eius aut impedimenta sūt debilitare cor si nimiū morati fuerint. et facere sincopī. et nauseam et huores ꝯtētos mouere et eos ad putrefactōem ꝑpa rare. et cū eis ad mbrorū debiliū receptacla declinare. Ergo ab eis accīit apata in occlto mbrorū et in coꝝ supficie

ꝭ et ig ꝯueniens non est. nisi cꝰ regime undiȝ ꝯuerlat et cꝰ etas et uirtus et Ca.ᵐ 6.ᵐ d ablucōne q̄ fit cū aq̄ friā

figura et tempꝰ sūt ꝯuemencia. Et neȝ fastidiū neȝ uomitū neȝ uentrem neȝ uigilias nȝ tenasmos hȝ. Neȝ est puer neȝ est senex. Et in hora in q corpus ipius ē leue et motus ꝯuenientes et est. cū hoc fit post ablucōem aq̄ ca fctim ad hoc ut extiora

fiat forciora et ut calor retineat illis. Et si voluntas affuerit ut illud fiat: oportet ne aqua in illa sit frigida, primo sit temperata. Et est cum hoc fit post exercicium et tunc quod oportet ut fricatio post ipsam fiat forcior quam solebat. Sed utere eo occulto sit quantitas solebat et sit exercicium post fricationem et intentionem temperata. Aut sit parum velocius quam solebat. Deinde post exercicium in aqua frigida subito natet, ut ipsius membra sint dura fiant et postea perseveret in ea secundum mensuram sue lenitatis et quod colorare valet quia antequam supponeret ad horripilationem. Deinde cum egressus fuerit fricetur sicut nominabimus et eius cibus augmentum suscipiat et potus diminutionem. Et consideretur tempus reversionis sui caloris ad ipsum et coloris eius. Ex quo si velox fuerit: scietur quod eius mora fuit moderata. Et si tardior fuerit sciet quod mora prolixior fuit quam debuit. Ipse igitur alio die mensuret secundum quod ex hoc scitu fuerit. Et est cum post fricationem et caloris reversione iterum aquam ingreditur. Sed qui hoc agere voluerit gradatim in ipso procedat et a calidiore die qui est in estate hora fervoris incipiat et sibi caveat ne ventus sit ibi, et ne illud post coitum peragat. Nec post cibum qui non sit digestus. Nec fiat hoc post vomitum nec post evacuationem nec post colicam passionem. Nec post vigilias nec post corporis debilitatem nec stomachi. Nec post exercicium nisi qui illud agit sit fortis secundum modum quem diximus. Cum aqua autem frigida lavari secundum modum quem diximus: calorem naturalem ad exteriora subito expellit. Postea confortat ipsum ut forcior sit et egrediatur cum nitatur.

Capitulum xᵐ de regimine eius quod comedit

Oportet ut conservator sanitatis studeat ne cibi ipsius stomacho sit aliquod nutriencium medicinalium sicut olera et fructus et reliqua ab ipsis. Quoniam subtilia sunt sanguinem adurentia. Et grossa sunt ipsorum flatum facientia et corpus gravantia. Oportet autem ut cibus sit talis quales sunt carnes edorum et vitulorum lactancium et parvorum et agnorum annualium. Et triticum ab exterioribus rebus purgatum quod ex messe sana fuit collectum cui nullum accidit nocumentum. Et dulces res convenientis omnis. Et vinum bonum odorem habens. Alia autem ab istis non respicias: nisi secundum modum fuerit medicinis aut secundum preservationem. Fructus inde nutrienti magis similes sunt ficus et uve valde mature

et dactilli in regionibus et ciuitatibus in quibus esse consueuerunt. Verum tamen cum aliquis hoc comederit, si superfluitas in peruenerit, ad ipsam festinet euacuandam. ¶ Oportet preterea ne aliquis comedat nisi post desiderium. neque in hoc tardetur cum desiderium ebullierit, nisi mendosum fuerit ut ebriorum desiderium et henecum fastidium. quoniam tolerare famem stomachum putridis replet humoribus. ¶ In hyeme preterea nutrimentum actu calidum comedat. Et in estate frigidum autem quod parue sit caliditatis et neque ea neque frigiditas ad rem perueniat quam sustinere non possit.

¶ Scias autem quod nichil est deterius saturitate, in tempore fertilitatis quam fames sequitur in tempore sterilitatis et contra. Se(c)tam quorum usio est deterior. Videmus enim multos quibus in tempore sterilitatis cibus deffiicit, postea cum in tempore fertilitatis habundauerint, repletos fuisse et mortuos. Licet uehemens repletio in quolibet dispone sit precabilis siue ex comestione sit siue ex potu. Quot namque homines superflue se repleuerunt et suffocati interierunt. ¶ Cum autem acciderit in comedendo aliquid medicinale nutrimentum regendum erit quomodo digeratur et maturescat. et ipse custodiendus est a malicia dominus que ex eo timetur. Accipiendo post ipsum quod sit ei contrarium, donec digeratur. Cum ergo frigidum fuerit sicut cucumer et cucurbita, temperetur ab eo quod ei existit contrarium sicut allia et porrum. Et si fuerit calidum temperetur eciam cum eo quod ei existit contrarium sicut cucumeres et portulaca. Et si opilatiuum fuerit sumatur quod aperiat et euacuet. Deinde famem diu toleret. ¶ Et neque ipse neque omnis qui sanitatem habere uoluerit, aliquid comedat nisi desiderium fuerit certum. et stomachus et superiora intestina a primo nutriente euacuata fuerint. Quod enim in corpore existit deterius est nutriens super nutriens quod non est digestum inmittere. Et preterea nichil est deterius quam fastidium ex malus peruenens nutrientibus, quoniam cum fastidium ex grossis peruenit nutrientibus hereditare faciet uncturarum dolores et renum et dispnoam/sciaticam podagram et splenis et epatis grossiciem et fisticas et multas egritudines. Cum ex subtilibus acciderit nutrientibus peruenient ex ipso febres acute et maligne et aparata acuta mala. Verumtamen quia necesse est aliquem cibum aut rem cibo similem super alium inmittere cibum, quod sit ei sic inmittenda

uerbigra. sicut illi q nutrienecia comedunt acuta aut salsa. deinde post temp
in quo nondum completa est digestio; comiter eis adiungit res humectantes ex
nutrientibus sapore non habentibus. et istis quod hoc sufficit regim
et exercitium non est eis necessarium. Et horum contraria dispositionem est dispositio eorum
qui grossis cibariis post aliquod tempus communiter admiscent quod uelociter
digeritur et est acutum. ¶ Amplius paruus motus super coctionem.
ipsum in stomacho quiescere facit. et propterea cum dormiendi super ipsum uoluntas
affuerit ¶ Recencia preterea aie horribilia et motus corporei fortes
digestionem fieri prohibent. et In hyeme quod cibi pauci nutrimenti non sunt
edendi sicut olera. Sed nutriens magis est edendum. quod est grauis et
fortis caliditatis. et in estate huius contrarium ¶ Ex cibo aut nullo ita est re
plendus. ut non sit ibi locus uacuus. sed ab eo reliquis desiderii adhuc
in aia remanentibus. hec enim fames reliquie post hora una destru
untur. et in hoc usus est obseruandus. quoniam deterior comestio est que
stomacho facit grauitatem. Et deterior potus est qui temperamentum egreditur
et in stomacho natat. Et si alio die superfluerit. sequenti die famelicus exist
at. Et sopno utatur prolixiore in loco temperato, in quo nec sit calor
nec frigiditas. Quod si sopnus ei non aduenerit. multo utatur incessu sua
uiter et continuo in quo non sit quies nec requies. Et parum uinum bibat puri
¶ Ruffus inquit. Incessus hic michi placet. et propterea post prandium quoniam
bonitates completionis cene operatur ¶ Oportet preterea ut post comestionem
primo super latus dextrum dormiat pauco tempore. deinde super sinistrum
reuoluatur. postea reuoluat se super dextrum ¶ Et debes scire quod multis
cohoperiri fames et cenicam eleuare. existunt ex illis qui in digerendo
iuuat. Et ad ultimum quod ut membrorum situs ad inferiora sint decli
nates et non ad superiora. Et cibi quod mensuracio existit secundum usum et secundum
uirtutem. sed ut mensura eius in eo quod sane est uirtutis. sit talis cum ipsum
recipit. quod ei grauamen non afferat. et ut ypocondria non tendantur
nec inflet. et rugitum non faciat. nec natet. Et non accidat ex
eo nausea. nec caninum desiderium. nec casus. nec in genu pigricia
nec insompnietas. Nec ipsius sapor in ructibus post tempus
reperiatur quoniam si post longum tempus sapor ructus eius repertus
fuerit. deterius erit. ¶ Declaratur aut quod cibus sit temperatus.

cuius ipso non prodest magnitudo in pulsu et in anhelitu paruitas
Hoc nam non accidit nisi propterea quia stomachus comprimit diafragma et propter hoc fit anhe-
litus paruus et inspissatur et cordis necessitas ei prebet augmentum
Magnificatur ergo pulsus quoniam in uirtute non existit debilitas ¶ Ille propterea
cui post coctionem accidit caliditas et supercalefactio non una tamen comedat
hora sed paulatim per interualla propterea ne ei ex repletione dispositio accidat
que sit sicut tremor qua postea sequitur calor sicut fortis febris cum
calefit cibus ¶ Amplius qui quod ei sufficit digerere non potest
comedendi numerum multiplicet et quantitatem minuat ¶ Asticus
propterea indiget nutrimento uehementer humectante et parum calefaciente
¶ Colericus uero eo quod humectet et infrigidet ¶ Et ille quod in quo sanguis
calidus et bonus generatur nutrientibus indiget frigidis et pauci nu-
trimenti ¶ Et ille in quo sanguis generatur fleumaticus nutrientibus
pauci nutrimenti indiget in quibus ea contra stiticitas sint ¶ Nutientia
preterea ordinem in sui receptione habent in quo sanitatis conseruator
sollicitus debet esse ne illud quod subtile est et cito digeritur post forte
nutriens quod sit eo durius in cibo sumat quia prius digeretur quam
ipsum et super illum natabit non habens uiam qua penetret Putrefiet
ergo et corrumpetur et corrumpet illud quod ei admiscebitur ¶ Iste etiam
non primo comedere debet cibum laxatiuum ita ut post ipsum cibum forte
et durum sumat quoniam cum ipso labetur cum ad intestina penetrabit eo
nondum tamen integre digesto quod debebat ¶ Pisces quia et qui eis sitat
post laboriosum exercicium non sunt comedendi corrumpentur enim et cor
rumpent humores ¶ Hominum propterea sunt quidam quibus accedit comedere illud
in quo uirtus existit stiptica antequam suum comedit cibum Et isti quidam sunt
lauitatem habentes ex quorum stomachis cibi descensus fit uelociter et non
in eis moratur donec digeratur Corporis stomachi dispositio et eius consuetudo semper
est consideranda ¶ Et est etiam aliquis homo in cuius stomacho cibus corrumpitur
ut aduritur subtilis qui cito digeri solet Et fortis qui tarde solet digeri
in ipso digeritur Et hic quod est cuius stomachus est igneus ¶ Et ex eis est qui
huic existit contrarius quorum quilibet secundum suum stomachum est regendus ¶ Re
giones quia regulas habent proprias et hoc quod obseruandum est ¶ Et oportet experi-
mentum in hoc rationem uincat ¶ Est nam cibus qui solet comedi in quo

aliqd evistit nocumentu et est convenientior bono non usitato Unaqz
preterea figura et q hois cibu habet convenientem et similem ad qm
mutandu si voluntas affuerit nocumentu ei faciet et impedimentu
¶ Ex hoibus q est cum aliquod nutrimentu bonor et laudabilium noctz
q rem q relinqre est ei dene ¶ Ille vo in q mala digerunt nutrim
cia ad hoc non decipiat qm post dies mali in ipso generabunt
humores egritudies facientes et pnecantes Et sepe ecia ocedit ei i
cuius corpe mali hentur humores ut re bona largiter comedit Et ppe
cu non patitur ventrem sibi solum ppea q est debilis ¶ Cu vo alicui
corpus raru fuerit et ad resolvend facile nutrimentu erit nutrimento
humido qd cito digeratur licet rara corpa magis tollerare possint
nutrimenta grossa et diversa et sunt longinqora ad hoc ut ea intrinsece
ca ledat et magis apta recipere extrinsecam car impedimenta
¶ Amplius q multa osuevit comedere carne si delicatus fuerit freqn
ter minuere debet Et ille cuius q ad frigiditatem declinat langius
bibere debet et trifferas et ex eis q stom et intestina et venas q
sunt in ea mundificare osueverunt Et nichil qd est deterius q
diversa nutrimenta simul adiungere et post hec in comedendo tempus
prolongare Cu enim postremu nutriens advenit pmi ia incip digi
Nutrientis ergo partes in digerendo non sustinent ¶ Oportet
preterea scire q nutrimens melius est qd melius sapit ppea q sto et
virtus retentiva vehementer ipi applicatur cu bone fuerint sbe
et fuerint oia pncipalia mbra b opatione sua ad invicem convenientia
et sana et ista qd est condico ¶ Cu signes sane no fuerint et mbr
in suis omibz diversificetur et fuerit appetitus a sto divisu p divisitatem
q fit sup naturale no erit istud osiderandu ¶ Ex impedimentis
vero nutrientis bene saporosi vehementer grossi est q possibile est
ut ho multu ex eo comedat ¶ Ex viciis preterea sacietatis omesti
onis melior est ut homo una die semel et altera bis s mane
et vespere comedat Verutn in hoc usus vehementer e oservandus
qm si ille q bis in die comedere osuevit semel comedat debilitabit
et lerabitur eius virtus Sed q digerendi debilitatem habet
bis comedere debet et raro comedat semel in die ¶ Et q semel

comedere ꝯsueuit in die, si ad bis comedendu redibit, accidet ei debilitas
et pigricia et laxitas. Et si sine coctione ꝑmiserit, nocte illa debilitab
et si cenauerit non digeretur. Et accident ei ructus accidi et mali-
cie et nausea et oris amaritudo et lenitas uentris ꝓpea q̄ immisit
sto rem quam non ꝯsueuit. Et accidet ei aliquod accntiu q̄ accnt ei cui
nutriens no fuit bene digm q̄ nc scies. Et ex eis q̄d ꝯaccnt ei
sut dolor oris stoi et mordicaco et uidebitur tibi q̄ oia meliora, ꝛ
intestina eius sint suspensa ꝓp uacuitatem stoi. Et si non cessaue-
rit, accidet ei dolor oris stoi ꝓpea q̄ in seipso collig ꝛ ꝯtrahit et ingꝫ
uriam ardentem et egeret rem ardentem. Et est ecia cu in ex-
initatibus accidit frigus ꝓpea q̄ co· ru stom influit. et h q̄d magis
est in colericis et simlr in eis q̄ hent in sto co· ru· et non in toto cor-
ꝑe et corrupitur sopn⁹ et de latere in latus reuoluetur. Corpa
ꝑtea in q̄bus co· ru magis adunatur est nece separatim coede
et ut ita uelociter sit q̄tm⁹ sit anq̄ balneet. Alia uo ab eis exercita-
ri debent et ecia balneari deīn cibari. Sed coctio balneaconem
non impedit. Qz si alicui necem fuerit comedere an exercitiu. solu
panem tali debet sumere mensura ut digi possit anq̄ incipiat sun
motu. Et q̄admodu oꝫ motu q̄ est an coctioem non esse deblem,
ita nece est ne motus q̄ est post ipam sit nisi molliter ꝛ suauiter
Corrupto ꝑterea desiderio q̄d ad res declinat acutas. et nꝫ dul-
ces diligit neꝫ uctuosas. nichil est melius q̄ uoitu cu aliq̄ tali
q̄le est oximel cu raphano prouocare post pisces. Qui aut ex ho-
minibus pinguis existit. oꝫ ne illico cu ingreditur balneu comedat
sed expectet et paruu dormiat sopnu et huic q̄d sent coede in
die est ꝯgens. Simpl non illud post coctione est dormiedu cibo
natante. Et a forti motu q̄tu plus possible est abstined, ne cib
anq̄ digeratur penetret, aut sine digone labatur aut ꝓp inudaco-
ne corrūpatur. Neꝫ post ipm multa benda est aq̄, q̄ int᷑ ipꝫ ꝛ corp⁹
stoi separacone faciat et ipm natare faciat. Sed est expectand, et
non est bibendu. donec de sto descendat. Et h q̄d declarat supior
uentris lenitas. Qz si sitis ei necitate fecerit, modicu aq̄ frigide
suggendo sumat. et q̄to plus fuerit frigida. tato min⁹ ex ea sufficiet

Et hec qd qntitas stom allemat et colligit ¶ Ad sumu vero o3 ut post
comestionem bibat qs et non in hora comedendi qntitate aliqm q
cibo offerat ¶ Siti aut tolerare et cu ea dormire infratis et huec
tatis offert Et fe ex colera ru hentibus nocet. Et simlr tolrare
same ¶ Colera preterea ru hntibus ex toleracia famis accit
ut colera ru ad cporu descendit stos. Cu3 aliqd comederint ipo
ru corrupetur cibus. Et in sopno et in uigilis accid3 eis illud
quod noiaum ex eis eis q eis accnt cu corrupitur cib. Eis q3
accit ut coendi uolutate amittat qbus tuc dand est aliqd qd
h deponat et eoru resoluat natura cu eo qd est lene et no est
fastidiens sicut pruna et paru xuraset. Cuq3 desideriu reuisum
fuerit coedant licet corpa huida cu huiditate naturali hentes
ueloci resolucom sint apti. ne3 tm famis tolerent qntu corpa
sicca pauce huiditatis hentes nisi huiditatibus plena fuerit
alns ab eis q sut in stia mbroru cu bone fuerit et oucientes
et recipientes ut natura eas in nutimetu in effectu opletu
ouertat ¶ Vinu q3 post cibu est ex rebus magis impedientib3
qm digeritur uelociter et penetrat et facit penetrare cibu
cu nodu sit digestus. et facit hereditare opilones p putre
factoem ¶ Res preterea dulces ad faciendas oplones sunt
ueloces qm natura eas trahit anq digeratur. Et oplones
qd ad mltas pducut egritudies tales qlis est ydropisis
¶ Grossicies preterea aeris et aq et maxime i estate est ex
eis q cibu corrupit. io3 non est malu ut sup ipm uinu te
peratu bibat. aut aqm calida in q cocta fuerit xiloaloes et
mastix ¶ Et preterea c9 intestina calida sut et forcia cu grssu
comederit cibu freqter accidet ut ipius nutens uentositates
efficiat. stom et eius partes tendentes et egritudo mirachia
ecia inde procedit ¶ Qui aut stom h3 uacuu cu rem coedit sbtile3
sto post ipam strmg. Et si postea rem coedere uoluerit gros
sam ressugit ab ea sto9 nec ea digeret qre corrupitur nisi ut
cam spaciu poitu fuerit. Et in h9 qd dispone melius est ut
grossus cibus paulati premittatur qm sto9 tuca sbtili no

terrebitur ¶ Cum autem in aliquo comedente replecio superfluerit aut quod est in eius stomacho aliquis inclinauerit motus aut quando miscebitur potus. ad uo-
medum erit preparandum. Quod si hoc ei defecerit aut uomere non potu-
erit. aquam calidam paulatim bibat quoniam replecionem deponet et soppnum
afferet. Ad dormiendum ergo uel se prosternat et quantum uoluerit. dor-
miat ¶ Quod si hoc non suffecerit aut ei non aduenerit. consideranda si te
natura excusabit expulsione. bonum erit. et si non. Iuua ipsum cum eo
quod uentrem suauiter soluit et calefacit cum tali quod qualis est triffera
et zucc co egonem facies aut nimetum cum pauco origano mirabo-
lato. et infratum quod cum tali quale est cimmnu mirablatum et fereiten
et zamt cabri ¶ Et potum quod implere melius est quam implere cibo
Et ex eo quod est conueniens sumere. est aloe post cibum qualis est cibus
hic. ad magnitudinem trium ciceru aut mediam drachmam aloes et mediam drachmam
masticis et sextam drachmam baurach. Et ex eo quod est leuius sumere ex tere-
bentina secundum quantitatem .n. ciceru aut trium. Et est cum ei admiscetur
quantum ipsa est aut minus ex baurach ¶ Et ex eo quod est conueniens et uehementer
laudatum. est parum epithimi cum uino ¶ Quod si nichil horum suffecerit
dormiat soppnum longum. et die una a decoctione abstineat. Et si
allexiatus fuerit. balneet se et pannum calidum uentri supponat. et
nutriens subtiliet. Et si cum hoc toto non digestum fuerit. et grauitatem
et tencionem et pigriciam fecerit. sciat quod uene iam replete sunt
ex suis superfluitatibus. quoniam nutrimento multo et superfluo licet ac-
cidat ut digeratur in stomacho. raro tamen digeritur in ueinis. immo
in ipsis remanet crudum. et extendit eas. et quia findit et generat
pigriciam et laborem et alices et oscitaciones. ipse igitur medicandus
est. cum eo quod ex ueinis expellit. Quod si nec hoc senserit primo fatigacio-
nem tamen. aliquo tempore cessat. deinde fatigacionis speciem que accidit ut
dicetur cum eo quod modo nominabimus ¶ Cum uero aliquis in annis multum
processerit. nec ipsius corpus ex nutrimento tantum recipit quantum recipiebat
dum esset in iuuentute. et eius nutriencia fiant superfluitates. non tamen
debet comedere quantum solebat dum esset in iuuentute. immo minus. Et cum
ille qui regimen ingrossare consueuerat. regimen subtiliauerit. ingre-
dietur ex aere in foramina. et hoc est quod grossitudo regiminis

ipediebat ea. Sed ia nlla regis grossicies impedit ea. In sbtilitate
uero regimen cu ad ipm ingrossandu redit. acent opilones
et calidor nufencia impedimenta emendetur cu sirupo aceto
sio. et q max de seminibus qm ipe e mag iuuas. q oes species
sirupi acetosi si fuerit de zuc. Sed si fuerint de melle. simp
sufficiat. Et in frigidor q ex eis sut cu ydromelle z sirup pipi
z draco. et q ex eis sut grossa. dnem hns fram ea corrigat
cu pauco dyatrionpipereo aut dyacalamento ¶ Nufencia no sbtilia
magis sut sanitatis oseruatiua. et uirtute nimis iuuat z fortitu
dinem. Et grossa sut istis cria. Ei g q ofortacone indiget. nue
encia fortis cu sut necia et uehementis famis cui. Veruti
ex eis non mltu comedat. io ut digeratur ¶ Exercitati ptea z mlti
laboris. magis sut tolerates nufen grossa. quos forsita in di
gerendo ea iuuat fortis sopn. Et q in ipo fuit pfudi. Sz accit
eis ppea q mltu sudat. et ex eoru corporibus mlta resolut
qtitas. qd ipoꝛu epata ex nutriente rapuit illud qd nondum
fuit digm et pparat eos ad egritudies pnciosas in fine uite. a
in eius pncipio. z ppe q sut in sua ofidentes digma qm ex
sua hent dormicone qd destruit cu eis freqtes acent uigilie
et ppe cu senescut ¶ Fructus preterea recentes. non sut boni
nisi exercitatis eoru hndantibus in estate. Et eos an comestioez
comedat. Et ipi qd sut. sicut crisomila z mora. et melones. et
psica z pruna. Ce si aliis rogatur rebus et no istis. erit melius
qm ois res q sanguiez aqsitate implet q in corpe ebullit sicut
succus fructuu. et licet ea ho iuuamtu prestet. tn ipm ad pu
trefactoem parat. Et sitr. illud qd sanguinem huore replet crudo
licet quiz oferat sicut cucumeres z alchorebd. Et ppt h q hns nu
centibus mltu utut z febribus fiut apti. licet pius ofrident ¶ Et
tu qd scire debes. q huori aqso plm accit. ut fiat pus. et hoc erit cu
non resoluitur et mucis remiserit. Et cu isti ettiens uti ceperint
anq hui aggregentur aqsitates et illico cu fructus comedint
exercitentur. resoluetur aqsitates iste z minuet impedimtu
qd per eas hent ¶ Scire q debes q cu in sanguine fla exist crudu

aut aquositas prohibet ne cibi nutrimentum corpori adhereat. Quod preterea ut qui fructus comedit post ipsos recedit, deinde super eos comedit aliquid ad hoc ut labantur. Nutrientia quoque quia aquositatem generat et humidum crudum et cetera generat febres propterea quia ea que ex ipsis sunt aquosa faciunt sanguinem putrefieri. Et que ex eis sunt viscosa et grossa propterea quia foramina claudunt. Et que ex eis sunt colerica ideo quia corpus calefaciunt et propter sanguinis acuitatem que per ipsa generatur. Holera vero colica quia multum conferunt in hyeme quando que ex eis sunt [insipida] quia multum conferunt in estate. Cum si accidentem fuerit comedere nutrientia mala paucas vicibus et non frequentibus eis utatur. et cum eis misceat quod sit eis contrarium. Et cum quod res dulcis nocumentum prebet acetosa bibat sicut acetum et granata et sirupum acetosum factum ex vino acri et citoniis et hiis similia. Et usum habeat evacuandi. Et cum acetosum nocuerit post ipsum mel sumat aut vinum antiquum. et hoc quod fiat in maturatione et digestionem. Et similiter unctuosi nocumentum pontico emendatur sicut sunt castanee et grana mirti et sitia de siria et anabac et sapore amaro sicut emifamirtaba et salso acuto sicut changamech et alliis et cepis et cetera. Cum vero alicuius corpus malis repletum est humoribus cum subtilitate ipsum laudabilibus copiose refice. Et illud cuius corpus ad resolvendum est facile nutri humido quod vehementer digeratur. Galienus inquit humidum nutriens est quod ab omnibus qualitatibus est separatum et est quasi insipidum qui neque est dulce neque acetosum neque amarum neque acutum neque ponticum neque salsum. Karas preterea est magis coleras nutriens grossum quam solidus. Nutrientia preterea sicca comedere assidue fortitudinem cadere facit et calorem corrumpit et naturam siccat. Et ex unctuoso fit ociositas et aufertur desiderium. Et ex frigido fit ociositas et subtilitas. Et ex acetoso fit senium. Et similiter ex acuto et ex salso fit fortitudo nocumentum. Et salsum etiam impedit occultum. Amplius cum unctuosum nutriens et cetera comedit post malum nutriens corrupit ipsum. Nutriens quoque viscosum est tardius ad descendendum et similiter citruli cum suis corticibus velocius descendit quam excorticatus. Et similiter panis cum furfure velocius descendit quam cribellatus. Laboriosi preterea regimen cum

sbeliatur. Et post, rem comedit grossam, sicut risu cu lacte. post famē.
acuit sanguinem. Et fit ut ipse bulliat in minucionis puericie nos
licet puru sit ex q fuit minutus. Et simlr ira hens. ¶ Scire p
terea debes q dulce nutriens rapit natura anq maturescat
et digeratur, et sanguinem corrūpit. Nutriencium qz iudicia qnz
fuit ex parte cdicionis cōpōnis iporu. Experimentatores nāz indi
et alii iam dixerut q lac cu acetosis edendu non est. nez pisces
cu lacte qm inde ad egritudines puenit pmanentes sic lepra.
Nez comedi debet mest cu raphanis, nez carnibz uolatilū uel sag
inch post risu cu lacte. nez in pulmto ponatur oleu aut res
uctuosa q in uase steterit eneo. Nez comedatur assatura q fuit assa
ta sup prunas resin. ¶ Cibaria qz diuersa a duabus impediut
partibus. una earu est pp diuersitatem in digerendo. Et qm
qd ex eis est digm, ei anni scetur qd non est digm. Et sa e diu
sa qm ex eis aliqs plus pt comedere q ex uno cibario. In tēpe
qz antiq qexercitabatur, iam ad h fugerut. Contenti n̄ prandis. in
cena. Et in estate qd melior hora comedendi existit q est frigidior.
¶ Famem qz tolerare stom putridis replet huoribus. ¶ Amplius
scire debes q alcubeb cu digeritur, inde existit nutrimenti so
lius carnis comestione in mane et solius sed tarde descendit
et in monocto mora facit. Et fasuraba est nutriens bonum
cum ipi fuerint cope, uetositates expellet. Et cu cepe no fuerit
in ipa, cōmouebit uetositates. ¶ Ex aliis aut sut q putat uuas
post capia assata utiles existere. Sed non est qadmodu existimat
v uehementer sut male. et simlr nabit. sed comedenda sut talia q
lia sut grana et malignati absqz suis ossibus. ¶ Scire qz debes
q remet est sicca et uentrem ostringens. Sed pullus est hu
et uetrem soluens. ¶ Ex gallinis uero assatis melior est q in
uentre agni aut edi assatur, qm eius oseruatur humiditas. Et
ecia scire debes q ius pulli uehementer tempat humores et plus
ecia q gallinarū ius. sectam ius gallinarum est magis nutriens
¶ Edus preterea cu fuerit frus erit melior. ppea q eius qescit
uapor. Et agnus cu est calidus est melior ppea q ipius malus

erant, solius carnis comestione in mane et solius

odor resoluit + Zebrabegi q3 cu calefactum datur no o3 ut sit i co ec°. S3 cū tu nō calefeceris in eo d3 ēē crocus
Alleleguem q3 licet mebent sicut philudo3 male tn sūt. ppea q opi
lones faciunt et sitim ¶ Amplius scire debes q primo impedimētū
cū non digeritur est mltū. Sed carius impedimētū cū non digit
est min° hoc Ca^m 9^m De regimine aq̄ et Vini Et primo de
Omnibus temperatis aq̄ ouenencior est. Aqua
q in frigiditatis fortitudie temperata existit. et cōstriccio
cū mne deforis sit et precipue i mē mala fuerit et in mne 2 bō
existat h° dispo. qm q̄d ex ea resoluit nervis 2 mbris anhelitus no
cumtū facit et oibus interioribus. nec tolāt ea nisi uehemt sang
umeus. Q3 si non illico aliqu nocumtū fecerit in longitudie3 dier
faciet et cū in anis, presserit ¶ Empicoru pterea q̄d dixerut q ex
aq̄m putei et fluminis non est faciendū ouicco. nisi dū una earū
descenderit. Et nos q̄d electionem aq̄ iā demostrauim°. Et simlr
emendacionem eius q̄d ex ea est mal3. Sed tamen si aceto amisceat
rectificatur ¶ Scias aut q bibere aq̄m dū aliqs est Jeiun° 2 post
exercicium et balneationem et ppe uacuo uetre et simlr siti mendose
nocturne obedire q̄ad crapulatis accit 2 ebriis. et cū natura in
digerendo nutriens studeat sacietate iam precedente sufficiēter
uehementer est impediens. Et si mlta fuerit nēcas. optebit ut in
aere frīo temperetur et collucione oris ex aq̄ frigida. Deīn sib
non suffecerit. cū uase bibat stricti orificii. licet h° qm3 ebrio
oferat et non ipediatur a potu aq̄ Jeiun°. Q3 si qs Jeiun° abstine
non poterit qui aq̄m bibat et ppe post exerciciū. bibat uinu p°us cū
aq̄ calida temperatū. Et siti q̄d mendosā impeditus. scire debet
q dormire et sitim tolerare ipam sedat. Natura em tuc mañi
tem sitim facientem resoluit. et ppe cū initer tolerācia et sopni
ouicco fit Cu3 natura dig̃ extingwit p potū 2 obedienciam
eius. redibit sitis mendosa. ppea q humor sitim faciens. eā eleuat
Oportet preterea ne sitim hens mendosā. aq̄m in gurgitando
sumat. immo suggendo ¶ Multā q3 aq̄m frigidam bibere est ma
lū. q si uehementer fuerit necem. sit post sufficiente coctionem
Amplius aq̄ tepida nauseam facit. et q magis calefacta est.

q̄ ista q̄ frequenter bibitur. infirmat stom. Sed cū raro bibitur. stom la'
uat et uentrem resoluit. ¶ Vinū uero albū et subtile calefactis e
melius. Non enim capitis efficit dolorem. sed fortasse huectabit. et
capitis dolorem alleuiabit qui ex stoi ardore prouenit. Et loco
qđ ipius ponitur illud quod tortellis aut pane miscetur. et ppe
cū factū fuerit duabus horis anq̄ bibatur ¶ Vinū q̄ grossum qđ
est dulce. est melius illi q̄ uult esse pinguis et fortis. Ab opilato-
nibus tamen eius caueat ¶ Vetus aut ru. melius est oplonem
heriti friam pflico ¶ Et Vinū qđ post cpl'z oiū cibariorū bibere. est
malū quemadmodū huius oim integre iam declarauim'. Non ergo
bibatur. nisi postq̄ ipm fuerit digestū et descenderit ¶ Super a
bu uo mali chim bibere uinū dū coeditur aut an̄ aut postq̄
digeritur. est malū. qm facit malū chim in ex̄ma corporū pe'
netrare ¶ Et a paruus qđ incipere melius est q̄a magnis, p duo
cibū tamen bibere duas briales. aut tres bibere. non nocet et
qui psueuit. Et similiter sano. post immucionem ¶ Vin p̄tea
colera habundanti rubea. psert ppea q̄ humiditates maturat. et q̄to'
magis eius odor fuerit bonus et ipm fuerit melius et saporis
melioris. erit magis pferens ¶ Vinū q̄ est cibo bonus penetrator
in toto corpore. et incidit fleu. p resoluit ipm. et co ru ī uria
et alns exhit. et co.in. labi facit et facile exire. Et eius flectit
nocumentū pp̄ pprietatem. et oms resoluit nodos sine multa cali'
ditate extnca. Et ipius qđ spes in suo loco notabim' ¶ Ille aut c'
cerebrū fuerit forte. non cito inebriabitur. Nez eius cerebrum
malos uapores ascendentes suscipit. nez ad ipm puenit ex uino
nisi gens calor. Et ipius tm clarificatur ingeniū. q̄tū aut alns
inebrians non clarificaretur. Cui uero diuersus fuerit. erit
et diuersū ¶ Et ille qđ q̄ in pectore debilitatem hūit q̄ eius anhe'
litus in hoc coangustaretur. cum multū bibere non potest ¶ Cum
plus q̄ uinū multū bibere uoluerit. comestione non ꝯpleat
et diuretica in suo (crapulo ponatur) ¶ Et si ex ex uino aut cibo replo acciderit.
ipm euomat et ydromel bibat. et postea ipm euomat. Deinde os
suū aceto abluat et melle. et faciē aq̄ f. Et cui qđ nocumentū fecit

per calefaccionem et aggrauatū fuit, et corpus suū et epar calefecit.
sit cuius nutriens ubigna illud qđ fit cū succo uue acerbe ꝛ que
ei sīlatur. Et sint ea q̄bus post comestionem utit̄ dū bibit sint
talia: q̄lia sunt granata et citri acetositas ¶ Et ille q̄d quem
ex parte sui capitis impedierit. minuat ex ipo. et q̄d est tēꝑat
et clarificatū bibat. et ea q̄bꝫ post coestionem utitur dū bibit.
sint talia q̄lia sunt citonia ¶ Q si in stō nocumtū fecerit ꝛ ipꝫ
calefecerit: comedat semina mirti torrefacta. et parū ex trocisc̄
de caphora suggat et illud in q̄ est stipticitas et acredo ¶ Et ič
q̄d q̄ in stō patitur ex frigiditate: utatur post coestioem dū bibit a
pero et gariofilis et corticibus citri ¶ Et tu q̄d scias q̄ vinu
uetus est q̄si medicina ꝛ pauci existit nutrimenti ¶ Nouū uo vinū
impedit epar. et epaticā inducit dissinteriam. ꝑp̄ inflacōne suam
et ꝑꝑea q̄ facit uentrem fluere ¶ Et scias eciā q̄ ex uinis illd est
melius: q̄d inter uetustatem ꝛ nouitatem ēst eq̄le. et est claru
quod ad rubedine trahit. bonū trahens odore eq̄lis saporis. et
q̄d nec est acre nec dulce ¶ Et bonū q̄d uīn q̄d ablutū uocatur: ē
quod ita sit. Tres musti sumatur partes. et aq̄ quarta. et comisce
antur et quoquatur quousq̄ pars q̄rta minuat ¶ Q si alcui
ex uini potacone mordicatio accidit: malag̃ post ipm suggat
et aq̄m ꝛ sirupū absinci in mane. et balneū ingrediatur postq̄
uam aliquid parū comederit ¶ Scias preterea q̄ mixtū idest tē
peratū ut ablutū uelocius inebriat, ꝑꝑea q̄ aq̄itas penetrat 18
¶ Amplius sapiens sibi prohibere debet ne ieiunus uinum
bibat, anq̄ in bra ī hūtāti aq̄ reficiat̄ aut post motū forte. q̄m
hec duo magnū cerebro faciunt nocumtū et neruis. et ad spasm
perducunt et demenciā aut in egritudine aut in tempe calido
¶ Frequens q̄ꝫ ebrietas est res mala q̄ epatis et cerebri q̄ne corūpt
et neruos debilitat. et ad neruoru ꝑducit egtudines ꝛ apoplam
et mortem subitaneam ¶ Vīn preterea multū in q̄rūd stois ī malā
co ru quertitur et in aliorū stois: in acetositatem. Et corū aborū
nocumtū est magnu ¶ Quibusdā uero usū est q̄ semel in mēse
inebriari aut bis: confert. ꝑꝑea q̄ uirtutes alleuiat aiales ꝛ requiesc̄

facit et urinam prouocat et sudorem et superfluitates resoluit. Et sciag
quod maius nocumentoru uini non est nisi in cerebro. Ex ipso igitur nemo
debile cerebrum habens bibat nisi paru et mixtu. Et ei qui quando uino ipletur
melius est ut ad uomendu festinet si facile fuerit. quod si non aquam
solam multa sup ipsum bibat aut cum melle. Et post uomitu in solio
balneetur. Deinde oleo ungatur et dormiat. Et pueris quidem uinum
dare ad bibendu est sicut ignem igni addere in lignis debilibus
Sed senibus quantum tolerare possunt da. Et Juuenibus da ipsum temperate. Regio
preterea frigida uinum tolerat sed calida minime. Cum aut uino re-
pleri uoluerit cibo non repleatur. nec rem dulce comedat. Sed bi-
bat taphea unctuosam et micas unctuosas comedat. et carnem mixta
pinguedine. et quiescat. et non laboret. Et post cibu cum bibere uo-
luerit utatur amigdalis. et lentibus salitis. et cagmio et de cappa-
ribus. Et si comederit caules coctos cum carne et oliuas de aqua et his si-
milia. confert ei et iuuabit ipsum in bibendo uinum. et similiter omne quod uapo-
rem alleuiat sicut semen caulium de siria uel nabati. et ciminum et ruta
sicca. et calamintum. et sal napticus. et ameos. Nutrimenta preterea in
quibus est uiscositas et conglutinacio uaporem ingrossant. et hec quidem
sunt uelut res unctuose dulces et uiscose. que ebrietatem prohibent, licet
non multum recipiant uinum propterea quod tarde penetrat. Ebrietatis aut
uelocitas est aut propter cerebri debilitatem aut propter multos humores qui sunt in
eo. aut propter uini fortitudinem aut propter cibi paucitatem. aut propter malicia
regis in ipso aut in eo quod cum ipso comiscetur. Et eius quidem qui propter cerebri
debilitatem est medicacio est rectissima antiqua sanacio ex epithimatibus
in capitulo illo nominatis. et ne ex eo bibatur nisi paucum. Sirupus qui
ebrietatem tardat. Succi alborum caulium pars una et succi granato-
rum acrium pars una. et aceti pars media sumatur et feruicat ebu-
llicionibus aliquibus et sumatur inde ante uinum bibatur ʒ. i. Sumatur
eciam grana salis et rute. et ciminum in. et siccetur. et comedatur inde
granum post granum. Sumatur eciam semina caulium de siria. et cimi-
num. et amigdale amare excorticate. et raphanus. et absinthium. et
sal napticus. et ameos. et ruta sicca. et sumat in potu qui nocumen-
tum caliditatis non timet ii ʒ pondus cum aqua frigida Jeiunus

Ex eis preterea que ebrietatem remouent est ut ei detur aqua ad
bibendum et acetum mixtus meibus aut aqua alma sal aut arub i lac
acetosum. Et fiat ut ipse odoret caphora et sandalum. Et super ipsius
caput ponatur in francia repercussiua sicut oleum ro. cum aceto
de uino. Ebrietatis uero sanacionem in particularibus noiabimus
Qui si quis cito absque alique impedimento inebriari uoluerit in suo uino
infundat aut lignum aloes indum. Et qui fortem ebrietatem
uult incurrere ita ut in ebrii medicacione dolore faciente sinetur
in suo uino aquam lolii ponat. Aut sumat sumitre et opii et iusquiami
ana ℥ s. et nucis m. et gallie muscate et ligni al' crudi ana ℥ i sexta
et inde ad bibendum detur in uino quantum est ei necesse. aut iusquiamum
in cum cortice mandragore in aqua coquitur donec rubeat et eam
in uino commisceant Capitulum 9m de sompno et vigilia

De sermone cause naturalis sompni et subeth grauis et
contrariorum horum singularum et insompnietatis. Et quid faci
endum sit in medicando unumquodque eorum et in remouendo ipsum cum fuit
impediens. et quid unumquodque eorum significat et reliqua ab eis iam in suo
loco parum premisimus. et in medicacione particulari adhuc dicemus
Sed quod in hoc loco dicemus est quod sompnus temperatus uirtute naturale
potentem efficit perficiendi suas operaciones. Et est animalem uirtutem quiesce
faciens et in eius substancia augmentum prebens ita ut fortasse redeat propterea
quod laborat ad prohibendum spiritus qualecumque fuerit resolucionem. et propter hoc digerit
cibum et digestiones nominatas. et succurritur cum eo debilitati que accidit ex
speciebus resolucionis que est in fatigacione aut coitu aut ira aut reliquis
ab istis. Sompnus preterea temperatus cum humorum inuenit equali
tatem in quantitate et qualitate est humectans et calefaciens et est res
magis proficiens senibus quoniam in eis humiditatem conseruat et
ipsam eis reducit. Et propter hoc dixit galienus. Comedo quoque olera
de lactucis facta cum aromatibus. Ex lactucis facta propterea quod dormire
faciunt. et cum aromatibus ad emendandum earum frigiditatem. Et
dixit quia ego non sum diligens sompnum Nam ego nunc sum senex.
et confert michi humiditas quam sompnus michi facit. Et hoc quidem
regimen conueniens est ei cui rebellat sompnus. Et si permittatur ut

ut iacẽ am̃ balneetur postq̃ cibi quẽ sũpsit cõplebitur digo et sup ipius caput mlta aq̃ calida proiciatur. erit hoc gens aduitoriu. Regnu uero hui⁹ forcius notabimᵘ. Sam ergo de re sompni ɔseruando cogitate debent ut ipis temperate exhibeatur et in qua hõ et no superflue. et ab impedimento sibi caueat qd cerebris ipoꝛu et oib; suis uirtutibus afferat uigilie. Homo preterea uigilare cogitᵘ miltociens et sõpnũ a se repellere. timore sincopis et casu uirtutis. Melior quoq; sõpnus est ille qui est profũdus. Et melior eciam sõpn⁹ est ille q̃ prouenit postq̃ cibus a superiore descendit uetre et post q̃etem eius qd forsitan seqtur ipm ex inflacoib; et rugitibus qm̃ dormire super hoc inltis impeditur modis primo non sapit nec continuatur ab instabilitate et reuolucone de latere in latus. et est impedies et cũ suo impedimto noc; dormienti q̃ ꝓpt si descensus tardauerit. parũp incedere debet postea dormiat. Amplius sup uacuitatem dormire est malũ et uirtutẽ deicies et super repletionem anq̃ a superiori uentre fiat descensio. ẽ malũ qm non erit profũdus, primo erit cũ reuolucone de latere in latus. Cu em natura in ipo sollicitatur cũ eo q̃ sollicitari solet in hora sompni ex digestione deteriens expergefacto et disturbus, eã retraducit et fit natura stupida et corrũpitur digestio. In die q̃; dormire est malũ. generat enĩ egritudies et tenasmos et corrũpit colorem et generat splene. et laxat neruos et efficit pigricie et deblitat desideriũ et generat apita. et febres freqter. Et ex causis suorũ nocumtorũ. est ut cito interrupatur. et naturam ab eo in q̃ erat stupidã reddat. Ex sõpni aut nocturni bonitatibus est q̃ est sõpnus ɔtinuus et profũdus licet q̃ in die dormire ɔsueuitᵘ ipm subito interrũpere non debet absq; ordine. Sed q̃ ex figuris sompni est melior. est ut sup dex̃ⁱ incipiat latus. et dem̃ ad sinistᵐ reuoluatur. Q; sicuis in ꝑco sup uetrem fiat. auxiliũ satis feret magnu in digerendo ꝓpea q; calore retinet naturale. et ip; ɔprehendit q̃re augetur. Resupine aũt dormire. est malu ad malas ꝑmis egritudies sicut apoplexiam frenesim et incubum qm superfluitates ad posteriora declinare facit et retinetᵘ et per

lios non incedunt canales qui sunt ab anterioribus sicut nares et palla
tum et sompnum quod resupine fit solent incurrere infirmi debiles, propter quod mus
culis eorum accidit ex debilitate et eorum membris et quia unum latus alterum
non potest ferre. Immo cito resupinum voluitur quoniam dorsum latere fortius
existit. Et propter hoc aperto ore dormiunt propter debilitatem musculorum quibus mandi
bule stringuntur. Et hoc quod in libris particularibus capitulum habet
integrum. Capitulum 10m de eo quod ab hoc loco ad posteriora reservandum est

Quod ab hoc loco ad posteriora reservare debemus ex eo quod fieri dum
solet. est res coitus et ipsius temperamentum et emendacio et
impedimentum eius. Et nos quidem ad posteriora reservabimus loqui de eo
in libris particularibus. Et ex eo quod hic dicitur est res mentrum
ventrem solucionum et ablucionis impedimentum earum. Et nos quidem
in quibusdam earum reservabimus sermonem ad nostras diciones de medicacio
nibus. Et in quibusdam earum ad nostros sermones de medicinis ventrem solven
tibus. Verumtamen dicemus quod sanitatis conservator uti debet evacuacione
que fit cum solutivis diureticis et sudorem provocantibus et sputum producen
tibus. Et mulieres quidem cum menstrua provocantibus ex eo quod modo declara
bimus et te scire faciemus. Capitulum 11m de confortacione membrorum debilium

Membra debilia et parva et in pinguedine corporum pertinencium
confortantur et augmentantur in tempore quod quidem adhuc in tempore eorum
existit augmenti et in tempore ultimo augmenti. fricacione temperata
et exercicio assiduo quod sit eis proprium. Deinde emplastro et pice. Retencio quia
anhelitus in hunc ingreditur modum et propter eum membrum pectori et
pulmoni fuerit vicinum. Verbigracia precipiemus illum parum currere.
Quod crura habet gracilia postea temperata adhibebimus ei fricacionem.
Deinde ex pice emplastrum apponemus. postea secunda die fricacionem
addiemus sicut erat. et tercia die similiter. et augmentabimus
exercicium, nisi amplitudinis venarum apparuerit signum et descensionis
materierum quoniam timor erit tunc in unoquoque membro ne apostema accidat et
nocumentum ex repletione veniens quod est ipsi proprium, quod timent hic va
rices et elephancia. Cum igitur aliquid huius generis apparuerit minui
emus exercicio quod prius erat inunctum et ex fricacione. Deinde faciemus
ipsum quiescere et resupinum iacere et elevabimus membrum illud. Ubique

ut in illo qui habet crus siccum uel gracile per pedem suum et fricationem faciemus
continue conversam scilicet a postremo ad radicem. ¶ Et si voluerimus hoc in membro
efficere quod sit inter membra anhelitus, sitque verbi gratia pectus, ligabimus
quod est ab eo ligatura que in stringendo sit media, et in latitudine equalis.
Postea precipiemus ei ut utatur exercicio manuum et fortius anhelitus
emittendo voces et clamorem magnum et fricatione leni. ¶ In membris
preterea particularibus perveniet ad te qualiter hec summa dividatur.
Illud ergo in libro decorationis considerabis si deus voluerit. Capitulum xii. de lassitudine que sequitur exercicia

[L]assitudinis species sunt tres, quibus additur etiam quarta. Et modi quibus accidunt sunt duo.
¶ Earum vero tres species sunt ulcerosa, extensiva et apostemosa. Et illa quidem que
hic additur est lassitudo que vocatur dessiccativa et rarefactiva. ¶ Ulcerosa
vero lassitudo est ex qua quicumque incurrit in superficie corporis tocius ulcerum
similitudinem sentit, et in cutis profunditate et in orificiis profundis
ipsius. Et est cum hoc sentit quasi ipse tangatur. Et est cum hoc habens sentit eam
in suo motu. Et est cum sentit spinarum puncturam, et abhorret motus
ita ut extensiones alarum, et extenditur cum debilitate. Cum autem fortior fit
accidit ei horripilatio. Et cum augmentatur accidit ei tremor et febris. Et ipsius quidem
causa est multitudo superfluitatum subtilium et acutarum et liquefactio carnis et
adipis propter motus fortitudinem, et ad ultimum humores mali qui si per venas
discurrerent, bonus sanguis qui est in venis corrumperetur. Et propterea quia
ad partem cutis declinaverunt minimum fuit nocumentum. Minimum namque malum
quod efficere possunt est ut hoc genus lassitudinis accidat. Et si parum moti
fuerint accidit horripilatio. Et si plus moti fuerint accidit tremor. ¶ Et
est etiam cum humores acuti ab istis separantur et crudi remanent in venis in
venis. ¶ Et est etiam cum crudi in carne erunt. ¶ Extensiva vero habens sentit
suum corpus quasi fractum verberibus et sentit calorem et extensionem
et abhorret motum usque quo abhorreat resupinationem et ad posteriora flexionem et
precipue si ex labore fuerit. Et ipsa quidem est ex superfluitatibus retentis in musculis
que tamen bone existunt sibi et non est in eis mordicatio, aut ex ventositate.
¶ Inter eas vero existit differentia cum dispositione levitatis et gravitatis. Et ipsa
etiam multotiens accidit ex sompno non completo. Cum enim post sompnum accidit completum,
alia est diversitas ubi quod sperum peior est. Et que ex ea vehementior est.

est cu masculorum multi secundum rectitudinem tenditur ¶ Apostasia aute lassitudo est ut sit corpus soluto calidus et sit inflato simile in magnitudine sui et colore. Et accidit ei nocumentum cum tangitur et movetur et sentit eius extensionem ¶ Lassitudo aut desiccativa et arefactiva est dispositio per quam sentit homo in suo corpore ac si siccaretur ariditate superflua et ipsa quod accidit aut ex multo exercicio cum bono chymo aut ex usu reductionis asperae super ipsum. Et quod accidit ex siccitate aeris et ex diminutione nutrimenti et ex multo ieiunio ¶ Modi aut quibus accidit lassitudo sunt duo. Et ipsi quod sunt quia lassitudo aut accidit propter exercicium et hec est magis secura quia sanationis eius modum habet quod est ei proprius. Aut accidit ex se et hoc quod egritudinis est accessio quia medicinis eius proprium habet modum quod sibi proprius est. Et est etiam cum una aliorum omnium secundum meritum opponere aut per seipsas aut per exercicium. Cum simplicium noveris regimen ad compositarum regimen illud movebis secundum regulam quam dicam tibi. Et hoc est quod in primis oportet habere maiorem sollicitudinem de re quam maiorem incurrit terrorem regendo illo illud etiam quod est sibi et. Et fortasse quod magis terrefacit magis est terrefaciens propter tres res aut propter fortitudinem aut propter nobilitatem aut propter [illegible]. Cum in eo quod ex istis tribus conditionibus due aut tres coniunguntur erit hoc magis terrefaciens in una quam remansit duabus fortior fuerit adeo ut ipsis resistat. Verbigratia lassitudo namque apostasia est fortior ulcerosa et nobilior. Set si ulcerose sibi a temperamento cursu suo nihil valde fuit remota duobus apostasie modis propter nobilitatem et fortitudine resistet et premittetur super illam. Si vero non valde remota fuerit apostasia super ipsam premittitur Capitulum 13 de alcibus et oscitacionibus

alices sunt propter quod sunt propter superfluitates que in musculis aggregantur et propter hoc multum accidit post sompnum. Cum huiusmodi illi plus habundaverit fient horripilatio et tremor. Et cum plus excreverit facient febrem ¶ Oscitacio vero modus est alicuius quod accidit in mandibularum musculis et thoracis. Cum sano in primis absque causa acciderit et non in hora cum multa fuerit erit malum. Et quod quod ex ea est melior est illa que est post finem digestionis quoniam est propter superfluitatum expulsionem. Et est etiam cum alices et oscitaciones efficiunt frigus et cutis spissitudo et pauca resolucio et expergefactio a sompno antequam compleatur. Et est expulsio comprimens

Vinu uero ad mediū temꝑatū, alicibus z osci tacombz e dens cū non
ibi alia est, ꝓhibens eā Cam 1e de medicanda lassitudine ex
icem q studiū ıpende in medicando exercicio proueniente
lassitudiem est a mltis securari egritudibus ex qbus sunt
fe. Oportet aut ut cū lassitudo ulcosa appuerit, ut exercicium minuat
si ıpm fuerit cā. Et sicū ea mltitudo fuerit huor, expellatur. Qz si
breuis tempis fastidia affuerit, ıporū nocumto succurrend erit c
fame et euacuacone et resolucone eius qd peruenit ad partē cutis. c
fricacone mlta et lem. cū oleo in q non sit ponticitas. Et in die 3o redi
coms, fiat exercicu. et mutatur ipe in die pmo ex eo q osueuat ı qlitate
sed ex qtitate immuatur. Et in die secudo huectantibus mutat. Et
si uene fuerint inide, et fleū crudā in adipe fuerit intestinor, fricaco
ıpm qnz maturat. et ꝓpe cū calefacienciū medicar ad ıpz penetrauerit
uirtus. Oleū preterea de salicibus in hoc mltū ofert. Et oleū de
aneto et camo et hiis silibz. Et apozi radicis siele, et eius oleū ı mit
rimto du. et ūguetu ex radicibus malue. Et olm de radicibus cucu
meris asinini et briome. Et oleū de ysuee. et ce oleū in q ysuee recip
In lassitudis aūt extensiue medicacone intenco est lavare illud qd
induruit fricacone lem calefaciente in sole. Et aq tepida balneari
et in ipa longo tempe morari, Et si in soliū alia uice uel duabus int
uerit in die dens erit, Et post unaqmz inungatur balneacoem. Qz si
nece fuerit ꝓp uenariū siccitatem, et ꝓpra q oleū in eis siccatur ad in
ugenda oleo redire, fiat et nutriente huido nutriatur. et pauce qti
qm plus indiget nutimenti paucitate q ulcerosa. Et hinc qd lassi
tudiem resoluit exercicū et rarificat. Qz si per se acciderit ꝓp grossas
superfluitates, nece erit eas euacuare. Et si fuerit ꝓp cam uetosi
tatis extendentis, resoluet eā tale qle est cimini. et anisū z cariu
Intenco aut apostam lassitudiem in regendo est tres res. s. lavare
qd extensū fuit et qd calefactu fuit infriare. et supfluitatem euacua
re. Et hoc qd opletur olo mlto tepido. et fricacone uehemt lem. et
prolixa mora in aq q paruper ad calitatē tendit et qetem. In arc
factiua uero nichil de regimine sanor mutetur, nisi qz oz ut aq ı qua
balneatur sit maioris caliditatis qm in aq uehementer cā. c qd ıspissat

cutem et non est eius impedimentum. impedimentum aquarum frigidarum. quoniam cum
eo quod inspissant: est eis ambiguitas mala et superfluitatis spirituum
in corpore quod iam siccatum est. Et est cum sue maciei causa est cutis ipsius
raritas. ipse habet super plurimum. ¶ In die autem secundo reditionis exercicio leniter et
subtiliter utatur. et balneo secundum dispositionem diei prime. Deinde precipiatur ei
ut aquam frigidam subito ingrediatur. quoniam eius cutis inspissetur
et sit eius resolutio pauca. et cum hoc constructur ipsius humiditas. Obui
abit natura corpori in quo est tantum caliditatis quod resistat ipso iam inspissato. Et
iste quidem due cause ad invicem se iuvant in removendo nocumentum frigo
ris ipsius. et tamen cum submergitur subito et egreditur et non moratur. quoniam cum
mora: nulla est securitas. ¶ Ipse preterea mane nutriatur in fine prime
hore. cibo huiuscemodi pauco ideo ut ipse alia vice in nocte fricari possit
et tunc cena tardet. Studium quoque adhibeatur in expellendo superfluitates
ab eo, fricatione olei de salicibus. cum quo ventrem suum non tangat. Si
lassitudinem in musculis sui ventris senserit. quoniam tunc leniter eos ungere
convenit et eius nutriens sit largius. et in eo procedat caute
ne eius nutrimentum sit multe caliditatis ¶ Tu amplius oportet eum lassitu
dinem circa est motus dimittere cum eius signum inceperit. prohibet
ne accidat. postea reversione exercicio utatur. et motus temperatus
ad cutem materias expellat. et eas fricatio resolvat que fit inter
illos motus inter ipsorum consistencia ¶ Dispositio preterea ipsius balne
atione experiatur. Nam si ex balneo acciderit tremor: tunc res extremi
pertransiunt. Et quanto magis si se gelauerit. quoniam tunc non est balneandus
sed evacuandus. et eius est rectificandi. Quod si nichil horum ex balneo ac
ciderit: erit conferens cum eius aqua fuerit temperata ¶ Cum autem in eius
venis crudi fuerint humores: in primis erit lassitudo regenda ex eo quod
oportet. Postea studendum erit in eo quod crudos humores maturat et subtiliat et
expellit. Et si multi fuerint. tunc quies erit conveniens et exercicium
dimittendum quoniam quies magis est digerens. Et minutionem relinquat
quoniam superfluum nimium expellit et crudum dimittit. Venter quoque eius
ante rectificationem non est solvendus. quoniam hoc non confert sed dampnum
infert ¶ Urinam vero provocare non eis nocet. Sed res multum calefaciens
non est eis danda. quoniam crudum humorem in corpore ebullire facient

sitque eius potio leniter et cum quantitate equali. Unguis preterea intentibus
ponenda sunt piper et capparis et zinziber et acetum et acetum de alleis et
acetum de estragon et corpus etiam ipsorum et languentis secundum mensuram.
Post maturationem autem et apparitionem hypostasis in urina et maturationem
tenem, solum da ei vinum ut maturatio compleatur et fiat bona purgatio
catio, sitque eius vinum quod subtile est clarum et vomitum non faciat. Capitulum tertium. Quoniam
vimus loqui de istis dispositionibus de aliis dispositionibus que sequuntur ex-
postea mutabimus nos ad regendum lassitudinem exercitii et reliqua ab eo
que venit persecute. Et ex istis quod est raritas que corpori accidit. Et accidit multo-
ciens ex fricatione pauca et balneo. Ipsa vero est medicanda fricatione
sicca ad duriciem parum declinante et cum oleo stiptico. Et ex eis est spissi-
tudo que ex frigiditate accidit aut re stiptica aut ex multitudine superfluita-
tum aut ex carum grossicie aut ex carum viscositate unde proveniunt ut in poris
cutis senciatur. Aut erit spissitudo cum exercicium quod ipsos humores expulsu-
do exhibit non existentibus ibi causis antecedentibus aut erit causa sedere in
loco pulverulento aut fricatio fortis et dura. Illius autem que est ex stip-
ticitate signum est coloris albedo et calefactionis tarditas et sudor et
corporis reversio ad rubedinem cum adest exercicium. Et horum quod in balneis cali-
dis sunt balneandi in quibus de latere in latus et super ventrem supinus vol-
vatur super pavimentum equalis caliditatis donec sudent et inungantur oleis
subtilibus calidis resolventibus. Illorum autem qui ad hoc adveniunt exercicio
signum est quod non habent hoc signum et resudat cutis et ipsi quod medendi sunt
expulsione si ibi affuerit superfluitas. Postea regimine adhibeatur
quod resolvat ex balneo et unctione. Qui vero in hoc incidunt ex pulvere
aut forti fricatione magis est balneum necessarium quam unctio ex oleis et ipsi
quod fricatione molli uti debent ante balneum et post ipsum. Est quoque cum eis
accidit post superfluum exercicium cum pauca fricatione debilitas cum raritate.
Et est cum accidit etiam ex superfluo coitu et ex balneo frequenti. Ipsi igitur
medicandi sunt cum exercicio reversionis et fricatione sicca que ad durici-
em trahat cum oleo stiptico. Et nutriencia comedant buccellata parve quan-
titatis in caliditate et frigiditate temperata aut que parum ad caliditatem
trahant. Et similiter fiat si debilitas acciderit aut vigilie aut ethica
aut acciderit siccitas in nervis. Ex si istis accidit malicie digendi

cibum: non confert eis reversionis exercitium nisi aliquod exercitium aliquomodo. Et preterea cum accidit ex superfluitate balneandi et multitudine comedendi et bibendi et ociandi ut homo in suis membris sentiat humiditatis superfluitatem et propter in longum ita ut omnes membrorum ledat. Quod si hoc ex ea fuerit antequam in particulare medicatione committebitur et si aliquod eorum fuerit quod nunc in primo nominavimus sicut vino, aut multa ociositate, aut multa balnei humiditate: erit eis iniungendum ut forti utatur exercitio et fricatione aspera et sicca sine oleo aut fricatione cum pauco oleo calefaciente. Superflua autem siccitas quam qui habet sentitur suo corpore ex genere lassitudinis arefactive. Et ipsius sanatio est eius medicatio. Capitulum 16m de medicatione lassitudinis per se ulcerose.

Quod dispositio cognoscenda est si humor eam efficiens mordicans sit intus in venis aut extra venas. Quod autem sit in venis: ex urina declaratur. et ex dispositione nutrimentorum preteritorum. et ex hoc quod superfluitatum multitudo in venis generari solebat. aut earum paucitas et velocitas expellendi eas a se aut cum necessitate medicandi eas faciebat. et ex dispositione urine eius si erat clarum aut turbidum. Et si hec quod signes apparuerit. declarabitur quod in venis existit. Et si non: sunt extra. Quod si lassitudo ex superfluitatibus est extrinsecis et sint vene intus munde: sufficit ei exercitium revulsionis et augmentum regiminis quod in capitulo ulcerose diximus quod accidit propter exercitium. Sed si alia divisio fuerit. non cogites exercitare ipsum, sed fac eum ociari et dormire et esse famelicum. Et unge ipsum semper circa noctem ex oleo et balneetur aqua temperata si balneum tolerare potuerit secundum ordinem quem diximus. Et nutriatur ex eo quod diximus, cuius tamen chymus sit bonus, quod sit ex genere eorum que sorbentur. Et sit illud in quo non est viscositas nec multum nutrimentum. Et hoc quod est sicut ordeum et pelat. Et ex carne. sicut caro volatilium. Et ex sirupis sicut sirupus acetosus de melle. ydromel et vinum album et subtile. Quod si hoc regimen ei non profuerit. et huius usum ei non prohibeas quoniam est maturans et provocans urinam. Verumtamen ipsi in primis dare debes illud in quo parum acetositatis, postea ex eo mutetur ad album et subtile. Quod si hoc regimen ei non profuerit. humor ibi adest. Superfluitatem igitur evacua. Et si superius fuerit sanguis aut cum eo fuerit: minues eum et si non: ventrem solues aut facies hoc quod tibi videbitur de sanguine, tibi tamen cave ne aliquid istorum facias si cognoveris quod virtus sit debilis. Genus autem humoris cognosces per urinam et sudorem et dispositione

sompni et uigiliar. Cum sompnus se remouerit re regentem regimine bono
erit signum mala. Q si cognoueris q bonus sanguis in uenis sit paucus et q
crudi humores sint infirmantes, fac eos quiescere et da eis ad comedendum
et bibendum rem que subtiliet. Et non des ei rem que multa habeat caliditatem. Sed da
ei ad bibendum aliquid in quo sit inscisio sicut sirupus acetosus et de melle. Q si
tibi necesse fuerit in uirtute subtiliatiua augmentum prebere, pone in illud quod
comedit et in aqua ordei quam bibit parum piperis. Et si necessaria fuerit draciminum
et dyatriopipereon propter humorum cruditatem, da ei sicut tibi uidebitur ante come
stionem aut post ipsum aut in tempore dormitionis. Et sit eius mensura
coclear paruum. Et dracalamintum quod non est bonum quam pertransit enim
in calefaciendo. Si autem pro certo scieris humores crudos in uenis non
esse sed in radicalibus contineri membris, fricationem adhibe et pone in
matutinis cum oleis lauantibus. Et da ei ad bibendum ex calefacientibus
ut ipsorum calefactio ad cutem perueniat. Et iunge ei quietem longam. Postea
fac eum in aqua temperate caliditatis balneari, et da ei ex dracalaminto absque
timore, sed tamen oportet ut sit antequam comedat et exercitetur. Q si post dige
stionem necessarium fuerit ei quod stomachum iuuat, non des ei quod sit uehementer
penetratiuum sicut dracalamintum. Sed sicut draciminum et dyatriopipereon. Sit quoque
quod ex quolibet eorum dabis res modica aut dyacitoniten quod est optimum.
Et possibile quod est ut quod ex dyacitoniten dabis sit plus eo quod dabis ex illis
postquam consideraueris ne corpus sit uehementis caloris accidentalis re
dante ista. Istis preterea confert oleo iungi camomillino et anetino et
amaracino et reliquis ab istis aut confortetur cum oliquistina aut cum
resina et decuplo ipsius olei. Cum autem scieris humores in uenis et
foras sunt esse, esto de maiori sollicitus et tamen minus non dimittas.
Q si hec duo equalia fuerint, prius intende ad digestionem cum dyatriopi
pereon in quo si uolueris adiunge petrosillinum cum foliis anisi ad hoc ut
sit magis diureticum. Et si uolueris, admisce ei parum dracalaminti postquam
minueris ex eo quod accipit de dracio et dyatriopipereon et processerit in hoc for
titudinem donec mutes postremum eius cum dracalaminto post. Cum autem illud
quod est in uenis digeritur et egreditur, et remanebit sollicitudo eius
quod est extra uenas, dracalamintum quia ad scias erit ad hoc conferens et impediens
primo. Istos uero in quibus due res conueniunt, ab omni re uehementer trahente

ad exteriora aut interiora custodire debes quapropter non debes eis cito uomitum
dare. nec quod uentrem inferius deponat nisi antequam premiseris que subti
ent et incidant et maturant. Nec eciam excites eos. Cum lassitudo qui
euerit et color meliorabitur et urina maturabitur. fricabis eos mi
tius et pauco excitabis exercicio. et considerabis si quid egritudinis reuersum
fuerit, quoniam tunc dimittes. Et si nichil reuersum fuerit. duces eos ad
suos usus ordinate donec peruenias ad id quo solebant uti ex balne
acione et unccione et fricacione et exercicio. Et ad ultimum unguentorum quibus
utuntur uirtutem conforta. Quod si alicui istorum lassitudo reuersa fuerit
cum sensu ulceroso. redi ad unum regimen. Et si absque ulceroso sensu reuertitur.
ipsum cum reuersione rege. Et si tibi uirtute aduenerint signes et fortis
lassitudo sensu percepta non apparuerit. permitte cum quiescere. Lassi
tudinis aut extensiue causa hic est repleto sine humoris malicia. et eius
quod medicacio in corporibus male commixtis est minucio et regis sbeliaco
In corpore uero de quo loquimur. est sbeliaco et incisio tantum. Postea adiu
uetur cum quibus debet. Possibile aut medicacio est succurrere cum
minucione ex uena que pertinet membro in quo est plurimum lassitudinis
et in quo lassitudinis apparuerit principium. et ex intrice si non inter membra
fuerit equalitas. Et fortasse necesse erit ipsum secunda die minuere quoniam adhuc
eciam est in tercio. Ergo ipsum in secunda die minue illico cum appetit. et non tar
des illum. nec in ipso locetur. Et in die secunda et tercia minue ipsum in solis
occasu. Oportet preterea ut sit eius nutriens in die prima aqua
ordei. aut succus spelte simplex. nisi acciderit febris. Et si fe. super
uenerit. aqua ordei sola. et in die secunda frica illum cum oleo infrante aut tepido
sicut oleo amigdalino. et in die tercia sit sicut caro cum lactucis aut
cucurbitis. aut maluis ortolanis. aut acedula. aut ex piscibus
petrosis in taphea. Et in hac die qualiter possibile fuerit. a potu aque
prohibeatur. Cum aut in die tercia iam non tolerare poterit nec
poterit cibum bene appetere et digerere. dabis ei ydromel. aut uinum
al sbele. aut temperatum. Et caue ne post has euacuaciones ei tribuas
quantum est necessarium ex cibo subito. quoniam cibus indigestus ad uenas traheretur
tribus modis. Unus eorum est quoniam cum cibus fuerit paucus. stomachus erit aua
rus et grauia erit eius uirtus retentiua. uirtuti epatis attractiue. Sz

cū mltūs fuerit · non erit ex ea sto° iuuatiue, ꝙ fortasse attractiua cpis
iuuabit sua expulsiua uirtute · Et simile de receptaculo qd ibi precedens
est operatam eius quod est post ipm · Et sc° est · qm mltus non bene di'
geritur in sto, et tercius: qm mltus mltu ueis transmittit nut'
mentū qd uene eciā digerere non ualent Ca^m ix^m de regie cor^m

Corpora ista a° sūt qbus supueniunt error · aut qz cpnes n̄ st bone
in creacone male fuerūt impedita · Et illa qd qbz supueit
error: sc complones naturales sūt cuentes, sed acqsiuerūt cpnes
malas in hora ꝑ longū errorem in regimine donec in eis cuenit
· Male uero impedita sunt quorū cpnes a pncipio sūt no conuenientes
Eorū aut qbz supueniunt error · erroris pars in qntitate 7 qlitate sci
endi est · et cū ↄtrio medicanda · Et fortasse cognoscetur ex dispone
figure corporis Impedimta uero male sūt dispōnis ↄtrū cecidit
corrupco ex cpne eorū pma, aut eor compone · Ab eis ig incipi
em° noiando senes Doctrina 3^a de eo 3^a c° st' sex ai ca^m et

uma regiminis e d' regie senū Ca^m i^m e s'mo ulis i regendo senes

corū est operari qd calefaciat et humectet sunt ex nu
trientibus · et balneis et potibus · et sompno plixo · et
mora mlta in lecto, et maiore ꝙ iuuen · Et ex assidua eor urine
puocacone et expulsione fleutis et eor stois: per uia intestinorū
et uesice · et ut nature lenitas eis duret Eis preterea mltum
ofert ofricaco tempata in qntitate et qlitate cū olo · Dein extacio
aut incessio si debiles fuerint ab extacone et incedere no pot'int
Ad illū aut q ex eis debilis fricandū semel aut bis redeundum
erit · Ex aromatibus preterea aliqd bene redolens assidue odorare
debent, et ꝑpe qd calida tempate existit Et oz ut post dormicōez
cū olo inugantur, qm hoc uirtutem excitat aialem Dein extent aut
incedant Ca^m secundum de nutrimentis senum

Nutrimentu senū est paulati ꝑcipiend · Et paulati bis
aut ter sūt nutriendi s^m digonem eorū et fortitudinem
et debilitatem · Et comedat in hora tercia panem bene factū cum
melle · Et in hora septima post balneaconem: qd uentre leniat
ex eis q post illud post noiabimus · Et uiū noctem · cibū laudabilis

nutriantur et si fuerint fortes / in cena sua augmentum parvum faciant
et ab omni nutriente sibi caveat ex quo melancolia aut flegma generatur. et ab omni
calido acuto sicut tagamne et tanguebil nisi per modum medicacionis
adhibeantur. ¶ Quod si ex hoc aliquid fecerint quod non debebit, et ex eis que
sunt prime speciei comederint, sicut quod salitum est et melongias, et carnem
siccam salitam, et carnem silvestrium avium, et pisces dure carnis / tunc
utantur melonibus arochns et cucumeribus, et si secundum omnia sint
errorem, et comederint tangamne et sebene et bury / medicentur
ex eis. Sed tamen non sunt eis danda / nisi solutiva cum scitu fuerit
quod in eis sint superfluitates. ¶ Cum autem mundati fuerint / nutriantur ex
humectantibus. deinde paucis solutivis cum cibo utantur sicut in ipso
dicemus. ¶ Lac vero eis quorum ex ipsis bene appetit et digerit. offert, et
post ipsum extensionem in parte capitis et ventris non sentit neque pruri
tum neque dolorem quoniam lac nutrit et humectat, verumtamen quod ex eo melius
est / est lac caprinum et asininum, et ex proprietatibus quod lactis asinini est /
quod non fit caseus et descendit cito et precipue si fuerit cum eo sal et mel
postea tamen ut locus observetur in quo pascuntur, ne herbe que ibi nascuntur
sint pontice. neque acute. neque acetose. neque multe salsedinis. ¶ Olera autem et
fructus quibus senes vesci debent / sunt sicut sicla id est bleta, et apium et pu
porrorum que comedere debet condita cum almuri et oleo. et proprie in principio
comestionis eorum, ideo ut ipsum naturam mollificando iuvent. ¶ Eis vero
offert / si in horis in quibus consueverunt dormire dormiat. ¶ Zinzibi
preterea et mutaba est ex medicinis que eis offerunt. Et similiter plurima
eorum que sunt ex mutaba calidis sint. et cum quantitate quod tamen calefaciant
aut etiam digerant et non quod corpus siccent. quoniam oportet ut eorum nutrientia
sint humectancia que non precauntur ab istis nisi per viam calefaciendi et
digerendi et non per viam siccandi. ¶ Ex eis vero quibus vescuntur ad suas
leniendas naturas et que conveniunt corporibus eorum / est volubilis cocta
cum aqua et sale. et ut boni sit saporis cum almuri et oleo condita. et radix
polipodii cum in iure galline fuerit posita aut in iure sicle aut in
iure cauli. ¶ Ex eis quod quibus in cibo utuntur ad suas mollificandas
naturas et ipsorum corporibus offerunt / sunt ex fructibus ficus. et
pruna in estate. et ficus sicce cocte in aqua cum melle si fuerit tempus hiemis

Verum oportet ut hoc totum sit ante comestionem: proprie ut eorum leniat ventres
Et si eorum nature taliter se habuerint ut una die leniatur alia die non
excusatur solutio et lubricatio eius. Et si fuerint lenite nature cor
die uno et constringantur duobus diebus: sufficiet eis aliquid tale ut
volubilis et aqua cauliu et illud quod inter semen cartami decoctio
ipsius sicut siccarum confert eis. sit quod illud quod ex ea in potu sumit ut
mucis magnitudo. Enema quod cum oleo eis confert quoniam in ipso cum eva
cuatione est virtus mollificandi intestina et proprie cum ex oleo fiunt sepi
us. Ab aceto aut clisteri sibi caveant quoniam ipsorum siccabit intestina.
Humidum vero clistere et unctuosum est ex rebus magis conferens cum ipso
rum ventres aliquot diebus constricti fuerint. Sunt preterea eis alie
medicine ventrem lenientes quas in antidotario nominabimus. Oportet etiam
ut in senibus et decrepitis fiat evacuationes absque inanitione quantum
plus possibile fuerit quoniam ipsorum ventrem temperate solvere est
eis prestans maius iuvamentum Capitulum 3m de Vino senium
Vinum est eis quod est vetus rubeum ut urinam provocet et calefaciat
similiter a novo autem et albo vino sibi caveant nisi se post come
stionem balneaverint et siti habuerint tunc enim dabitur eis vinum album subtile
pauci nutrimenti ita ut sit loco aque. Ab illo vero quod ex vinis est dulce
et opilativum sibi caveant Capitulum 4m de aperiendis opilationibus senum
Si eis acciderint opilationes quarum factior est ea que ex vini provenit
potatione: erunt aperiende cum diatrionpiperion et diacalamento et
pulverisatio piperis super vinum. Et si alia et cepas comedere consueverunt
comedant. Tiriaca quoque eis multum confert et proprie cum opilationes acciderint
et similiter athanasia et horusia. Ipsi vero postea mollificandi sunt
cum balneo et oleo et nutrimentis sicut aqua carnis et spelta et or
deo. Et si biberint ydromel confert eis et securos eos faciet ne acci
dant opilationes et dolor iuncturarum. postquam in ipso additum fuerit opi
lationem in aliquo senserit membro aut preparationem ad ipsam illud quod
sit ei proprium sicut semen apii et radix eius in libris urine. Et si opilatio
harenalis fuerit: aperiatur ex eo quod est fortius sicut petrosillinum.
Et si opilatio fuerit in pulmone: aperiatur cum aliquo quod sit sicut y
sopus et capillus veneris et cassialignea et his similia

Oportet ut in quantitate Capitulum 5m de fricacione senum
et qualitate sit temperata. et ne ullo modo cum ea membra debilia tanga
tur neque dolencia. Et si fricacio inter hec fuerit interpositas in uicibus
grossis pannis aut manibus asperis fricetur. hoc nam eis confert et
interpositiones continuum membrorum eorum prohibet Capitulum 6m de exercicio senum
Exercicium senum diuersificatur secundum dispositionem corporum eorum et diuer
sitatem. et secundum illud quod eis ex egritudinibus accidere solet et secundum
usus ipsorum in exercicio. Nam si eorum corpora in ultima fuerit equalitate
posita conueniencia erunt eis exercicia temperata. et si fuerit in eis membrum
quod non in sua meliore existat dispositione. sit eius exercicium alterius sequens exer
cicia. Verbi gratia si alicui consueuit accidere in capite uertigo aut epi
aut materie ad collum descenderit et frequenter consueuerint ascendere
uapores ad caput et cerebrum. non confert eis exercicium in quo caput declinat. Sed exercicio uti debet quod fit in sedendo et currendo et equitando
et omni exercicio quod fit ad subleuanda inferiora. Et si egritudo in partibus
pedum fuerit extremis. exerciciis utetur que fiunt ex superioribus. sicut mi
nus manibus trahere. et proicere lapides. et eleuare. Et si egritudo
fuerit in medio sicut splene et epate et stomacho et intestinis. erunt ei exer
cicia duarum extremitatum uelud nisi sit aliquid quod prohibeat. Et si egri
tudo in parte pectoris fuerit. exercicium inferiorum erit ei necessarium et
si in rene aut uesica fuerit. non conferet ei nisi superior exercicium
Et hec membra in exercicio penitus non ordinantur ad hoc ut ex eo for
ciora fiant. Et hoc quod in senibus diuersum est ab eo quod est in aliis
etatibus. et in primis senibus quibus confert plurimum eius quod confert senibus
Isti namque membra debiliora forciora facere debent ordinate secundum modum
exercicium quod est eis conueniens et in quo sunt. Membra uero infirma esse oportet
exercitari. est oportet hoc non concedi ut secundum cum fuerit ea aut sic. aut fuerit
in eis materia que ad putredinem declinauit et non fuerit in eis matu
racio Doctrina quarta doctrine 3e incipit de regimine corporis
cuius complexio est maliciosa cuius complexio non est equalis Et est .5. capitula Capitulum 1m
Complexionis calide aut est cum materia de rectificacione uel aptacione complexionis si fluet
equalitate ambitarum passiuarum. aut cum uictoria siccitatis calide
aut humiditatis. Cum autem ambe passiue fuerint equales. faciemus quod ea

liditatis augmentū erit ad terminū et non erit supfluū. qm si non exsiccaret. Cū aūt calm existit cū siccitate possibile est ut compto ista in sua dispone longo remaneat tempore. Calidi uero cū hūiditate societas longo tempore non durat. qm hūiditas que superat caliditatem et extinguit eā. Et quia calitas superat hūiditatē et siccat eam. Dispo igitur hentis ōnem in q̄ hūiditas superat meliorab in complemento iuuentutis et fiet eq̄lis in eis. Cū aūt descendit. hūiditas ex̄nea augmtū incipiet. et caliditas minui. Ergo dicimus q sūma regendi ōnem hentes calidā in duabus est collecta intencoibz. Vna q̄rū est s. qm est uolutas reducendi eos ad eq̄litatem. Et alt̄a est s. qm est uolūtas oseruandi sanitatem sicut est. Prima uero here possūt ociosi. s. q suas domuerūt aīas s. plurā temperanciam in tempore q ordinate ad eq̄litatem redeant. Ipos uero absq ordīe regere. pducit eorū corpora ad egritudiēm. Sz ecia s. am possibile est si sit eorū regimen ex nutrientibus q ipsorū sint ouemencia ō nibus donec oseruetur sanitas q in eis est reperta. Qūz autem ōnem henciū calidam in duabus pssuus tempati fuerint. sanitati in pricipio rei ipsorū pomiores erunt. et faciet ipsorū s. dentes et pilos uelocius nasci. et erunt facūdi et clari in uerbis. et ueloces in incessu. Cū aūt in aīms pcesserint uincet in eis calitas et augmtabitur siccitas et accidet eis opto mordicatiua. Et in mltis q̄d eorū generabitur mlta co mē. Ipsorū uero regimen in pma etate debet esse sicut regimen temperatorū. Et cū mutabūtur. sūu mutabūt regimen ad ipm regimen in q allaborātur ut ipius pronocetur urīa et colera euacuetur ex. s. ūma diuturū pcu ad qm declinat supfluitates s. partis fluxus uētris aut partis uoit. Qz si sola natura ad deponendū huorem et euacuādū nō suffecit in uomitu q̄d adiuuetur ex rebus lenibus sicut potu mlte aque calide solū. aut cū nabit. Et in solucone q̄d uentris sit cū aliq qd sit sicut uolutū muraba. et thamarindi hūidi z triamabi. et xirasset. Ipsorū preterea exacuū erit alleuiand. et optebit ut cibus detur eis qui sit boni chimi. Et fortasse nccē erit ut balneatonem in die sequatur. Et optebit eciā ut ab oī re calefaciēte

ꝓhibeantur ¶ Et si ex balneacione post coctionem non senserit tensio
nem et grauitatem in parte corporis et uentris. secure ea utatur. Et
si aliquid horum acciderit aperitiua eis dentur sicut infusio absinthii
et mel cum aloe et aniso et amigdalis amaris. cum secanabin et balneacione
post coctionem diminuat. Hec autem aperitiua eis danda sunt postquam cibus
primus digestus fuerit et antequam secundus sumatur. In hora tamen inter
quam et coctionem sit spacium temporis. et hoc quod est inter excitacio
nem matutinalem et horam in qua balneatur ¶ Ipsi preterea oleis sunt sepe
ungendi. et uinum album et subtile est eis in potu tribuendum. et debilitat
eos aqua frigida ¶ Et illi quod a principio rei complexionem habent ca. et sic. hoc toto
sunt digniores ¶ Qui uero complexionem habent ca. et hu. ad putrefactionem sunt
parati. et ut materie ad membra descendant exercicio uti debent quod
inter sit resolucionis et leni, ne calefaciat. cauendo a motu qui in
humoribus ebullicionem apparere faciat ¶ Qui uero plurimum ab eis
exercicio sibi cauere debent est ille qui non consueuit. Et melius quod est. ut
exercitetur post euacuacionem. et ut balneentur antequam comedant. et ut
studeant in expellendo superfluitates omnes. Cum inueterauerint.
temperate se conseruent a minucione et euacuacione Capitulum 2um de rec
tificacione complexionis in qua est frigiditas cum augmento

sunt tres. In illa ergo que ex eis in duabus passiuis equalis fuit.
allaborandum erit ut eius natiuus calor sit augmentum precedat cum nutri
entibus ca. inter humiditatem et siccitatem temperatis. et unguentis
calefacientibus. Et exercicijs magnis. et euacuacionibus humoribus
corporis. et balneacionibus sudorem facientibus. et excitacionis quiescen
tibus. licet enim in aliquo tempore in humiditate sint temperati. accidat
tamen eis ut humiditates in ipsis propter frigiditatem generentur ¶ Illorum
autem in quibus cum hoc est siccitas. regimen oportet ut ipsorum sit regimen
senum Capitulum 3um de regimine corporum que cito incurrunt egritudines

Isti autem ad hoc sunt apparati propter repletionem suam. et tunc quod in ipsis
temperanda est humorum quantitas aut propter crudum humorem qui in
eis existit et tunc quod temperanda est humorum ipsorum qualitas. et eligen
dum est ex nutrientibus illud quod nutrimentum prebet medium inter
multum et paucum. Et humorum quantitas est cum equalitate quantitatis nutrimenti

et augmento exercicii et fricacionis antequam balneetur si exercicii et fricacionis
usum habuerint. aut cum factione eorum si non consueverit. et ut eis cibus
parciatur. et non una vice sua compleant sacietatem. Quod si in ipsorum
corporibus sudor fuerit facilis et consueverint. fiat ut ipsi aquabus su
dent ineibus. Et si tarditas comestionis ipsorum non fecerit ut eo rum
in eorum fundat stomachis. retardetur tempora usque post balneum. Quod si fecit.
permittatur antequam balneetur et hora quod temperata si prohibitor ibi non
affuerit. est post quartam horarum diei equalium. Sciant propterea quod eorum
in ipsorum fundi stomachis cibus fuerit sumendus prius quam balneent, et
opilationum in epate signes senserint. cum aperitivis ponderatis sine dentibus
omnibus medicentur. Et si cum hoc in capite nocumentum senserit cum
passione succurratur. Et si eius cibus in stomacho corruptus fuerit, et propterea
descenderit per se, erit hoc lucrum. Quod si non, deponatur cum dyacio
aut ficubus aut seminis cartami conspersis cuius confectio est nominata
ausarum. Capitulum 2m de impinguacione macri

macici forcior sicut notabimus est siccitas omnis et me
seraice. et siccitas aeris. Meseraice enim cum siccatur nutrimentum
non recipiunt. et augmentatur siccitas et macies. Fricacio igitur sibi
adhibenda est antequam balneetur, que sit media inter asperam et lenem
donec rubeat cutis. deinde fricacio forcior fiat. postea emplastrum ex
pice supponatur. deinde temperate exercitetur. post absque tarditate
balneetur. deinde siccis mandilibus exsiccetur. postea pauco un
gatur oleo. deinde cibum sumat decentem sibi. Et si ipsius tempus et
etas et consuetudo aquam toleraverint frigidam. ex ea super se fundat
finis aut fricacionis quam ante picis est emplastrum permittat. est ut inflacio
non incipiat consumi. Et hoc quod est proprium ei quod in augmentando mem
brum parvum diximus. Complementum vero locucionis de hoc invenietur
in libro de pleritudine quarti libri Capitulum 3m de extenuacione

I pius regimen est ut descensus cibi a stomacho eius et crassi
intestinis. sit velox ne compleatur meseraicarum succo in ipso
et ut cibum sumat qui sit multe quantitatis et pauci nutrimenti. Et frequenter
balneetur antequam comedat. Et exercicium festinum et omnia resolucia et de electuariis est minor
et electuarium lacca et tyriaca et ut ieiunus bibat acetum et alumen. Et nos quod nominavimus

bini° hoc in voccone decoracionis Doctrina 1ª decoris 3ª de motibus temporum Cuius est una summa et unica Capitulum doctrine 1ª de regimine
Nuveris quod principio succurrendum est temporum rectificatione aeris
ad minuendum et bibendum katartica si quando necesse est et secundum
consuetudinem In tempore quoque estivo vomitus provocandus est
et omnis res multum calefaciens et desiccans est diminuenda ex cibis
et potibus et motione sbeliandi et exercicio utendum temperato quod sit minus exercicio estatis Cibo quoque non repleatur quousque primo ipsum pirciat
et in potu sumat siropos et rob extinguentes et a rebus abstineat
calidis et ab omnibus amaris et salsis et acutis In estate vero minuantur
ex cibis et potibus et exercicio et recreat quietus et extinguentia bibat
et si possit vomat et semper in umbra moretur et loco coperto In
autumpno autem et tempore in eo quod est diversi aeris conservatio facienda est
in regimine meliori et omnia siccantia sunt dimittenda Et cavendum
est a coitu et a potu aque multe frigide et ipsius infusione super caput
Neque in loco frigido dormiat in quo eius cutis oppiletur Nec repletus dormiat Et caveat sibi a calore estivo i. meridiano et frigiditate matutinali Et suum custodiat caput ne frigiditati obviet
A fructibus quoque qui sunt in tempore illo sibi caveat ne ex illis multum comedat
Nec balneetur nisi cum tepida Cum dies nocte fuerint equales evacuetur ne superfluitates in hyeme constringantur licet multis corporibus
sit melius ne in autumpno aliquid faciant unde humores ferveant et
turbentur Vero est eis melius ut ipsi quieti permaneant Quod etiam iam
vetuerunt ne in autumpno vomitus fiat quoniam ad se producit Vinum
preterea vehementer debet esse aquatum et non sit superflue Scias quoque
quod in multis provinciis in tempore consistit securacio ab ipsius malicia In
hyeme vero multum laborare debent amplius et copiosius comedere
nisi fuerit meridionalis quoniam si sic fuerit exercicium erit augmentandum et cibus minuendus Oportet preterea ut triticum panis hiemis
sit forcius et forcioris soliditatis quam estatis Et similiter est illud
quod est in carnibus et in eis que sunt sicut ipse Et ut sint holera que
vescuntur sicut caules et sicla et apium et non atriplices neque blita
neque portulaca neque scariola Amplius corporibus sanis raro

acute ętudines in hyeme. Quibus si acciderit medicando succurrendum est in evacuando si opportuerit. Impossibile namque est ut in ipsis accidat ę-tudo nisi propter magnam causam et propterea si ętudo calida fuerit. Calor namque naturalis qui regitivus est in hyeme vehementer fit fortis propterea quod a resolutione saluatur et constrictione quiescit. Omnes preterea naturales virtutes suas melius perficiunt operationes. Ypocrati visum est quod melius est in ipso ventrem soluere quam minutionem facere et abhorreat vomitum in ipso et videtur ei quod in estate sit bonus quoniam in estate sunt humiditates natatores et in hyeme ad subsidendum declinantes. Ipsum ergo prohibentur. Aeri vero cum corrupitur aut fit pestilencialis obviandum est exsiccando corpus et temperando domum cum rebus quarum virtutibus infrigident et humectent. Et hoc quod est quod est magis faciendum in pestilencia aut calefactione. Et faciant quod sit contrarium ei quod ex aeris corruptione provenit. Odores preterea boni sint res magis in hoc conferentes et precipue cum putaverint quod sint secundum aeris contrarium. In pestilencia quoque necessitas multum aerem attrahendi est minuenda et hoc quod fit cum ocio et eventatione. A terra preterea eleuatur multociens aeris corruptio. Et tunc quod convenit in lectis sedere et hospicia que vere vehementer alta que a ventis rumpantur. Multociens quoque est principium corruptionis ab ipso aere propter illud quod ei advenit ex corruptione vicinarum aerem aut propter celestem cuius qualitas non est hominibus cognita. In hoc ergo ad domos subterraneas est fugiendum aut ad domos que parietibus undique sunt conclusae et ad cauernas. Suffumigationes autem que aer putrefactiones sunt rectificantes sunt sicut ciperi et thuris et mirti et ro. et sandali. Aceto preterea in cibo uti et potu in pestilencia est nocumenti ipsius securatio. Et nos quod in libris particularibus notabimus ei quod est dicendum de hiis.

Summa doctrine quinte fen 2e. Capitula sunt 3 ea. Capitulum primum est ad succurrendum accntibusque promo-

Ille cui tremor cordis accidit assidue de seipso sit sicut ętudies sollicitus ne subita intercipiatur morte. Ille cui frequenter accidit incubus et scothomia de seipso sollicitus existat et humorem evacuet grossum ne ad epilepsiam et apoplexiam perveniat. Cui intensus in toto corpore fuerit saltus regatur subtilis evacuatione ideo ne hoc habens spasmum incidat et apoplexiam. Et similiter cum perduravit

ut sensus sint turbidi et mocionu assit debilitas cū reptone ¶ Cū mbris
acciderit mltociens ut sensu arriteat / regatur cui hoc accit cum
euacuacone flatis ne ad paralisim perueniat ¶ Cū facies mltu salie
rit · cui hoc accit regatur purgatorio cerebri anq̄ ad tortura de
uenerit ¶ Cū facies uehementer rubuerit et oculi lacrimis fluxerint
et lumen effugerint et capis dolorem hu[er]int / minucone regend[us]
erit · et solucone uentris et his similibus ne incidat frenesim ¶ Cū
mlta absq3 ca affuerit tristicia et mltus timor · regend[us] erit adu
sta huoris euacuacone · ne ad mliam deueniat ¶ Facies ā3 cū rubet
et tumet et fuscitati acumet et fit hoc p̄duras / portendit lepra
¶ Cū corpus fuerit graue et debile et uene apparuerint · minuendu
erit anq̄ uene fissura accidat aut app[lexi]o aut mors subitanea ¶ Cū in
facie paruū timoris discurrat in palpebris et in ex̄tremitatibus · dispo
in epis est succurrend[us] ne incidat in ydropisim ¶ Cū stercoris fetor
mltus fuerit · regimine utendu erit remouendo a ueniis putrefac
conem anq̄ ad febrem p[er]ueniat · Urine tn̄ significaco est in hoc decior
¶ Cū lassitudinem et fracturam uidebis / time sc̄ q[uo]d accīnt ¶ Cū co[m]e
dendi appetitus cadit aut augmentatur / significat ētudinem ¶ Et ad
simu oīs res q̄ de suo mutatur usu · s[cilicet] comedendi desideriū · aut ego
· aut uria · aut coeundi uoluntas · aut sompn[us] · aut sudor · aut soliditas
tas corporis · aut ingenii acuitas · aut sapor gustatus · aut sopm
oru usus cū augmentantur aut diminuūt · aut sua mutant q̄litate /
pronosticat egritudinem ¶ Et similr usus nonnaturales sicut emor
roi[da]l sanguis · aut menstruor · aut uomitus · aut ex naribus sanguis flux[us]
· aut c[on]suetudo desiderandi rem aliq̄m siue mala sit siue non sit mala
· Cm̄ consuetudo est sicut natura · et p[ro]p[ter] hoc non d[ebe]t q[ui]s abstine[re] nisi
a mltis malis · Qd aut ex eis dimittere debet / ordinate dimittat
¶ Est preterea cū res particulares particularium reru sūt demon
stratiue ¶ Perseuerancia naq3 doloris capis et emigranei / dilatacionem
conem sigt pupille et descensū aq̄ in oculm ¶ Ymaginari cora facie
sicut culices et reliq̄ cū mansum sit et stable et usus cū hx assi
due debilitatur / portendit aq̄ in oculm descensum ¶ Cū grauitas et
punctura in parte dex̄ p[er]seuerauerit · epis significat egritudinem

¶ Uranitas et tensio in inferioribus dorsi et ylio cū mutacone dispōis
urine ab usu. malū in renibus pnosticat ¶ Stercus non bene tinc
tura sicut solebat. significat yctericiā ¶ Cū ardor urine pseuerat
ulcera q̄ in uesica accidunt et uirga ¶ Ego in ano adustioem faci
ens. puocat dissinteria ¶ Desiderii casus cū uomitu et inflone, et ex
imitatū dolor. portendit colicam ¶ Pruritus in ano cū paruis humores
ibi affluerit. pnosticat emorroidas ¶ Multa carbunculorum natiuitas
et nodoru. magnū pnosticat aquā ¶ Serpigo pnosticat nigram
albaras. Et morphea al. pnosticat albaras albam Ca.m 2.m et
3 ter agens est sermo Vlis de regimine iter agentiū
a rebus abstineat qbus uti consueuerat cū esset cū suis fa
miliaribus. labores naq̄ et dolores ei accnt, q̄pp impendere studiu
debet ad hoc ut de se sollicitus sit ne ad magnas pueniat discrasias
. Et illud de q̄ plus sollicitus ee debet. est nutriens et lassitudo . Suū
ergo nutriens meliorare debet et facere ut sit bone sbe et minoris
mensure et non multe ideo ut bene digeratur et supfluitates in ueis
ipius non congregētur ¶ Amplius eqtare non debet cibo plenus
ne eius cibus corrupatur, et neccitatem hēat bibendi aq̄m et aug
atur rugitus et dilatacio sui. immo expectare et tardare cibū donec us
ad hōm descendi. nisi fuerit ppter cam q̄m postea dicemus. Qz si multū ei
neccm fuerit. rem modica comedat s modū temperamenti. et tn̄ ne per
ipam bibendi aq̄m neccitatē hēat siue sit eius iter nocturnū siue
diurnū ¶ Lassitudo qz eius regenda est ex eo qd in caplo de lassitu
dine dictū est ¶ Dz preterea ne eat in uias nimis repletus sanguine
aut alio. sed corpus suū mundificetur. deinde incedat. Et si fastiditus
fuerit. famelicus fiat et dormiat et fastidiū resoluat postea in uia
pergat ¶ Dz qz ut qn iter aggreditur. utatur ordine et parū prius
solito exercitetur ¶ Et si in suo itinere neccm fuerit ei uigilare. assues
cat uigilare parū. Et similr si timet ne fames aut sitis ei accidat
aut aliqd ab istis. debet ea assuescere. et debet uti cibo qui in itinere
uult nutriri et debet constituere ut eius cibus sit in q̄titate paucus
et multi nutrimenti. Holera preterea dimittat et fructus. et qdqd
humorem generat crudū nisi fuerit ppter neccitatem ut ex eo medicet

Et fortasse iter agenti necessitas supervenit tolerandi famem, quod desiderium
ei minuatur. Ex eis autem que ipsum iuvant ad hoc sunt cibi facti ex epatibus
assatis et bovis fritis. Et est cum eis fiunt pillule cum viscositatibus et adi-
pibus liquefactis fortibus, et amigdalis. et oleo amigdalorum. Sintque
adipes sicut adeps vaccinus. quorum una cum comederit, famem longo tempore
tolerabit. Quidam autem retulerunt quod unus homo comedit libram .1. olei violarum
in quo adeps resolutus fuit donec in emplastri similitudinem confusa fuerit. x. die-
bus usque fuit postea comedere non desideravit. Et necesse similiter quod cum necesse
est ei tolerare sitim. Secundum igitur fieri debet ex medicinis siti extinguentibus,
quas in libro 3 in capitulo de siti diximus. Et semper ex semine portulace .3. in cum aceto
bibat. et dimittat nutrimenta sitim facientia, sicut pisces et cappares
. et salsa. et dulcia. Et minuat loquela. et fortiter incedat. Cum aquam
cum aceto biberit. parum ex ea sufficiet in sedando siti in non multa iuvent
aqua et cetera ramina grobis artigalloppes. Capitulum 3m de cautela
os vero nisi regat seipsos. cavendi a calitate estivi et quo regendi sunt
res in suo fine ad hoc perducet, quod debilitabuntur et in hoc calitas
eorum resolvetur virtutes ita quod se movere non poterunt et stabunt
et fortasse sol impediet eorum cerebra. Corpora studere debent, ut ve-
hementi coopertura a sole sua tegant capita. Et similiter debent iter agen-
tes pectora sua custodire. et epithimare ex tali quale est mucillago
psillii et succus portulace. Iter preterea agentes in calore quia non
necesse est aliquid comedere antequam eat, sicut aqua ordei et sirup de fruc-
tibus, et reliqua ab eis quam cum equitant et in eorum corporibus nichil existit,
multum debilitat eos resolutio et non erit in eis restauratio. Sumere ergo
debent ex eo quod diximus aliquantulum. et deinde morentur donec de stomaco de-
scendat et non inde. In via preterea deferre debent olim ro. et viol.
. ex quo hora post horam in suis dorsis iungantur. Multorum preterea
quibus in via accidit nocumentum ex calore. redeunt dispositiones per natationem
in aqua frigida. Verumtamen melius est ne hoc cito fiat. sed parum expectent
deinde ordinate ad ipsam accedat. Cui autem venena timuerit. nares
et os istuta sibi ligare debet. et toleret laborem in hoc. Oportet etiam prius
cum lacte absque butiro cepas comedere. et semper cum cepe in ipso fuerint
uvis raba. aut nocte una infuse. Sed comedat cepas et sorbeat lac. et

oz ut sint cepe amq[ue] in adolic mittantur. fortis meliois. Sit preterea illud quod odorat. olim rosaceum et olim de seibz cucurbite, et sorbeat olim de seibus cucu. quoniam malicia superflue caliditatis removet. Cum aut ei venenum nocumentum fecerit. super extremitates ipsius aqua proiciatur fri. et facies caluet. Et a coitu sibi caveat. Salite que pisces ei offerunt cum conuerit quibusdam. Vinum eciam temperatum ei offert. Lac preterea est melior ei cibus. si fe non fuerit. Et si fuerit quod non sit ex fe. putedie ymo ex diurnis. bibat lac acetosum. Cum sitim fuerit post venena. succurratur ex collucione cum aqua frigida oris. sed non bibat ex ea donec sanetur quia tunc subito morietur. Sed temperamentum est collucione oris cum aqua fri. Et si multa bibendi necessitas ei ingruerit. sumat ex ea glutiat parum et s[ecund]o et tercio et deinceps. Cumque conuerit illud quod ex siti ei admirtum fuerit. bibat. Et siamq[ue] bibat, inceperit bibere olim ro. cum aqua mixtum, et postea bibat aquam. melius. Et ad summum ille quem calor impedit. in loco dz manere frigido et pedes abluere ex aqua fri. Et si fuerit siccus. aquam frigidam. paulatim bibat. et ex cibo qui cito digeritur nutriat. Cam x[m]

[D]ico quod iter agere in forti frigore. De iter agendo regendo est res magni timoris licet multum custodiat in frigore et se et muniat se cibus que sunt necessaria. Et quanto magis cum non totum congelator quod necessarium fuit preparaverit. Et plures namque iter agentes omnibus que possibilia erat se rexerunt et postea frigore mortui sunt. quos frigus interfecit. Et prima spasmo. et eleusz aut congelatione. aut appo. Et moriunt quidam morte eorum qui opium biberunt, aut mandragoram. Et si eorum dispositio ad mortem non pervenerit. multociens in famem incidunt quod dicitur bolismus. in qua quidem quod sit faciendum. in aliis egritudinibus iam in suo loco dicemus. Et res quod ei melior est. ut poros claudat. et os et nares custodiat. ne in ea aer frigidus subito ingrediatur. et ut extrema custodiat cum eo quod nominabimus. Cum iter agens ~~circa~~ in frigore, hospitatur. non illico se calefacere debet. ymo in hoc paulatim ordinetur in suo calore parvo. Et ad fortem calorem non cito accedat. ymo si ad ipsum non appinquerit. erit melius. Et si vehementer ei fuerit necessarium. sordiem ad ipsum accedat. Et ille quod cum dene[c]essarius est ab eo separari. est qui cito vult ire et ad frigus egreditur. hoc est cum frigus non adhuc pervenerit. ut iter agentem

debilitet et eius deiciat fortitudinem. Sed si congelacio in ipso exstite-
rit necesse est ut festinet ad se calefaciendum et liniendum ex oleis calefaci-
entibus et precipue illis in quibus tiriace proprietas existit sicut oleum de lilio.
Cum iter agens hospitatus fuerit in frigore famelicus, et tunc comederit
ca: accidet ei calor sicut ex re mirabili. Iter agens preterea nutri-
encia habere debet que rem frigoris facilem ei faciunt. Et hec quidem sunt nutri-
encia in quibus multa ponuntur allia et nuces et sinapis et asa. Et est e-
tiam in eis mittuntur cepe, ut boni sint saporis condite cum alliis et nucibus.
Butirum quoque est ei bonum, et precipue cum post ipsum forte hauserint vinum. Oportet
preterea ut iter agens in frigore non ambulet dum est vacuus primo
impleatur nutrientibus et vinum loco aque bibat. Et moretur donec illud
in ventre suo quiescat et calefiat postea egrediatur. Nam quoque fetida est ex eis
que in frigore congelatum calefaciunt et precipue cum ipsa ei in vino ad potandum
datur cuius integra dosis est ase ℥ i et vini libra i. Amplius iter agen-
tes in frigore habeant unde fiat epithima, quod eorum cor muniat ne a fri-
gore paciatur ex quibus est pix et aliud ab ea. Allia quoque sunt ex rebus
eis utilioribus que abicere veniunt frigido. Capitulum iiii^m de conservandis ex-
tremitatibus a nocumento frigoris.
Iter agens eas in primis fricare debet
donec calefiant. Deinde ex oleo ca. eas liniat quod sit ex oleis bene
redolentibus sicut oleum de lilio et oleum de ben. Miseos quoque est epithima
ei conveniens et si ipsum non habuerit oleum sumat et precipue cum ipso posuerit piper
aut piretrum aut euforbium et assimile ei aut castoreum. Ex epithimatibus
quoque extremitates custodientibus est ut supponat ei galbanum et alia quibus
est securacio aut sicut albitran. Et non oportet ut subsellaris aut calciamen-
tum quo pes tegitur sit strictus ut pes in eo moveri non possit quoniam motus
membri est una ex rebus prohibentibus ab eo frigus. Membrum quoque strictum
duriter invenit frigus. Et cum ipsum quod de pergameno cooperitur et aliquid
ei supponitur et nil supponitur est magis ipsum custodiens. Cum autem manus
aut pes frigus non senserit et ex frigore nichil diminutum fuerit, nec
sollicitudo ulla fuerit custodiendi ipsum regimine convenienti scias quod sensus
iam est in via destruccionis et quod frigus efficit iam in ipso operacionem suam.
Nunc igitur cogitare debemus quid in ipso sit faciendum. Quod si frigus in membro
operabitur et innatum quod est in eo extinxerit calorem et constrinxerit illud

qd ex eo resoluebatur in eius s̄ta et ipm putrefaccōi aptū fecerit·
erit qnr necēm facere ei totū qd in caplo de ulceribus est dctm· Et
ppe de herpetibus estiomenis malis· Sz cū frigus ipm ipedierit
et nodū oputruerit, s; in illo osistit pcessu· melius erit ut ex̄mita-
tes in aq̄ ponatur naporū ppe aut in q̄ ficcus cocte fuerit· et ī aq̄m
caulu· et in aq̄m mirti· et in aq̄m aneti et in aq̄m camomill' totū hoc
ad supponend est ouemens et aq̄ uchee p aq̄ uanie ¶ Ex nap ꝗq
cimplm appone· est ei medicam ꝯens ¶ Ab igne preterea sr cauere
dz ne ad ipm accedat· Et optet qd ut uelociter incedat, et pedē mo-
ueat aut ex̄ma· et ipm excitet aut fricet· postea irrigat, et sup ipm
aq̄m calidā ab alto fūdat cū eo qd diximꝰ ¶ Et scito q dimittere ex̄mita-
tes suspensas et qetas in frigore ne moueatur et ut nō excitentur·
erit ex maioribus causis q̄ faciūt ex̄mis, ut superet ea frigus ¶ Sunt
preterea hoīū qd q̄ ponūt ea in aq̄m friam et senciūt utilitatem ac si
ab eis nocumentū remoueretur q̄ad fructibus accidit ogelatis, cū in
aq̄s pcuntur frigidis· fiūt q̄ad si ab eis exheretur ogelo· et super
eos texitur et eqntur· Et si ea igni applicuerint· corrumpent· Sz q̄qmo
sit istud· non est medico necēm ¶ Cū aūt una ex̄mitas offuscari cepit·
scarpellenda ecia erit· et sanguis ab ea exhendus mbro in aq̄ calida
posito, ppea ne qd sanguis in orificio plagaru ogeletur· et non egdiat,
sed egredi dimittatur· donec per se restringatur· postea epithicetur a
bolo armeno et aceto pmixtis qm hoc eius remouet corrupcoem ¶ Al-
lutrum q̄z in pncipio et in fine iuuamtū prebet ¶ Cuz res ad nigre-
dinem transierit aut uiriditatem et cognoscat qnz ea sr putrefaccoez
procedente· nō laboret nisi ut aufferat illud qd oputruit ne eciā san
qd in eius osistit uicinitate· putrefiat et putrefacto paulatī ad īferi-
ora procedat· Sed faciat illud qd in suo diximꝰ caplo Caᵐ 6ᵐ de os-
acies est epithimanda cū rebus uiscosis uado colore faciei in i-
in q̄bus existit oglutinacō sicut muscillagine psilli et musc
illagine portulace· et sicut dragaganto in aq̄ resoluto et gūi araᵇ
in aq̄ resoluto· et sicut albumine oui· et sicut tortell' de simula in aq̄
resolutis et trocisc̄is q̄s tachari noīauit ¶ Cū aūt uetus ea sciderit
aut frigus, aut sol· regim eius q̄ res in sermone de decoracione

a q̄tū diuersitas iter agencē C^m. x^m. de oseruacōne iter agētis
ad egritudīes magis p̄ducat q̄ nufentis a nocumto diu̾sar̄
diuersitas. Et h̄ sollicitudo est hēnda et res aq̄ corrigenda De eius aq̄r̄.
aut emendatone est ut uehemter coletur et fiat ut a resudante cor
pore mltū per resudacoēm egrediatur Ipam q̄z coq̄re q̄ ad iā in hoc
demonstrauim^9 cm̄ eā q̄z colat et inter pure aq̄ s̄bam et id qd ei ami^9
scetur separaconem facit Et maius hoc toto est ipam s̄blimando di^9
stillare Est eciā cū ex lana retenta fit licuū c^9 una ex intas i
uas plenū ponitur et altera in uas uacuū distillab^r. Et est clari
ficandi modus ydoneus et p̄p̄e cū mltociens fuerit factū Simile
q̄z cū aq̄ amara et mala coq̄tur et pic^e in ipam dū ipa bullit lutum
liberū et guttatim distillab cū lana admod̄ p̄me Et simile cū aque
pure admisceb lutū liberū in q̄ non existit mala q̄litas et p̄p̄e cum
in sole fuerit adustū et postea colab^r qd eius frangit malia Aq̄m
q̄z cū uino bibere est ex eo qd eius reuocet maliaz cū ipius malicia
fuerit ex genere p̄uice penetracōne Aq̄ eciā cū pauca fuerit et
non iūematur tempata cū aceto erit bibenda et p̄p̄e in estate qm
hec a mlto potu excusat Aq̄ preterea salsa cū aceto est bibenda
et sir^9 acc. in q̄m siliq̄ et mirti grana sūt piciēnda et sorbe Et post
aluuosam qd aq̄m et ponticā bibend̄ est totū illud qd materia soluit
Nm q̄z est ex eo qd post ipm potatū ofert Sup amarā q̄z aq̄m ex^9
bibenda sūt dulcia et uetuosa et ipa cū Julep est miscenda et ante
ipam aq̄ cicerū est bibenda et ang̃ uolutas assit remoueb eius ipe
dimitū et simile coedere cicera Ante aq̄m uo statem 2 paludestre
in q̄ existit putrefaccō nō sūt gustanda nifencia calida Sup q̄m
stiptica sūt exhibenda et fructibus frīs p̄ mela sicut citonia et
maciana et acedula Sup aq̄s grossas et turbidas utend̄ est
allus Ex eo eciā qd eas clarificat est alumen iamen Ex eis q̄z
q̄ diuersarū aq̄rū reuocent maliciā sūt cepe qm sūt ut tiriaca hu^9
et p̄p̄e cepe cū aceto et allia eciā Ex rebus frigidis sūt lactuce u^9
Amplius ex regie maiori gente in diu̾sitate aq̄rū est ut ex aq̄
sue terre ferat et cū aq̄ misceat terre in q̄ p̄us hospitabr Et ferat
ex aq̄ c^9 hospiciū ad hospiciū qd est post ipm et misceat eā cū sua

aq̄ et ita faciat donec perueniat ubi uult. Et similiter sicut luto siue terre superfluerit et qui cum aqua ad quam peruenerit admiscuerit, et ipsum in ea conquassauit, et eam dimiserit quousque clarificetur. Et aqua preterea a panno nitoso composito est bibenda, ne sanguissuga cum errore ingrediatur, et ne ex malis permixtionibus uehementer est minutum transsoluciat. Et rob quoque acetosis secum deferre ut ea cum ea unaquaque diuersarum aquarum misceatur est regimen conueniens.

Capitulum 8m de regimine iteragentis in mari

Nauigatori in mari plurimum accidit uertigo et sincopizatur cum ea et commouetur cum ea nausea et uomitus et hoc quod in primis diebus. Sed postea residet et quiescit. Et non oportet ut fortiter retineat nausea et uomitus sed dimittatur donec per se ipsum mundetur. Et si superfluus fuerit retineatur tunc. Preparacio autem ne uomitus accidat non est mala et hec est ut ex fructibus comedant sicut citonia et maciana et granata. Et semen quoque apii cum bibitum fuerit prohibet nauseam ne commoueatur, et sedabit eam si commoueatur. Et absinthium similiter. Et ex illis etiam que illud prohibent est ut ex acetosis os stomachi confortantibus, et uaporem ne ad caput ascendat prohibentibus nutriatur. Et hec quidem sunt sicut lentes in aceto et in succo uue acerbe et parum calaminti et basce et panis fractus in uino bene redolente, aut in aqua frigida et est qui in ea ponit basce et ysopi. Nares quoque eius interius cum cerusa sunt epithimande. Explicit fen 3a.

Incipit fen 4a in narrando modos medicacionum secundum diuisiones uniuersales continens 31 capitula.

Capitulum 1m de diccione que est sermo uniuersalis

Dicemus quod res medicacionis ex una trium in medicando rerum completur. Una earum est regimen et nutriencia, et alia est medicine exhibicio, et tercia est opus manuale.

Per regimen autem intelligimus administracionem que fit ex causis necessitatis que in usu sunt currentes ex quibus est nutriens. Et iudicia quidem regiminis ex parte qualitatum earum sunt proporcionalia iudiciis medicinarum.

Nutriens uero ex eis omnibus iudicia habet que sunt ei propria ex modo quantitatis. Nutriens enim quandoque prohibetur, quandoque minuitur, quandoque equatur, quandoque augetur. Sed non prohibetur nisi cum medicus uult ut natura occupetur in maturacione humorum et non minuitur nisi cum uult uirtutem cum hoc custodire. Ergo minus nutrit custodit partem uirtutis et minus

minuit. custodit partem materiei ne natura tua occupetur in dige
rendo multū cibū. ¶ Ipse q3 semp sit sollicitus de eo qd' magis ē suspētū
. et est uirtus si fuerit ualde debilis. aut egritudo. si multū fuerit fortis
¶ Nutriens q3 ex duabus minuatur partibz. Vna earu est ex pte qn̄ti
tatis. et altera ex pte q̄litatis. Et tibi qd' possibile est ponere qualicio
nem duarū diuisionum tercia. ¶ Diuisio uero inter duas diuisiones q̄titatis.
est, qm̄ nutriens qm̄3 est multe q̄titatis et pauci nutrimenti sicut
holera et fructus. qm̄ q̄ ex eis multū cedit. ex q̄titate nutrientis
multū recipit abs3 eius q̄litate. ¶ Et qm̄3 est nutriens pauce q̄titatis
et multi nutrimenti sicut oua et gallor testiculi. ¶ Nobis q3 necessariū est q̄li
tatem minuere et in q̄titate augmentū facere. et h' qd' est cū desideriū
fuerit supinus. et in uenis crudi fuerint huores. et uoluerimus desi
deriū sopire per stō reptionem. et in uenis multā phibere materiam
ut ꝑius maturetur illud qd' est in uenis. Aut ꝑ intenciones ōrias
ab istis. ¶ Et qm̄3 est nobis necessariū in q̄litate augmentū facere. et minu
ere q̄titate. et hoc qd' est. cū uolumus uirtutem ꝯfortare, et stōm̄ n̄ re
multū digerere non ualet. ¶ Plurimū aut qd' nos laboramus in minuendo
cibū aut phibendo est cū egritudines medicam̄ acutas. ¶ In egritud'
q3 cronicis minuimus s3 mīn' q̄ in acutis. ¶ In cronicis naq3 plus de
uirtute solliciti sumus. qr scimus q' earū crisis est longinq̄. et ipsius
status est remotus. q̄ꝑ nisi uirtus custodiatur. us3 ad horā crisis
stare non poterit. Neq3 illud qd' in longo digeritur tempore. dige
rere ualebit. ¶ In acutis uero egritudibz. crisis est ꝓpinq̄ et ꝯfidimꝰ
q' uirtus an statū non resoluetur. Et si hoc timuerimus. nutriens n̄
ꝓtinue minuemꝰ. Et q̄to plus egritudo pncipio ꝓpinq̄or fuerit et
accīa magis ꝯq̄ta. nutriemꝰ uirtute ꝯfortantes. et q̄tū egritudo
et accīa etiā augmentata fuerint. minuemꝰ dieta ꝑ fiducia ī qd' iā
dedimꝰ. et ꝓ hoc ut uirtus alleuietur in hora luctamis. ¶ In tempore
q3 status. regimen uehementer subtiliamꝰ. et q̄to acucior fuerit ēgritudo
et crisis fuerit ꝓpinq̄or. erit necc̄a regis subtiliacio maior. nisi cause
acciderint q̄ nos ab eo phibeant, q̄d in libris nominabimꝰ particularibz
¶ Nutriens preterea ꝑ h' qd' ex eo fit nutrimentū. duas alias h3 ꝯdiciones
q̄ sunt uelocitas penetracionis sicut dispō uini et tarditas penet[racionis]

comis. sicut assator dispo. et frixor et cetera spissitudo sbe eius qd ex
ipso generatur in sanguine. et eius retencio sicut est dispo nutrimenti
carnis porcine et uitulme. aut ipius subtilitas et resolucionis ei9
uelocitas sicut est dispo nutrientis q fit ex uino et ficubus. Et nob
qd necesse est, nutriens qd cito penetret cum casu uirtutis aiat succ
rere uolumus, et ei9 resolotoni et no pt sto9 et uirtus tanto tempe tole
rare ut nutriens digeratur qd tarde digeritur. Et nos qda nutriente
tenemur qd cito digeritur cum accidit ut nutriens precedat qd tarde
digeritur. et timemus no cum eo misceat, et fiat sm modum qm iam decla
rauimus. Et tenemur eciam a nutriente grosso cum pro certo scim9 q
opilaciones accint. Sz eligim9 cibum fortis nutrimenti, et tarde digonis
pp cum qm confortare uolum9 et exercicens fortibus preparare. Rarum
quoq nutriens eligim9 pp illum cui uelociter accit pororum spissitudo
Medicacio autem q fit ex medicinis, tres habet regulas. Vna earum est
regula eligendi eius qlitatem s. eligendi ipam ca aut fri aut hu aut
sicca. Et sa regula est eligendi ipius qtitatem, et hec qd rla diuidit
in rlam mensurandi ipius qlitatem s. sue caliditatis grad aut frigi
aut reliquorum ab istis. Et tercia est regula ordinandi sua hora. In
eleccione autem qlitatis medicine absolute non hetur cognicione spei
egritudinis qm cum egritudinis qlitas scita fuerit erit medium
eligendi q ei in sua qlitate sit contraria qm egritudo suo medicat contrario
et conseruatur sanitas suo simili. Qtitatis uero ipius mensura ex
duabus cognoscitur partibus s. modo mensure artificialis ex natura
membri, et ex qtitate egritudinis, et ex rebus q super illud signifi
cant quencia. et aptitudine ipor q sunt gen9 et etas. et consuetudo. et tps
et regio. et uirtus et similia. Nature uo membri cognicio quatuor rer
continet cognicionem s. conplexionis membri et creacionis eius. et eius situs. et ipi
uirtutis. et conplexionis qd melius, qm cum eius conplexio naturalis scita fuerit
et ipius conplexio in egris scietur p mensuram estimatiuam qtum eius conplexio naturat
scita fuerit. et ipius conplexio in egris scietur p mensuram estimatiuam qtum
eius conplexio naturat elongata fuerit. Scietur ergo p mensura qtitatis
q ipam reduci possit ad temperiem. Verbi gra qm si estimatiua conplexio fuerit
frigida, et egritudinalis calida tunc iam multa erit ei9 elongacio a sua

ōne et tūc m[illegible]ta indiget in[illegible]igidacone. Qz si ambe fuerint ca. suffi
ciet ei parua infrigidacio. Et creacois qd mbri iā diuim⁹ qr creatura
mbri in q̄tuor diuiditur modos et tu qd in ea sibi ōsiderare debes
Post hec scire debes qr mbrorū qd q̄m foraībus suis sūt facta et
sūt in eis interius aut exterius loca uacua per q̄ expellūt supflu
itates materie sbtlis et tempata, et eorū sūt alia q̄ non sūt ita, sed
medicina indigent forcore. Et simlr eorū est qd est rarū, et eorum
est qd est spissū et raro qd medicina sufficit subtilis et spissa et
spisso est medicīa fortis necīa. Q aūt forti medicīa mag indiget.
est illud qd nulla duarū parciū uentriculm hz nec receptaculum
Et post ipm est illud qd hz h' in una parte. Et post ipm est illud qd a
duabus partibus, sz est solidū et spissū, sicut est lignū. Et postea
est illud qd ea habet a duabus partibus, et est rarū sicut ptmo. Et
situs qd mbri qm per scitū cognoscitur q̄r ad tu scis aut locus aut
ātas q̄m hz cū alio. Utilitas uero q̄ ex societatis puenit cognicōe
est magis ppa, ppea qr partem eligis ad q̄m medicina trahit, et ad
q̄m eam declinare facis. Verbigā cū materia fuerit in gibbo epis.
euacuabis eam per urina. et si in epis ocauitate fuerit euacua
b' eam p uentrem. qm epis gibbositas mbris urine est associata
et eius ocauitas est associata intestinis. Ez eius utilitas q̄ ex pte
sciendi locū prouenit est triū modorū. Vn⁹ eorū est longitudo ei⁹
et eorū ppinq̄tas. qm si fuerit ppinquū sicut sto⁹. puenient ad
ipm medicine temperate, et opabuntur in eo. Et si longinquū fuit
sicut pulmo. medicinarū tempatarū uirtutes corrumpentur
anq̄ ad ipm puenīant. q̄pp erit necīm. ut in ear' ū uirtutibz aug
mtū fiat. Oz itaqz ut cū mbrū est ppinq̄ cui obuiat medicina sit
uirtus medicine ipius s' mēsura q̄ egritudini sit opposita. Et si me⁹
ea sit longitudo et spaciū et egritudo cui est medicīa necīa q̄si ut⁹
pfundans penetrare faciat, Tūc necīm est in uirtute medicie pl⁹
addere q̄r pus erat ei necīm. sicut dispō empto sciatice et reliquis
Et secundus modus est ut sciatur qd medicinis sit admiscendum
ut per illud ad mbrū uelociter perueniant. q̄r ad medicinis mbrū
urine admiscent' diuretica. et medicinis cordis crocus. Et ea?

qd modus est ut sciam q parte medicina ad ipsam [illegible] hec faciam
Verbigra si sciuerim q ulcera in inferioribus intestinis existant
per clistere iniciem et si sciuerim q sint in superioribus intestinis
per illud quod bibent afferem. Nunc ecia oferet loci et societatis
sint sollicitudinem here et h qd est in eo qd facere debem cu materia
adhuc euacuatur. qm cu fuerit materia tota iam in mbro eua
cuata. et in eo qd facere debem cu materia adhuc euacuat qm cu
fuerit q materia adhuc sit in descensu a suo loco materia extrahem
postq quatuor omnu cura adhibuerim. Una est partis diuersitas
quadmod a dex ad sinistram trahim et a superioribus ad inferiora
Et secunda est ut societatis cura heam sicut instrua uentosis reti
nem qs mamill supponim ad societatem attrahentes. Et tercia
est rectitudin curam here quad in egritudibus epis minucoem
in dex facim basilica et in egritudinib splenis in basilica sinist
Et quarta qd est cu sollicitudie elongacionis ne qd extrahitur ualde sit
propinquu ei a q extrahitur. Sz cu acciderit ut tota materia ia sit eua
cuata utreqz res ei oferunt ex pte. qm si uoluerim accipiemus
eam ex ipo mbro. et si uoluerim trahem materia ipam ad mbru
propinqui qd associatu est ei et eam ab eo extrahem quad duas innuum
sophenas in matricali egritudie. et uena q est sub ling. cu medi
cari uolum apa duar amicd. uel in egritudinib faucium. Cuqz
ad diuersu protrahere uolueris a q protrahis dolorem prius
seda. et caue tibi ne transitus sup principale fiat. Et utilitas qd
q seq ex parte uirtutis mbri est triu seruitaru. Una est dignitati
et principatus cura here. qm in mbris principalibus cu fortib
medicinis non faciem aliqd in q sit ambigendu. Stomagis potu
erim ne nocumtu toti corpori coc faciam. Et ppt ex cerebro et epe
non euacuabim illud qd ab eis euacuare debem in una hora
nec ullo uehementi infrigidabim infrigidacone. Et cu epi emplm
supponem ex medicinis resoluentibus non relinqm qn in eo
res retentiuas et boni odoris ponam ppt uirtutem custodiedi
et simlr in eis q ppt eam ad bibendu dam. Que aut inter oia mbra
hac tota bona custodia digni existit est cor. et postea cerebrum

et post ipm ex... Et si aliquod ... est cura here ... membro associa-
te, licet non sit manifesta sicut stomacho et pulmo quia propter in se cum stomachi debilitate
aquam frigidam in potu que sit vehementis frigiditatis non dabimus. Et scias
quod dure et pura que laxa faciunt principalibus membris et eis que sunt circa ipsis
est valde timorosum in re iuvante. Secta tercia est sollicitudinem here acu-
tatis sensus et eius hebetudinis. Debet namque medicus cavere sibi ne
membris acuti sensus nervosis det medicinas malarum qualitatum et mor-
dicativas et nocivas sicut sunt titimalli et reliqua super ea. Medicinarum
vero acerrimarum dacione nobis cavemus species sunt tres scilicet resolventes et ve-
hementer infrigidantes et contrarias habentes qualitates sicut flos eris, pr... ceru-
sa et calcutheccimeno et eis similia. Hec quod est electione medicine divide-
re membri natura. Secundum egritudinis vero quantitatem quoniam illi verbi gratia
cuius corporis caliditas accidentalis est fortis necessarium est ipsam extinguere
cum medicina que sit infrigidando fortissima. Et illi cuius accidentalis frigiditas
est fortis est necessarium eam calefacere cum medicina fortis calefactionis.
Si vero non fuerint fortes medicine debilioris qualitatis nobis sufficient.
Ex tempore autem egritudinis est ut sciamus in quo tempore suorum sit egritudo
verbi gratia cum apostema in principio fuerit sibi ipsum ponemus illud quod solum
resolvat. In medio autem miscebimus utraque. Et si egritudo fuerit
acuta ipsam in principio existente temperate regimine subtiliabimus. Et si
in statu fuerit subtiliando studebimus. Et si fuerit plura non tamen in
principio subtiliabimus sed in statu temperata utemur subtiliacione licet
multas plurarum egritudinum preter febres subtiliativum resolvat regimen.
Egritudo quoque si multe ebullientis fuerit materie in principio eam eva-
cuare debemus non expectantes maturacionem. Et si mediocris
fuerit maturabimus eam et postea evacuabimus. Cognicio autem
rerum que sua significat convenientia est ad sciendum res facilis. Et aer
quod que ex earum existit summa est dignior eorum custodire oportet et an sit
medicine iuvamentum prestans in egritudinem. Et dicemus quod in egri-
tudinibus in quibus est timor et non sumus securi ex defectu virtutis
quod si facere debemus tardaverimus aut ex eo aliquid alleviamus a forti me-
dicacione primo incipere debemus. Ille vero in quibus non existit timor
sed ordinem ad fortitudinem procederet si non sufficeret ei debilis. Preter

hoc q̄ cave tibi ne a rectitudine recedas licet mi- tis qui paru s̄ me-
dicinaru tardetur iuvamen. Nec in errore moreris. Et si videris
q eius non appareat impedimentu et cū hoc non s̄ una medicacoem
cū una tibi standū est medicina. p̄mo in una medicacone medi-
cinas p̄mutā: qm qd ab ipso ꝯsuetū est non tit passio. Et iunctū
qd corpori p̄mo oī membro in hora una et non in altera: est
p̄prietas ab una medicina pati et non ab altera. Cū aūt ignoras
q̄ sit egritudo: relinq̄ eam nature. et non p̄perces qm aut natura
superabit egritudinem: aut ipam manifestabit. Cū egritudo
dolori ꝯiuncta fuerit aut cā doloris aut a q̄ p̄venit dolor sicut est
p̄cussio aut casus: incipiens sedare dolorem. Et si tibi necē fuerit
inducere stuporem: non transcendas tale q̄le est papaver al-
qm cū suo stupore est domesticū. Cū q̄ vehementia caloris mbri
tibi nocumentu fecerit. nutri ex eo qd vehementer sanguinem ingros-
sat, sicut frumenti tritu ut coctum et si ex hoc regimine no allevia-
tur: nutri cū infrigidantibus sicut cū lactucis et eis similibus.
Scias preterea q ex ꝯgruis medicacombz q̄ ꝯferunt est iuvam
qd fit ex eo qd virtutes ꝯfortat aīales et vitales sicut leticia. et
et obviare ei qd sibi placet ut ipm ꝯsimulat. Et assidue sedere cū
eo cū q̄ gratulatur. Cū enim ꝯfert sedere cū eo a q̄ verecundatur
et qm erubescat. qm egrū p̄hibet a rebus q̄ sibi nocēt. Ex eis pre-
terea q̄ huic mō medicaconis est p̄pinq̄: est mutaco de terra ad
terrā. et de aere ad aerem. et de formis ad formas. et precipue
ei formas efficere et motus: q̄ mbrū dirigant. aut ꝯnem mutet
q̄ad puero lusco precipitur ut intueatur ad partem una aut rem
q̄ei apparet. Aut sicut precipitur tortura pacienti ut speclm intu-
eatur angustū. qm hoc perducit eū ad hoc ut laboret in rectificado
facie sua z frontem et oculm. Et fortasse mutus redibit ad h ut me-
lioretur. Ex reglis preterea q̄s tu observare debes: est fortes di-
mittere medicacones in temporibus fortibus q̄ to pl' poteris sic
ventrem vehementer solvere aut vomitū p̄vocare aut aperire et ad-
urere in estate z hye. Ex rebus q̄ in ꝯrū medicacone est adhibend'
subtile studiu: est cū in una quaq̄ egritudine duo q̄ ee debent ꝯtraria

qr oz ubiq ut egritudo infrigidetur et eius ca calefiat aut eq qr
oz ut egritudo calefiat et infrigidetur eius ca sicut materia co
lice indiget calefaccione et incisione et sotiliacione. Et oz ut forti
tudo doloris infrigidetur et stupefiat et eq. Et implus scire de
bes q no ois replo nec ois cplxonis malicia suo medicatur contrario et
euacuacione et oppone ymo multociens sufficit multa regiminis
bonitas in replone et malicia cplxonis. Cam 2m de medicacionibz

ne ex eis qd sine materia existit q egritudini male cplxonis
tm permutatur. Sz sicut materia fuerit ipam euacuabit
et plerumqz ei qd sola sufficit euacuacio si cplxonis infuse q preterita
est maliciam non ibi reliquerit. Et quia non sufficiat nobis illud si c
nis dimiserit maliciam ymo erit nobis necesse cplxonem permutare cum
in euacuando finem fecerimus. Dicemus ergo q malicie cplxonis me
dicacio multis modis fit. Complexionis namqz malicia aut erit infu
sa et erit eius medicacio ex contrario absolute et hec est medicacio absolu
te aut erit in termino ut ipa generetur et erit eius sanacio q
fit cum premissione servacionis contra ad putrefaccionem que est cum febre
medicamus quartana cum tiriaca et aquam frigidam in terciana dum ut
extingat. Et ex premissione servacionis est euacuacio q fit in qr
tana q fit cum electo et in terciana cum scamonea cum principii inter
paulacionis qd accidit prohibere nolui qr ex premissione sotin
est euacuacio quartane apta propter melancolie supacionem cum electo et feb
terciane propter colere dominium cum sta. Cum autem in aliqua egritudine dubi
taueris an sit eius ca caliditas aut frigiditas et no experiri nolueris
non experiaris cum superfluo. Et caue tibi ne decipiat impressio q
erit accidentalis. Et debes scire q infrigidacionis et calefaccionis est
virtus una. Sz infrigidacio est plus timoris qm caliditas est
amica nature. et in humectando qd et exsiccando est timor equalis
Sz humectandi tempus est longius. Vnaqz preterea scilicet humiditas et
siccitas conservatur propter carum suavium confortacionem et permutatur propter
carum contrarii ipius fortitudinis augmentum. Et caliditas qd fit forcior
causis contrarii iam compleuimus sermonem. Idem per mundificaciua et est
superfluitates expellere et replonem et opilacionem aperire. Deinde

ex eo qd' reprimit conseruat et hec est humiditas ... ata. Frigiditas vero
fit forcior ex eo qd' spiritus confortat eas et qd' caliditatem suffocat
et ex eo q' ipsa superflue resolvit et est siccitas ferenam et caliditas
faciens. Qui aut caliditatis superfluitatem cu opilationibz medicari
sibi cauere debet ab infrigidacone superflua, ne convertendo opilo
nem in lapidem augmentu faciat, et ne calide omes malicia augm
tet. primo paulatim primo mediari debet cu eo qd' abstergit. Et si
infrans ei suffecerit sicut aq ordei et succus scariole. erit conuei
ens. Et si non suffecerit illud. tc cu illo qd' temperatu existit. Qz si
hoc non suffecerit. tc cu eo in q' sbtilis existat calor. necz ex hijs solli
citus qm Juuam dyaforesis eius infrando plus confert. q' sit nocum
tu qd' facit ei calor q ad extinguendu est facilis post apercoem. Et
ecia cu auctor huoru digo extinguendi superfluitatem prohibet lez
qd' hoim sint q proteruiat ad hanc destruenda sentencia et ignorent
q' fortis extinccio deicit uirtutem et stomagus in corporibus q
ab egritudine debilitata fuerunt licet alio dueccionis modo materia
rectificet. qd' est cu post ipam alie puenint egritudines aut ex mali
cie simplicis, aut ex ex materie frie cm qrnus qm rectificauit
Complexionem vero friam calefacere quasi difficile est cu iam est infusa
et mltu facile in principio. Et ad ultim calefacere in principio rei est
facilius. q' calidam in principio infrare. Sz calidam in in fine infrare,
licet sit difficile. est tamen facilius q' frim in fine calefacere qm sup
flua fritas est ipa mors innati caloris aut ei ppinq. Et debes scire
q' infrigidacio qnz siccitati coniung. et qnz humiditati et qnz ab utrisqz
separatur. Verum tn siccitas magis fit mansiua cu frigiditate que
iam accidit. et humiditas est magis adducens frigiditatem q accit
Et iam qd' oes caloris cae cu superfluiut in exsiccando iuuat. Qnz
ecia oes frigiditatis cause cu superflue fuerint in humectando iuuat
et nulla qd' res ad hoc tm pducit. qntu ociositas et assidua balne
aco q est leuis et tma. Et noe qd' iam te fecim' scire hm eo qd' est
premissu. Vinu preterea temperatu bibere in humectando est
forte. Amplius scire debes q' sepe est nob necem in pmutando
cm dare illud qd' h' confortat cnem anni tu ei qd' ipi sit ctru

[illegible] udicine calidis alicui mibro io ut
per ip[illegible] u, fudentur uirtutes. et sicut est nobis necem dare
[illegible] oeu cu m edicins infrantibus cor. ppea ut eas ad ipm ferat. Et
mltociens qd est medicina uehementis opons in pmutando cnem
[illegible] in sbtilitatem non pmanet donec sua pficiat oponem. Est g
nob necem amiscere qd ipam inspisset et retineat. licet ex ea suc op
acoms puenat crui. sicut cu balsamo amiscem cera et reliq ad h
ut ipm tanto tempe retineatur in q suam pficiat oponem Cam 3m
es q demonstrant rectitudiem iudicii ad sciend qle z q ozeat
in euacuando sunt x. replo. cplo. et uirtus. p atcia dixeu[illegible]
. sicut si ctingerit q naturam soluere uellem, dem acciderit uent
soto qm uentrem soluere sup sotonem uentris est timor. Et
figura. et etas. et tempus. et aeris et regionis dispo. et osuetudo
euacuandi. et ars. hec naqz cu fuerint cria sigm pp qm euacuac
erit facienda. phibent euacuaconem. Vacuitas itaqz sine dubio eua
euacoem fieri phibet. Et simlr debilitas cu eiuz triu uirtutu fuerit
Veratn qnz plus eligim alicui uirtutis debilitatem. q impediunt
relinqndi euacuacoem. et hoc qd est in uirtutibus sensitiuis et mo
tiuis cu fiducia buum rei succurrend timorose si acciderit et sit
in oibus uirtutibus. Complo qz calida et sicca ad hoc phibet In
cata aut et humida facile faciem illud et fortiter. Virtus aut. s. sup
fluitas macie. et raritatis ab ea phibet pp timorem ne sps resoluat.
et simlr oz in regendo debilem et macru nita colera ru in sanguie
hentem. ut ei blandiaris et non ipm euacues. et ut ipm nutrias
ex eo qd bo sanguinem ad fritatem et humiditatem declinate. qm fortal
se ex hoc sui amoris cne rectificab. aut fortassi ipm fortem efficies
et euacuaciones tollerabit. Et simlr oz ne illu euacuare sic aus
q ex osuetudine paru cedit q diu ab eius euacuacone abstine pons
Supflua qz pinguedo ab ea phibet pp timorem ne frigiditas
domine tur. et ne caro uenas opprimat et eas extingat cu uacuas
uenerit et calorem suffocet inatu. aut pp supfluitates ex expmedo
ad interiora. s. uiscera expellat. Accia q mala sicut aptitudo cotia
passionis et spasm ab ea phibent. Etas preterea q nondu ad aug

complemtū pueīt aut ad ꝯsupcōis te[illegible] transiens ab ea
phibet ¶ Hora q̄z mltū ca aut mltu fri/al ca phibet ¶ Et regio q̄z
meridionalis uehementer calida / ab ea phibet qm plima eoru que
uentrem soluūt · sut calida · et duorū caloru ꝯcurso tolerari no
pt · qm uirtutes eorū in eis debiles erut et dissolute · Et q̄r exterior
calor materiā ad exteriora trahit et medic̄ spūm trahit ad in
teriora · q̄re inde prouenit in diuersas partes protracco et ad
resistencia pducit / Et septetrional mltū frigida / ab ea phibet
¶ Parua q̄z euacuandi ꝯsuetudo ab ea phibet ¶ Res ecia q̄ mlta
fit euacuaco sicut seruiendi in balneō · et bona dorso defferencium /
ab ea phibent ¶ Et ad ultim̄ · dies ā̄re laboriosa ¶ Scias preterea
q̄ intencio in oī euacuacone · ēst una q̄rz rerū · aut euacuaco illi⁹
q̄d est euacuādū et seq ipm pculdu' tranq̄llitas nisi receptactor
lassitud ipm seq̄tur · aut caliditatis ebullico · aut fe effimera
· aut alie egritudines q̄ coitantur sicut excoriaco q̄m uentris sola
in intestinis · aut ulcera q̄ urīe urine puocaco in uesica facit
· et h q̄d licet Juuamitū ꝯferat / eius tamen utlitas nō sentit
pmo q̄rz presenciatr dolet donec accne reoucatur ¶ Et secuda
est consideraco partis sue declinacōis · sicut nausea q̄ per uoīt
mūdatur et mordicaco in uentre q̄ uent⁹ solucone remouetur
¶ Et tercia est mbrū egressionis a parte declinacōis eius sic
basilica decū in egritudine cpis et non cephalica decē · qm si error
ꝯuenerit in tali q̄le est istud / q̄rz seq̄ inde timor ¶ Et oz q̄d ut sit
membru egressionis ignobilius illo a q̄ fit euacuaco · ne matia
ad illd declinet q̄d est nobilius ¶ Oz preterea ut sit eius exitus
naturalˀ sicut mbra urine ꝯgillositati cpis · et intestina ꝯcaui⁹
cpius ¶ Est tamen cu miru a q̄ expellitur · ēst ipm mbrū per q̄d
euacuaco faciendi est · Sz est in ipo egritudo uet⁹ · aut est recens
ppq̄m est timendū de cursu humoru sup ipm · ppi q̄z ad ad q̄d sit
melius transponendi ¶ Et est ecia cu exsiccacone humor s̄ timet
sup illud q ei supueniat egritudo sicut cū tract⁹ fit ab occic ad
guta · qm timetur q̄rz ne illi supueniat suffocaco · io q̄le est h̄
suauiter et molliter fieri debet ¶ Natura q̄z plerūz tali opat

t[illegible] [illegible] psuevit uout mbru custodiat cui deble
ne[illegible] mq; ecia est ut sit illud qd natura evacuat ex pte lo
[illegible] et remaneat cu ipo ambiguitas, sicut cu a capite ad
anu aut [illegible]us ad pedem evacuat. Non em pro certo scitur si ex
toto si[illegible]ro: aut ex uno ventriculo. ¶ Et qrta qd est hora eua
cuacōnis [illegible] pus. Dicit naq; galien⁹ peritus q in cronicis egritudib;
maturaco tm et nichil plus est expectanda et tu qd iam scivisti
qd sit maturaco. Et anq evacues et post maturacōem ex subti
liativis in potu tribuere debes sicut aqm ysopi et baste vel sem
¶ Sz in acutis ecia egritudinib; maturacōem expectare melius
est. et precipue si qete fuerint. ¶ Et si mobiles fuerint. tuc ad eva
cuand natura melius est festinare. qm impedimtu eius motus
est maius. q sue evacuacōnis anq ipa maturetur. et pp cu huo
res fuerint sbtiles et precipue cu in ocavitatibus venaru fuint
et non in membris ingredientes. ¶ Cu aut huorm uno fuerit mb⁹
oprehensus. nllo⁹ moveatur donec maturetur et certam hēat te
perata qm tu scivisti in suo loco ¶ Et simlr cu non fuerim⁹ securi
q virtus usq; ad maturitatis hora perduret. evacuabim⁹ eam
postq nobis caverim⁹ ut eius sbtilitatem et grossicie sciam⁹. qm si
spissa fuerit et grossa. ipam movere non debem⁹ nisi post sbti
acōnem. ¶ Eius vero grossiciem sciem⁹. ppca q fastidiu preteritu
iam precessit. aut sb ypocondriis dolor extensivus. aut aductus
apatu in interioribus v visceribus. ¶ Ut aut magis custodire de
bem⁹ in h⁹ dispōne. est hitudo canaliu, ne ipi sint clausi. et post h
qd totu. possibile tibi erit ut an maturacōem ventre solvas ¶ Et scias
q materiei evacuaco et ipius de loco ad locu erradicaco. est fim
duoru moderu. vn⁹ est pp attraccōnem q fit ad longinqm diversi
tatem. et alter pp eam q ad ppinqm. ¶ Et svaru qd horaru dignior
est cu in corpore nllo⁹ est alicui⁹ materiei replo. Ponam⁹ itaq; q
ab ore uni superius fluat sanguis mltus. et ab emorroydibus
mulieru fluat sanguis. Vnu itaq; ex duobus faciem⁹. aut att
hem⁹ per declinacōnem q fit per ppinqm diversitate et oprebit
tuc ut materiam ad nares declinem⁹ faciendo sanguinem fluere

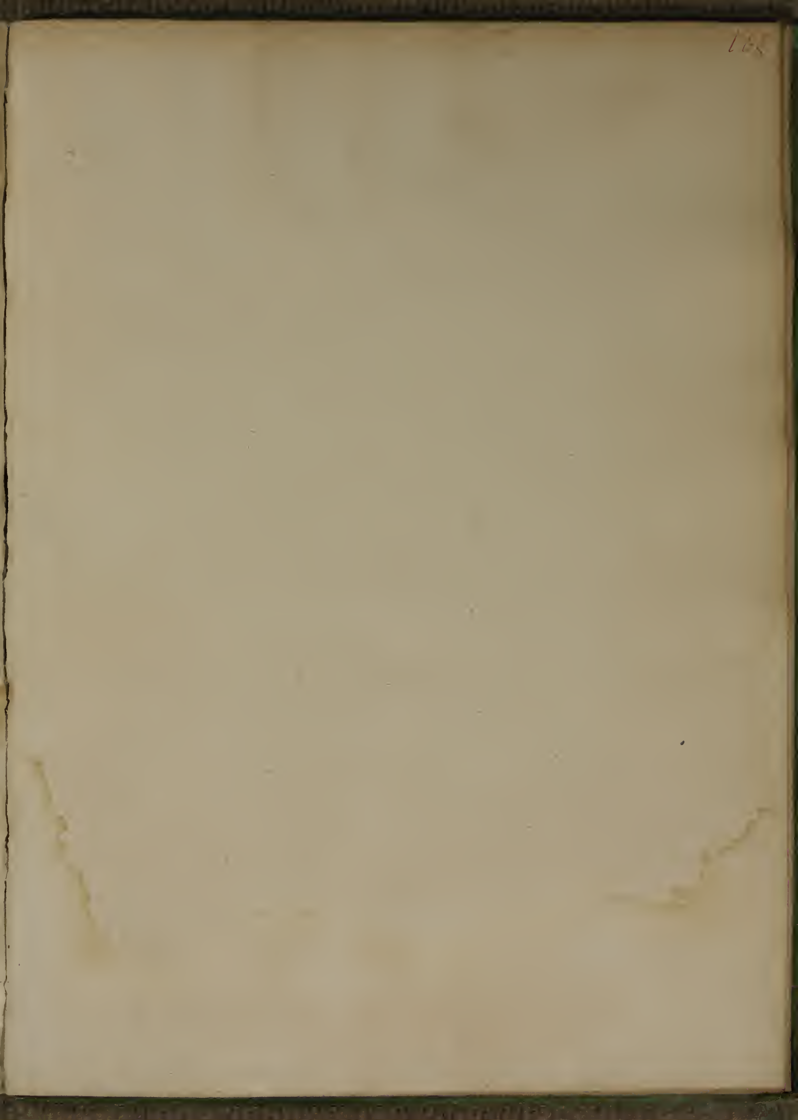
ex naribus et in altero ad matricem provocando menstrua. Aut si voluerimus ad longinquam diversitatem attrahere evacuabimus in principio sanguinem a venis et locis que sunt in suprema parte co... ¶ Et non oportet quod ut in duos dyametros prolongacionem facias, sed in uno tantum que sit dyametro magis longinqua. Nam si materia fuerit in sup... dextre partis non erit trahenda ad infimum sinistre immo ad infimum ipsius dextre et hoc quod est illud quod est magis necessarium aut ad sinistram a supremo si fuerit tamen longinqua quod est de triangulo ad triangulum et non fuerit dispositio eius sicut dispositio duorum laterum capitis. Materia namque si in dextra capitis fuerit eam ad inferiora et non ad sinistram capitis trahes. ¶ Cum vero materiam ad longinquam trahere volueris locum dolorem patientis sedabis ut ipsius minuatur compressio per attractionem quoniam dolor est attrahens. Cumque ad locum iam obedit ad quem ipsam trahis non violenter agas quoniam quia violencia illa ipsam movebit et sbetiabit et non trahet et fiet velocius declinans ad locum dolentem. Et forsitan tibi sufficiet ut attrahas licet non evacues quoniam ipsa attractio eius iter ad membrum prohibet licet non extrahatur. Per ipsam igitur attractionem ad intencionem pervenimus licet cum ipsa non evacuamus. Sed in declinacione contentus fueris quod fit ligando membra opposita aut ventosis aut medicinis rubificantibus et ad simul cum omni quod dolorem efficit. Ex materiis autem que ad evacuandum sunt factiores sunt ille que sunt in venis. Deinde ille que sunt in iuncturis et in nervis quoniam quia est difficile eas extrahere et evacuare totum necesse est ut cum evacuabuntur alie cum eis egrediatur. ¶ Evacuatio preterea est necessarium ne properet concedere nutriencia mixta crudam que non sunt indigesta. ¶ Et si aliquid ex hoc fieri necesse fuerit oportebit ut paulatim et suaviter fiat donec sit secundum ordinem et ut sit quod corpus ingreditur dignum et generans. In minucione quoque est evacuacio humoribus equaliter augmentatis. Propria evacuacione vero humor qui in quantitate solus augmentatur aut corrumpitur est alia a minucione. ¶ Omnis preterea evacuatio que est superflua se generat. ¶ Cumque ventris constrictio que superflue solebat currere aliquem etudiem possidere fecerit illius evacuationis reversio secundum plurimum ipsum medicabitur. Sicut ab ea quem constrictio sanei aurium aut ... narium vertiginem possidere facit eius reclusio

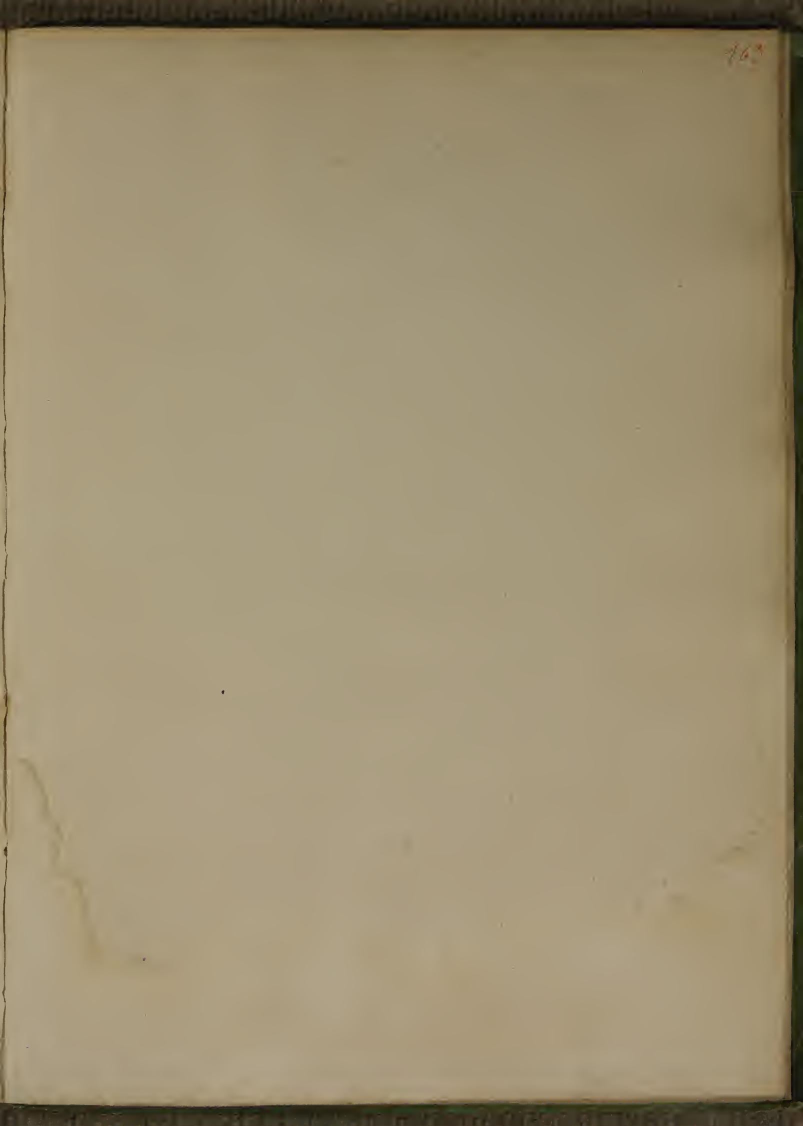
ipsum reouel[...] Et scito q[uod] reliqu[...]m materiei dimittē q[uo]d nc̄cē erat
euacuare in ipsa ' nimi' nocumētū est / q[uia] exq[ui]sitissime euacuare aut
pertine[...] in ipsum ad hoc ut uirtus terreatur q[uo]m multocies natu[ra]
resoluit h[...] residuū Cū hu[m]or illius fuerit generis c[uius] esse p[otes]t, et
[...] e potest / non terreri debes ex superfluitate Qn[oniam] etiā
accidit cū te euacuare or[tet] usq[ue] ad lipotomia. Cū ac[cidit] uirt[us] fortis
fuerit, et hu[m]or ipsius materia multa [et] mala / ipsam paulatī euacua
Et similr cū materia uehementer fuerit penetratiua, aut cū sang[ui]ne
mixta / non poteris eam una uice euacuare sicut est in sciatica [et]
artetica longi temporis et cancro et scabie antiq[ua] et carbūculis ue
teribus Et debes scire q[uod] uentris solua[tio] a superioribus trahit, et
ab inferioribus erradicat. Duabus ergo attraccionibus est apta
conuenienti et diuerse q[uia] etiā post materiarū q[ui]etem est [con]ueniens. Cū [er]go
materie fuerint ab inferioribz / ad diuisū trahet eas et ipsas etiā
erradicabit a locis ubi sūt Vomitu fit atracc[i]o et erradicacio co[ntraria]
Minucionis preterea dispo[sitio] diuersificatur s[ecundum] loca a q[ui]bz sanguis
accipit sicut scíuisti. Ham[us] itaq[ue] cunctis ho[min]ibus euacuacione digni
est ille c[uius] cibus bon[us] fuerit et digo bo[na] In regionibz q[ue] calis mo
rates euacuacone indigent Cam xm de regul[is] q[ui]bus uoitum
portet ut illius c[uius] soluēc[ur] [et] solōm uētris et q[ua]l[ite]r trahas i[n] q[uo]d
est uenter aut uoitus prouocanus / parciat ut q[uo]d uētrē sol[uit] et uome[re]
una die comedebat / multis comedat uicibz et ut sint cibi diuersi facit
et potus diuersi. ex hac naq[ue] dispōne accidit sto[mac]o ut expellere desi
deret q[uo]d est in eo superius aut inferius Ex cibo aūt no[n] diuiso nec
sup[er] aliū cibū ingrediente / sto[mach]us est auar[us] et ipsm forti otinet rete
cione, et p[ro]x[imo] si fuerit eius q[uan]titas parua Nollem uero heus ue
tre mobiler h[oc] facere debet Et scias q[uod] uoitus et uentris soluc[i]o
et q[ui]bus similantur / non actinet ei q[ui] bono utitur regie. q[uonia]m iste q[ui]
bene regitur non indiget nisi eo q[uo]d sit eis leui[us]. Et fortasse excusa
būt ea exerciciu et fricacio et balneū Ampli[us] si eius corp[us] i[m]plet
plurim tal[is] replecionis q[ua]lis est ipsius / erit ex eo q[uo]d hu[m]or melior est .s. sā
guis. minucio ig[itur] est illud q[uo]d ad ipsm medicand[um] erit nccm. et no
uentris soluc[io] Cū aut minuc[i]o nec[essaria] fuerit et uent[ri]s solo ex aliquo

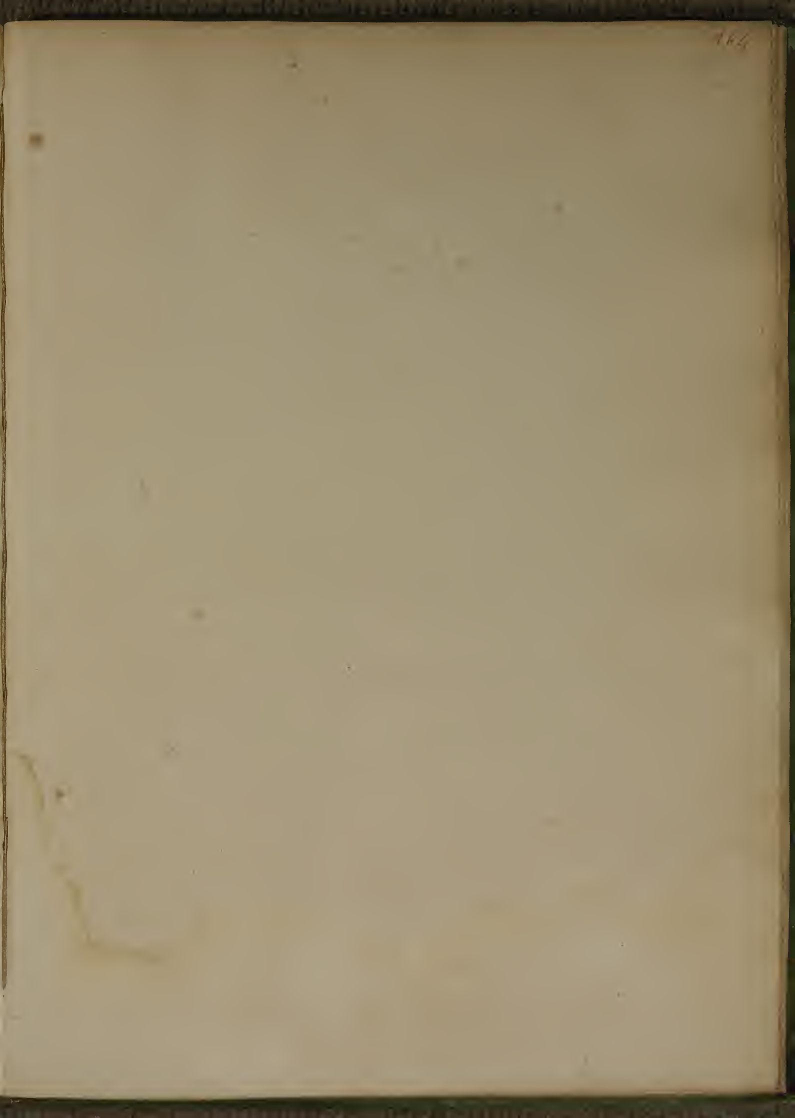
qđ sit cl̄ls et uiolente mediciā ī minuco[n]e maxi[me] . . . hoc in h[oc]
est ex preceptis ypo[cratis] in libro epidimi[orum]. et hoc est uerum . . . et sic
si huores fuerint fleũtica cū sanguine mixti. Et si uiscosi et fri
gidi fuerint. fortasse inminuco grossitudiem . . . augmētabit. In
cipiend[o] ergo erit a uentris solu[ti]one. Et ad sum[m]ũ sibi . . .
eq̄les. premitte minuconem. Et si postea suphabudanc[ia] . . . eua
cua. Et si eq̄les non fuerint in p[ri]mis suphabūdāte euacua hūo
rem q[uo]d ꝯ[se]q[ui]tur postea minue. Et ei q[ui] ant[e] minucoem premi[ssio]n[e]
mediciam cū minucoem premittere debeat. postponat minu
coem paucis diebus. et cū paruũ intercesserit spa[ci]u[m] ex q[u]o minut
fuit et euacuacone indiget. mediciam sumere est ꝯuenienci[us].
Et Multocies preterea ex haustu medicīe ille q[ui] minui debebat
puenit ad se[n]s[um] ad e[ua]c[u]acoem. Et sic ex eis q[uo]d q[ui]escere faciut ne q[ue]
uerint. scias q[uod] minucoēz premittere debebat. Nonoēs p[re]terea
euacuacoes sūt n[e]c[ess]ac[ie] p[ro]p[ter] supfluitatem replcōis. ymo q[uo]n[iam] sūt
necie. p[ro]p[ter] egritudis magnitudiem. et p[ro]p[ter] replcoem s[ecundum] q̄litatem et
non s[ecundum] q[uan]titatem. Et m[u]ltocies q[uo]d est euacuaco n[e]c[ess]ia s[ed] supuenit id
q[uo]d p[ro]hibet. et non est ingeniũ nisi in Jeiunando et dormiendo et
emendando malicia ꝯpnis q[ue] ex replcone puenit. Amplius eua
cois q[uo]d est s[ed] mod[us] preseruacois. sicut indiget ille cui podagra
euenire solet et epi[lepsia] et reliq[ua] ab hīs in ho[ra] cognita. et p[ro]p[ter] in uere
Ei igi[tur] necēm est. ut preseruacone utatur an[te] suā hōm. uel euacuet
ea q[ue] p[ro]p[ter] in ipius egritudīe sūt euacuāda sicut ē minuco siue
uetris soluco. Et fortasse dessicancia cēuis appone[re] et medicias
abstergentes. est euacuare q[uan]d ad paciontes faciut. Amplius eciam
necēm est te dare mēm q[uod] sit ex genere euacuādi huores in q̄li[ta]te
sicut cū scāonea est tibi necēm ad euacuand[um] co[le]ru[m]. ei ig[itur] miscend[um]
est illud q[uo]d ipam in q̄litate diuersificet. et in uentre soluendo ē
ca[m] q[ui]eciat et ipāz ab euacuacone non p[ro]hibeat sicut mirabol[anus] et
restituatur ꝯpnis malic[ia] si post acciderit. Hencien q[uia] in inferioribꝫ
uisceribus apa[ret]. uentrem soluere est difficile et facere ut euadant
Et si tibi necēm fuerit. da ei q[uo]d fit sicut uolublis. et sem[en] ca[tapucie] or
tensis et apoz[ima] polipodii et cassief[istule] et huis similia. Ypocras q[uia]

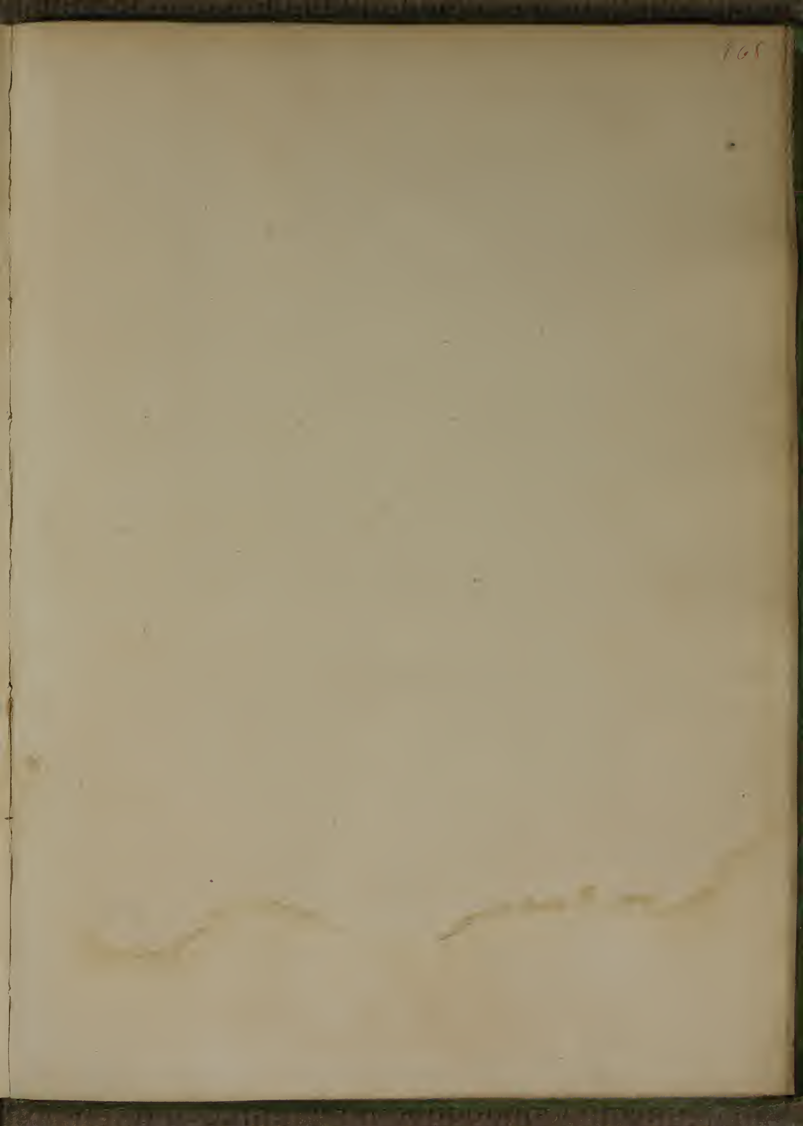
[illegible] fuerit ma[illegible] nature cui facile sit vomere: me
lius erit [illegible] mundando ipm, ut ad uoitū adducat; et ut sit h̄ i estā
te aut [illegible] aut in autūpno et non in hyeme. Cuius q̄ fuerit
[illegible] ceris figure: decentior est uentris soluco. Et si sibi euacua'
[illegible] fuerit: us; ad estatem expectet ab ipō tam sibi
[illegible] eo non indiget. Uerum anq̄ uentris soluco aut uoit⁹
fiat: premittenda est huoris sbtiliaco q̄ est euacuādus, et ampli
ficaco canalui et ipor apcō qm̄ h̄ est ex eo qd̄ corpus a pena se
curū reddit. Et scito q̄ facere nature ɔsuetudiem leuitatis et
obediencie coq̄ius ex solucone uentris et uoitū facti anq̄ me
detur aut uoitus est ex regib; apientib; Amplius uentris solo
aut uomitus cū acredine uel tenuitate uentris. est difficilis, et
laboriosus, et timorosus. Medicina q̄ uoitū faciens qnz fit ue
tris solutiua: cū sto⁹ fuerit fortis aut bibita fuerit sup fortem
famem aut q̄ eam bibit: hūt passioem colericā et nature leuitatē
aut si uomere non ɔsueuerit: aut si medicīe in sua sba fiūt graues:
uelocioris descencionis, et uentris solutiua facit uoitū: pp stō de
bilitatem: aut pp nimiā fecis siccitatem. aut ppea q̄ me abhorretur
aut ppea q̄ bibitor fastidiū here solet. Ois preterea me q̄ uentris
est solutiua cū non ipm soluit: aut soluit: sed non id qd̄ est malū:
mouet huorē qm̄ dz soluere et dilatat ipm in corpe. Superat ergo
ipa corpus, et reuertitur ad ipm huores alii q̄re huor ille in
corpore mltiplicatur. Ex huoribus q̄z est q̄ est q̄ est uelocioris
obediencie uomitui sc̄dm plm: sicut co. Et ex eis est q̄ uoitui rebell'
existit sicut melācolia. Et ex eis est q̄ est inter h̄ et h̄ medius, sicut
fl̄. Et sc̄. q̄dem hentis uentrem soluere est melius: q̄ facere ut ipe
uomat. Et c⁹ huor descendens fuerit sicut lienteria ul' dissin
teria hentis facere ut euoat: est bene. Mediciar preterea uētris
solonem facienciū deterior: est q̄ ex medicinis compo⁹ est mlte
diuersitatis in tempe q̄ soluend⁹ est uenter qm̄ uentris soluco
conturbatur. et prima uentrem solutanq̄ sa. Et qnz pma ipaz
fam expellit. Amplius q̄ biberit aliqd̄ uentris solutiuū aut
uoitū faciens sibi in corpore ipius impido: nccē erit ut uirigo

ei accidat aut mordicacō in uentr[illegible] et angu[illegible] Et qd ab eo expell[illegible]
cū difficultate mitat et ad ultm qd cū medicia supflu[illegible] euacuat.
non erit cū eo estuacō / Cū mēm biberit et estuacoē [illegible] here [illegible]
iā euacuat qd supfluū est non est / huor preterea quo [illegible]
solucone euacuatur cū ad aliū mutabr huorem [illegible]
est mūdificatā a supfluo huore qm euacuare uolum[illegible] mūdi
ficacō usq ad intestmorū rasura peruenerit et ad re mgm fetidā
hentem odorem / malū erit ¶ Sompn' qz cū post uentrs solucoem
aut uoitū fuerit intus / demonstrabit q iam euacuacō perfecte m
dauit corp' et ꝯtulit ¶ Et scias q cū sitis post uoitū aut uētris so
lucoem fuerit fortis et mai' / ultimā purgacoms sig̃t bonitatem
¶ Scito eciā q medic̃ uentris solutiua expellit illud qd euacuat
cū uirtute atractiua q attrahit huc eūdē huorem. Et fortasse att
hit grossū et relinqt sbtilem. qadmod facit illa q intiam expellit
¶ Illius preterea uerbū q dicit q ipā generat illud qd atthit aut q
in pmis attrahit illud qd est sbtile / non est aliqd ¶ Et galienus qd
licet hoc senciat penit' cū dicit q medicia uentris solutiua in qua
non est uentositas cū uentrem non soluerit et digeritur / geñab
huorem qm detrahere solebat. Sz hui' dicta non sūt ꝯgencia. Et
uidetur q galienus ex h qd certificat / senciat q inter mēm attrahe
tem et huorem attractu / sit ꝯgencia in sba et pp h attrahit ipm. Sz
h non est uerū qm si attraccō fieret cū ꝯgencia / ferrū attraheret ferr
cū ipm superaret qtitate sua. hoc tamen certificare / non est media
¶ Et debes scire q huorū attraccō q fit potu soluenciū uentrem
aut uoitū facienciū / non est nisi in uenis in qbus uenerit. donc
ad intestina perueniant et stom. et hic natura mouetur ad hoc /
ut eos expellat ex ¶ Et racō qd accit ut cū uentris solutiuū bi
bitur / ad stom ascendant. et si ascenderit. ad uoitū declinabunt
¶ Ce aūt ad stom ascendere dimittūt / nō est nisi pp duas causas
Una qrū est qm cū me' uentrs solutiua / uelociter penetrat. Et
altera est, quoniam cū medicia uentris solutiua bibitur /
natura pperat ad h ut ex meseraycis ueis ad inferiora expellat
et non ad superiora qm hoc ꝯmuniqꝫ est factus. Et q illud q est

compto erit ergo im ipoꝝ frigidū et alterū calidū, et accit in di
uersitate q̄ prouenit ex frate et caliditate, ut horū duorū laterū pls
diuersi fiat. erit q̄ pulsus calidi lateris plsus ca. q̄nis et lateris
frigidi plsus. q̄nis fri. Et ex h̄ scitur q̄ pulsus in diastole sua et
sistole, non est s̄ modū accessionis et recessionis cordis s̄ s̄ mod diastolis et sistolis ipius corpis arterie Ca^m nonū de pulsu tem

n uere q̄d est cū plsus est paruus non porum

tamen in oī re, et est in fortitudine augmentatus. In estate
uero est uelox et spissus ꝑ nccitatem, et paruus et debilis ꝑ uir
tutis resolucōem q̄ est ꝑ resolucōem spūs q̄ fit ꝑ calore extiore
dominātem supfluū. Et in hyeme q̄d est maioris raritatis et
tardior et deblior et cū h̄ est paruus q̄m uirtus deblitatur. Sed
in corpibus q̄busd ecia accidit, ut calor in profūdo teneat et adu
netur, et uirtus forcior fiat. et h̄ est cū q̄ calida est dn̄ans et re
frenas frigus et q̄n per ipm paciens nec frigiditas ad fundu
uadit. In autūpno aūt est pulsus diuersus, et trahit ad debli
tatem quad. Sed ipius diuersitas est ꝑ mltitudiem oūersionis
q̄nis accidentalis ī autupno nūc ad calorem et nūc ad fritatem
. et ipius q̄d deblitas est ecia ꝑ h̄ q̄ ō ei diuersa semꝑ deteri9 efficit
nocumētū q̄ similis et eq̄lis, licet sit mala. Et q̄ autūpn9 est tps
nature uite c̄rrū q̄m calor in eo deblitatur et siccitas fit forcior
Temporū uero plsus q̄ sūt inter ipa tempa ꝑporcionatur tem
poribus q̄ sūt c̄c ipa Ca^m 10^m de pulsu regionum

egionū aūt q̄d sūt tempate uernales. et q̄d calide estiue
. Et q̄d sūt frīc hyemales. et q̄d sūt sicce autūpnales. Iu
dicia ergo plsuū cū in eis s̄ mod que scuusti de plsu temporū

xterius corpi aducienca Ca^m 11^m d pulsu qui ꝑueit
et spm ingrediencia, plsus disponem ex cibo et potu
mutāt q̄litate sui et q̄titate. Sed q̄litate, q̄m si ad calefaciend
declinauerit, aut ad infrigidand. mutabit ipm s̄ illud. et q̄titate
q̄d. q̄m si eq̄lia fuerit. fiet plsus in magnitudie augmentatus. Et
uelocitatis maioris et spissitudis ꝑ augmētū uirtutis et caloris
. et permanebit hec mutacio aliq̄diu. Et si plmie magnitudinis

ualde fuerit erit plus diuersus absque ordine propter grauitatem mutentis
super uirtutem quoniam ex omni grauitate prouenit in pulsu diuersitas. Et
quod estimat ut archigenes quod eius uelocitas erit tunc multo maior
quam eius spissitudo. Et hec mutacio est perseuerans quoniam ea perseuera
te licet sit multitudinis motus hac tamen est diuersitas ordinata.
Et si pauce fuerit quantitatis erit plus motus diuersitatis et magnitudinis
et uelocitatis. nec eius mutacio diu perdurabit quoniam materia pauca
cito digeritur. Amplius si uirtus defficiat et debilitetur ex
multitudine aut prauitate cuius fuerit similes erunt pulsus in prauitate
et raritate usque in finem rei. Et si natura fortis fuerit in dige
rendo et in conuertendo fiet pulsus temperatus. Et uinum per proprietatem
habet et est ex multitudine ipsius licet sit subtile prouenit diuersitas. Ex
ipso tamen non prouenit quantum sit quam illud quod prouenit ex mutentibus
que sibi similantur. Et hoc quod est propter raritatem substancie ipsius et ipsius subtilitatem
et leuitatem. Cum autem uinum in actu est frigidum prouenit ex eo quod prouenit
ex aliis frigidis in morando et rarificando et tardando uelocitatem sue
penetracionis. Deinde cum corpus calefit et remouetur uelociter quod
ex eo prouenit. Vinum preterea cum in corpus penetrauerit et fuerit
calidum non elongabitur multum a natura et accidet fortis resolucio. Et si cum est frigidum pene
trauerit fiet ex nocumento quod non fit ex aliis frigidis rebus quoniam
ille tardatur donec calefiant nec eorum penetracio est ita uelox sicut
istius. Istud enim uelocius penetrat quam ipsius compleatur calefactio
et eius quod impedimentum est magnum precipue in corporibus que
orripilacioni sunt apta. Nec est sicut impedimentum calefaccionis
ipsius cum ipsum calidum penetrat quoniam eius calefactio in principio
obuiacionis non prouenit ad hoc ut magnum fiat impedimentum immo
ei obuiat cum particione et distillacione et resolucione. Frigidum uero
est quod naturam defficere facit et eius uirtutem extinguit antequam
ad particionem uel distribucionem et resolucionem proueniat. Hoc
quod prouenit ex uino multitudine sue quantitatis et calefaccione ipsius
uel frigiditate. Cum autem ipsum consideratum fuerit vini fortitudinem efficere
alia habebit iudicia quoniam ipsum sua essencia fortes efficit sanos propterea
quia uelociter prebet augmentum in substancia spiritus. Sed licet calefaccio

et infrac͞o q̄ ex eo fuerit pl̄ima corpora impediat · est tn̄ cū imaḡ
carū cū aliq̄ oueit coplone · Et est cū non oueit · Est naz cū frigide
res eos fortes reddūt q̄ gnem calidā malā hent sicut dix galien⁹
q̄ succus granati calefactos semp fortes efficit et ydromel ifrigi
datos semp reddit uigorosos ¶ ī preterea aut est calm natura
aut fm̄ natura/est cū q̄sd fortes facit et quosd debilitat · Non tn̄
est sermo nr̄ nuc de h · ymo in uirtute eius q̄ uelociter ad ipm
ouertitur qm̄ h semp hz p̄ sui essencia · Q si uniū horū duorum
ipm in aliq̄ corpe uinerit / augmeabit in faciendo fortitudiem
· Et si ei ɔtriū exsterit / min⁹ fortitudiem faciet · S h plsū igitur
conuertet s·h · qm̄ si fortitudiem faciet · in plsū augmeabit for
titudie · Et si calefaciet in neccitate faciet augmētū · Sed si infrābit ·
imorabit neccitatem et s·plnn in fortitudine efficiet augmētū
· Nūq̄ aūt in neccitate efficiet augmētū / qm̄ in uelocitate addat
· Q̄ uero ppea q̄ nutrimentū penetrare facit · uigorat · Et simi
litudie opacōnis uini operatur qm̄ non calefacit ymo infrat
non tamen auget in neccitate ꝑ uinū Ca^m ix^m d' hns q̄ somn⁹ et
· uisus q̄d iudicia in sompno diūer uigilia ī plsibz operāt
sificatur s hora sompni et s disponem digonis / plsu
igitur in principio sopni est puus et debilis qm̄ motus calor
natural matitūr est ad ostringendū et submergend et ad non
dilatandū et manifestandū · qm̄ ipe in hora illa totus uadit ad
occltū ppea q̄ ipm calorem aia mouet ad nutriens digerend
et maturadū supfluitates · et est sicut suffatus et obtusus puul
dubio et plsus ecia est maioris tarditatis ꝛ raritatis / qm̄ licet in
calore accidat augmētū s ostēconem ꝛ coadunaconem · tn̄ puatū
est ei augmētū q̄d hz in hora uigiliarū / ppr motū calefacientem
· Et motus q̄d plus est ad inflamandū et inclinandū ad ptem in
licie oms · Sed ostrico et coadunaco tempate / inoris sūt inflā
maconis / et min⁹ extrahūt calorem ad estuaconem · Et eu q̄d
h seus · ex h q̄ hanelitus lassi et ipuis estuaco mlto maiores sūt
anhelitu et estuacone ei⁹ c⁹ calor est ostrictus ppr eam q̄ similis
est sompno · Verbigra · submersi in aq̄ tempate fritatis qui sit

expgefactus licet calor constringatur et fugiat ex h. non tamen
augmentū eius pueiet ad h qd penetrare facit labor et exercicium
q sit eis pxima. Cum bene consideraueris. non inuenies aliqd qd calo
rem uehemencius intendat q labor et motus. Et uigilie qd ca
lorem non efficiunt motu corpis ita ut cū corpus non quieuerit.
non sit ipe necessarius. ymo facit calorem. ppea q spus ad exteriora
mouetur. et motus eius ad ea est sm continuitatē cū ista ē eius gnis
Cū aut cibus digestus est in sompno redit pulsus et fit for
cior. ppea qd uirtus a nutriente augmentū accipit et redit illd
qd ad pfūdū descenderat. ad regend' nitens ad exteriora et ad
suum principiū. Et pp hoc eciā magnificatur tunc plsus multū. et
ppea q omis caliditas pp nutriens augetur quād diximus. Et
multū eciā augetur leuitas per id qd ad ipm ex nutrimento pe
netrat. Uerūtn̄ sua magnitudine auget uelocitatē ut spissitu
dinem qm h non est illud qd in necessitate ipet augmentū. Et hic
ecia non est prohibens restaurari ex eo qd necem est magnitudine
sola. Deinde aut qn cū dormiente sompnus pseuerauerit. fiet pl
sus debilis pp caloris nati constriccionem et uirtutis oppssionem sb
supfluitatibus q euacuande sunt sm euacuaconis mos q sunt in
uigiliis ex qbus sunt exercicium et euacuaciones q non senciuntur
Cū aut sopnus in principio euacuaconem inuenerit. et nō inuenit
aliqd ad qd digerend' tendat. declinabit omnem uel cū gne ad pte
infrigidandi uel frigoris. pseuerabūt sic paruitas et raritas et tar
ditas plsu incessanter augmentabuntur. Uigilie eciā diuisa et di
ssimilia hent iudicia. Cū em dormiens euigilabit. declinabit
plsus ad magnitudinem et uelocitatem ordinate. Deinde ad
suā naturalem redibit disponem. Sed p subitā tamen euiglati
accit ut plsus eius illico cū a sompno reouet. quiescat uel te
pescat qm uirtus coram eo qd subito euenit uicta est. Et deinde p'
redit ad eū plsus magnus uelox spissus et diuersus ad tremorem
Et qm motus iste est simil' uiolento et non inflamat. et qm
uirtus subito mouetur ad repellendū naturalr id qd accidit.
ergo motus accidit diuersi et tremit plsus. sed tamen sm h non longo

perseuerat tempe f ad eq̄litatem cito redit qm licet eius ca sit q̄si fortis eius tamen est durablitas pauca et cognicio destruc'cionis eius est uelox **Ca^m 13^m de iudiciis exerciciī**

In principio q̄d exercicii et dū est temꝑatū / pulsus fit magn^9 et fortis. sed h qd̄ sūt ꝑ augmtū caloris nati et fortitudin ipius. et fit ecia uelox et spissus ualde ꝑ super'flua necitate qua facit motus. Cū si pseuerauerit et fuerit ꝑlixū aut licet fuerit breuckrit tū fortissīm destruet. cq er uirtute prouenerit et deblitabr pulsus et fiet paucus ꝑ resolucoem caloris nati. Sed ipe fiet uelox ꝛ spissus ꝑ duas res. q̄rū una est augmtū fortitudinis necitatis. Et altera est qm retrahit ut magnitudini sufficiat / Postea uelocitas incessanter immu'itur et spissitudo augmtatur s'q̄ntitatē ei^9 qd̄ ex uirtute debli tatur. Dem ad ultim si exerciciū ꝑdurauerit ꝛ deblitauit / fiet pulsus formicās ꝑ deblitatem ꝛ spissitudiem fortem. Postea si magis supfluū fuerit et ex ipo q̄si ad mortem pueniat / effici'et qd̄ oīa faciut resolucecia et reducet pulsū ad h ut sit ūmidosus. Dem faciet ipm declinare ad raritatem ꝛ tarditatem cū debli'tate ꝛ paruitate **Ca^m 14^m de iudiciis pulsus balneatorum**

Balneacō aūt aut erit cū aq̄ calida aut cū aq̄ frigida. Si aūt cū aq̄ fuerit ca / in p̄ncipio ueient ex ca fortitudis et necitatis iudicia. Cū multū resoluerit / deblitabit pulsum. Galien^9 q̄z dixit erit tūc paruus et tardus et rarus. Dicem^9 g debilitas ꝛ paruitas pulsus procldū erut. Sed aq̄ ca cū interio'ribus corpis calefaccone faciet calore accntali. fortasse non durabit. Sed ad suā natura q̄ est infrigidandi redibit. ꝛ fortasse durabit ꝛ pmaebit. Qd si accntal' q̄ntitas iudiciū supauerit' fiet pulsus spissus ꝛ uelox. Et si supauerit qd̄ ex n̄ suā pucit / fiet tardus et rarus. Et si ei^9 calefacco accntal' ad tatā uirtutis re'solucone puenit ut sincopis sit ꝓpinq̄. fiet pulsus tardus ꝛ rar^9

Sed balneacoīs cū aq̄ frida facte fritas si penetrauerit / debi'litabit pulsū / et faciet paruū et efficiet paruitatem ul raritatē. Et si non penetrauerit imo calore coadunauit / augmtabitur

fortitudo et crescet parū et minuet uelocitas & spissitudo Ex
aq̄s uero in thimis exeuntibus q̄ sut exsiccatiues duricie in plsu aug
mtant. et ex eius magnitudie minuit. Sed tale facientes
uelocitatem in plsu augmtat. Si aut uirtute resoluūt. erit
q̄d ia diximus Ca.m iij.m de pulsu q̄ est mulieribꝫ proprius et est pul
necessitas q̄d in eis est mlta ꝑ ꝯtatem sui pregnaneum
filij in atraccone aeris. Ip̄e eni mlieres q̄si duabus at
buut necitatibus et duabus aeris atraccombꝫ. Sed uirtus ꝑcl
du' non augmtatur. nec ecia mltu minuit nisi q̄r oꝫ ꝑ lassitu
diem pauca ꝓueit ex ponderre in pregnacoms, ꝑ h igit iudi
ciū uirtutis medie & necitatis fortis. uicit et augmtat pls
et fit uelor & spissus Ca.m iiij.m de pulsu dolorum

Dolor mutat plsū. aut ꝑ fortitudiem sui. aut q̄r est in
membro ꝑncipali aut ꝑ longa mora sui logā. Et
dolor q̄d cū in sui fuerit ꝑncipio facact uirtutē ebulire & mo
uebit ip̄am ad resistendū et refrenadu & inflamabit caliditate
fietq; plsus magn' & uelox & maioris spissitudinis. qm fi...o ma
gnitudiem facit & uelocitatem Cū dolor ad fine sue fortitudis
ꝑuenerit ꝑ illud q̄d diximus de modis. ꝓcedet plsus morand
et redibit ad inferiora donec magnitudiem ꝑdet & uelocitate
... uici car supplebit spissitudo fortis & paruitas et formicaco & uer
miculaco. Et si augmtatu fuerit adducet ad raritate & ꝑdicione

Apostemata alia sut q̄ fe. efficiūt. et h aut Ca.m v.m de pulsu a
ꝑ coru magnitudiem aut ꝑ no apostematum
bilitatem membri in q̄ sut et plsū in toto corp̄e mutāt & muta
coem febris ꝑꝑā. Et nos ip̄am ponem' uel dicem' in suo loco. Et
alia sut q̄ febre non faciūt et mutāt ꝑlsū in mbro in q̄ sunt
ꝑ ꝑ eōnciā. Et est ecia cū reliq̄ tocius corpis plsū mutant
paccens si no ꝑ h q̄r est ap̄a sed ꝑꝑca q̄ dolorem efficit. Ap̄a aut
q̄d plsū mutat, aut ip̄m mutat ꝑ sp̄em sui aut ꝑ sui tempus
aut ꝑ q̄titate suā. aut ꝑ mbrū in q̄ est aut ꝑ accns q̄d seq̄ ip̄m &
coitatur. Q uero ꝑ sui sp̄em mutat est sicut ap̄a ca. ex quo ꝑ
sui sp̄em ꝓueit ut mutetur plsus ad serrinū et ad tremorem

